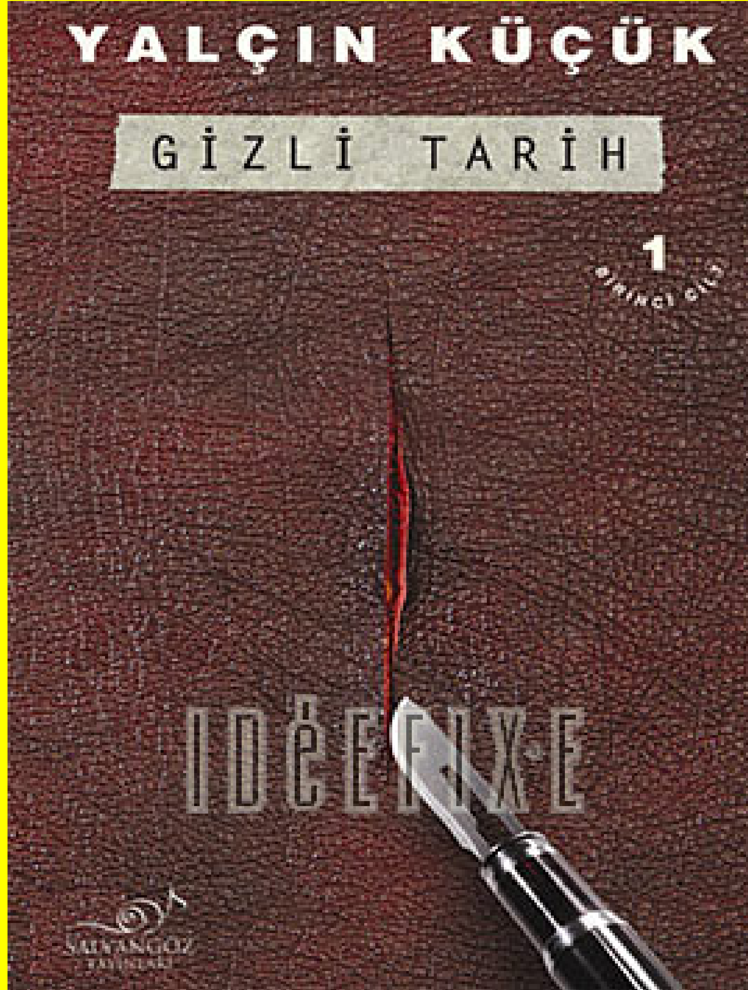
GİZLİ TARİH - I
Yalçın Küçük

Bu eser
AYDINLIK GELECEK HAREKETİ
tarafından hazırlanmıştır.

GİZLİ TARİH I

Yalçın Küçük

Salyangoz Yayınları
Cemal Nadir Sok. Aksam Han Kat: 2 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 528 92 15, Fax: (212) 528 92 14
www.salyangoz.yayinlari.com

Birinci Basım: Haziran 2006 (5000 adet)
İkinci Basım: Temmuz 2006 (3000 adet)
ISBN: 975-6277-27-0

İçindekiler

Birinci Kitap: Masal

İkinci Kitap: İşaret Fişekleri

ÖNSÖZ

Yoldaş-öğrenci, ağzını hırıldayan musluğa yapıştırıyordu, musluğu derin derin içine çekiyordu; Terkos Gölü'nden su çıkarmaya çalıştığını anlıyordum. Yatılı lisedeydik, İstanbul'un susuzluğu yatılılar için çok zordu, o zamanlar *"leyli"* diyorduk ve gündüzlüler'e de *"nehari"* sözcüğünü kullanıyorduk ve öğle yemeğine giden, anlamındadır, Farisi *"nehar hordan"* birleşik fiilinden geliyor; ben ise susuzluktan geliyorum, susuz kentlerde susuzluk, hürriyet hallerde, "dışarıda" demek istiyorum, daha kolaydır. Ben yapmadım ama gördüm.

Benim yaptığım başka idi, ağzımı, var olan, tek ve en minimal deliğe yapıştırıyordum, hava çekiyordum. Bir pencere vardı, boyumdan yüksekteydi, havalandırmada çıkmaz bir yere bakıyordu ve sadece postal ve eski ayakkabı görebiliyordum, toz ateşliyorlardı ve bir metre kadar uzakta duvar vardı ve gök'ü göremiyordum. Gök görmek insanlığın büyük ayrıcalığıdır, yoksundum ve yoksulu idim.

Gök görebilmek de bir hürriyet hali'dir.

Sözde Şahin de burada olacaktı, Şahin, sevimli delimizdir. Varlıklı bir ailenin çocuğu olmalı ve o zamanlar, sanki Marx'tan önce ve Marx'tan sonra, **Proudhon** vardı, sanki "*la propriété, c'est le vol*" dictum'u, hüküm sürüyordu, Şahin'in bunu bildiğini sanmıyorum, o tarihte hiç bilmeyenler yeni yeni çıkıyordu, onlardandı, daha sonra hiç bilmeyenlerin kütle imalatı için imam-hatip liseleri çoğaltıldı; ama Osmanbey'de iki arkadaşı sırt sırta verip, bir sayı söyledikten sonra adımlıyorlarmış ve adımlarına denk çıkan mağazayı soyuyorlarmış, bu hesaba göre her oyunda iki mağazaya giriyorlardı. Ol zamanlar mı, eskide kaldı, büyük korku saldı, korkusu hala hükümdardır ve en büyükler en çok korkanlardır, "*mülkiyet, hırsızlıktır*", **Proudhon'un bu sözünü doğru sayanların, büyük bir rahatlıkla ve hiç engelle karşılaşmadan "kamulaşma" yaptıkları yıllardı; sonunda hapse düşmüştü, işte beraberdik**.

____

NOTLAR:
Bkz. KİTAPLAR "Pierre Joseph Proudhon – What Is Property? / Philosophy Of Misery?")

Bazı açılardan, **İngiliz Devrimi, On Yedinci yüzyıl ve adı üzerinde *"Glorious Revolution"*, Büyük Fransız Devrimi'nden daha zengindir; sol ton, giysili geliyordu**. Orada çok daha dinsel-kisveliydi, ama derin solcudur; devrim ve ebedi kurtuluş ya da sonsuz mutluluk iç içe, başka bir söyleyişle, ayrılmaz bütünlüktedir.

Yine **solculuk ile gasp'ı**, dışarıda da içerde de, ayıramadığımız günlerdeydik ve o kadar kamulaştırma yapmıştı ki, ***"kurtuluşumuz, deliliğimizdedir"*** inancına varmıştı, sanki "tek yol, delilik" diyordu. Bunun ailesinin nazariyesi olduğunu biliyorduk, fakat "eyi" tatbik ediyordu, gündüzleri düz duvarlara mükemmel tırmanıyor ve geceleri sabaha kadar mükemmel horoz oluyordu, güzel ötüyordu; *"idare"*, Şahin'in deli olduğuna inanıyordu. Deliliğini ölçtürmek üzere hastaneci olduğu zamandaydık ve ben yalnızdım.

Şahin deli taklidi yapıyordu. Ben akıllı taklidi yapıyordum.

İnsan, bir tarifler bütünüdür. Tariflerden çıktığı zaman ise sürü'dür.

Determinizm ise, insanın, kendisini, tariflerinin zembereğinde bulması hali'dir; iradesinin, tariflerinin esiri olduğu zamanları kast ediyorum. Böyle hallerde hem hür'dür ve hem de tutsak; benim öyle olduğum hallerim ise çoktur. Hem açlık grevlerine ve hem de ölüm oruçlarına inanmıyordum, "doğru" bulmuyordum, denmek istiyorum; ama katılıyordum. Öleceğime inandığını anlar oldu, hiç dönmeyi düşünmedim, ancak, **yaptığımın doğruluğuna inanmadan**, ve ancak kendi tariflerime bağlı kalarak ölmekte olduğumu görüyordum. Ve ölüm yolundan dönemiyordum.

İnsanın tarifleri gereği ölümü mü, büyük bir sevinç'tir.

Kıbrıs'ın Türk kesiminde savaşmıştım. Savaşta bir ara, karargahtan sarıldığımız ve yakında imha edileceğimiz haberi de gelmişti, *"Varaşo"* denilen ve bizim *"Maraş"* çığırdığımız mevziiye ulaşmış ve almıştık, karşıda İngiliz üssünün, *Dikelia*, ışıkları yanıyordu; sıcak bir Akdeniz gecesinde ılık rüzgarla makiler oynuyordu, bilmiyorduk, düşman-ordularını hücum halinde görüyorduk ve ölmek üzere olduğumuza inanıyorduk. **İnandık, ölümü gördük, ama ölmedik**; unuttum ve yıllar sonra, Kıbrıs'ın Elen kesiminde konferanslar veriyordum ve konferansları da televizyonlar naklediyorlardı. Başpiskopos Hazretleri dinlemiş, tanışmak istemiş, *"insana benzemiyor"* demiş, çoklukta, başta Annem, beni hiç benzetemediler, görmek istiyormuş, Elen-Ortodoks dünyasının en yükseğindedir, adı bana hediye ettiği gümüş tütsüde yazılıdır, bir sabah götürdüler. **Ben, *"insana benzemeyen insan"* rolündeydim**, çok hoş bir gün geçirdiğimi hatırlıyorum. Ben, Başpiskopos Hazretleri'ne, ölüm yolunu anlattım, her gün biraz daha yükselmektedir, nedense beyaz ve mavi'dir, pek güzel'dir ve Başpiskopos Hazretleri, karışık bir köyde büyümüş, Türk çocukluk-arkadaşlarını anlattı ve çok güzel söylüyordu. O gün ikimiz, bir *"Rum"* Başpiskopos ve bir *"Türk"* insana benzemeyen insan, insanlığa doymuştuk. Güzel'dir.

İnsan mı, bitmeyen güzellik'tir.

Böyle düşünmek mi, solculuğun temeli'dir.

Şahin'i, taammüden vermediklerini hala düşünüyorum.

Şahin yoklu, ama fareler çoktu. Yerin altındaydı ve karanlıktı, hava'ya fareler ortak oluyorlardı, çabuk bittiğinden anlıyordum.

Ben, eyleme inanmıyordum, ama *"idare"*, hapishanede gardiyanlar kolejine *"idare"* diyoruz, beni direnişin ele başı görüyordu. Ben o zamandan beri biliyorum, **köylülerin idare lambası hariç, idare'ler hep yanlıştılar**; ancak, bu konuda, yanlış olduklarını söyleyemiyordum. Çünkü tariflere aykırıdır; grev kırmak, tariflerimde yoktur.

O zaman da adım biraz daha küçük olsaydı, grev kıramazdım. Halbuki ad, tariftir ve tariflerimiz, insanı yönetmektedir.

İdare, üst üste'dir ve en üstteki de beni *"elebaşı"* sayıyordu ve yıldırmak istiyorlardı. Bu karanlık, Rusça sözcükle *"izbe"*, yerin altında, sadece farelerin çok olduğu ve bir de her halde rutubeti arttırmak için hela suyunun sel olup aktığı yere, işte beni, yıldırmak üzere koydular, öyle düşünüyordum. Yılmamaya çalışıyordum. Gün ile geceyi birbirinden ayıramıyordum.

Bir tek sorun vardı, hava bitiyordu.

Üstteki pencereyi açmak da yetmiyordu. Kaldı ki açık pencerede soğuğa dayanmak zordur. Fareler de havamı kemiriyorlardı, hırsız ve insafsızdırlar. Biz zaten küçük hırsızlara hep fare diyoruz.

Hücrenin en küçük ve tek deliğine ağzımı dayayıp hava çekmeye çalışıyordum.

İşte o zaman **hava**'yı anladım.

Hava, olmadığı zaman, var olduğu bilinen *"şey"* idi. Bu sözcüğü, şey'i, tırnak içine aldım, çünkü kullanmaktan çok korkarım, çünkü Baba'm, bilgisizliğin işareti sayardı ve "şey" dediğimiz zaman çok kızardı, "şey ne", bilmiyor musun, "öğrenmelisin", bu nedenle ben, şey'i ve Farsçası, falan ve filan'ı hiç kullanamıyorum. Baba'mdan korkuyordum, sonra Değerli Yargıcımız Turgut Okyay'dan da korkmaya başladım, hala *"Kürt"* ve "*İstan"* sözcüklerini yan yana getiremiyorum, her yan yana getirdiğimde bana beş yıl hapis veriyordu; herkes yan yana getiriyor, onlara, "bir şey" demiyordu ve **bana hep beş yıl kesiyordu**.

Aslında *"bu şey"* bahane, bana, hep beş yıl vermek istiyordu. Değildir, demekle de, hava'dır desem de, kurtulamıyordum, denedim. Şimdi daha çok söyleniyor, çünkü kopmak üzeredir. Şimdi artık en çok koparmak isleyenler, en çok "şey" ediyorlar. Bu beş yıllar, bu fareler; her halde havasız, bırakarak yıldırmak istiyorlardı. Ama ben yılmıyordum ve çünkü anlıyordum; bu vesileyle ben de, hava'yı havasızlık'ta anladım Çözümleyebildim ve bu vesileyle yetkinleştim, demek istiyorum.

Sadece hava'yı değil, orkestra şefi'ni de böylece kavradım.

Mustafa Kemal Paşa, kurtuluş mücadelesinin orkestra şefi'dir.
Varken, yok olduğunu düşünebiliyorum.
Yokluğunu düşünürken, varlığını görebiliyorum.
Ve bir masal yazıyorum.

Kazım Paşa Hazretleri, belki başta konsert maister idi. General Harbord Misyonu, manda şartlarını tetkik için, 1919 yılı sonunda, Erzurum'a geldiğinde, Kazım Paşa bir *"ahenk"* tertiplemişti. O zamanlar, konsere, *"ahenk"* diyorduk, ordumuzun genç zabitleri piyano, keman ve flüt icra ediyorlardı. **Minimalistler'in her yıl bir kez maksimalistleri taşlama ayini yaptıkları Sarıkamış yakınındaydık**. Belki sonra **İsmet Paşa Hazretleri, konsert maister oldu**. Belki de bu yüzden, daha sonraki yıllarda, konserleri hiç kaçırmadı. *"Tutum Haftası"* salonu, yine son başbakanlıklarının birinde, konser salonuna çevrildi, hala oradadır.

Sadece konsert maisterle ahenk olmaz mı; masal'dır ve soruyorum.

Koltukları tahta hatırlıyorum, araları dardılar, Paşa başbakan ve ben başbakanlıkta uzman yardımcısıydım, ama, bize de protokol davetiyesi geldiği oluyordu; Başvekil Paşa önde, biz birkaç sıra arkada, bazen solistleri ve çok zaman da Paşa'yı izlerdim.

İzleyerek büyük adamlığı kavramaya çalışıyordum.

Artık heykellerine benzememeye başlamıştı.

Mustafa Kemal Paşa'nın da, heykellerine benzediğini hiç düşünmedim. Çünkü heykellerinde bütün kahramanlar vardı. Heykelleri mi; **onlar, bütün kahramanlarımızın tek heykelidirler**.

Resmi Tarih, işte budur.

Tarih'e hiç benzememektedir. **Bütün kahramanlardan bir kahraman heykeli yapma işi'dir**. Hiç birine çalmamaktadır.

Tarih olan, gizli tarih'tir.

Gizli Tarih'i yazıyorum. Zor olduğunu biliyorum.

Artık **resmi tarih, sadece hutbe'dir**.

Bundan böyle ne camilerde ve ne de üniversitelerde yeri var. **Yeri, sadece ana okulları'dır**.

Önceki *"Fatih Sultan Mehmet"* çalışmamı hatırlıyor ve hatırlatıyorum. Orada Osmanlı'nın kuruluşundaki **resmi uyum ile ahenk'i yok etmiştim**. Burada da aynı yöntem var; kurtuluş savaşı'nın kendisi bir savaş'tır. Çok kavgalı ve çok kanlı bir masal yazmış bulunuyorum. **Savaşanların iç savaşını**, ihmal edemeyiz.

Ne kadar şaşırtıcı değil mi; **İzmir'in ve İstanbul'un işgalinden sonra**, İstanbul, Kemal Paşa Hazretleri'nin İngilizler'den pasaport alarak Samsun'a sefer eyleyebildiğini bildiğimize göre çok erkenden işgal edilmişti ve iki büyük şehrimizde, *"kurtuluşa kadar"*, **bir tek bombalama, bir tek suikast, bir tek siyaseten yangın çıkmamıştı**. Öyle mi, değil mi ve eğer öyleyse bihakkın utanç vericidir. **Gecikmiş utancımızı kayıtlara düşüyorum ve "milli" bir iş yapıyorum**.

Doğru mu, o halde, işlerimiz çok kolaydı. **“Kolay Devrim”** diyebilir miyiz; isteyen bu masal'ı okur ve cevabını kendisi bulur, ben, bana yakışmayan *"kaçamak"* bir cevap verebiliyorum. **1908/1909 Devrimi, hayli kolaydı**. Üç genç zabit, dağa çıktılar ve devrim oldu. Selanik'ten bir gönüllü ordusu, bazı kayıtlara göre yedi yüzü kayıtlı Yahudi idi, hareket etti ve devrim kurtuldu. Kolaydı ve *"kolay oldu"* diyebiliyorum.

İç savaşlarıyla birlikte 1906-1926, sürekli devrim'dir.

Ne kadar calib-i dikkat değil mi; Ankara'daki muvakkat hükümet, sonuçtan hiç tereddüt etmedi, 1919 başlarından 1923 sonlarına kadar, *"kritik"* ve dramatik anı olmayan bir tarihimiz var. İnönü'yü deşifre etmiştim, Sakarya'da bile en mühim meselenin enderunî olmaları mühimdir; masal'da var. **Sanki zaferden emindiler**.

Cumhuriyet, 1925/1926 yılında kurulmuştur.

Sosyal bilimlerin ve bilimsel tarihin kavramlarını kullandım. **Leveller-düzleyiciler ve minimalist vs maksimalist kavgası** bunlar arasındadır. Sonunda düzleyiciler düzlendiler ve minimalistler, maksimalistleri tasfiye ettiler. Kanlı'dır ve tasfiyede kan zorunludur.

Musul bir hediye'dir. Minimalist felsefenin icabı sayabiliyoruz.

Diğer taraftan **"Varlık Vergisi"**, bir facia olmayıp, bir başka hediye ameliyesi'dir.
Buna **"primitif akümülasyon"** diyoruz.

Cumhuriyet tarihinde üç büyük primitif akümülasyon ya da "ilkel birikim" süreci ve dönemi var.

Birincisi, **savaş ve sürprizli mübadele** işlerindedir.

İkincisi, **varlık vergisi** yoluyladır.

Üçüncüsü **özelleştirme ve globalleşme** dönemindedir.

Üçüncüsü ile aktüel zamandayız ve bu masalda sadece ikincisi var.

NOTLAR (KŞ):
enderun=(Farsça) iç, yürek

Marx'ın primitif birikim formülasyonuna en çok Proudhon'un, *"la propriété, c'est le vol"* **teoremine uymaktadır**. Öyleyse *"Marx vs Proudhon"* tartışmasına da, bana hiç yakışmayan ortak bir çözüm buluyoruz, Marx, primitif akümülasyonu arızi görüyordu, daha temelli ise, **Proudhon'un teoremi önem kazanmaktadır**.

Birincide **büyük toprak ağalarını**, ikincide **büyük sanayi ve ticaret zenginlerini** ve üçüncüde, **"dünyaca ünlü" dolar-milyarderlerini** yaratabildik.

Öyleyse benim **"iç savaş"** nazariyelerimi daha ciddiye alma zarureti var.

İç savaş mı, *"c'est vol"* **(hırsızlık)** diyebiliyoruz.

Varlık Vergisi'nde mülklerin türkifikasyonunu görmek, tam bir falsifikasyondur. Ya iktisat tarihi ya da türklük falsifiye edilmektedir ve sanıyorum, ikisi birden işlenmektedir. Şimdi buradayız ve demek, gözümüzü açıyoruz.

Daha önce de not etmiştim, alışkanlık, insanın en büyük dostudur; yaşamı kolaylaştırıyor. Zaman zaman ise en büyük düşmanı oluyor ve direnci azaltıyor; bu da insani damarların zayıflaması anlamındadır.

Bilimde *"association"* ile bir benzetme yapabilirim; birlikte değişmeleri görebilmek, çözümlemeleri başlatabilmekte çok verimlidir. Ancak aynı zamanda çok yanıltıcı olabiliyor ve yanıltıcı neden-sonuç ilişkileri kurabiliyoruz.

Bu uyarılarla, bir birlikte çıkışı tespit edebiliyorum; **siyonizm ile turanizm** çıkışları, nerde ise, aynı on yıldadır. İkisinde de bir *"ana"* yurt tarifi ve tespiti var; bizde *"turanizm"* tespiti **Ziya Bey**'e bağlanıyor ki, en yakın çalışma arkadaşının **Moiz Kohen** olduğunu biliyoruz. Daha sonraki yıllarda **Munis Tekinalp** adıyla kemalizmi kodifiye eden Kohen'in, siyonist kongrelere katıldığını ve **Osmanlı topraklarını "vaad edilmiş" ülke ilan ettiğini biliyoruz**.

O halde **siyonizm ile turanizm'i simetrik iki program** olarak düşünebiliriz ve her halde, **siyonizm, etkileyen rolündedir**.

İki yanı var, turanizm'den söz ediyorum, birisi *"Büyük Türkiye"* çağrışımını içeriyor ve ikincisi, *"Büyük Türkiye"* projesini ölüme götürüyor. Bir bataklıkla ölümdür ki ölümlerin en kötülerinden birisi sayıyorum.

Bu ayrı, ancak turanizm'in *"Büyük Türkiye"* çağrışımını görmeden hep kötülemek **minimalizm**'i açığa veren bir yaklaşım olmalıdır. Bu çerçevede, her yıl yapılan ve bir ilkokul müsameresini aşamayan Sarıkamış Gösterileri de minimalist ayinler arasında yer alıyorlar. Bazen daha gürültülü yapıyorlar; gürültünün yüksekliği ile ülkenin küçülmesine yatkınlık arasında bir korelasyon kurabiliyorum.

Açıklaması, masal'dadır.

Jön Türkler, bugünkülerden çok daha az dindardılar.

Kompozisyonları da daha **laik** olmalarını zorluyordu. Kaldı ki, **Alliance Universelle Israelite programı da laisizmi gerektiriyordu**; marjinal olduğunu düşünmek de bir falsifikasyon'dur, dolayısıyla, **jön türkizm'de pan-islamizm sadece dildedir**. Jön Türkler'in büyük önderi **Enver'in İç Asya'da ölmesine rağmen turanist bir ideolojisi yoktu; Enver, maksimalist olmakla beraber turanizmi ciddiye almıyordu**. Ciddi olduğunun kanıtlarından birisidir. Mustafa Kemal ise minimalist olduğu için, by definition, turanizme uzaktı. Ancak **Enver'in pan-türkist programı daha ciddiye aldığını düşünebiliyoruz**. Bununla birlikte **Suriye'yi tahkim etmeyi ve Mısır'ı yeniden almayı planladıklarını biliyoruz**. O halde ortada hayli sulandırılmış bir pan-türkizm olduğunu tespit edebiliyoruz.

Aklımız, varolana, yaşayabilene, rasyonalite ve jüstifikasyon yükleme eğilimindedir. Marx'ta kaybedenlerin hiçbirine rasyonalite yüklenmediğini fark ediyoruz, Levi-Srauss'un en büyük itirazı buradadır; milletlere, büyük uygarlıklara ulaşanlara **asimilasyon** kapısı göstermesi de bunun dikkate değer bir ispatıdır. Ne yazık **kaybedenlerde hiçbir mantık ve rasyonalite bulamıyoruz**.

O halde "imanlı" bir marksist dürtü ile, minimalizm ve Mustafa Kemal kazandığına göre, "doğrudur" demek durumundayız. Ayrıca, Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olma, ihtimali de **anti-maksimalist** bir ton taşıyor. Orkestra Şefi'nin temkini övülürken bu noktalar ön plana çıkıyor ki münasiptir.

Ancak yazdığım masal'da **kemalistler bir kollektivitedir**.

Kuruluşta, Mustafa Kemal'den çok daha komple *"kemalistler"* teşhis edebiliyorum.

Kemal Paşa Hazretleri, adını verdiler.

Heykeli oldular.

Kuruluşta kemalistler, Mustafa Kemal'den ilerdedirler.

Kaldı ki çökmektedir.

Zaman-dışı rasyonalite var mı; **henüz çöküşü, minimalizme bağlamak aşamasında değilim**. Ancak **çöküşü kavrayamayanların minimalist olduğunu kavrayabiliyorum**.

Sovyetler, tepeden çökmüştü. Önce tepeleri çürüdü ve sonra yıkmak için alttan bir tek taş bile atmadılar. Çökerken farkında bile görünmediler; tepedekiler kavrayamadı ve tabandakiler fark etmediler.

Şunları her okuyuşumda titriyorum: *"Kuşlar nasıl sevişir? Kediler nasıl sevişir? Biliyorum. Lakin, bu köy halkının nasıl seviştiklerini tahmin edemiyorum. Bizim gibi, göz göze bakışırlar mı? El ele tutuşurlar mı? Dudak dudağa gelirler mi? Okşayışları nasıldır? Kalbin bir süt çanağı gibi kabarıp taştığı dakikada, ağızların çıkan sesin anlam ve ahengi nedir?"*. Burada, bu son okuyuşumda beni titreten nedir; en çok artık *"köy halkı"* sözcüklerini *"üniversite halkı"* olarak okuduğum zaman ilahi bir seda'nın titreşimlerini hissediyorum. Öğrencileri ve profesörleri beraber üniversite halkının sevişme ile bol ketçaplı bir mac-donald hamburgerini dişleme arasında bir fark duyamadıklarını biliyorum. Artık bu ülkede *"her şey"*, üniversite öğrencileri için, farksızlık eğrileri üzerindedir. Bir söğüt bedeni kadar idraksızdırlar; ülke, bağımsızlık, insan veya aşk ve onur kavramlarından yoksundurlar.

Yakup Kadri, Yaban'da, *"bunu yazarken, elim titriyor"* diyordu. Şimdi **üniversite halkı, öğrencisi profesöründen ve profesörü öğrencisinden cahil üniversite halkı, şimdi ülkenin en yabanı'dırlar**. *"Her memleketin üniversite halkıyla okumuş yazmış zümresi arasında, aynı derin uçurum var mıdır, bilmiyorum. Fakat okumuş bir İstanbul çocuğu ile bir üniversite halkı arasında fark Londralı İngiliz'le bir Pencap'lı Hintli arasındaki farktan daha büyüktür."* Anlaşılıyor, bazı küçük değişikliklerle Yakup Kadri'nin discours'unu bugüne getirdim, doğru, artık üniversite sürüsünde hiçbir titreşim yoktur. Ne yazık ülke bölünmüştür ve bir avuç okumuş ile hiçbir titreşimi olmayan büyük bir sürü olarak ayrılmış haldeler. Ama barış içinde yaşıyorlar.

İşte bunu yaparak, ebedi barış'ı sağlayacaklarını sandılar; sürüleştirme planlıdır ve en tepeden başlatıldığını biliyoruz. İşte böyle çökerttiler. Ve çökerttiklerini ve çöküşü kavrayamıyorlar. Bu da, bozanların bozulacakları teoremine uygundur.

Köylüler mi; en çok gördüklerini ve ayrıca yalnızca gördüklerini seviyorlar.

Sevmek mi, samandan aldıkları hazzı çıkarıyorlar. Üniversite öğrencileri mi, hazzı ve duymayı hiç bilmiyorlar. **İnsan'dan çıkışı tarif ettiğimi biliyorum**.

Ey Türk Gençliği!, artık uçurumun dibindedir.

Ve gerçekten bu düzenin temellerindedir.

Çöküş mü, işte budur.

Bu nokta ise bizim masalımızda mühim bir yere sahip görünmektedir; insan şeması maymunu anlatıyor ve **bugünkü üniversite halkı, Mütareke Çağı'nın "köylü halkı" ya da Osmanlı Halkı'dır**, artık görüyoruz. Yakup Kadri, Yaban'da bunu yazıyordu, bugün ülkemizde *"en yaban"*, hocası ile talebesiyle, üniversite cemaatı'dır, şimdi bu bilinçteyiz. Ve Yakup Kadri'nin Yaban'ı, gerçekten daha gerçektir; bütün yabancı müşahitlerin aynı sürüyü teşhis ettiklerini okuyoruz. Savaş istemeyen, mücadeleden kaçan, duyarsız ve vurdumduymaz ki, buna fiziksel dayanıklılıkla birleşince *"direnç"* diyoruz, bir halk vardı. Bir koltuğunu yastık yapıp varsa ceketini yorgan sayıyor, sanki kuş tüyü yatakta mışıl mışıl uyuyordu, *"ne sağcı ve ne solcu idiler, sadece futbolcuydular"*, biz üniversite yıllarımızda sürü'yü böyle tarif ediyorduk. **Bugün darülfünun sürüdür ve dün halk yok ve sürü vardı. Buradayız**.

Ancak buradan bakarsak kurtuluş savaşını anlayabiliriz. **Mucize, işte bu sürü'yü, mücadeleci bir halk yapabilmededir**. Bunda, çoğu küçük zabit ve genç subay olan **Teşkilat-ı Mahsusa'nın rolünü birincil teşhis ediyoruz; Enver, Türk coğrafyasında ihtilaller çıkarmak üzere kurmuştu, isyan örgütlemeyi ve muvakkat hükümet kurmayı biliyorlardı, yetkinleşmişler**. Buna bir de Ermeni ve Elen mülklerinin göz kamaştırıcı etkisini eklemek zorundayız; Ermeniler hedef oldular, **Yahudiler ve Kripto'lar da hücuma geçtiler, Elenler, sessiz kalmayı tercih ettiler, belki de kurtlarla birlikte uludular, fark edilmemeyi ve unutulmayı hesapladılar, ama yine de mübadeleden kurtulamadılar**, bunlar da var. **Talan'da Kürtler baş müttefik ve birincil pay sahibi oldular** ve bunun için de hem Sevr'e daha çok karşı çıktılar ve hem de Musul'u almayı hırsla istediler. Masal'ımız işte bu kadar basittir.

Savaşlar'ın masalı mı; hemen izleyecek *"savaşlar"* kitabıma bırakıyorum.

Gizli Tarih’te çöküşü yazmıyorum.

Çöküşü kabul ediyorum.

Çöküş varsa, temellere ve kuruluşa bakmak zorundayız.

Eğer bugün burada isek hiç birisini **mistifiye edemeyiz**. Tepeden çökertildiysek, kusur temellerdedir. Bu kadar kolay ve mukavemetsiz olarak çöktüyse, çok kolay kurulmuş olduğu sonucuna çıkıyoruz.

Eğer deseleksiyon temelde varsa, temelden çöker, artık başka bir düşünce temeline açılıyoruz.

Her aşamada, her adımda, Mustafa Kemal'den daha çok "*kemalistler*" varsa, bunu masal yapıyorum, bunlar bir sonraki adımda tasfiye edilmiş olsalar da, böylece ve **belki de Mustafa Kemal'i ibra ediyorum**. Katkıyı azaltmak, ibra etmektir ve belki de daha yükseklere çıkarıyorum. Bilmiyorum.

Eğer çökecek olarak kurulduysa rolü azaltmak, ibra etmektir.

Bu, "*yaşasaydı çökmezdi*" türünden mesih-görme rüyaları yerine, "*kursaydı belki daha sağlam olurdu*" türünden masalımsı anlatımı koymak demektir. Demek, başa dönüyoruz ve eksikliği orada görüyoruz; artık tamiri mümkün olmayan bir yerdeyiz ve o halde baştan almak zorundayız.

Düşünmek, başlamaktır ve ancak başlayarak, düşünebiliyoruz.

Masal'ın içinde sık sık, "*Ey Türk Gençliği, birinci vazifen bu masala inanmamaktır*" diyorum. Bunun için söylüyorum.

Kaç kişi inanır; sayı, karpuz ticaretinde önemlidir. Ben, bu masal'a bir kişinin inanması halinde de, resmi tarih'in tarih olduğuna inanıyorum. Bana göre artık Bor'un pazarı bitmiştir, önde Niğde var.

Ama yine de emin değilim. Bu nedenle pek çok arkadaşımdan okumalarını istedim, daha çok vurgularla ilgili değerlendirmelerini almak istiyordum. Aldığım tepkilerin hepsinin özeti, "yeni" olduğudur; ancak bu akılcı ve haklı buldukları anlamına gelmiyordu. Ben bütün tepkilerden, çok eleştirenler dahi, çok sevinç duydum.

Londra'da İlhan ve Sabri, İstanbul'da ve Ankara'da Cevat Hocam ve Mehmet Hocam, Fikret Bila, Soner Yalçın, Murat Yetkin, Gürkan Hacır ve İlber Hocam ve ayrıca benim ortak çalışma takımım, Deniz Hakyemez, Barış Zeren, Ufuk Berksoy hep okudular. Masal'ın sonu olan, "Varlık Vergisi Hediyesi" bölümünü hiçbir arkadaşıma göndermek imkanını bulamadım; ancak yazmak çok yaratıcıdır ve büyük heyecan kaynağıdır, bu bölümü yazarken çok heyecan duyduğumu not etmeden geçemiyorum. Bütün okuyucularıma, güçlenen arkadaşlığımla, derin şükranlarımı kaydediyorum.

Ne mi dediler; söylenmesi tarif dışıdır. Ama ikisinden söz etmemin bizim mesleğimiz için, yazarlık mesleğinden söz ediyorum, yararlı olacağım biliyorum; Soner, malum tenkitlerin canlanabileceği kaygısını dillendiriyordu. Katılmadım, "Soner, biz o muharebeyi çoktan kazandık" dedim ve malum tenkitlerin her türlü iyi niyetten yoksun olduğunu biliyordum, yol açılmıştır ve bir tarik-i ilm oldu, hep birlikte başardık, kısır bilgi dünyamızı zenginleştirdik. **Bu masalda "sabetayizm" hiç yoktur ve sadece, tarih, coğrafya veya dil bilgisi misali gerekli yerlerde ve minimal ölçüde yararlanmış bulunuyorum. Kuşkusuz Soner'in başka işaretleri de vardı, bendedir.**

Murat, ilk sekiz bölümü çok ciddi inceledi, yazılı olarak ciddi eleştiriler formüle etti. Uzun eleştirilerinin sonunda şunlar yer alıyordu; "...her siyaset müellifi gibi muhakkak Yalçın Küçük de, Mustafa Kemal'in yerinde olsa, Batı Cephesi'ni, ne zaman konuşulup, ne zaman iş yapılacağını bilen İsmet Paşa'ya emanet ederdi. Geçmişi yargılarken, biraz empati de gerekiyor." Burada tartışmayı usule uygun bulmuyorum, ancak Murat Yetkin'in notlarından bu çalışmamın çok tartışılacağını bir kez daha anlamış oldum. Buna çok sevindiğimi, bilineceğini varsaymakla beraber, yine de haber veriyorum.

Bütün aktörlerin yerine geçebilmeyi, empati, onlar misali düşünüp duyabilmeyi, becerebileceğimi düşünmüyorum. Her yeni çalışmamda , yapıyorum, bu nedenle o zamanların romanları ve anılarım tekrar tekrar okuyorum, fakat hepsi için empati mümkün görünmüyor. Ama aklımın çalışma dinamiği ile tarih içinde ve şimdiki zamanda toplumumuz işleyiş yasalarını, mümkün olduğu kadar, özdeşleştirmeye çalıştığım kesindir. Hiç kimsenin göremediklerini bulabilmemi buna bağlıyorum.

Gizli Tarih'in bir ikinci cildini planlamış haldeyim, daha temelli ve kaynaklı, dip notlarla zenginleşmiş ve bin sayfaya yakın olmasını umut ediyorum. Masal, amma, bu tür bana yepyeni imkanlar veriyordu; ayrıca "gizli tarih" yazımlarında hep masal imkanlarından yararlanılmıştı. Hem Moğolların Gizli Tarihi'nde ve hem de Bizans'ın Gizli Tarihi'nde masal unsurlarını buluyoruz. Benimki bu adla yazılanların üçüncüsüdür.

Bu ciltte bir de "işaret fişekleri" başlıklı ikinci kitap var. Burada da, konuyla ilgili bazı eski ve bir kısmı bilinmeyen işaretlerime yer verdim. 1979-1980 yılında, yüksek komutanların idareye el koymakla, Necmettin Erbakan'ı hapse atarak Erbakan'dan daha derin islamcı-dinsel bir düzen getireceklerini haber veriyordum. Bu haberim üzerine benimle alay edip etmediklerini hatırlamıyorum, ancak tahmin ettiğimden çok daha fazla doğru çıktığı kesindir. İşte bunu, düşünülmesi mümkün olmayanı görebilmeyi, toplumumuzun çalışma yasaları ile aklımın çalışma dinamiklerini birbirine yaklaştırabilmeme bağlıyorum. Murat'ın söylediği empati değil, ancak bu yakınlığı kurduktan sonra ve bir başlangıç temeline bağlı olarak, toplumu bırakıp aklımı çalıştırmakla yetiniyorum; yazdıklarım, bu çalışmanın verimleridirler.

Her halde genel olarak teori ve özel olarak teorik tarih bu olmalıdır.

Amprisist bir yaklaşımdan uzağım, Einstein'in "önce teori" düsturuna bağlıyım; demek ki teoriyi kurduktan sonra maddeye iniyorum. O halde "masal", teori'dir, tekrarlıyorum.

Bu ikinci kitapta, "İşaret Fişekleri”, bazı mülakatlar da var, işaret fişekleri değerinde olduklarını sanıyorum. Sorularıyla, bu fişekleri ateşlemek üzere beni tahrik eden, Filiz Kıroğlu, İlhan Han, Nesrin Yanık Çorakbaş, Erol Elmas, Alper Görmüş ve tabii (Gükan Hacır'a sevgilerimi ve dostluklarımı yazıyorum. Nesrin Hanım ile buluşmamız Filiz Hanım ve İlhan Bey Dostlarımız ile yaptıklarımızın hemen arkasından geldi, birini ve sonuncuyu buraya aldım. Ancak ortaktır ve en çok ortaklığın, yaratıcılığına inanıyorum.

Masal'a dönüyorum; **İlber Ortaylı** Hocam, bir resim profesörü misali, "şurada tonu arttır ve şurada azalt" dedi, bunun dışında hoşnut idi ve sevindim. Daha çok sevinmek mi, benim hevesimi Murat Bardakçı yazdı, rahatladım; İlber Hoca artık günlük işgallerini azaltıp tarih teorisine kapanmalıdır ve çok doğrudur. İlber kadar mükemmel donanımlı ve aynı zamanda parlak bir kafanın tarih mesleğine bir daha ne zaman düşeceğini kestiremiyorum. Bardakçı'ya bu işaretinden dolayı teşekkür ile duamızın kabulünü bekliyorum. Benim adıma da not etmiş olmaktadır.

İşte böyle bakıyorum, öğretmenliğin peygamberliğe en yakın meslek olduğu yollu inancımı tekrarlayarak, yıllardır Fikret'in, bir üniversitede ders vermesini öneriyordum. "Doğuştan" sözünü pek sevmem, ama Fikret için kullanıyorum, doğuştan gazetecidir ve bunları öğretmek zorundadır. Başladığını sanıyorum; ilk sekiz bölümü hem okudu ve hem de inanılması zor bir dikkatle "tashih" etti, sayesinde bazı önemli yanlışları düzeltme imkanını buldum. Makineden çıkarıp okumuştu ve bazı yerlerin altını çizmişti; altını çizdiği yerlerin önümüzdeki yıllarda çok tartışılacağım tahmin edebiliyorum.

Fikret Bila'ya da sevgilerimi yazıyorum.

İlhan Tekin, Sabri Çarmıklı, Cevat Hocam, Mehmet Hocam, bir an önce kitap olarak görmek istediler. Hakları var, bu arkadaşlarıma bir de Doktor Ekin Hanım'ı ve Fatma Hanım'ı katarsam, Hürriyet, büyük bir gazetecilik ile “beyaz şapkalı esrarengiz hanım” olarak tanıtmıştı, Fatma Hanım ve eşi Doktor Raşit Bey, bizim dostumuzlar ve beni hiçbir zaman kaynak sıkıntısında bırakmadılar. Bizim genç, takım da, Barış, Deniz, ve Ufuk, aradıklarımı bulmamda çok dakik ve istekli oldular, hepsine sevgilerimi yazıyorum. Daha verimli çalışmalar umut ediyorum.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi kütüphane¬lerine ve kuşkusuz yöneticileri ve kütüphanecilerine sonsuz şükranlarımı yazıyorum. Beni Ankara'ya bağlıyorlar.

Tanrı'lar mı peygamberleri, yoksa peygamberler mi Tanrı'ları seçtiler; İnönü, Atatürk'e ve Lenin, Marx'a ne kadar muhtaçtılar, sorabiliyoruz. Belki de peygamberler, Tanrı'sız, kendilerini güvende hissetmiyorlar. Bunlar mı, akla gelmeyen sorulardandırlar ve masal'ımızda bunlar ve benzeri sorulardan daha çok var.
Kabiliyetimin olmadığı yerleri saymakla bitiremiyorum, ama, en çok müzik ve resimde, yetenekten yoksun olduğumu biliyorum. Belki de bu nedenle, ressam ve

kompozitörü hiç anlayamıyorum; bana hep erişilmez yaratıcılık verimleri olarak görünüyorlar.
Belki de kompleks duyuyorum, yazarken, Türkçe sözcüklerle müzik ve Türkçe cümlelerle resim yapmaya çalıştığımı saklamıyorum. Masal, daha imkanlıdır.

yalçın küçük
17 Şubat Beşinci Yıl
ankara

22-23

BİRİNCİ KİTAP

MASAL

BİRİNCİ BÖLÜM
KIRK SEKİZ

Şu sözü; "uydurma", ancak gerçekten daha doğru'dur, biliyoruz.

Bizi uydurmaya özendiriyor; gerçek'e olan inancı sarsıyor mu, bilemiyoruz.

İnsanlar, hangi coğrafyada ve hangi çağda uydururlar; daha doğrusu, çoklukla uydururlar, cevap vermek çok zor görünüyor. Ancak cevap ararken herhalde, **ütopyaları ve ütopistleri** incelemek yerindedir. Tek yol olduğunu sanmıyorum, yine de en verimlisi sayabiliriz.

Ütopyacı geleneğimizin, nerede ise, hiç olmadığını , çok önceleri, işaret etmiştim ve her fırsatta devam ediyorum. Bundan ayrı olarak "red" alışkanlığımızın da eksikliğini hep söyleyip yazıyorum; birbiriyle bağlantılı olduğunu not etme zamanıdır. **Ütopya, her zaman, var olan aklın dışına çıkmaktır ve yeni bir akıl kurmak üzere yola çıkmak'tır.** Ütopya için, önce, bir " reddiye" gerekiyor; kurgu, bunu izliyor, bir akıl çerçevesindedir.

Akıl ise her zaman dışarıdadır.

Yeni akıl, varolanın dışına seyretmektir.

Akıllı, dışarıda olanı içselleştirebilen'dir.

Ütopya kurucusu, var olan akıl düzleminin dışına çıkıyor, ama ne yazık, yine de bağlıdır. Öyleyse, Ütopyacı, hiçbir zaman, dışarıdaki akla ulaşamıyor ve bu yetersizlik, dışarıyı yok-toprak olarak tarif etmelerinden kaynaklanmıyor. Çünkü pratikte **ütopyacı**, akılda büyük sıçramayı ifade etmekle birlikte, mutlak olarak yetersiz kalabilmektedir; yok-toprak üzerinde "eski" akıl ile iş görmektedir. Not ediyoruz.

Ne yazık, hem ütopya düzenlemede ve hem de kurgu'da çok zayıfız; "polisiye" kıtlığı, kurgu zaafiyetinin en göz alıcı göstergelerinden birisi olmalıdır; dünyada doğuşu, her halde tekeliyet düzeni ile eş zamanlı görünüyor, bir rastlantı sayamıyoruz. Çünkü tekeliyet, aynı zamanda, bilimsel anlatıma elverişli cinayetler ile komploların da sera'sıdır; küçülen insanların, mükemmel cinayet ve iyi kurulmuş komplolar ile var oldukları dönemdir, demek istiyorum.

Tekellerle küçülen insanların, mükemmel cinayetler ve iyi örülmüş komplolarla büyümeyi denemeleri, insanlığın bir talihsizliğidir ve insanlığın topyekün bir talihsizliği olan tekeliyet düzeninin hükmüdür, de diyebiliriz. Aslında, mahkumiyet düzenidir.

Devrim de bir büyüme yoludur ve ütopyacıların, devrim'i ihmal ederek sadece akla dayanmalarını da bu güzel insanların büyük eksikliği sayabiliriz. Kaybımız büyüktür, hala yaşıyoruz ve hala ödüyoruz.

İyi kurulmuş komplolar, Orta Çağ'da ve feodal düzlemde de vardı. Mükemmel cinayetleri, tekeliyete borçluyuz. Aslında, toptan cinayet düzeni'dir.

Bu üçlü yoksulluğumuza bir de masal'sızlığımızı eklersem, acaba tekrar mı yapmış oluyorum; hiç kuşkusuz tekrar sayabilirim. Çünkü diğer üçünde var, daha doğrusu üçlü yoklukta, masal kıtlığı da yatılıdır. Ama, öyle olsa da, masalsızlığımızı da kaydetme gereğini duyuyorum. Pekiştirme yerinedir.

Pek masalsız bir toplumuz.

Her halde Osmanlı resmiyeti ile bir bağı olmalıdır, **bizanten "bürokratizm"** demek de mümkündür, hem mirası ve hem de viranesi olarak tarifi daha da isabetlidir; bunu ise, **bürokratizmi, arkası boş bir güç olarak tanımlayabiliyoruz. Derinlikten yoksunluk veya sığlık, bürokratizmin tarifleri arasındadır**; "bürokratizm", güç giymiş sığlıktır ve masalsızlık da budur. Sığ toplumların masalı yoktur veya azdır; biz de, Dede Korkut'unki bir yana bırakılırsa, nerede ise masal fakiriyiz.

Ütopyacılar, geleceği gözlüyorlar. Masalcılar daha çok geçmişe bakıyorlar. "Bir varmış, bir yokmuş" ile başlamaları da büyük talihsizliğimizi tarif ediyor.

Masal da, aklın sınırlarını taşırma işidir. Ne yazık bunu da verimlerimiz arasına koyamadık..

Dede Korkut'a gelince, daha çok, tarih sayıyoruz. Nerede ise "resmi tarihimiz" kabul ediyoruz. Ben ise hala masal biliyorum.

Ancak yine de kuşku içindeyim, çünkü, bebekliğimde Annem'in anlattığı tarih'in "Dede Korkut Masalı" olduğunu çok sonra, "büyük" olduğum zaman öğrendim. Bunu öğrendiğimden beri ise "büyüklere masal " yazmaya ahdettim; işte bu odur.

Amma, geçerken not etmem gerekiyor, bütün resmi tarihlerin başında da söylenmiş bir masal var. Fakat bir ara ciddi kabul görse de zamanla çürüyorlar ve çürüdükçe, tekrar masal oluyorlar. Yalnız çürümüşlüğün masalı da çürüktür; bu nedenle de, yeni masallar kurmak durumundayız.

Hep, kutsal kitapları masal olarak okuduk ve okumayı sürdürüyoruz. Masalsızlığımız belki de bu okuma'dan kaynaklanıyor. Ve kutsal okumaların söndüğü dönemde, ütopya doğuyor. Thomas More, **u-to-pia** mucididir, bana, tanıklık ediyor.

Her gizli tarih, büyükler için yazılmış bir masal'dır.

Uydurma'dır, demek istiyorum.

Uydurmak ise, yaratmak'tır.

Buna, yaratma'ya, çok ihtiyacımız var. Ve buradayız.

Buradan ve bununla başlıyoruz.

NOTLAR:
Bkz. KİTAPLAR ("Thomas More – Utopia" / Karl Kautsky "Thomas More and His Utopia)

İÇ SAVAŞ

Sanki çok işlek bir akıl sistemimiz var. Sanki sürekli olarak büyük imlaları gözetleyen, hep nöbette, bir kavim olduk; halbuki, tam tersine yıllardır eleştiriye uzak düştük. Artık matbuat, birbirinin, gözlerimizi tırmalayan ve dilimizi sevenleri dilhun eden hatalarını bile idrak etmiyor, umursamıyor; daha doğrusu arlık göremiyor. Ihı, artık bir kavim olarak doğru ile yanlış'ı ayıramadığımız anlamındadır, fark etme kabiliyetimizin çözüldüğünü fark edebiliyoruz. Böyle olmakla birlikte, İkinci Dünya Savaşı'nı hemen izleyen yıllarda Türkiye'nin bir "iç savaş" yaşadığını söyleyen, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Rice'a, "gaf demekte hiç gecikmedik. Demek ki ana okullarında, üniversite ve cami kürsülerinde tedris edilen **resmi tarihte "iç savaş" yok**, sevmiyoruz, yasak biliyoruz ve bu nedenle bu söze, "iç savaş", hemen, kulaklarımızı dikerek yaklaşıyoruz.

Çok az yaklaşıyoruz ve belki de yaklaşmıyoruz.

Profesör Rice'in, kendisini **gaföz, gaffeuse**, damgalayanları duyduğunu sanmıyorum, öyle anlıyoruz, bir başka konuşmasında, "iç savaş" teşhisini tekrarlamıştı, bu kez, memleketimizden "ikinci gaf sesleri yükselmişti. Buradan çıkarıyoruz, hepsi bu kadar ve burada kalıyor; ne kadar acı ve öğretici, "gaf sözcüğü ile kapatabiliyoruz. Her halde "dejenerasyon" budur. Bitkisellik ile köylülük arasında bir yer'dir; "gaf işareti yetmektedir.

Çok hoş, akıl dikkatimizi de yitirdik, ancak yine de bu sözcüğü, "gaf, aslı "gaffe", o kadar benimsedik ki, belki de Türkçe olmadığını bile bilmiyoruz; asimile ettiğimiz sözcüklerden birisidir. **Tutmak, yakalamak ve dikkat etmek anlamındadır**; tetikte olmak anlamı da var ve böylece yakalanabilen büyük hatalara, "gaf diyoruz. Öyle tespit ediyoruz, Profesör Rice'in bir büyük hatasını, iki kez yakalamış olduk, Amerikan Dışişleri Bakanı'nın birinci ve ikinci gafları var.

Güzel, ancak, bunu kim yakalıyor; bu sorunun, her halde, masalımsı bir cevabı olmalıdır. Çünkü, Profesör Rice'ı, gaföz ilan edenler sadece gazetelerin sayfa düzenleyicileridir; haberlerin ambalajcılarıdır, demek istiyorum. Profesör Rice'in bu ifşaatını haber yapan gazete sekreterleri "gaf ambalajını seçtiler; demek ki savaş i ve özellikle “iç” olanı sevmiyorlar; **İngilizce, "civil war" veya Fransızca, "la guerre civile" karşılıklarını bilselerdi, belki de sevebilirlerdi, her "civil", sivil'i, "medeni" telakki etmemiz de ihtimal dahilindedir.**

NOTLAR:
dilhun: (Farsça) yüreği kanamış olan, pek dertli olan – Osmanlıca Türkçe Sözlük (Mustafa Nihat Özön)

Ermeni Meselesi'nde, bir Avrupa ülkesinde alınan bir kararı imzalarıyla protesto ettiklerinde, adları olmasa bile, sayılarını öğrenebilmiştik, dört yüze yakın imza olduğu ilan edilmişti, bu üniversitelerdeki tarihçi nüfusunun, muhtemelen muhafazakar, tahminidir. Bu muhafazakar tahmine dahil olanlardan hiç birisi, Profesör **Rice'in gafı**nı ele alan bir yazı yayınlamadı, biliyoruz, ve kuşkusuz, bir tek onaylama da olmadı. Daha da önemlisi, fark edenin de olduğunu duymadık; benden başka duyanın olduğunu da sanmıyorum. Haber olarak okuyanlar olmuştur, ama, duyduklarını düşünemiyorum.

Ayırabilen toplam aklımızın çözülmekte olduğunu tespit edebiliyoruz.

Tarih ve bilim düzleminde heyecan ya da bir ilgi yaratmaması çok şaşırtıcıdır, ama dış ilişkiler planında da, fark edilmediğini ve üzerinde durulmadığını görüyoruz. Bunu anlamak ise çok daha zor olmalıdır; çünkü "büyük devletler" yönetenlerinin ve özellikle dış işleri bakanlarının rastgele konuştuklarını düşünemeyiz. Bir dışişleri kançılaryası vardır, sistematik olmasa bile tarihi vakalara bakma yollarını, kıssadan hisse çıkarma usullerini, biliyoruz, dış işlerini çok büyük ölçüde böyle, vaka analizlerine dayanarak yürütüyorlar. Bunun için de böyle bir açılım veya deklarasyon yapmadan önce ya arşivlere bakıyorlar ya da ayrıntılı bir etüd sipariş ediyorlar. Öyle ilerlediklerini düşünmek durumundayız.

Miniskül "Mahabat" Kürt Cumhuriyeti üzerine en önemli kaynağın, bir Amerikan Dışişleri Bakanlık mensubuna ait olduğunu, Eagleton jr., burada hatırlayabiliyorum. **Profesör Rice'in "iç savaş" teşhis ettiği zamana aittir**; ancak yayınlanması ise 1962 yılındadır. Sovyetler Birliği'nin desteğiyle kurulan bu pek küçük devletin yıkılması için, Batı ve başta Amerika Birleşik Devletleri, bastırıyordu; sorun şudur, ne olacak, **Moskova direnecek mi yoksa miniskül devletin çökmesine ve bu arada yönetenlerinin bir bölümünün idam edilmesine seyirci mi olacak, mesele bu idi**. Çünkü o sırada Washington ile Moskova, Küba'da inat halindeydiler; önemli Sovyet silahları Amerika'nın pek yakınına, Küba'ya ve pek çok Amerikan füzeleri de, Sovyetler'in böğründe bir yerde, Türkiye'ye, yerleştirilmişti. Kuşkusuz Küba'dakiler çok ağır ve önemliydi ve inat, o zaman ki değerlendirmelerle, dünyayı "üçüncü dünya savaşı" eşiğine getirmişti. Washington dışişleri açısından, Sovyetler'in sinir sistemi ve davranış kalıbını ölçmek gerekiyordu. Miniskül "Mahabad" Cumhuriyeti üzerine bu ilk kaynak niteliğindeki çalışmayı, bu ölçme kaygısına borçluyuz.

Amerikan Dışişleri Bakanı Profesör Rice'ın, dışişleri dosyalarına bakmadan ve ilgili servislerden not almadan konuştuğunu düşünemeyiz. Daha da önemlisi neden bu zamanda bunu söyledi; bu soruyu da ihmal edemeyiz. Masallarda olmasa bile bilimde rastlantıya ve "random" olgulara yer yoktur, rastgele olanların da işlenmiş hallerini kullanıyoruz.

Bir soru daha var, peki kimsenin fark etmediğini ben nasıl görüyorum; bana göre, bu sorunun cevabı son derece basittir. Çünkü benim aklımda var. **İç savaş veya "terör"** benim kitaplarımda yazılıdır; ayrıca, bu dönemi, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonu ile, diyebiliriz, **Kırk Sekiz yılı hitamına kadar, İran'dan Elenistan'a doğru uzanan hattı, "iç savaş" kategorileri ile tahlil etmiş olduğum kesindir**. Dolayısıyla **insan aklıyla görüyor**, diyebiliyoruz; demekten çok, tekrar ediyoruz.

İran'daki iç savaş ile "soğuk savaş" arasında bir neden sonuç ilişkisi bulmak çok yerindedir. Ben ise daha **önceki anlatımlarımda, "sağ terör" tasnif ettiğim, ki Rice "iç savaş" tabir etmektedir**, vak'alar ve politikaları hep "soğuk savaş" içinde gördüm. Şu formülasyon bana aittir; Türkiye, bir büyük savaşı kaçırmıştı ve yeni bir savaş istiyordu, "sıcak" çıkaramadı ve "soğuk" olandan ise hayli memnun olduğunu görüyorduk. **Gerçekten soğuk savaş'ı, Kırım Harbi'yle birlikte, Türk dış politikasının en büyük başarılarından birisi tezekkür etmekte isabet büyüktür**. Büyük devletleri kamplara ayırabilmiş ve sıcak ya da soğuk büyük savaşlara sürükleyebilmiştir.

Başarı, zaman zaman, "iyi" ya da güzel'den uzak düşebilmektedir.

Soğuk Savaş ile "iç savaş" arasında ne ilişki olabilir: bu, kavramlar ya da kategoriler tartışmasına giriş anlamındadır. Masal'larda ise yeri olmadığını kabul eylemek durumundayız; masallar, imajlar ve sembollerle gelişiyor, sanat yanları ağır basmaktadır.

Madam Profesör Rice, işte buraya parmak basmaktadır. Ve bunu fark etmemek ise çürümektir. Demek ki çürümenin sembolik ve sanatsal olduğunu görmeye başlıyoruz.

Elenistan'da ve İran'da iç savaş kesindi; Elenistan iç savaşı bir menkıbe düzeyinde bilinmektedir. İki düzen ve daha doğrusu iki egemenlik birbirine karşı idi, şiddet ve bir türü olan silah kullanılıyordu. Her ikisi de egemenlik alanları tesis etmişlerdi, aynı coğrafyada farklı hükümranlıklar görebiliyorduk ki iç savaş öncelikle budur. İran'da da Soğuk Bulag kasabasında **tarihteki ilk "Kürt Devleti"** ilan edilmişti; **Sovyetler Birliği, destekler görünüyordu**. Bunun dışında İran Azerbeycanı'nda da komünizan bir parti, devlet binalarını ele geçirebilmişti; sokak savaşları birbirini izliyordu. Sovyet Azerbaycanı'nın yanında ikincisi mi kuruluyordu, kurulması halinde, zaman içinde, birleşmeleri doğaldır.

İran ile Elenistan arasında, Antik Çağ'ın bu iki büyük rakibi arasında şimdi Türkler hükümrandılar; zaman zaman İraniler'in ve zaman zaman Elenler'in egemen oldukları Anatolya'da şimdi Türkiye Cumhuriyeti vardı. Türkiye Cumhuriyeti, iç savaş babında, Elenistan ve İran'a göre son derece yoksuldu; en çok arandığı bir zamanda "iç savaş fukarası" olmak tarihin bir cilvesi sayılabilir, tarih de talih misali cilveli oyunları pek sevmektedir.

İç savaş yok, ama hiç olmazsa "demokrasi" var mı? İki üniversiteden birisi pay-i taht'ta idi; burada rektör, kaba kuvvetle istifaya zorlanıyor ve hatta yüzüne tükürülüyorsa, demokrasi'den söz etmek imkansızdır. Ayrıca yasalara uygun olarak kurulmuş pek çok siyasi parti de, sadece kurucuların kimliklerine bakılarak, bunlara "mahutlar" ya da "müseccel" deniyordu, kimliklerinin tescil edilmiş oldukları, kayıtlarının bulunduğu, ileri sürülerek kapatılıyordu; öyleyse, eski başbakanlardan birisinin yakın arkadaşlarıyla bir parti kurmalarına bakarak, "demokrasi" var demek, zordur. Daha doğrusu şekli demokrasi nazariyatına göre "yoktur" dememiz isabetli görünmektedir. **Resmi demokrasi teorisine göre, "yok" olduğunu söyleyebiliriz**.

Doğrusu, demokrasi'yi, "yok" olduğu zaman "var" sayılan devlet durumu olarak da tarif edebiliyoruz. Bu ise, "burjuva" nazariyedeki "varlık" ve "yokluk" tartışmasına giriyor; bir madalyonun iki yüzünü andırıyor. Buradayız, ama, burada kalmıyoruz.

Çünkü demokrasi hep iç savaş'ın eşiğindedir.

Bunu, siyaset teorisinin en büyük paradoksu sayabiliriz.

Sanki ölümden önceki canlanma ve yaşam kavgası'dır. Kıyamet'ten önceki kıyam da diyebiliyoruz.

Üç iç savaş ilan etmiştim; birincisi, 1806-1826 iç savaşı, hakkındaki bilgilerimiz çok kıttır. İkincisi, 1906-1926 iç savaşı ve üçüncüsü, 1966-1996 iç savaşı, tarihimizin kaydettiği en tartışmalı dönemlerdir, bunlar düşünce bahçemizde en çok "bin çiçek" peryodlarıdırlar ve yönetime katılım arayışlarının çok yüksek olduğunu da biliyoruz. Mahallelerden bilinç akıyordu.

Çok yakında yaşadığımız 1970 yıllan, çok yerde yönetimin mahalle komitelerine geçişine de tanıklık ediyordu. Bunlara miniskül şuralar idaresi de diyebiliyoruz.
Ne yazık pek kanlıdır, amma böyle olduğu için de kanlı-canlı demokrasi anlayışına yaklaşıyoruz.

Madam Profesör Rice'ın ifşaatına dönecek olursak, "Tan" Gazetesi ile "Görüşler" Dergisi'nin tahribini biliyoruz. Birisi Sabiha ve Zekeriya Serteller'in ve ikincisi Profesör Behice Boran'ın adını hatırlatıyor. Bundan sonra ilk ikisi sürekli dışarıda kaldılar ve sonuncusu ise içerde ve çok zaman içerde kalmak zorunda bırakıldılar. Tahribatın en ön planında olanlara bakacak olursak, daha sonra hep yükseklere çıktıklarını biliyoruz; umum müdür, başbakan ve hatta devlet başkanı ve çoğu, en azından bakan oldular. Bu duruma bakarak, tahribatın, ex-post olarak bir devlet işi olduğunu anlıyoruz. **Zamanın en önemli gazeteleri olan, Tanin ve Cumhuriyetin tahribat sabahı çağrılarına, bunlar içinde "kalkın ey ehl-i vatan" da vardı, bakacak olursak ex-ante umur-u devlet olduğuna da karar verebiliriz**.

Düşünce gazeteleri, "Zincirli Hürriyet", Mehmet Ali Aybar'ın adıyla özdeştir, mizah dergileri "Marko Paşa", Sabahattin Ali, Rıfat İlgaz ve Aziz Nesin tarafından çıkarılıyordu, kovalanıyordu. Öğrenci derneklerinin fakir idarehaneleri da tahrip ediliyordu. Bütün bunlara ilaveten Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak ve üs istediği masalı da şiddetle yayılıyordu. Sadece bu masal ile geniş yığınların terörize edildiğini kaydetmek yerindedir; hemen öncesinde çok büyük cadı kazanları kaynatılmıştı. Memleketin en popüler şairi, millici-komünizan Nazım Hikmet, bahriyede ve kara ordusunda komünist ihtilal için komiteler kurma bahanesiyle muhakeme edilmişti; yürekleri ve beyinleri tahrip edici şiddetle mahkum edilmişti.

Bunlarla gözetilen hedefin, bahriye'de, merakı ve okumayı kurutmak olduğunu artık biliyoruz; hikmet değil, yeni harbiyeliler ve onların omuzlarından tüm yüksek tahsil gençliği terörize ediliyordu. Bu düşünmeyi ve hayal etmeyi durdurmaktır.

Nazım Hikmet Davaları, McCarthy'den önceki "McCarthyizm" idi ve oldular.

Memleketin her karış toprağında derin korku kuyuları kazılmıştı. Bütün egemenler tasfiye edilmiş, korku egemen edilmişti.

İşte bu dönemde, diplomatik kanallarla, Washington'a "iç savaş" ihbarı yapıldığından kuşku duyamayız. Kendilerinin ne ölçüde korktuklarını, yoksa "korkmuş taklidi mi yaptıklarını, bilemeyiz. Ancak bir ölçüde korktuklarından kuşku duyamayız.

Hükümet'in kendi kendini ihbar ettiğini ve Madam Profesör'ün de şimdi bu ihbarı okuduğunu çıkarmak zorundayız.

TRUMAN DOKTRİNİ

Siyaseten doktrin vazedenler, hep alık mı; **Harry Truman'ın adındaki "S." harfi**nin sırrı henüz çözülmemiştir, anne-babasının, Harry'nin, "Shippe" ve "Solomon" dedesinin adlarından birisine karar verememeleri nedeniyle, bir harf olarak bıraktıkları rivayet edilse de, biz yine de "smiling" sözcüğü yerine geçtiğini düşünmekte hiçbir sakınca görmüyoruz. Hep gülüyordu; Roosevelt'in vakitsiz ölümü üzerine, başkan yardımcısı olan bu köylü oğlu çiftçi birden bire kendisini Amerikan başkanı bulmuştu, adı, Amerika'nın "büyük" başkanları arasında geçiyor. Anılarında, ağlamasa bile pek şaşırdığım ve büyük bir panik yaşadığını haber veriyor; entelektüel Roosevelt'in yerine gelen bu üniversite görmemiş taşralı, atom bombasının atılması emrini verirken ise fazla tereddüt göstermiyordu. Hep gülen bir adamdı.

Japonya teslim olmak üzereydi, bu masal-dışı bir haldir ve bütün kayıtlar bu merkezdedir, peki öyleyse atom bombası neden atılıyordu,

bu soru zorunludur. Bu soruya belki şöyle cevap verebiliriz; **Birinci Savaş sonunda dünya liderliği, bunu emperyalizmin liderliği olarak anlıyoruz, imkanlı hale gelse de, Amerika'nın bu liderliği kabul etmediğini anlıyoruz. Şimdi hazır haldedir, ancak, her emperyalizm, korkutan bir silaha muhtaçtır. Korku, en büyük silahtır ve insan aklının çıkarabileceği en korkutucu silah dahi, bir silah olarak korku'nun önüne geçememektedir**.

Bu alanda örneklerimizi hep **Cengiz** sürülerinin yayılmasından çıkarıyoruz. Bu sürülerden birisi, bir yerde, muhtemelen Kürt ikliminde, bazı yerlileri yakalamış ve tam boğazlayacağı zaman, birden yanında elverişli bir bıçağı olmadığını fark etmiş, yatırmış, "kımıldamayın ha, ben bıçak alıp geleyim" demiş, döndüğünde hiç birisinin kımıldamadığı rivayet ediliyor. Hepsini doğradığı eklenmektedir; Cengiz'in bu müthiş silahına, "atom bombasından önceki atom bombası" adını verebiliyoruz.

Her yere, Cengiz'den ve sürülerinden önce, dehşeti geliyordu. Korku, aklı darmadağın ediyordu. Halkların paralize oldukları bir ara dönemdir.

Ama salt korku'yu patlatmak için bu müthiş silahı patlattığını söyleyemeyiz, bir neden daha var; Sovyet kuvvetleri de ilerliyordu ve Japonya'da işgal idaresine ortak çıkması mümkündü. Tokyo, bir ikinci Berlin olmamalıdır; bunun için yüz binlerce masum Japon kurban edilebilmektedir. Sovyet kuvvetlerinin Doğu'da da daha fazla ilerlemesini durdurabilmek için, Truman, atom bombası atmakta gözünü kırpmıyordu. Artık bunu çıkarabiliyoruz.

Köylü ve taşralı damarları ne emrediyor; Roosevelt, her halde fazla sofistike geliyordu, Truman'ın, Sovyet düzenini de, bir insanlık merhalesi sayması mümkün değildir, atom bombasından gayri "Soğuk Savaş" da, Truman zamanında ilan edilmişti. İşçi hakları ve sendikal hukuka karşı sert bir mücadele de yürüttü; ama Roosevelt'in New Deal düzenini, Marshall Planı adı altında, Avrupa'ya kadar yaymaktan geri kalmadı. Türkiye'de gıdasız bir kısım ilk okul bebeleri de, Amerikan cheddar peyniri ile toz süt ile işte bu "Plan" çerçevesinde tanışıyordu.

Yıllar sonrası anlatılan masallarda, **ülkelerin tabîyetleri coca cola ile değişmektedir**, çok yakın zamanlarda, boyun atkıları ilk haberi vermektedir, atkıların renkleri değişse de, atkılar meydanlara yığılınca, bunun arkasından **Amerikan garnizonları** gelmektedir. Ama bizim bu masalımız da, o zamanlar henüz, emperyalizm ile donanma birbirinin yerini alabiliyordu, İngiliz emperyalizminin hatırasıdır. **Washington'da mezarında yatan eski büyükelçi Ertegün'ün** kemiklerini taşıma bahanesiyle, Missouri harp gemisi başta, Amerikan donanmasının da İstanbul'a gelişi Truman dönemindedir. Missouri, Truman Doktrini'nin keşif koludur.

Korku'yu büyüttüler ve yaydılar; terörize olanların terörü bir silah olarak kullanmalarına, pek çok korkanların daha çok korkutmaya çalışmalarına, ilk kez rastlamıyoruz. Roma İmparatorluğu, büyük kentlerinin girişlerinde dizi dizi direklere dört çivi ile, Farsça "çar-mıh", çakılmış dizi dizi insanları, stadyumlarda gladyatör oyunları ve çok daha ötesinde, zırhlı askerlerin, eyaletlerde, zaman zaman kahredici bir uğultu ile defile yapmaları, somutlaşmış korku idi. İmparatorluklar, korkuya dayanmaktadır.

Roosevelt, ve daha sonra sadece Kennedy, birlikte yaşanabileceğini düşündüler.

Ama Hitler'in tecavüzü defedilmiş olsa da, miras olarak sadece bir Israel Devleti'ni bırakmadı, üstelik bu daha sonra idi, Fransa'nın ve hatta İtalya'nın faşistler tarafından işgali, faşizme karşı en iyi mukavemet gösterenler komünistler olduğu için, komünizmi güçlendirdi ve yaydı. Fransa'da atılan oyların en az dörtte birini komünistler alıyordu, ülkenin en önde gelen sanatçıları, bilim adamları komünizme meylediyorlardı ve sendikalı işçiler ayrı bir düzen olmuşlardı, yeni düzeni savunuyorlardı. Paris düşebilirdi; "cumhuriyet" olmuştu, Avrupa, Paris'i izlemişti. Truman'ın, Dışişleri Bakanı'nın adıyla bilinen Marshall Planı, Fransa'nın düşüşünü, masalımsı bir dil kullanacak olursak, yükselişini, önlemeye yönelik idi; Taşralı Truman, General Marshall vasıtasıyla, Avrupa'nın ekonomisini kalkındırmaya çalışıyordu, gerçekten masalımsı bir iş olmalıdır.

Yeni düzen Berlin'e kadar uzanmıştı. Bu da korkutucudur.

Fakat geriye dönüp baktığımızda, ne Nato'nun kuruluşu ve ne de Kore Savaşı'nın, en derin korkuyu içerdiğini söyleyemiyoruz. Asıl korkunun, Rusya'nın, Batı teknik çalışmalar bir yana Sovyetler Birliği'ni "**Rusya**" olarak görmeyi sürdürdü; analitik araçları da devamlılığı yansıtıyordu. Bu nedenle de "Rusya", öncelikle Güney'e sarkmak zorunda olan, bir canavar, bir "ayı" olarak görülüyordu. Güney'de ise Akdeniz ve daha da önemlisi Ortadoğu var.

Churchill'in Iron Curtain, "Demir Perde" nutku ile Kennan'ın, containment, zarflama veya kuşatma, mektubu bir birini tamamlamaktadır. Mart 1947 tarihli "Truman Doktrini" ise, bu çerçevede en somut adım olmaktadır; bu da, Washington'un, Ortadoğu'nun koruculuğunu, Londra'dan alması anlamındadır. Daha da doğrusu "Soğuk Savaş" ilanıdır; Truman, büyük kısmı Elenistan'a olmak üzere iki ülkeye dört yüz milyon dolar "yardım" ile, gireceğini ilan ediyordu. Elenler'in daha miniskül olmalarına karşılık bu yardımdan çok büyük payı almalarını, oradaki iç savaşın ciddi olmasıyla açıklıyoruz. **Elenistan'da korku reeldir** ve Amerikan yardımı daha büyük olmaktadır. Tespit ediyoruz.

Şimdi Madam Profesör Rice'in, Türkiye'nin de adını söyleyerek, "iç savaş" referansı yapmasının gerekçesini daha iyi anlayabiliyoruz. Demek ki, Ortadoğu'nun, zayıf Büyük Britanya imparatorluğundan silinip Amerikan İmparatorluğu'na kaydedilmesi, iç savaş serisi ile bağlantılıdır. Bunu çıkarabiliyoruz.

Şu sırada Irak İşgali, bir bağımsızlık savaşı doğurmasının yanında, bir iç savaşa dönüşmüş durumdadır. Yeni doktrinler vaaz edilmekte olduğunu düşünmemiz yerindedir. Eğer düşünebiliyorsak, yaşıyoruz.

TAMPON MESELESİ

Dünya savaşlarının arkasında sermayenin kavmiyeti teoremi var.

Savaşlar, yeni alanlar kazanımı içindir. Sona ermelerinde hep tampon meselesini görüyoruz. Eğer gerçekten yeni paylaşımlar oluyorsa, tampon düzenlemek kaçınılmazdır. Bu, ya revizyonist ya da otantik ekspansiyonist olanlar ile araya tampon devletler koymak anlamındadır.

İki nokta var, müsait olan varsa, meselenin çözümü zor olmayabiliyor.

Yoksa tampon yaratmak zorunludur. Çok zaman bunu teşhis ediyoruz. İkinci nokta ise, **tampon olanın bir ileri mevzi haline gelmesi herzaman ihtimal dahilindedir**.

Hünkar İskelesi Antlaşmasından sonra, Avrupa, Osmanlı Türkiyesi'ne, hep bir tampon gözüyle baktı. Doğal ömrünü pek çok aşmasını buna bağlayabiliyoruz; 1856 Paris Konvansiyonu, doğal ömrünü uzatabilmek için canlandırma ve reformasyon kararıdır. Başkaları bir yana, Ermeniler'in 1895 başkaldırısı ve bunun tenkili ile "tehcir", göçertme, politikasının yol açtığı kırım, başka nedenler bir yana, Osmanlı'nın viability sorununu ortaya çıkarıyordu, Konvansiyonel yaşamı sona ermişti, doğal ömrü ise çok geridedir.

Paylaşma mutabakatları ile "tehcir" nerede ise eş zamanlıdır. Harita üzerinde devlet icadı dönemine giriyorduk.

Ancak birinci büyük savaşın hitame ermesi, Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesinden çekilmesi, tampon meselesini yeniden ortaya atmaktan geri kalmamıştır, normal karşılamak gerekiyor. Amma, geçerken not etmek durumundayım, "tampon ülke", no man's land kategorisinden faklıdır. Yer yer ve zaman zaman iki büyük gücü barındırıyor, birisinin yukarı çıkmasını ve diğerinin aşağıya inmesini önlemektedir.
Birinci Dünya Savaşı sona erince, bazı tereddütlerden sonra, bu kez Cumhuriyet Türkiyesi'ne, yeniden bir tampon değeri biçiliyordu. Harbord Raporu'nda bu proje gizlidir; ne yazık Sivas Kongresi "mandater" daveti yaptığı için bu önemli belgeyi analiz etmekten korkuyoruz.

Resmi tarihte bu tampon değeri'ne "stratejik önem" de denmektedir; doğru bulmuyorum, mitik ve mistik bir radrasyonu var. Masallara daha uygun olmasına karşın "stratejik" sözcüğünün resmiyette kullanılması şaşırtıcıdır. Belki de dinsel niteliğine uygun düşmektedir.

Ekspansiyonist olan Rusya'nın Güney'e doğru sarkmasında, 1854-1856 Kırım Savaşı önemli bir baraj örmüştür. Kırım'ı, Türkiye'nin, Soğuk Savaş'tan önceki en önemli diplomatik başarısı ve Osmanlı Türkiyesi'nin ise son büyük zaferi sayabiliriz. Ne yazık Doksan Üç Savaşı ile tekrarlanabileceği umulmuştu, Rus çizmeleri, Aya Stefanos'u çiğneyebildiler. Doksan Üç Savaşı'nda Rusya, Akdeniz'e çok yaklaşabildi, aşağıya inişi, Büyük Britanya Başbakanı Disraeli'nin müdahalesi ile Kars'ta durdurulmuştur; İskenderun'un Kars’a yakın olduğunu hep not etmek zorundayız.

Ayrıca sadece Kürtler değil, o tarihlerde Van'dan İskenderun'a yoğunlukla Ermeniler yaşıyordu; Kürtler, Rusya'yı zaman zaman kurtarıcı ve Ermeniler ise hami sayıyorlardı. Londra'nın defterlerinde bu noktalar hep kayıtlı idi ve Disraeli, bu durdurma karşılığında, Kıbrıs'ın kontrolünü ele geçirmişti, İskenderun ile birbirine bakıyorlar. Buna, hemen sonra Mısır'ın kontrolü ekleniyordu, Mısır Komutanı ve daha sonra Londra'da Harp Nazırı Kitchener, İskenderun'a Gelibolu'dan daha çok önem veriyordu. Hileli bir şekilde Musul'a girilmesini bir kenara bırakacak olursak, Mondros Silah Bırakışması'ndan sonra, Misak-i Milli sınırlan içinde ilk işgalin İskenderun'da olması da bu değerlendirmeyi desteklemektedir. **1915 yılında, Osmanlı İmparatorluğunun, yapay solunum makineleri durdurulmuştur; bundan sonra, Çanakkale bu tarihtedir, Kut'da ve Bakü'de büyük beceri ve kahramanlıklar sergilemekle birlikte, yaşamını sürdürmesi imkansız görünüyordu**.

Bu arada kaydetmek ihtiyacını duyuyorum, resmi tarihin Kut'tan ve Bakü'den hiç söz etmemesini, dinselliğinin bir işareti sayabiliriz. Hutbeler hep seçmecidirler; Cumhuriyetin, kendine büyük güvensizlikle, bu son derece kolay realizasyonu ile açıklanabilir ve bir de reel kuruluşunda, 1926, önemli hazırlayıcılarının topyekün likidasyonunu ekleyebiliyoruz, Osmanlı'yı insafsız mahkumiyetinin tabii sonucu olarak görebiliyoruz.

Fakat, buradaki ihmal, masalların çekiciliğini arttırmaktadır. Yer açıyor.

Kırım, bu sonradan gelen emperyalizmin, Güney'e doğru genişlemesine sınır çekmişti. **Sibirya'nın kolonizasyonu ve Türki kavimlerin rusifîkasyonu bundan sonradır**. Ancak, 1904-1905 yılında, Doğu'da adı hiç duyulmamış bir kavim, **Japonlar**, bu sürekli hanlar, beylikler ve devletler yıkan, Hıristiyan ve Beyaz ırktan dev'e, hiç umulmadık bir zamanda büyük bir ders veriyordu; **Japonlar'ın Rusya'ya tattırdığı hezimet, 1905 Burjuva Devrimi'nin hazırlayıcıları arasındadır**. Japonya'nın birden bire mazlumların umudu haline geldiğini görüyoruz, daha sonra Moskova'da önemli bir **komintern dirijanı olan Roy**, Hindistan'ı kurtarma yoluna, Japonya ile başlıyordu ki, tekil olmadığını biliyoruz.

Japonlar'ın inşa ettiği bu set, Rusya'yı, yine Güney'e yöneltti, ama hem Kırım Savaşı yenilgisinden ve hem de Doksan Üç Harbi sonunda, Aya Stefanos'ta kazandıklarının bir bölümünü, Berlin'de vermek zorunda kalışından dersler çıkardığını anlıyoruz. Kaldı ki, Doksan Üç Savaşı'nı kazanmış olmasına karşın, hemen arkasından, Büyük Britanya askerlerinin Kıbrıs'a ve Mısır'a yerleşmesinden daha büyük dersler almaması imkansızdır. O halde başta Büyük Britanya olmak üzere Garbin büyük devletlerini ikna yolu ile anlaşma arayışlarını bu yolda değerlendirmek durumundayız.

Ancak şimdi çok daha hırslı bir rakip ile karşı karşıyadır. **Almanya, "Doğu'ya Doğru" politikasını o zaman formüle etmişti**; Alman ekonomisinin yeni alanlar arayışı, Büyük Britanya imparatorunun kuzeni Kayzerin rekabet hırsı ile birleşiyordu. **Kayzer, Doğu'ya açılırken, hem siyonizmin ve hem de islamın koruyuculuğunu ilan etmişti; İstanbul'u iki ve Kudüs'ü bir kez ziyaret ettiğini biliyoruz**.

İnsan belleğinin, tarihleri karıştırma özelliği vardır. Geçmişte ayrı iki ve birbiriyle ilgisiz, hatta ters vaka'yı, birbirine bulaştırmasına ve hatta birisinin içinde ikincisini kaybetme eğilimine sık sık rastlıyoruz. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'da Yahudilerin trajik yazgısı buna örnek olmalıdır; buna bakarak, **Almanya'nın hep bir anti-Israeloğulları politikası izlediğini çıkarabiliyoruz ki son derece ve vehamet ölçüsünde yanlıştır**. Birinci Dünya Savaşı öncesinde ve savaş sırasında, Almanya, dış politikası ve savaş çizgisi itibariyle, siyonist idi. Öyle de söyleyebiliriz; **siyonizm, Almanya'nın mekanizmalarından birisidir, bir elinde siyonist ve diğer elinde islamist flamanın olduğunu tespit etmemiz yerindedir**.

Hem Sultan Hamid ve hem de yerini alan İttihat ve Terakki Hükümetleri, Berlin yanlısı politika izliyorlardı. Bu, siyonist ve islamist politikalardan bir sentez yaptıkları anlamındadır.

Çanakkale'de Komutan, Almanya'da hala ve 1915 yılında Türkiye'de "Gelibolu Kahramanı" tesmiye edilen **Liman Paşa**'nın, "Leman" da yazılıyor, Alman general Liman von Sanders'den söz ediyorum, Yahudi olup bazı kaynaklara göre Çanakkale Savaşı sırasında hususi koşer mutfağı bulunuyordu. **Hem "leman" ve hem de sander veya "sanders" adlarını Yahudiler taşıyorlar**.

Bazen tereddüde düşüyoruz; hangisi masal, bu soruyu sık sık formüle etmemiz yerindedir. Kesin rakamlar bilinmiyor. Sultan Hamid'in hükümranlığının bir bölümünde, 1882-1903 tarihleri arasında, Osmanlı toprağı Filistin'e göçen Yahudiler, 20-30 bin arasında tahmin edilmektedir. Hamidiye ve İttihat-Terakki devirlerinde, 1904-1914 yıllarında ise 35-40 bin arasında Yahudi, Filistin'e yerleştiler. 1919-1923 arasında ise 35 bin mülteci not ediliyor; tahmin edilebileceği üzere savaş yılları hakkında bilgiye sahip değiliz. Ancak bu bilgilerden, **Hamidiye ve İttihat ve Terakki iktidarlarında, Osmanlı Filistini'nde, Yahudi yerleşimcileri için açık kapı politikası uygulanmıştı**; öyleyse, masal ile resmi tarihi değiştirmek durumundayız.

Gelenlerin çok büyük bölümünün Rusya İmparatorluğu topraklarından göç ettiklerini biliyoruz. Rusya, başkalarının yanında, "pog-rom" sözcüğünü de bütün dillere ihraç ile yerleştirebilmiş haldedir, "massacre", katliam ya "kırım" anlamındadır; Yahudilerin yaşadıkları yerlere giren kosaklar, yakıp yıkıp öldürüyorlardı, bu anlamdadır. Osmanlı Filistini'ne göçen Yahudiler, pogrom anıları ile Rusya'ya kin taşıdılar ve sakladılar.

Göçenler siyonisttiler. Kalanlar, "bundist" ya da bolşevik oldular; kuşkusuz hepsi değil, politika yapanlar bunlardırlar. **Bundist'leri, "alyansist" ya da benim önerdiğim terminoloji ile "rezervist" sayıyoruz**. Siyonistler içinde Davud Ben-Gurion ile Vladimir Jabotinsky'yi özellikle hatırlıyoruz. İkisi de Konstantinopol'da bulundular.

Masallar, çok zaman gerçeğe çok daha yakındırlar.

Judaik tarihin son derece tartışmalı ve kavgalı olduğu vakası, bugün masal misali görünüyor; Jabotinsky, dünya siyonist hareketinin istasyon şefi olarak İstanbul'da idi. **Ben-Gurion**, İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirip Meclis-î Mebusan'a girmeyi planlıyordu ve **görünüşte rezervist bir çizgi** izliyordu. **Rezervizm, proto-siyonizm olarak da tezahür edebilmektedir**; Jabotinsky ile Ben-Gurion'un yolları, Birinci Dünya Savaşı'nda sert bir şekilde birbirinden ayrıldılar. İlerde Jabotinsky, ayrı bir siyonist örgüt ve Ben-Gurion ise Israel Devleti'ni kurdular.

Ben-Gurion, realist miydi yoksa Rusya'ya kin ile mi yanıp tutuşuyordu; **savaşta, Alman-Osmanlı cephesinin galibiyetini istiyordu, Rusya'nın yenilmesi ile özdeştir**, **Jabotinsky, Rusya'ya kinini geri plana atabiliyordu; Israel'in kurulmasını, Osmanlı Devleti'nin tarihten silinmesine bağlıyordu; siyonist güçleri, İngiltere emrine vermeyi savundu**. Cemal Paşa'nın Filistin'den çıkardığı ve Mısır'a yerleşen Yahudiler'den "**sion katır birliği**" kurma projesi, Trumpeldor ile birlikte, Jabotinsky'ye aittir. Bu birliğin Londra tarafından kabulü ile Gelibolu'da Türkler'e karşı savaşmış olduğunu haber veriyorum, gizli bırakılan tarihtendir. Demek ki, **Türkler, Gelibolu'da sadece Anzaklar ile değil bir de Yahudiler ile savaştılar**. Hoş, Türk tarafına bir Alman Yahudisi komuta ediyordu ve diğer taraftan, Sion Katır Birliği eratının büyük çoğunluğunun ise Rusya Yahudisi olduklarını tahmin edebiliyoruz.

Burada, en passant, **Lloyd George, Truman ve baba-oğul Bush'ları aynı sepete koymanın zamanı gelmiş olmaktadır**. Bu yeni diziye ise, Llyod George'un Sykes-Picot mutabakatını bir zihin egzersizi haline getirdiğini tespit ile başlamak isabetlidir; tamamını değilse de önemli bölümünü çöp sepetine atıyordu. Çöp sepetine düşenler, İtalya ve Fransa'ya yapılan vaadlerden vazgeçmekle, Büyük Britanya'nın, Musul'a, Filistin'e ve Irak'a yerleşmesi anlamındadır; mutabakatı revizyona tabi tuttuğunu görüyoruz.

Türkiye için iyi mi kötü mü; kısa zamanda, İtalya ve Fransa'yı muğber ettiği mutlaktır; binaenaleyh, **her iki devletin, müttefikler içinde bir tür muhalefete geçmelerini beklemek durumundayız. Bunun da, 1920 Devrimi'ni kolaylaştırdığını, tespit etme zorunluluğu duyuyoruz**. Yine **Yahudilik** işe karışıyor, İtalya'da da güçlü idiler ve aynı zamanda İtalyan mason localarına hakimdiler; müttefikler karargahında olanların çoğu, İtalyan mason localarından, yeni kurulan Selanik mason localarına, **Emanuel Caraso** locadadır ve oradan da Ankara'ya akıyordu. İlaveten Fransa, İskenderun'dan birlik çıkartıp Kilikya Ermenileri ile saf tutarak bir takım çatışmalardan sonra Ankara ile anlaşma yolunu seçmişti, biliyoruz. Ankara ise eninde sonunda Londra'yla anlaşmaya büyük değer biçmekle birlikte, Fransa ve daha sonra Rusya ile destek ve zaman kazanmayı bildi.

Bütün bunları, Başbakan Lloyd George'a ve siyonizm yanlısı çizgisine borçluyuz.

Kuruluşta kolaylığın unsurlarını görmeye başlıyoruz.

Lloyd George, 1914 yılından itibaren Haim Weizmann ile temas halindeydi, Weizmann, siyonist idi ve Israel'in ilk cumhurbaşkanı oldu, yine Rusya doğumludur ve o sırada bir kimyager olarak İngiltere'de yaşıyordu. Weizmann, İngiltere'de öncelikle, Londra'nın Osmanlı Filistini'ne göçleri desteklemesini savunuyordu, **Londra'nın Yahudiler'e bir "yurt" olarak Uganda'yı önerdikleri tarihtedir** ve **Filistin'de, hızla bir milyona ulaşacak Yahudi'nin Süveyş Kanalı'nı mükemmel bir şekilde koruyacağını ekliyordu**. Weizmann da Jabotinsky misli o demlerde, Yahudiler'in İngiliz emperyalizmi için hayli kıymetli bekçi olacaklarını reklam etmeye büyük değer biçiyordu. O zamanlarda, siyonizm, Almanya ile el ele duruyordu; yaptıklarının büyük bir yenilik olduğunu kabul etmek durumundayız.

Bu inatçı siyonist, kabinesine, eski başbakanlardan Balfour'ı dışişleri bakanı olarak almıştı, Balfour, 2 Kasım 1917 tarihinde, Weizmann'ın işaretine göre, Rotschild'e, daha sonra "Balfour Deklarasyonu" adını alan mektubu gönderdi ve bununla, Yahudiler'e, Osmanlı Filistini'nde bir yurt vaat ediyordu. Bundan bir hafta geçmeden Rusya'da Bolşevikler iktidarı aldılar; bazı tarihçiler, bir hafta sonraya kalsaydı, Balfour Deklarasyonu'nun olmayacağını spekülе ediyorlar; muhtemeldir, ancak, ben, analizini yapmak yerine bir ironi halinde bırakıyorum.

Lloyd George'a gelince, 1922 yılında, Filistin'de İngiliz mandasını kurduktan sonra, hükümetten çekildi. Tarih oldu, diyebiliyoruz. Her halde tamponu yerleştirdiğini düşünüyordu. Mümkündür.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, Balfour Deklarasyonu'nun rafa kaldırıldığını da görüyoruz. Neden, ihtiyaç mı kalmadı; 1947 Mart Ayı'nda Truman Doktrini'nin ilanını büyük sevinçle karşılayan **Londra'nın, 1948 yılında, Truman'ın inisiyatifi ile Israel Devleti'nin ilanına karşı çıkması çok düşündürücüdür. Kuruluşu Ben-Gurion ilan etti, Ben-Gurion başbakan ve Weizmann da cumhurbaşkanı oluyordu. Her ikisi de Rusya Yahudisi idiler. Stalin, Israel'in kuruluşunu destekledi ve belki hala emperyalizm olarak Büyük Britanya'yı görüyordu**. Britanya ise Israel'in kuruluşuna karşı çıkıyordu ve Britanya'nın karşı çıktığını desteklemek ise o tarihte Londra'da doğru politika sayılıyordu.

Ankara ise, bir yıl önce, Birleşmiş Milletler'in, Filistin'i taksim kararına oy vermedi. Demek, taksimi sevmiyordu. Ancak Israel Devleti'ni hemen tanıdı ve derhal gizli-açık diplomatik ilişkilere başladı. Bunu, Israel'in, Türk dış politikasının vektörlerinden birisi haline gelişi saymamız yerindedir.

HÜRRİYETİN ÇIKIŞI

Israel Devleti'nin kuruluşu 14 Mayıs 1948 yılında ilan edildi. Hürriyet Gazetesi ise 1 Mayıs 1948 tarihinde yayına başladı.

29 Kasım 1947 tarihinde, Birleşmiş Milletler, Israel Devleti'nin kurulmasıyla ilgili kararı almıştı. Demek kuruluş ve çıkış için yedi aylık bir hazırlık zamanı gerekmişti. Sonra tartışmaların başladığını hatırlıyoruz.

Gazete, adının yanında, "**Türkiye Türklerindir**" ilanını yapıyordu, 1948 yılı için çok şaşırtıcı bulmamız isabetlidir. Ancak Çanakkale savunmasını yerinde izleyerek bize hayli kıymettar malumat bırakan, Amerika Birleşik Devletleri Konstantinopol sefiri Morghentau, Alman Yahudisi olup Talat Paşa'nın nerede ise sırdaşıydı, Talat'ın bu lafı çok tekrarladığını da haber vermektedir. Demek hayli eski bir kelamdır.

Hürriyet neşri tarihinden itibaren "yahudi" damgası yemişti, öyle rivayet olunduğunu biliyoruz. Resmiyette bu rivayet pek çok defa tekzip edilmişti, gazetenin sermuharririnin, 1949 yılında, bunu yalanladığını, yayınlamıştım. Bazı araştırmacılar da, siyonist kaynaklarda bir gazete ihtiyacına dair işaretlere rastlansa da Yahudi teşkilatlarınca sermaye konduğu yollu malumat olmadığına dikkati çekiyorlar. Yerindedir.

Ancak o zaman İstanbul'da bir gazete çıkarmak için büyük bir sermaye gerekmiyordu. Gerekeni, açık veya kripto Yahudilerden birisinin koyması mümkündür. Bu konuda da rivayetler babında fazla fukara değiliz ve sonunda "**Allah verdi**" dahi diyebiliyoruz. Belki "Verdi" demek de yeterlidir; Allah'ın hep kalpte olduğu düşünülüyor, bu nedenle, çok zaman gösterilmediğini biliyoruz.

Hürriyet, çok sert ve şaşmaz, anti-Arap ve anti-Elen yayın yapmıştı.

Hükümet'in "**Kıbrıs bizi ilgilendirmiyor**" çizgisinde olduğu tarihten itibaren, Kıbrıs politikasını bu gazete tarif etmiş ve yürütmüştür. "Kıbrıs Türktür" dernekleri yöneticileri, bu ceridede çalışıyorlardı. Elen halkı ve kavmine karşı 6/7 Eylül Kıyamı yönetenleri de bu Ceride'den çıkıyordu.

Kıbrıs'ın Osmanlı'dan koparıldığı zamanda, en güçlü emperyalist ülke olan Büyük Britanya'da Yahudi kökenli Disraeli başbakandı. Kıbrıs'ın bir bölümünün Türkiye'ye geçtiği tarihte en büyük emperyalist ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'ni de bir Alman Yahudisi olan Kissinger yönetiyordu. Cumhurbaşkanı Nixon idi, ancak Nixon, şimdi öğreniyoruz, bir Yahudi gazetecinin açıkladığı skandal ile, "watergate" deniliyordu, paralize olmuştu, istifa ederek hapisten kurtulmanın yollarını arıyordu.

Demek ki muzaffer askerlerimiz İzmir'e girdiklerinde, 1922 Sonbaharı, Filistin'de İngiliz mandası kuruluyordu. Ve 1948 yılında, Türkiye, Amerikan mandası altına girerken, ilanı 1947 Baharı'nda idi, Filistin'de, Israel Devleti ortaya çıkıyordu. Bu arada, Türkiye'nin bir "iç savaş" ile paralize olduğu da iddia ediliyordu. Bir birleşik kap mı, yoksa yapay ayrılık mı; her halde masal'dır.

Masallar da heyecan verebiliyor, 1922 yılında, Türk askerleri, Elenleri Ege'den kovarken, Filistin'de, Israel üzerinde İngiliz mandası oluşturuluyordu. 1948 yılında, Truman tarafından, Israel Devleti kurulurken, 1947 yılında, Türkiye, Amerikan mandasını davet ediyordu. **1958 yılında ise, Israel Devleti'nin kurucu Başbakanı ve Osmanlı tabiyetinden Ben-Gurion, tıpkı bir masaldaymış gibi, tebdil-i kıyafet Ankara'ya düştüğünde, İsrailoğulları ile Türkleri, "tamamlayan kavimler, complementary nations, ilan etmişti. Hepsini not ediyoruz**.

Bu association dizisi masalımsıdır.

İnanmak zordur, demek istiyorum.

İKİNCİ BÖLÜM
OTUZ SEKİZ

Copernicus'a, dünyayı tahtından indiren adam olarak bakıyoruz. 1543 tarihli De Revolutionibus Orbium Coelestium nam eserini de, "masaldır inanmayın" anlamında bir not ile yayınlamışlardı. Ölümünden sonradır. Notu, Bakırcı'nın, soyadı bu anlamdadır, kendisinin vasiyet etmesi ihtimal dahilindedir. Akdeniz'in Türk korsanların kontrolüne geçmesi ve büyük keşifler nedeniyle, ticari değerini yitirmiş bir şehirde dünyaya gelmişti; dünyasının çöktüğü ve yeryüzünün değer yitirdiği zamandadır.

Hangi zamandadır, Süleyman, alamasa bile Viyana'yı kuşatmıştı ve kuşkusuz, dünya güzeli Budapeşte'yi almıştı. Bunu, biz şimdi böyle anlamasak bile, zamanında Hıristiyan Avrupa'nın önemli ölçüde öyle anladığını düşünmek durumundayız; Hristiyan'ların Tanrısı ve bu arada Papa, Avrupa'yı inançsızlardan, infidel, koruyamıyor ya da korumak istemiyorlardı. Bu inanç ise, inançsızlık jeneratörüdür.

Osmanlı imparatoru Süleyman ile Martin Luther'in müttefik olduklarını düşünmemiz yerindedir. Aynı şekilde, Nicolas Copernicus'un içine inançsızlık tohumu düşmüş olmasa, bu kadar basit ve aynı zamanda böylesine görkemli bir devrimi gerçekleştirmesi mümkün değildi; Copernicus'un Dönüşüm'ü, Revolutionibus, gerçekten devrimcidir. Ancak yine de tekrarlamakta yarar görüyorum, çocukça basit ve bebekçe kolaydır.

Kuşku yok, Lucien Febvre'nin On Altıncı yüzyılın inançsızlık asrı olduğu yollu hipoteze reddiyesini reddetmiyorum. Ancak, Martin Luther ve Copernicus'dan gayrı Machiavelli ve Erasmus da bu çağdadır. Çöküntüsünü, 1550 yıllarına kadar uzatabilen Büyük Veba'nın da, güçsüzlük ve dolayısıyla çaresizlikleri nedeniyle, Tanrı'ya ve Papa'ya, inançsızlık ürettiğini reddedemiyoruz. On Altıncı yüzyılda, inançların ve bağlılıkların zayıfladığı mutlak doğru'dur.

Buna ise "ihtilali hal" diyoruz, "devrimci durum" da dendiğini biliyoruz.

Ancak buraya kadar, ihtilali durum daha çok ihtilafların kuvvatlanması veya ittifakların zayıflaması misli maddiyat ile tarif ediliyordu; bu tarif hala meriyettedir, amma, zihniyet ile aidiyet nizamlarını ilave ediyoruz. Demek, **inançsızlıkların yaratılmasına ayrı bir önem atfediyoruz ve buradayız**.

Bu durumda ve her halde çöküşlerin dönüştürücü olduğu yollu marksizma teoremi ile bir kez daha karşılaşıyoruz. Çöküşler inançları da çökertiyorlar ve en sonunda en zor olanı, en inançlıların inancını, sarsabildiklerini teşhis edebiliyoruz.

Dolayısıyla, marksist analizlerin sadece madde kadarıyla ilgilenmesi ve/veya ücret ve kar endeksleri çıkartması gerektiği biçimli iddiaları demans sendromları olarak gördüğümüzü tekrarlıyoruz.

Şimdi "Cumhuriyet" çökmektedir; kendi zıddını, temel yıkıcılarını, yaratabilmiş ve kendini, kendi devamından koruyabilmek tutuculuğuyla, kendi eliyle, zıddına teslim etmiştir. Mükemmel, dört başı mamur, bir çöküş tablosunun önündeyiz; her çöküş, dirijanları babında bir miyobi veya aymazlık halidir, bunu da tekraren müşahade edebiliyoruz. O halde Cumhuriyet'in zıddı kadroları yetiştirmeyi ve Cumhuriyet'i zıddına teslim etmeyi, teslimiyetçilerin anlamaları imkansızdır; buna "anlaşılmazlık teoremi" diyebiliriz.

Travesti'lerin eski hallerini anlayabildiklerini sanmıyorum. Yine de daha iyi bir benzetme ile anlatamadığım için özürlerimi yazabiliyorum; hal şu ki, teslimiyetçilerin, teslim ettikleri ile şiirsel bir münasebet içinde olmaları mümkündür, bu teslim edenlerin teslim alanlarla özdeşleşmeleri halidir. Bir başka açıdan yaklaşacak olursak, bakırcının yaptığı ibriğe tapınması halidir.

Teslim eden teslim alanın libasında ise şiiri bir hal var, demektir.

Her çöküş tahlilini, köke kadar uzatmak durumundayız.

Çökenin kökünü pür sıhhat ve inkıraz (KŞ:*tükenme*) tahlillerinden masun tezekkür edemeyiz.

Peki ne yapmalı, böyle hallerde, bir başlangıç olarak, şahsi copernicus revolution'ı sağlıklıdır. Bu sözü, "**kopernik devrimi yapıyoruz**" deyişini, Kant'tan çıkarıyoruz. Hep salık veriyordu. Nekahat'a açılan kapılardan birisi diyebiliriz. Yine de zihin alemindedir.

Ne kadar basitti; "çocuk işi" demek yerindedir. Nerede ise hiç gözlem yapmadı ve gözlemlerin hemen hemen tamamı, Ptoleme Nazariyesi'ne uyuyordu; dünya sabit ve güneş dönüyordu. Uyumsuz gözlemler ise bir avucu taşmıyordu; bilim ve bu arada, teori mutlak peşindedir, uyumsuzları silmemektedir. Bilim'in demokrasi'den anarşi'yi anlaması ve anarşi'ye meyletmesi buradan kaynaklanıyor; isabet teşhis ediyorum. Devrim'in eşiği anlamındadır ve **inatçı uyumsuzlar karşısında, devrim kaçınılmaz oluyordu; her devrimin kökünde bir tür inat var**. Dünyayı hareket ettirdi, tahtından indirdi ve güneşi sabit yaptı; uyumsuzlar da uyum gösterdiler. Devrim, işte budur.
Ahenkli coşku'dur.

Arşimed'in coşkusunu hep biliyoruz ve Copernicus'un coşkusunu, ürküntüsünden anlıyoruz.

Paradoks mu yoksa tarihli toplum ile fiziksel toprağın baskısı mı; **Balzac** kralcı idi ve ancak burjuva ve cumhuriyetçi romanlar yazıyordu. **Çernişevski** narodnik idi, ama, naif sosyalist romanlarını okumaya hiç doyamadık. **Tolstoy**'un dindar olduğunu biliyoruz; ama Arına Karenina'da Kont Karenin, çekim güçlerinin hiç dışına çıkamayan bir robottur, Rusya bürokrasisi sanki Kont'un içine girmiş ve tutsak etmişti. Sanki Karenin değil bürokrasi hareket ediyor ve davranıyordu; ilk robot-insan Kont Karenin'dir diyebiliriz ve Tolstoy'un dehası sayesinde, insan olduğundan hiç kuşku duyamıyoruz. **Kopernik de bir Aristotales müridi idi, ama, bir yola çıktı ve sonunda, Aristotales fiziğini yıktı. İstemeden yıktığından emin olabiliriz**.

Mustafa Kemal'in de yola çıkarken, bu yolculukla, yıktığını yıkacağını bildiğini söyleyemeyiz. Masal olması irin, basında, bilmediğini söylememiz yerindedir.

Buradayız.

Asıl yaratıcı olan, kollektivite'dir. **Ve son derece maddecidir**, ekleyebiliyoruz.
Bizimki maddeci masal'dır. Türünün ilki mi; diyemeyiz.

ALTIN ÇAĞ VE MUSTAFA KEMAL

O**tuzlu yılları anlamaya çalışırken konstrüktif, "inşaatçı", olduğunu hep unutuyoruz**.

Dünyanın, bir şantiye olduğu dönemdi. Devlet, zor'unu inşaata veriyordu.

Kandinskiy'in resimleri habercidir; hem füturist ve hem de inşaatçı-plancıydılar.

Kandinskiy, Rusya Sovyeti'nden çıktı ve Batı'ya yerleşti. Otuzlu yıllarda Sovyetler Birliği'nde pyatletka ve Amerika Birleşik Devletleri'nde new deal vardı. Otuzlu yıllarda, nerede ise, sadece bu ikisinin olduğunu biliyoruz.

Türkiye'nin, dünyanın dışında olduğu, kötü bir masal'dır. Hep dünyevi rüzgarları aldı ve kötü rüzgarlara bir meyli var.

Tarihin kaydettiği çok uzun ve kütlesel bir savaş hala bellekteydi. Savaşlar, demokratist ve fenimisttirler; cephede ve cephe gerisinde zengin-yoksul ve erkek-kadın ayrımının silindiği yaşam halleridirler. Savaşlarda, patron-emekçi ve kadın-erkek ayrımı olmadan insanın, kendisi için, sevildiği epizodlar, savaşsız zamanlara göre, çok olmaktadır. Bu nedenle demokratizasyon zillerinin daha sık çaldığı aralar olduğunu biliyoruz; ayrıca, Londra'da kadınların tek başlarına sinemaya gidişlerine ve sokakta sigara içmelerine, ilk kez, savaştan sonra, rastlıyorduk. Feminist süreçlerdir, demek istiyorum.

Minimalizmin elinde Cumhuriyet Türkiyesi'nin, bu modanın dışında, kalabilmesini düşünemeyiz. Aksine tüm edebiyata rağmen, Türk elitistlerinin, güveni tam bulduklarını da söyleyemeyiz. Öyle ki, **1926 yılında, Musul'un Büyük Britanya'ya verilmesini artık sadece bir "hediye" olarak görebiliyoruz**. Bunun arkasında hem güvensizlik ve hem de güvensizlik olmalıdır; ikincisi, **Batı'daki lider emperyalist devlete yaranma kompleksinin bir diğer adıdır**. Demek ki, minimalist ve güveni tam duymamış önderliğin, bu modanın, bu konstrüksiyon rüzgarından etkilenmemesini düşünemiyoruz.

Kaldı ki Gelibolu'da çok ve Sarıkamış'ta çokça ve kütlesel ölçüde, erkek kırımı yaşamıştık, okumuş erkekleri kaybettik; maddeten, fenimizme giriş yapmak zorundaydık. Öte yandan, uzun ve büyük savaşlardan çıkmış hiçbir önderlik halk düşmanlığı yapamaz, çünkü savaşan, **eninde-sonunda halk'tır, Gelibolu'da tek kahraman vardır ve halk'tır**, Maraş'ta "kahraman" olan halk'tır, Antep'te "gazi" halk'tır, Urfa'da "şanlı" hiç kuşkusuz emekçi halktır, dünyadaki rüzgarlar bir yana, bunlar varlar, halkçılığa itiyorlar.

Şüphesiz modernisttir, ancak ne ölçüde orijinaldir, bu soruyu bırakıyorum, ama, Mustafa Kemal'den daha çok İsmet Bey'in damgasını çalmaktadır, geçerken, buna işaret etmem verimlidir. Düşündürücü, demek istiyorum.

Bir paradigma var, otuzlu yıllar, Cumhuriyet Türkiyesi'nde "altın çağ" idi. Ayrıca bu dönemde, yöneten Mustafa Kemal Paşa idi; "ayrıca" yerine "çünkü" diyebilirdim. Analitik olmaya çalışıyorum; yoksa, sol düşünce ve tarih doktrininde "çünkü" dendiğini biliyoruz. Sol doktrin, "altın çağ" ile Mustafa Kemal Paşa arasında mutlak bir bağ kuruyor; sebep-netice rabıtası tabir ediyoruz. Birisi varsa diğeri yoktur; birisi diğeri için sine qua non halidir.

KARANLIK ON YIL VE İSMET PAŞA

Şartlar aynı mı? Moskova Muhakemeleri, Kemal Paşa Hazretleri'nin yaşamının sonlarına doğru açılmıştı ve bu muhakemelerin anti-sovyetik kullanımı ise soğuk savaş döneminde realize ediliyordu. Kaldı ki hem İkinci Savaş ve hem de Soğuk Savaş'ı, Kemal Paşa Hazretleri hiç göremedi. Görseydi; bu soru masalımsı tonik değerdedir. Belki de bu nedenle hiç sorulmuyor, sormuş oluyorum.

Peki Kemal Paşa'nın hiç değişmeyeceği ve değişmediği bir resmi gerçeklik olmakla birlikte, bir masal çerçevesinde, bunu, bir soruya dönüştüremez miyiz, gerçi ben hep soruyu da aşıyordum. **Hep 19 Mayıs 1919 tarihinden itibaren bir başka Mustafa Kemal olduğunu yazıyordum; aslında Amasya buluşması ve "Amasya Tamimi" bir başlangıç alınmalıdır, doğuş diyebiliriz**.

Hangi masal?, şimdiye kadar bu sorunun sorulmamış olmasına da şaşmak zorundayız.

Bandırma Gemisi'ne binen Mustafa Kemal ile, bunun da en iyi tanığı "oğul" Abdürrahim idi, Amasya Tamimi'ni yazan Mustafa Kemal çok farklıdırlar. Birisi İstanbul'da rıhtımda, orada kaldı, ve diğeri Amasya'da, Erzurum'a geçti. Farklılığın nedenlerinden birisi, hiç kuşkusuz, **ilkinde teslimiyet ve ikincisinde direniş çevresi** olmasıdır; buradan hareketle, Kemal Bey'i çevresinden etkilenen birisi olarak görmek masallara uysa da masal kahramanlarına uymamaktadır. Masal kahramanlarının ise tarihte yeri yoktur; varsa tarih sayamıyoruz. Masal ile "resmi" tarih arasında gidip geliyoruz.

Atilla İlhan, "hangi" sorusunu çok güzel çalıştırıyordu, hangi sol, hangi batı ve saire, okuyorduk. "Hangi Mustafa Kemal" sorusunu soramadan aramızdan ayrılması ayrıca üzüntü kaynağımız oldu. Ama daha da yaşasaydı sormayacağım biliyoruz; onunki bir **mesih**'tir. Mesihlik mesleği, değişmemek üzerinedir. Biliyordu, emindi; mesih'ti, ne yazık kuşku duyamıyoruz.

Bu masalda Mustafa Kemal değişmektedir. Bu nedenle, hem gözlenenin ve hem de gözleyenin değiştiği bir hal ile karşılaşıyoruz; quantum fiziğini çağrıştırıyor; zor bir problem olduğunu kabul ediyorum. Kaldı ki çok erken bir zamanda, bizleri derin üzüntülere gark ederek, aramızdan ayrılmıştı; problemin daha da müşkül hale geldiğini kabul etmek zorunda kalıyoruz. **En verimli çağında aramızda ayrılmasa, yaşasaydı, kırklı yıllar başka mı olurdu**; son derece spekülatif olduğunu kabul ediyorum. Ama sormayı demans halinden çıkma da sayabiliyoruz.

Ancak yine de, "hangi" sözcüğünü kullanmaksızın "ne kadar" karanlık sualini formüle edebiliyoruz. Cumhuriyet'in medarı iftiharı "**Köy Enstitüleri**", çıkışı ve çöküşü ile, bu karanlık on yıl içindedir. İsmet Paşa Hazretleri'nin ısrarlı savunucusu olduğu **toprak reformu** da bu dönemde formüle edilmişti; son derece radikal olduğunu biliyoruz. Bu reformla, toprak sahipleri sınıfının düzlenmek istendiğini çıkarabiliyoruz; ancak eninde-sonunda, başta **Cavit Oral, Adnan Menderes ve Emin Sazak, büyük toprak sahipleri, İsmet İnönü'yü düzleyebildiler**.

Bunda Paşa'nın Varlık Vergisi denemesinin de çok etkili olduğunu tespit etmemiz yerindedir; "deneme" diyebiliyorum, **çünkü, İbrani kavminden kimseyi zarardide edebildiğine ihtimal vermiyorum, amma, tüm fincancı katırlarını ürküttüğü kesindir**. Buna ilaveten, **kriptolar** adı üzerlerinde kripto'durlar ve dokunulması söz konusu değildir, kamuda memur olarak çalışan yirmi kadar Yahudi yurttaşımızı da işinden attı ki, bu, bana, dilsizlerin kavgasını hatırlatıyor, çok gürültülüdür. Kuşkusuz bu tür eylemleri tasvip etmek imkansız; ama çok köktenci olduğunu teşhis etmekten geri kalamıyoruz.

İçerde düzleyici olmaya çalışıyordu. Dışarıda, en muktedir tepeye, emperyalizmin yeni lideri, Amerika Birleşik Devletleri'ne bağlanmaya çalışıyordu. İçerde acımasız ve dışarıda etekleyen bir ahlak uyguluyordu; "ahlak" demek hayli zordur, biliyorum.

On yıllar karşılaştırması yapma imkanımız yok, sadece bu ikinci on yılın, İsmet Bey'li yılların, pek de karanlık olmadığına işaret etmek istiyordum. Kaldı ki, ilahiyat fakültesi ve okullara tercihli din dersleri de bu dönemdedir; bunları **Truman Doktrini** çerçevesinde mütalaa ediyoruz. Kayzer Vilhem'den net olarak öğreniyoruz, ip uçlarını Mısır'ı işgal eden Büyük Napolyon'da da buluyoruz, **Orta Doğu'ya giriş, bir elde ibraniyet ve diğer elde islamiyet tutmayı zorlamaktadır**. Truman Doktrini ve baba-oğul Bush operasyonu da budur. Öyle böyle, bu on yılda da, Truman ve öncesinde Missouri donanmasının gelişinden dolayı biliyoruz.

Dikte mi ediliyor; bu hiç de önem arz etmiyor, tekeliyet nizamlarında, eşyanın tabiatında var. Bu nizam, dinselliğe muhtaçtır ve Ortadoğu'da ise kendisini daha çok muhtaç addetmektedir. Hepsi bu, fakat, buradan bir de şunu anlıyoruz ki, **islamın judaize olması**nın arkasında başka dinamikler de var. Geçerken not ediyoruz.

Tekrar geriye dönecek olursak, kemalist altın çağ'ın pek de aydınlık olmadığını kolaylıkla gösterebiliyoruz. Bir kez, dillere destan ve övüle övüle bitirilemeyen **Sadabat Paktı**'nın pek de tarafsızlık ihtiva etmediğinden emin olabiliriz. Çünkü, Sovyetler Birliği öyle takdir etmemek bir yana hayli rahatsız olmuştu. Kaldı ki, İngiliz nüfuz bölgesindeki devletlerle arasındaki bir ittifakın tarafsızlığı fazla hayalidir; **Sadabat Paktı hep Londra çizgisinde sayılıyordu**. Bir edebiyattır ve hiçbir işe yaramadığını biliyoruz.

ALINTI
Kaynak: Vikipedi, özgür ansiklopedi (Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinin hazırlamış olduğu "Türk Dış Politikası" -Editör: Baskın Oran-)

Sadabat Paktı

Sadabat Paktı, Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında, 8 Temmuz 1937'de Tahran'da Sadabad Sarayı'nda imzalanan dörtlü pakt.

Sadabat Paktı'nın imzalanmasının nedeni olarak İtalya'nın Habeşistan'ı işgali gösterilir. Bu yorum yanlıştır. Bu pakt İtalya Habeşistan'ı işgal etmeden önce gündeme gelmiştir ve yaklaşık iki yıl süren görüşmelerde İtalya konusu tartışılmamıştır. Antlaşmanın maddelerine bakıldığında da İtalya'ya karşı açık veya kapalı bir tedbir bulunmamaktadır.

Bu paktın nedenleri kısaca şunlardır:

1) Sınır sorunlarının kalıcı şekilde çözülmesi (pakta üye devletlerin tümünün İran'la sınır sorunu bulunmaktaydı. Ayrıca bu sınır sorunları nedeniyle özellikle **Türkiye-Irak-İran üçgeninde Kürt** aşiretleri sınır tanımayan isyanlar yapmaktaydı. Bu paktın imzalanmasının en önemli nedenidir.

2) Ülkelerin bağımsızlıklarını vurgulama istekleri (Sömürge ve yarı sömürge dönemlerinden kısa süre önce kurtulabilen bu devletlerin bağımsızlıklarının vurgulanması son derece önemliydi). İlk defa bu amaçla, 2 Ekim 1935'te Cenevre'de Türkiye, İran ve Afganistan arasında üçlü bir Antlaşma parafe edildi. Buna daha sonraları Irak da katıldı. Daha sonra Irak-İran sınır antlaşmazlığının çözümlenmesi (Şattülarap uyuşmazlığı), Türkiye ile İran arasında dostluk çerçevesi içinde sınır sorunu dahil her alanı düzenleyen Antlaşmaların akti, 8 Temmuz 1937 tarihli Sadabad Paktı'nın imzalanmasına imkan vermiştir.

Taraflar antlaşmada genel olarak birbirlerinin iç işlerine karışmayacaklarını, ortak çıkarlarını ilgilendiren hususlarda birbirlerine danışacaklarını, birbirlerine karşı saldırıda bulunmayacaklarını ve sınırlarının korunmasına saygı göstereceklerini taahhüt etmişlerdir. Ancak paktın temel nedeni olan Kürt aşiretleri sorunu, 7. maddenin şu ifadelerinde saklıdır: *"Bağıtlı taraflardan her biri, kendi sınırları içinde diğer bağıtlı tarafların kurumlarını yıkmak, düzen ve güvenliğini sarsmak veya politik rejimini bozmak amacıyla silahlı çeteler, birlikler veya örgütlerin kurulmasını ve eyleme geçmelerini engellemeyi yükümlenir"*.

İkinci Dünya Savaşı ortamında antlaşmanın diğer maddeleri işlevsiz kalmış, fakat 7. madde anlaşmanın devamını sağlamıştır. Sadabat Paktı, 1979'da İran'daki yeni rejim Paktı fesh ettiğini ima edene kadar hukuki varlığını sürdürmüştür.

Resmi tarih, "Olaylarla Türk Dış Politikası", bu yönde işaretler veriyor ki **"pakt, antirevizyonist devletler, özellikle İngiltere tarafından da olumlu karşılanmıştı"** yollu yazıyor. Devam da ediyor, "aslında Pakt'ın imzalanması sırasında, Irak hala İngiliz nüfuzu altında bulunuyor", diğer paktçılar, İran ve Afganistan oldular ve hep Sovyetler Birliği'ne karşı mevzi peşinde koştular. 1937 yılında imzaladılar, Soğuk Savaş başlarında tümden unuttular. Tam bir hikaye'dir; diyebiliyoruz.

Devam ediyoruz, önce not etmiştim, Truman Doktrini'nden önce Amerikan donanması İstanbul'a gelmişti; tarihimizde pek az rastlanan bir bayram havasında ve sevinçlerle karşılanmıştı. İnsanlarımız kayıklarla ve yüzerek Marmara'ya açılıp Missuri'yi karşıladılar. Benim büyüdüğüm liman kentinde de, her Amerikan savaş gemisinin ziyaretinde, şehrin, bayramlıklarını giydiğini hatırlıyorum. Çok küçüktüm, ancak babamın kereste fabrikası umumhaneye çok yakındı, haftalarca önceden umumhanenin temizlendiğini ve badana edildiğini hatırlıyorum. Geçmiş gün, Türk ve Amerikan bayrakları çekilip çekilmediğini hatırlamıyorum. Amerikan bahriyelileri, "madam şik şik" diye soruyorlardı, her halde ilkokul birinci sınıftaydım, okulun adı çok hoştu, "Mithat Paşa", ben sokaktan İngilizce öğrenmeye başlamıştım, Amerikanca "**genelev**" böyle söyleniyordu. Bunu hatırladığım için, **Missuri günlerinde, İstanbul'u etüd ederken bu tür detayı ihmal etmiyordum. Abanoz Sokağı bayramlıklarını giymişti; emperyalizmin girişi bu kapıdandır**.

Emperyalistler, pencereden değil genelev'den giriyorlar ve hep, ahlakı genelev'leştiriyorlar. Bu, ahlaksızlaştırma, aşama aşama'dır; en islami çağda, "fahişelik devrimi" de yapıldı ve fahişelik butlan ile malul hükmedilerek, genelevler medyada kuruldu. Hem günlük ve hem de aşikar oldular.

Emperyalizm ne zaman mı geldi, donanmalara ve umumhanelere bakmak isabetlidir ve yerindedir. Bu açıdan tetkik ettiğimizde **1929 yılını görüyoruz**, "**kahpe**" **İstanbul** bir daha dekolte giysilerini giyiyor ve gerdeğe hazırlanıyordu; doğru **"kahpe", gerdeğe girmekten başkasına hiç heves duymamıştı ve Büyük Britanya İmparatorluğu'nun bir filosu İstanbul'a geliyordu**. Geldi, İstanbul günlerce gelinlik ve gerdekliklerini giydi ve çıkarmadı; filo ile karşılıklı ziyaretler ve balolar hiçbir zaman ihmal edilmemiştir. Baloların, resmi ve mecburi olduğu yıllardı. Öyleyse, hangi on yılın daha parlak veya karanlık olduğunu söylemek kolay olmamaktadır. Belki her iki on yılı da gün batımı saymak daha verimlidir.

Türkiye ne zaman mı bağımsızlığı tatmaya başladı; görkemli ve onur taşıran altmışlı yıllarda, İzmir'in genelev kadınları, evlerinin kapısında, Amerikan bahriyelilerini almayacaklarını ilan ettikleri zamandadır. Ayrıca Dolmabahçe'den Boğaz'a atıldılar; reel tarihtir ve çökertme kararının da bu tarihte alındığını hep yazıyoruz.

CUMHURiYETİN KOPERNİK DEVRİMİ

Devrim şudur, altın çağ otuzlu yıllarda da yönetim İsmet Paşa Hazretleri'ndedir. İktidar, İsmet Bey'lidir, demek istiyorum.

Bu masalda aksini düşünenlere şaşıyorum.

Maddecilik, kaçınılmazı görmek ve çıkarmaktır. Olanı, zorunlu saymak, anlamındadır. Zorunlu olan ise zor'un türevidir; **sonuç, iktidarındır**. Böyle bakabiliriz.

İki nokta var; 1937 yılında İsmet Paşa'nın başbakanlıktan tard edildiğini ve yerine Celal Bey'in geldiğini kabul edebiliriz. Ancak 1950 yılında, resmi tarihte tahsili "hususi" geçen, rivayete göre ise **l'Alliance Üniverselle Israelite** de okumuştu, Profesör Avram Galanti haber veriyor, bizim masalda "gerçek" budur, Celal Bayar'ın daha ilerde cumhurbaşkanı olduğunu da biliyoruz. Bu son noktaya bakarak cumhurbaşkanı olmayı istediği neticesini çıkarıyoruz. Her halde daha önce de istemiştir; en müsait dönem olarak, Büyük Kurtarıcı'nın "son başbakanı" olduğu tarihi teklif edebilirim; başbakan iktidar demektir ve devletin zor'unu elinde bulundurmaktadır.

Peki namzetliğini dahi telaffuz edememesini nasıl izah edeceğiz; şimdiye kadar böyle bir izahın olmaması, böyle bir sualin bulunmamasından neşet etmektedir. Şimdi, bir masal mesabesinde, böyle bir suali vaz etmiş haldeyiz. Her halde, demokratik terbiye veya hürmet ile açıklayanlayız. Resmi tarihte olabilir, masallar, daha Danvinisttirler; daha maddeci cevaplar peşinde koşarlar. Gizli Tarih'in her zaman darwinist olduğunu tekrarlıyorum, "viable" çizgilerin çarpışmasını anlıyoruz.

Bir de Hipodrom Vaka-ı var, Mustafa Kemal Paşa Hazretleri cumhurbaşkanı ve Celal Bey başbakandı, ama, **İsmet Paşa'yı tribünlerde gören halk, "bizi neden bırakıp, gittin" mealinde nümayiş yapmıştı**, görülmemiş bir iştir. Bu nümayişten Kemal Paşa'nın çok rahatsız olduğuna dair rivayetlere sahibiz. Bir de, bu nümayişi, İsmet Paşa'nın "adamı" Ankara Valisi Tandoğan'ın tertiplediği iddiası var, manasını daraltmak istiyorlar. Güzel ama, sonra, **Tandoğan neden işten atılmadı; demek ki ipler İsmet Paşa'nın elindeydi**. Doğru, masalımız da bu imadadır. Ol tarihte zor, İsmet Bey'lidir ve bir dahi teşhis eyliyoruz.

Yaşamak ve olmak, maddecidir. Büyük Kurtarıcı'nın aramızdan ayrıldığı zaman yerine hiç kimsenin aday olmayı bile düşünememesi son derece düşündürücüdür; İsmet Bey'den başkasını düşünemediler. Neden, "minimalist" sözcüğünü kullandım, o kadar mı; artık üzerinde duramıyoruz. Olan olmuştur; ancak bir gizli tarih söz konusu olursa sorabiliyoruz.

Peki, otuzlu yılların başındaki Serbest Fırka'nın kuruluşunu ne ile açıklayacağız; önümüzde sadece "demokrasi" denemesi var. Buna ise iki itiraz serd edebiliriz; **birincisi, gerçek tarihte "deneme" olmayacağıdır**. Deneme veya deney'in laboraturarda olduğunu biliyoruz ve kaldı ki, çok acımasız olduğu kabul edilmedikçe, bir liderin en yakınlarını kobay olarak kullanmasını düşünemiyoruz. Mustafa Kemal Bey'in kadim refiki Ali Fethi, hemşireleri Makbule, Ayıcı Arif telef edildiğine göre geriye kalan en mutemeti Nuri'nin **Serbest Fırka**'ya iltihakları, "deney" hipotezini nakz etmektedir. Bunu, olsa olsa, "**ben de oradayım**" yollu telakki eyleyebiliriz; güç yatırılmaktadır. Ve en mühimi **yatırılan güç yetmemiştir, sonunda bunların ne hale geldiklerini hatırlayabiliyoruz; her halde bir masal üslubunda attan düştüklerini idrak edebiliyoruz**.

Ne demeli; her halde, Kemal Paşa, altın çağ otuzlu yılların başında, iktidarı, İsmet Paşa'dan almaya çalışıyordu; egemenler, aralarındaki kavgayı kendi aralarında çözemedikleri zaman, halka başvuruyorlar. Çok zaman da başvurduklarına pişman oluyorlar; İzmir nümayişlerinin tahlili kolay olmasa bile, halkın cumhuriyetten hoşnut olmadığı değerlendirmesi yapılmıştı. Kemal Paşa Hazretleri'nin, yıkılmadıkça, iktidarı İsmet Bey'den koparmanın imkansızlığını idrak eylediği günlerdi; bir kabul var.

Kılıç Ali mi, Atatürk'ün Kılıcı demek yerindedir, İstiklal Mahkemesi'nin savcısı olarak kaç kişinin idamını istedi, sadece bu sorunun cevabını bilemeyeceğimizi biliyoruz. Atatürk'ün zaman zaman sesi ve zaman zaman gözü idi; bir dönem yalnızca "kılıç" oldu, anılarının bir yerine, **Serbest Fırka'nın kuruluşunu anlatırken, "meydanın boş kalması, bu boş meydanda İsmet Paşa'nın istediği gibi at koşturması Atatürk'ü rahatsız ediyordu" haberini sıkıştırması çok tuhaftır**. Ancak bir masal çerçevesinde okunabileceğini biliyorum.

Masal mı, Kılıç Ali'ninkine bakarsak, **hakim-i mutlak olan İsmet Bey'di**. Hatıratı, ezbere değil de benim tertip ettiğim masala göre okunacak olursa gerçekten inanılmaz ve bu nedenle de masal'dır; **Topçu İhsan**, İttihat ve Terakki döneminde de önemliydi, katib-i mesul olmuştu, Kurtuluş Mücadelesi'ne erken katıldı, Topçu İhsan olarak maruftu, İstiklal Mahkemesi'nde reis olacak kadar mutemet bir kimseydi. Bahriye Vekili dahi idi ve sonunda, **Yüce Divan'a gönderilen ilk bakan unvanını da kazandı**. Mustafa Kemal'in yakınıydı, ama "yavuz-havuz" davasında mahkum olup hapis yattı; yattıktan sonra da Kemal Paşa'ya "ellerinden öperim" misilli hürmet yolluyordu. Peki neden mahkum oldu, **Kılıç Ali'ye göre, Kemal Paşa Hazretleri, Topçu İhsan'ın masumiyetinden hiç şüphe etmiyordu, ama, İsmet Paşa'ya da hiç gücü yetmiyordu**. **Bu masalda güçsüz olan Kemal Paşa'dır**. Kılıç Ali, bunu, "İhsancığım" diye söze başlayıp, "İsmet Paşa'nın, 'ya o, ya ben', diye ısrarı karşısında Atatürk, onu atıp seni iktidara getiremezdi" cümlesiyle açıklamıştı. İsmet Paşa, Kemal Paşa'nın çevresinden denizcilik bakanı İhsan'ı önce Divan'a ve sonra da kodese havale ederek iktidarın ellerinde olduğunu göstermek istemişti. Korkuttuğu ve gösterdiği kesindir; **iktidar oyunu, eninde-sonunda bir korkutma sanatı'dır**, bir daha temaşa ediyoruz.

Sonra, Serbest Fırka adına İzmir'de yapılan nümayiş ile yakınında, Menemen'de, asteğmen Kubilay'ın katledilmesi aynı yönde işaretlerdi. Birisi kapatılmış ve diğeri idamlarla karşılanmıştı; doğrusu, oldukça müsait şerait içinde oldukça kolay idrak edilen Cumhuriyet'in idamlara bu kadar kuvvatlı bir temayül göstermesi son derece calib-i dikkat'tir. Pek de dikkat edilmediğini tespit ediyoruz.

İsmet Bey, kapatılmasında bir dahli olmadığını ima etmektedir. Fethi Bey devam etseydi, güçlükleri yenerdik ve karşı karşıya iki parti o zaman yerleşmiş olurdu; "ben bu kanaati muhafaza ettim" diyordu. Amma, ekliyordu, "Atatürk, ilk tehlikeleri gördükten sonra bu görüşe asla itibar etmedi." Kemal Bey'in "temkinli" olduğunu hep anlatıyorum, fakat, temkin ile panik arasındaki makul sınırı ölçemiyorum ve makul olmayanı göremiyorum. Mamafih, tehlikeleri abartmış olması da ihtimal dahilindedir.

Peki, tam bu zamanda, Büyük Kurtarıcı'nın bir trene binerek, mütehassislerden mürekkep bir erkan ile, Anadolu'da *fact-finding* turuna çıkışını da analiz etmemiz gerekmektedir. **İsmet Paşa'nın ikinci adamı rolüne mi razı oluyordu; söylemek zor, ama yapılanı, birinci adamlık sayamayız**.

Otuzlu yıllarda gülen hiçbir resmine rastlamıyoruz. Kemal Paşa'nın pek çok sırrını görünmez mürekkeple yazmaktan geri kalmamış olan Falih Rıfkı, her okuyuşta satırların arasına sıkıştırdığı bir sırrı daha buluyoruz, Paşa Hazretleri'nin kurulu Cumhuriyet'e artık çok uzaktan baktığını da not ediyordu. Paşa, müstağni idi ve heyecan duymuyordu; bunu da, öğreniyoruz.

İrfan & M. Olga, başka yerlerde rastlamadığımız bir tesbit ve teşhis ile karşımıza çıkıyorlar, *he had always been a difficult man to approach, now he became more so*, yazıyorlar. *He grew moodier, more lethargic*; bunları da eklemekten geri kalmıyorlar; neden ve nasıl yazıyorlar bilemiyorum. **Sık sık karamsarlığa düşen, saatleri birbirine uymayan, yaşam enerjisini sürekli yitiren bir önder teşhisine, hiç kuşkusuz, masallarda yer yoktur**. Belki de bu nedenle, artık daha çok manevi evlatlarıyla vakit geçiriyordu, bazen, **Çankaya Köşkü'nde, silah arkadaşı yüksek paşalara, soyunmalarını ve güreş tutmalarını buyuruyordu ve güneş dil teorisi ve tarih tezi ile uğraşıyordu**.

Diğer işlere ise İsmet Paşa bakıyordu; o zamana ait her türlü işaretten, Büyük Kurtarıcı'nın, İsmet Paşa Hazretleri'nden çok çekindiğini çıkarabiliyoruz; bu noktada hiçbir kuşkumuz yoktur. İsmet Bey'i güler yüzlü bulursa rahatlıyor ve asık suratından kaygılanıyordu. Bu bir intiba olup, maateessüf, İsmet Paşa'nın geriye bıraktıkları arasında bununla tenakuz halinde bir habere rastlamıyoruz.

PEYGAMBERLER VE ALLAH ÜZERİNE

Savcılar, Türkçe "peygamber" demektir, Tanrı'ya neden muhtaçtırlar; Tanrıları hep peygamberlerin kelamından tanıyoruz. Şüphesiz, bu kelamın, Tanrı katından indiğini, bizzat peygamberler söylüyorlar; müminler de hep "*peygamberimiz efendimiz buyurdular ki*" demektedirler. Kaldı ki, islamdaki ünlü kelam gerçekten önemlidir; "*la ilahe illallah*" sözünde, ilk bölüm, "allah yoktur" anlamındadır. İkinci bölüm ise "benimkinden gayri" demek oluyor ki, biz yine de, Allah'ı, peygamberden öğrenmiş oluyoruz.

Çok garip, sadece peygamberlerin Allah'larını biliyoruz.

Hıristiyanlık'ta durum bir ölçüde değişik görünüyor; Cesü'süz Allah'ı düşünemiyoruz. **İbraniyet ve İslamiyet**'te, Tanrı'yı, peygamber hazretleri haber veriyor ve tanıtıyor; peygamber de, bu nedenle olabilir, **haber-veren** anlamındadır. **Üç büyük dinde, musevi, muhammedi ve isevi, bilgilerimiz bu çerçevededir**.

Sabetai'de ise daha farklı bir anlatıma sahibiz. Başta büyük otorite Scholem, **Sabetay Sevi'nin, "mesih", Allah demektir, olmak türünden bir fikri ve temayülü olmadığında nettirler**. **Bu Filistinli Nathan'ın fikri idi, "sen Tanrı ol, ben peygamber" diyen odur**.

Sabetay'ın böyle bir teklif bekleyen bir hali olduğunu kabul ediyorum; ancak, bütün kurgunun Nathan'a ait olduğunu ise bütün kaynaklar kabul etmektedir. Demek ki, en azından **sabetayizmde, Tanrı'nın, peygamber tarafından yaratıldığını görüyoruz**.

Demek ki, peygamberlerin, Tanrı'ya ihtiyaçları var. Öyleyse, **Tanrı'ya ihtiyaç, öncelikle peygamberlerde ortaya çıkıyor**. Bunu son derece şaşırtıcı buluyorum.

Böyle bir noktaya gelişimde, içimden hiç çıkaramadığını ve bir türlü tatmin edici bir cevap bulamadığım, bir soru'nun yeri büyüktür. **Lenin, neden, "ben marksistim" diyordu; Şto Delat' (*), Marx'ta yapılmış en önemli revizyondur; kapalı olan sistemi açıyordu. Başka nedenler de ekleyebiliriz; neden Marx'ı o kadar yücelttiğini ve o kadar bağlı olmamasına karşın, pek bağlı görünmesini anlayamıyorum**. İddiası, iddia'dır.

Aynı sorudan, Kemal Paşa versus İsmet Paşa düzleminde de kurtulamıyorum.

62

____

(*) (KŞ Not:) Şto Delat, "Ne Yapmalı"nın Rusçasıdır. "Ne Yapmalı", Vladimir İlyiç Lenin'in kitabının adıdır. Bu kitabın elektronik ortamda kopyası için bkz.
http://www.kurtuluscephesi.com/lenin/neyapmali.html

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YİRMİ ALTI

Üç "iç savaş" ilan etmiştim.

Savaş'lar ile iç savaşların ilanları birbirinden ayrılırlar. İç savaşları bilim adamları ilan ediyorlar; bazen yorumcular veya politikacılar adlandırıyorlar. Ancak kabul ettirenler, bilim adamlarıdır. Tarihçiler, demiyorum; iç savaş ilanı da bir hayal gücü gerektiriyor. Umumiyetle vaka-i nüvis'lerde eksik olduğunu biliyoruz.

Tarihçiliğimizde, her zaman olmasa bile şimdilerde, en çok teori'ye muhtacız. İlaveten, iki buçuk asır evvelinde büyük müverrih Gibbon haber vermişti, Türk tarihçileri hep kazanan hizbin kulu oldular; "resmi" tarihçidirler, anlamındadır. Halbuki "iç savaş" bir teorik konstrüksiyon'dur. Resmiyetten bekleyemiyoruz.

Arada ne fark var, "iç savaş" eninde-sonunda bir peryodizasyon denemesidir; teşhisi ve tanımının zor olduğunu hemen kabul ediyoruz. Ayrıca adı üzerinde, bir peryodizasyon mesaii olduğu için, hudutlarım çizmek başlı başına muamma ve münakaşa konusudur. **Normal savaşlar, ilan ya da hücumla başlayıp bir mütareke ile bittiğinden bu tür sorularla karşılaşmıyoruz**.

Bu kadar değil, **"iç savaş" teorik bir kategori** olmak durumundadır, not etmiş haldeyim; demek ki, devlet kuramını ilgilendiriyor. Peki devlet nedir, *"devla"* ya da *"commomvealth"*, her ikisinde de bir *"refah"* hali var, **"devla" sözcüğünün, çok eşli Arabik dünyada, kadın açısından, sıranın kendisine gelmesi anlamının olduğunu da biliyoruz, işte o geceye "devla" diyoruz**.

Demek, devlet'te mutluluk, mutlak olmamaktadır; "zor hali" diyebiliriz ve bunun mutlak olması esastır. Şartlı, "meşruti" olsa da , tebaa açısından zor mutlaktır, "şart", zor'un icra edilmesinin taksimi manasındadır. Öyleyse, **devla'yı, gönenç değil, mutlak zor belirliyor**; zor'un kalkması, devlet'in çözülmesine bağlıdır ki teorik planda ve İngilizce lisanında "*wither away*" de denmektedir.

Bizde en mükemmel "iç savaş", mükemmeliyet'i yine, teorik planda dört-başı bayındır anlamında kullanıyorum, "*fetret*" devri idi, "**kardeş savaşı**" denmesi cehaletten neşet ediyor; avami bir tabir diyerek yumuşatabiliyorum, iç savaş idi. Hiç kimsenin zor'u, her yere işlemiyordu, boşluklar vardı; **zor'un işlemesinde boşluk haline "iç savaş" diyoruz**.

İç savaş, anarşi'ye yakın bir hal'dir.

Bu demokrasi'ye çok yakın olduğu, anlamındadır.

Demokrasi ile anarşi aynı eşiktedirler. Bunu, bu tespiti, önce **Hobbes**'a ve sonra **Montesquieu**'ye borçluyuz. Tarik-i ilm ile ise buradayız ve bunun dışı, vulgarizasyon'dur.

Demokrasi, vulgarizasyona en yakın durum'dur. Biz çok uzağındayız.

Hobbes, anarşi'yle eşikdaş olduğu için demokrasi'den uzak duruyordu. Biz ise, vulgarizasyon ile özdeşleşebildiği için uzak kalıyoruz.

Açıklık getirebildim mi, sanmıyorum, doğası gereği karışıktır, bir teori vazı ve bir de bundan ayrılma var, yan yanadır; birincisinde, genellikle cephe gerisinde, komutanlar ile cephede "sıra askerleri" var; adsızdırlar. İkincisinde ise seçkinler savaşmaktadırlar. Birincisi neferlerin ve ikincisi seçkinlerin kırımına yol açıyor. Bu nedenle birincisi bitince, bitmemektedir; çok büyük felaketlere neden olmuyorsa, bir devamlılık tespit ediyoruz. İç savaşlar, benim ilan ettiklerim türünden uzun ya da "büyük" ise, mutlaka düzen değiştiriyorlar.

Üçüncüsünü 1966 yılından başlatıyorum, devrimci-gazeteci ve bir tür kendi halinde filozof, İlhami Soysal'ın, merkez-i pay-i taht'ta, erkan-ı harbiye zabitleri tarafından, meyanında küçük zabitler dahi bulunuyordu, güpegündüz kaçırılıp dövülmesi, **bir iç savaş ilanıdır**.

Meşru zor’un durup gayr-i meşru zorun uygulandığı bu anda, bu ayrı zor’un başında Recai Ergin bulunuyordu; sonradan korgeneralliğe kadar yükselen, genelkımuay "içinde çok önemli görevlerde bulunan ve Turgut Üzal'ın cumhurbaşkanlığı döneminde, ki iç savaş devam ediyordu, cumhurbaşkanlığı köşkünde istihdam edilen Recai Ergin'i teşhis ediyoruz ve yazıyoruz. İlanı, bu çerçeve ve merkezdedir. R.Ergin’in, bunu, kendi inisiyatifi ile başlattığını düşünemiyoruz.

Bu masalda Korgeneral Recai Ergin'i, bir iç savaşçı teşhis ediyoruz. Özal, Recai Paşa'yı intihab eylerken kendisini de tespit eylemiş olmaktadır. Duhul eylemektedir ve yerini alıyor.

Bitiş tarihi ise çok zor ve daha büyük, ayrıca daha geniş çevrelerin katılımıyla, tartışmaları gerektiriyor. **1996 Susurluk Çarpışması'nı veya izleyen yılın 28 Şubatı'nı, bitiş sayabiliriz**; her ikisinde de, bir birbirinden ayrılamıyorlar, bir restorasyon arayışı vardı. Ama burada asıl soru, şudur; "bitti mi?", bitmemiş olmasına meylediyorum.

Teorik zorluklarımız ortadadır.

Hudutları tartışmalıdır, ancak, "mükemmel" bir iç savaş olduğunu görüyoruz.

Mükemmeliyet, türünün en gelişmiş ve bütün unsurlarım içermesinden kaynaklanıyor; işaret etmiştim. Mahallelerin mahalle komiteleri tarafından idare edilmeleri bu peryodtadır. "Devlet" giremiyordu ve çünkü, orada devlet vardı. İç savaş, iç içe iki devletin çatışma durumudur. Birisinin embriyonik halde olduğunu anlıyoruz, ancak teori düzlemindeyiz ve ayrıca, devletin sadece rüşeym halde olanı güzeldir.

Demokrasi'ye en yakındılar. "Rüşeym" halden, söz ediyorum.

Small is democratic, bunu diyebiliyoruz. Buradan hareketle "*küçük güzel'dir*" deyişini de ekleyebiliyoruz. Eğer sadece Antik Atina demokrasi'yi gördü ise, bütün polis'ler küçük olduğu içindir. **Demek ki "demokrasi" basit meta ile yan yana gidiyor; trampa çağı bile diyebiliriz. Yüz yüze olmak esas'tır. Ne yazık şimdi sadece iç savaş'ta var**.

Öldürmeler de yüz yüze idiler. Öldürülenler bilmiyordu ve öldürenler biliyordu. **Failler meçhul olmayıp malumdular**, demek istiyorum.

En güzel insanlarımızı tasfiye ettiler.

Meydanı, en güdük ve en hödük olanlara, bıraktılar.

Bütün kabiliyetleri kuruttular. İdare'yi bütün kabiliyetsizlere devrettiler.

Bütün inançlıları yaktılar. Ortalıkta olanların hiçbir inancı yoktu ve daha da önemlisi, insanın inançlı olabileceğine de inanmıyorlardı. Bu çok önemli tespiti, Marx'a ve daha doğrusu Marx vasıtasıyla, Tocqueville'e borçluyuz. Turgut Özal'ın, Tansu Çiller'in, Erdal İnönü'nün hiçbir inancı yoktu ve her üçü de en çok, inançlı insandan çekiniyordu. Sadece üçünü seçtim, inançları olmadığı için yaşadılar ve inançlı olanlardan korktukları için, kalan inançlıları da yok ettiler. Sonunda, meydanı bıraktıklarına bakarak, **Özal'ı, Çilleri, İnönü'yü, başkaları da var ve sadece üçünü adlandırıyorum, arar olduk. İşte bu iç savaş'tır**.

Uğur Mumcu'yu, Eşref Paşa'yı ve Özal'ın kendisini de bu savaşta kaybettik. Sivas'ta, bir tabur güzel insanımızı cayır cayır yaktıklarında, Erdal İnönü iktidardaydı. Beni her zaman iten yüzündeki gülümseme yine yüzündeydi; iç savaş maskı, işte keşfediyoruz.

İç savaş, devlet idaresini, inançsız, inanç düşmanlanna bırakan savaş türüdür.

Özal, sadece tom miks okumakla övünüyordu. Çiller, ittifaken kabul gören, bir büyük gaföz idi. Erdal İnönü, bir cümleyi doğru dürüst kurarsa taraftarları bayram yapıyordu. O halde böylece, tadad ederek, ampirik yoldan ve endüksiyon metodu ile iç savaş'ı göstermiş oluyoruz; **Özal ve Çiller ve Erdal İnönü, gösteren'dirler**.

Kontribüsyonlarından dolayı teşekkür hissi ile meşbuyuz.

Tekeliyet'e geçiş mi; tekeliyet'te, yönetenler idyo ve yönetilenler sürü'dürler.

Bir tek kendilerine inançları vardır. Kırımı görmedikleri için, likidasyonu anlayamadıkları için, geldikleri yere kendilerinin geldiğini sanıyorlar.

Yuvarlandıklarını, itilip kakılarak, bir sandalyeye oturtulduklarını anlamalarını bekleyemiyoruz. Türü, hep böyledir.

Tekeliyet'te yönetenler, işsizdirler.

Sonuçları hep aynı olmuyor, normal zamandan farklıdır. Tanzimat da, Cumhuriyet de bir iç savaş'tan sonradır. Bu üçüncüden sonra "tekeliyet" mi; bitmemesine meylim bu nedenledir. Bu bir masal'dır ve hep iyi olanı, dileyebiliyoruz.

Birincinin sonuna dönüyoruz, **Kemal, 1840 doğumludur**, öyle ise, birinci iç savaştan 14 yıl, 1806-1826, ve Tanzimat ilanından ı yıl sonra, dünyaya gelmiş olduğunu hesaplıyoruz. **Namık Kemal, Türk aydın tarihinin harika çocuğudur, adı yasak oldu, adı semboldü ve sadece "Kemal" dediler**. İlk tiyatroyu, ilk romanı, bir ölçüde ilk politik gazeteyi, Türk aydınının siyaseten menfi olmasını, sürgüne çıkmasını, hepsini hepsini, bu mucize çocuğa borçluyuz. **Nazım Hikmet'in, Kemal'i bir put sayıp yıkmaya çalışması çok büyük talihsizliktir; yıkamadı, seviniyoruz**. Hep yüce tuttuklarım arasındadır. Bir kişi değildi ve yetişemiyorum.

Neden daha önce gelmedi; soranlayız, çünkü, gelemezdi. İç savaşı hemen izleyen dönemde sadece aparatçikler oluyor; hayal gücü, cesaret ve yeni'ye yönelme kabiliyeti yok olmaktadır. Kemal, Şinasi, Agâh, son ikisi "bilen" anlamındadır, daha önce gelemezlerdi. Genellikle, bugünkü Cihangir'de oturdular, Pera'dan Sıra Selvi yolu ile ayrıldılar; sanki bunlar için kurulmuştu. Avrupa'da, Polonya'da, 48 İhtilali'nde yenilenlerden bir bölüğü buraya geldiler, Nazım Hikmet'in, muhtemelen Yahudi olan ihtilalci-yüzbaşı büyük-dedesi, paşa oldu, çoğu, Pera'da kahvecilik yapıyordu, Kemal, bu kahvelere gitti, "hürriyet", sohbet ediliyordu. Kahveler, mektepleri oldular. Ve bu arada kalem'e girdiler, her sabah, ellerinde bastonları, Kabataş İskelesi'ne indiler ve buradan ya Bab-ı Ali'ye ya da Üsküdar'a bindiler. "**Genç Osmanlılar**" bunlardır ve ilk Meşrutiyet'i ilan edebildiler.

Kazananlar arasında yoksa, ufuk yenildiyse, kalanlar ufuksuzdurlar. Yalnızca bükmede ustadırlar; marjinalizme meylediyorlar.

Ortada 1906-1926 var; bu iç savaşı, minimalistler ile maksimalistler arasında bir savaş olarak da yazabiliriz. Başında değilse de sonunda budur. Bu savaşta maksimalistler hep kırıldılar; kalanlar minimalisttirler.

Cumhuriyet, 1926 yılında kuruldu.

Minimalistlerin galibiyeti ile yaşıttır.

Kuranlar da, ekseriyet, minimalisttiler.

İç savaşlar, yeni düzen doğuruyorlar. Doğum sancılıdır, mutlak göbek kesimi gerektiriyor; az veya çok, ama, mutlak kan var.

Sadece maksimalistler mi; tüm tanıklar, hiçbir tanıklık bırakamadan yok oldular. 1926 yılına geldiğimizde, **Zübeyde Ana**, mümtaz evladı hakkında, bir tek sözcük bile bırakmadan bu dünyadan ayrılmıştı. Üvey Babası **Ragıp Efendi**'nin akrabası, belki sevgilisi ve belki metresi, Abdürrahim'den Vamık Volkan'ın başak ettiği bilgi kırıntılarına göre, bir ara Çankaya Köşkü'nün hanımı **Fikriye**, bir gün Çankaya yokuşunda ölü bulundu, intihar etmiş olması mümkündür, ama, öldürüldüğüne inananları da biliyoruz.

Demek ki, iç savaş'lar, bitmemiş yaşamlarla doludur. Biz sadece Çankaya'dan bir Fikriye geçtiğini biliyoruz. Aslında bilmiyoruz, sadece duyuyoruz.

Modern ve pek feminist, **Uşakizade Latife**, 1926 yılına gelindiğinde, çoktan Mustafa Kemal tarafından boşanmış ve diri diri mezara konmuştu. Bu İsviçre'de okumuş cesur kadının, dişe dokunur bir tek not bile bırakamaması, ne derin korku içinde yaşadığına ve daha doğrusu yaşatıldığına da işarettir. Sanki, Çankaya'da yaşamamıştır, yaşamların silindiği bir dünyada idiler.

Ne beceriksiz bir oyun, kötü bir bulvar tiyatrosu, ikide bir Latife'yi anlatma iddiası ile çıkanlar, yıllar yılı, aynı temcit pilavını sunuyorlar. Bunlardan tek öğrenebildiğimiz, ne ölçüde kısırlaştıklarıdır; eski ve bunamışlara özgü soruların dahi dışına çıkamıyorlar.

Doğru, iç savaş'lar hep korku üretiyorlar ve korku bırakıyorlar. Latife'den gayrı en yakını muhtemelen **Albay Arif** idi, kurtuluş savaşı sırasında bir ayı beslediği için "Ayıcı" Arif olarak da biliniyordu, Mustafa Kemal ile omuz omuza dolaşabiliyordu, bu hal, çeşitli dedikodulara da yol açabiliyordu, İzmir Suikastı çerçevesinde asıldı.

Hep asılmayacağına inanıyordu, en yakın arkadaşı Mustafa Kemal baştaydı, "oyundur, asılmam" diyordu. Asıldı.

Ama, **Büyük Kurtarıcı, gerçekten başta mıydı**; masallar, inanılmaz sorular ile açılmaktadır. Bu soru, yirmi beş-yirmi altı yılına aittir; Cumhuriyet'in kuruluşu olarak teorize ediyoruz. Ancak öyleyse, Hegelyen dünyada reel'dir. Ve bu bir masaldır, Cumhuriyet kurulurken, Büyük Kurtarıcı başımızda mıydı, bunu sorma cüretini kendimizde buluyoruz.

Eğer yoksa, Gazi'yi ibra ediyoruz. Masalımızı bilerek yazdığım kesindir; "ibra" etmenin kendisinin iyi olduğunu da biliyorum.

Bir soru, bin soru'ya kapıdır. Şimdi açılan şudur, **Mustafa Kemal hiç başta oldu mu?**

Bize "işte yöneten" dedikleri zaman, hep yönetilen olması ihtimali var. Doğru mu; "masal" mikyasında doğru'dur ve doğru'dan daha doğru da diyebiliriz. Ama hep kuşku duyuyorum.

MAKSİMALİSTLERİN SONU

Bolşevizm lugatından çıkarıyoruz; kapsamı genişletmeye çalışıyorum. On Dokuzuncu yüzyılın sonu ve Yirminci yüzyıl başında, Rusya'da sermaye sınıfında demokratik damarlar bulanlar vardı. Lenin, zaman zaman, kapitalistleri de robot olarak yazıyordu, içlerindeki reform damarları, Komünist Manifesto'nun kötü mirasıdır, kapitalistleri, mezarlarına yaklaştırdıklarını bilseler de, belli demokratik programlara mahkum ediyordu. Politik değillerdi, ekonomist burjuvazi resmediliyordu; bu birinci aşamadır.

Belki narodnik savlardan etkilendiler ve belki gelişen mücadele eğitiyordu, bir adım geri attıklarını biliyoruz.

Politize olmuş sermaye sınıfını düşünememiş olmak, Marx ve Lenin düşüncesinin büyük zaafiyetidir. Burjuvazinin çocukluk çizgilerini, olgunluk dönemlerine ve hatta monopoli düzlemine uzatıyorlar. Zaaftır ve hatta hastalık ve şimdi, dünyanın her yanında "marksistler", marksizmin bu çocukluk hastalığının ilacını bulmaya çalışıyorlar. Biz de buradayız.

Devam ediyorum, demokratik programlan ileri sürmeseler de, razı olacakları mekanizmalar olmalıdır; Komünist Manifesto'dan çekildiklerini görüyorduk. Geri adım, demek istiyorum. Amma çekilme itibaridir; ister yapacakları ve ister tolere edecekleri bir demokratik reformlar vardır. Bunları hedef saymaya, **"minimalizm" diyoruz. Ekonomizm'den çıkmaktadır**.

Buradan başka bir düzleme geçebiliyoruz; Osmanlı yıkılmış olsa da, **Hünkar İskelesi'nden beri formüle edilen "tampon" ihtiyacı ortadan kalkmıyor**. Duvar veya duvarlar, örmek zorunludur; peki nerede, Kafkasya olabilirdi. Filistin de muhtemel veya mümkün; başka yerler neden olmasın, şimdi masalın burasındayız.

İngiliz emperyalizminin, tampon ihtiyacım karşılayan yeni devlete razı olduğu bir tarih olmalıdır; belki Ağustos 1921, amma Ağustos 1922 kesindir. Tarif buradadır, emperyalizm'in tamponu'nu, sınır görmeyi, "minimalizm" sayıyoruz. Kuşkusuz bu sayım mücadele içermektedir ve hiçbir zaman mücadelesiz olmamaktadır.

Dolayısıyla, sınırlar, "rıza" ile değil, savaş ile çiziliyordu. Aksini ileri sürmek, hiç politika düşünmeden politika yapmaya ve hiç tarih çalışmadan tarih yazmaya kalkan Profesör İdris Küçükömer ve benzerlerinin mektebi'dir; bunu da bir "ana okulu" tarif edebiliyoruz. Birbirine zıttırlar ve bir birini tamamlıyorlar.

Mustafa Kemal Paşa'yı "mesih" görmek de, "İngiliz adamı" saymak da, bir ve aynıdır; bunların yeri ana okulu'dur. En hakiki Kemal Paşa ise, masal'dadır.

Namık Kemal, hayata tek kişi girdi ve çok-kişi oldu. Bu, dahi-aydın hali'dir.

Mustafa Kemal ise çok kişi'nin heykelidir. Bu, sınırlı koşullarda, kazanan önder-hali'dir.

Devamla, **Sultan Hamid**'i minimalist tesmiye edemeyiz; ürkek idi, çaresizdi, özgürlükten korkuyordu, tavizkar, fakat hiçbir zaman, minimalist olmadı. İrani Cemaleddin'i, şia damgası yememesi için, "Afgani" kabul ederek pan-islamizme sarılmasını da böyle anlayabiliriz. **Batı'da kaybedilen toprakların karşılığında, imparatorluğu Şark'a kaydırmayı planlıyorlardı**. Pan-islamizm'inin altında bu yatıyor ve din, Türkler'de hep politika'dır. Bu nedenlerde, **Türkler'in dini oldu, amma imanı olduğunu görene rastlamıyoruz**.

Avrupa'ya yayılırken, Katolik Avrupa'da büyük bir mukavemet ile karşılaştılar, daha doğrusu, Avrupa'nın yıkımları geriye bırakıp merkezi devletlere yöneldikleri zamandı, hep yayılmacı olan Türk şefler, kolay dönemin bittiğini hemen anladılar. Birinci Viyana ve İnebahtı Bozgunları'nın belki de, **Süleyman ve Sarı Selim'den daha çok, kin dolu Yahudi odaklarına uyarı telakki edebiliriz**. Halbuki rezistanı duyar duymaz, **İspanya'dan kovulan Yahudileri kabul ederek Katolizm'e karşı güçlenmeyi hesaplamışlardı ve açık kapılardan gelenleri, daha sonra partner saydılar. Bir tür "rezerv" devletin ortaya çıkışı işte budur ve bu zamandadır**.

Abayezid, oğlu Selim ve oğlu Süleyman, işte bu çizgiyi sürdürdüler, daha sonra gelen oğlu Selim'in daha ileriye gittiğini biliyoruz. Ancak Abayezidzade Selim tahta çıktığında, Türkmen İsmail, Osmanlı sınırında, İran'da genç ve güçlü bir devlet kuruyordu, yeniliyordu.

Anadolu'daki şiilerin Şah İsmail'e bakışı asırlar sonra Ermeniler'in Rusya Çarı'na bakışına benziyordu; ilaveten, Osmanlı'nın kendi halinde, yazıldığı kadar, güçlü olmadığını, kaydetmek durumundayız. Selim, iki politikayı birlikte izlemeye başladı; şiileri acımasızca kırdı. Göz açıp kapayıncaya kadar, kırk bin Osmanlı şiinin canını aldığı haber veriliyor. Burada kalmadı, ikincisi, hem Garp'te ve hem Şark'ta barajlar örülüyordu, yayılmacıların, baraj görme refleksleri güçlüdür ve yayıldıkları yerde kaleleri de potansiyel baraj saydıkları için hep yıktılar; kale fakiri olmamızın nedenlerinden birisi de burada yatmaktadır. **Hep yıktık**.

İkincisi, hala buradayız, yayılmaya dayalı bir siyasi organizma idi. İbn-i Haldun'un moda ettiği sözcükle, Arap topraklarında ise, asabiya çözülüyordu; Arap toprakları, yeni ve muktedir hakim bekliyordu, **Selim ve Süleyman, Arap illerine sarkıp yayıldılar**. İnsan vücuduna tık tık vurup, zayıf ve güçlü bölgeleri teşhis eden pratisyenlere benziyorlardı; zayıf iklimleri seviyorlardı, atıldılar.

Daha sonra Büyük Napolyon'un, daha sonra Kayzer Vilhem'in, daha sonra Truman'ın, daha sonra baba-oğul Bush'un çizgisini çok önceden uygulamaya koydular, **hem judaizmin ve hem de islamiyetin bayrağını ellerine aldılar.** Yahudiler, belki nüfusça azdılar, ancak hürmeti daha az tutmadılar; Selim ve Süleyman, Kudüs'ü ihya etmeye büyük değer biçtiler. Bu kadar değil, **Selim'in, yola çıkmadan önce, Yahudi sarraflardan para aldığı da rivayet arasındadır**.

Yahudiler, şükran duymasını seviyorlar; Selim adını, Yahudi onamastique'e kaydettiler ve çoklukla taşıyorlar.

Süleyman'a, "muhteşem" adını, Yahudiler ihsan ettiler. Halbuki en seçkin şehzadesini hem boğdurmuş ve hem de boğulmasını seyretmişti; muhteşem ve kanuni bir temaşa olduğunu düşünemiyorum. **Birinci Süleyman, hem kanunsuz ve hem de zavallı idi**; bizde, Osmanlı'nın son zamanlarındaki karakollar için yangın talimatnamelerine benzer kanun her sultanda vardır.

Bu sözcüğü de, Batı dillerinde "*canon*", Orta Çağ'da, "*canun*", Elenler'den aldık, aslı "*kanonikos*"; Orta Çağ'daki telaffuzunu kullanıyoruz. Aynı sözcükten bir de enstrüman yaptık, "*kanun*" diyoruz ve bununla fasılları açıyoruz. Pek münasiptir.

Tekrar devamla, Osmanlı'nın arabize olması ve Ortodoks İslama sıkıca sarılması işte bu dönemdedir. Taassubun, Osmanlı mülkünü tarif etmesi de, bu tarihten başlamaktadır.

Enver ile Hamid arasında bir devamlılık var. Kemal'de ise ayrı bir devamlılığı teşhis ediyoruz. Ancak Enver, yine de daha fazladır, gözü pek, hayalci, yenilmeyi bilmeyen ve hep bir teşkilat kuran'dır. Pan-islamizme, pan-turanizm işte bu dönemde ekleniyor; maksimalisttiler. İslamı aşıp İç Asya'ya doğru yayılmayı kuruyorlardı; pan-islamizm ve pan-turanizm dillerindedir. Asıl inandırmak istediklerine hiçbir zaman inandırıcı olamadılar; hem Osmanist ekspansiyonizmi biliyorlardı ve hem kurtuluşlarını Garb emperyalizminde buluyorlardı.

Şark'a doğru, panturanizm'a ihtiyaç duydular; Enver eline aldı. Cenub'a doğru panislamizm'i yol açıcı saydılar. Musul, Bağdat ve Basra elde sanıyorlardı, Suriye ve Mısır'ı geri alma işini Cemal üstleniyordu. Cemal Paşa, çoktan, Suriye Kralı misli davranıyordu; **maksimalist idiler. Bir büyük savaşta yenildiler ve iç savaşta kırıldılar**.

Pratik türkçülüğü incelerken en çok Talat'a bakmak isabetlidir; o zamanlar siyonist Almanya'ya en çok Talat güveniyordu ve yenilgiden sonra, kendini orada güvenli hissediyordu. Yerini, Ermeni fedailerine Almanlar'ın haber vermiş olması ihtimal dahilindedir; İngiliz gizli servis elemanları da olabilir, bilemeyiz, katleden de orada beraat ediyordu, işi bitmiştir. Belki de en temkinli Talat idi ve triumvira içinde bu dünyadan ilk önce Talat göç etti; ve yine **triumviradan Talat, daha sonraki resmi tarihte, hiç eleştirilmedi. Dikkat çekicidir**.

Bu tarihi kimler yazıyor; ne yazık, en ciddi sorular, masallara kalıyor. Ben, son resmi tarih yazımını, Leon Cahun ve Herman Vambery ile başlatıyorum. Bu masala göre, hala onlar yazıyorlar.

Alliance Üniverselle Israelite'de, Edirne'de "öğretmen" idi; bu ise hep saklı tutuluyordu. **Celal Bayar**'ın, aynı okullarda talebe olduğu da hep mahfuzdur, o kadar öyle ki, bu rivayetten bir türlü emin olamıyoruz; ancak, yıllar sonra da olsa, **Talat'ın cenazesini Bayar'ın getirdiğinden eminiz. Mektep bağı mı, Alyans İsraelit mi, tam masallara uygun düşmektedir**.

Hep Selanik ve İzmir'i biliyoruz. Nedense Edirne'de Yahudilerin çok ve güçlü olduklarını hep ihmal ediyoruz. "Edirne'nin İstirdatı" önemlidir ve Talat'ın canla başla çalıştığını biliyoruz.

Cemal ile Enver ise çok daha saftılar, "naive" sözcüğü çok daha uygun düşmektedir; her ikisinin ihtilal haritasına gelince, idrake sığmamaktadır. Moskova'da, Roy ile tanıştılar, Hintli idi, ihtilalciydi, **Cemal ve Enver, Komintern dirijanı Roy'u, Sovyetler'den daha çok kendilerinden telakki etmek için bu kadarını kafi buldular. Ölümlerini hızlandırabilecek projelerini, Roy'a verdiler. Peki, Roy, kime; ölümlerinin çok geç kalmadığını biliyoruz**.

Almanya ile imparatorluğu kaydıracaklar ve daha geniş olarak, "Türk-İslam" sentezinde yeniden kuracaklardı, Birinci Savaş'ta Türkiye'de gazetecilik yapan bir Alman, buna "*Greater Turkey*", diyordu; "*Büyük Türkiye*" peşinde koşuyorlardı, kesindir. Hep beraber perişan oldular; Büyük Britanya emperyalizminin, Osmanlı Devleti'ni, Hemingway'in balığı misali ufalttığını görüyorlardı ve kin duyuyorlardı. Almanya'ya bağlanmaları bu nedenledir, güzel, kaybettiler; ama, şimdi, "*Şûra*" olmuş Rusya vardı, ve Londra ile savaşıyordu; Moskova'ya seyirttiler. Moskova, dünden ve heyecanla hazırdı; kim olursa olsun, Güney'de ve Anatolia denilen iklimde, İngilizler ile savaşanları arıyordu. **Moskova için solcu sağcı fark etmemektedir**, yeter ki Londra püskürtülsün, bu o kadar öyle ki, daha sultan tahtta iken işbirliği için adamlarını gönderdiğini biliyoruz. Anadolu canibinde silah tutmak isteyen kim varsa, Bolşevikler, vaadlerini gönderiyorlardı; bunda, sürpriz göremiyoruz. **Şimdi efsanevi Enver ve "comrade in arms" Cemal, Moskova'ya geliyordu. Arabın istediği tek göz, Allah verdi iki; böyle düşünenlerin olduğunu düşünebiliyoruz**.

Amma ne büyük talihsizlik; yirmi bir yılına dönüldüğünde, olayların gelişiminde iki terslikle karşılaşıyoruz. **Birincisi, Londra'nın tampon arayışı Moskova'nın tanınma beklentisi ile birleşiyordu; 1921 baharına doğru imzalanan pek çok antlaşmada, Sovyet Rusya'nın, devrimi sınırlamayı kabul edişinin izlerini görebiliyoruz. Londra'da imzalanan Büyük Britanya-Sovyet Rusya ticaret antlaşmasında, ki Moskova'da imzalanan Türkiye-Sovyet Antlaşması ile aynı günlüdür, Moskova'nın, Afganistan'da bolşevik propagandadan vazgeçtiği kuvvetle ileri sürülüyor. Bu iklimde bir detente rüzgarı esiyordu ki bunu tarihin kötü cilvesi olarak görebiliyoruz**.

Cemal'in ise kocaman bir çocuk ve hatta bir bebek olduğunu işte burada kesinlikle anlıyoruz. Moskova'da, komşu olarak, Roy'u bulmuş, bütün hayallerini anlatıyordu; Suriye'de başaramadı ama Afganistan'da başaracaktı, bunlar ihtilal yapmayı çocuk oyunu sanıyorlar, **Afganistan'ı devrimcileştirmek, Büyük Britanya İmparatorluğu'nun Hindistan yolunu tıkamakla eş değerdi**. Cemal, Moskova'da sıkılmıştı ve Afganistan'a gidip, eli değmişken, bir ihtilal yapmak istiyordu; hem Türkmenler hem Türkiler ve hem de koyu müslümanlar vardı, daha iyisini düşünmek imkansızdır. Modern sözlerle, "Avrasya" veya "Türk-İslam Sentezi" önündedir; Cemal Paşa'yı bu sentezin ilk büyük şehidi saymamız isabetlidir. Afganistan fethine çıkmıştı, yolda ve bir yerde öldürüldü; **Roy'un, çeka'ya, çeka'nın da Ermeni fedailerine haber vermiş olması en güçlü ihtimaldir**.

Ankara'nın, buna üzüldüğünü gösteren hiçbir işarete sahip değiliz. Zaman zaman masallar, bilimden daha acımasızdır. **Moskova, minimalizmin, kestanelerini ateşten alıyordu**.

İnönü Savaşlarının ilkini saymak ve ikincisini önemsemek için maddi istinatgahlardan yoksunuz. İçe yönelik propaganda değerini ise reddedenleyiz. Buna mukabil, Sakarya Müdafaaı da çok büyük olmamakla birlikte, önemlidir. Eninde-sonunda müdafaa idi ve sonucu "*stalemate*" oldu, *patapat* diyebiliyonız, amma psikolojik ve politik olarak mühimdir. **Kemalistlerin Ankara'da tutunabileceklerinin ilk işareti işte budur**.

Sakarya Müdafaaı, aynı zamanda, Enver'in yazgısıdır.

Enver’in ölümünü, Sakarya’da aramak zorundayız. Masal’dır ve zaman zaman, mekan ve zaman kayboluyorlar. Mezarı, İç Asya’da değil, Ankara yakınındadıer. Bu masalda buraya alıyoruz.

Enver'in "alamancı" olduğu sadece iftiradır. **Yahudi ve siyonist Liman Paşa ile hep çatıştığını biliyoruz**. Nitekim, Leman Paşa, anılarında, "Enver'in bu isabetsiz ve zararlı emirleri beni rahatsız ediyordu" demekten geri kalmamaktadır. Masalımızda doğruluğundan artık şüphe etmediğimiz **bu çatışma, Enver'in siyonizmden uzak olduğunu da gösteriyor**; o tarihte hem Leman ve hem de Almanya siyonisttiler. Tabii Almanya'ya karşı durmakla birlikte siyonist kalmak mümkündür; Maliye Nazırı Mehmet Cavit'i, biliyoruz.. Fakat, David Fromkin dahi, semitik denmese bile Yahudi eğilimini teşhis etmek zor olmuyor, "*after Gallipoli, Enver resumed his earlier campaign to curb german influence*" yollu yazıyor. **Ayrıca Şark'ta, Enver'in ve Berlin'in planlarının bir birine karşı olduklarını, hep kabul etmek zorundayız**.

Dram mı, trajedi mi; onurunu, kendine ihanet etmeyerek korumak ve böylece ölmek ise, trajedidir. Ve trajedi, bütün sanatların en maddecisi ve en newtonian olanıdır. Ölümün çekim gücünü, kimse yenemiyor; buna, "trajedi" diyoruz.

Mustafa Suphi'nin Velidi Togan'a ve Velidi Togan'ın, Enver'e çok dürüst davrandıklarını söylememiz isabetlidir. Velidi, Enver'den sonra Sovyetler'e yenilmiş, peşinde "çeka", Rusça, çerezvıçaymy, olağanüstü, komitenin kısaltılmışıdır, arka arka kaçarken, Baku'da, Suphi'nin başında olduğu, Türkiye Komünist Partisi'nin merkezinde saklanmıştı, çok güvendikleri için aramadılar. Togan ise, bir kalkışma başlatmak için, İç Asya'ya gelmekte olan Enver'e "sakın gelme" diyordu. Dostça'dır.

Togan'ın Sovyetler ile birleştiği zaman var, Validov çağrılıyordu, ayrıldı, ayrı bir devletçik kurmuştu, savaşı sürdürüyordu; ancak Enver'in gelip de işe karışmasını istemiyordu. Çünkü Zeki Velidi, basarsa dahi ayakta kalmasının, ancak İngiliz emperyalizminin desteğiyle mümkün olacağını hesaplıyor ve biliyordu. **Enver ise İngiliz emperyalizmine karşı savaşıyordu;** dolayısıyla, İngilizler, Togan'a kurtarıcı ve Enver'e kanlı düşman görünüyordu. Yolları ayrılmıştır.

Yenilmeyi bilmeyen Enver, ölümüne yaklaşıyordu. Togan'ın halini de biliyordu; ama, ölüme koşmaktan başka çare görmüyordu. Aslında Türk-İslam Sentezi'ni öldürmeye koşuyordu; **İç Asya'da Enver değil, "Büyük Türkiye" ölmektedir**.

Geriye "Küçük Türkiye" kalmaktadır.

Ölüme, engellenemez bir çekimle, koşmak mı, buna, trajedi diyoruz. Pan-islamist ve pan-türkist Enver'in sonu, has bir trajedi oldu ve sonra çıkan Türk-İslam Sentezi" ise bir tuluat idi. Yerindedir ve doğru, hortlaklar en çok tuluatta oynanıyorlar.

Lenin, Enver'in ölümünü önleyemez miydi; Roy, Enver'in İç Asya'da kıyama kalkışacağını haber vermişti. Lenin'in, Enver'in bu prematüre kıyam projesini mennuniyetle karşıladığından eminiz. Roy'a inanacak olursak, Lenin, "bırakınız gitsin, bırakınız yapsın" havasında idi; bunu, "bırakın gitsin, bırakın ölsün" olarak anlıyorum, **ölümünün Moskova'da olmamasını istiyordu**. Sovyet misafirseverliğine uymayacağını biliyordu; İç Asya, bir sentez olmuş, üstü açık mezarlarla doludur, kimse yerini bilmemektedir.

Acaba bir model mi; İzmir Suikastı'na da böyle bakamaz mıyız; bakabiliyoruz, nihayet bir masal dünyasındayız. **Mustafa Kemal'in suikastçılardan, Lenin'in Enver'in projelerinden daha çok haberdar olduğundan da kuşku duyamayız**. O zaman Ankara'nın bağlarında, İttihat ve Terakki'den kalma pek çok politikacının suikast kelamı ettikleri herkesin malumu idi. Rüşeym halinde iken derdest edilip söndürülmesi hayli kolaydı; demek ki bir tercih meselesidir.

Kürt Kıyamı'na da böyle bakabiliyoruz; çok konuşkandılar, aslında açık hareket ediyorlardı, taharri memurları aralarına giriyordu; Abdülkadir'e giden İngiliz taklidi yapmıştı. Bu o kadar öyle ki, Hamidiye Alayı'ndan Cibranlı Halit Beg çok önceden yakalanmıştı, hakiki lider Hamidiye Albay'ı Cibranlı'dır, Sait, zoraki reis oldu. Hiç kuşku yok, büyüdüğü ölçüde büyümesini istemediler; amma bir kıyam öngörüldüğü, masalımızda anlatılmaktadır.

Minimalizm, hareket halindedir.

Başlı başına bir kurgu olduğunu çıkarıyoruz. Ama, sadece masal'dır.

Yirmi iki'nin arefesinde yüksek komutanlar arasındaki yazışmalara bakacak olursak, Enver de bir düşmandı. **Sınırın her noktasından içeriye girmesinden korkuluyordu, , nöbetçilerin artırıldığını okuyoruz. Gelirse, önderliği eline geçireceğinden hiç endişe edilmiyor**; buna, macera ile kazanılanları tehlikeye atacağı ekleniyordu. Enver, bütün korkuları, şahsında toplamıştı; hem korkuluyordu ve hem de korkuluyordu.

İç Asya'da 1922 Ağustos başında öldüğü hesaplanmaktadır. Bir tanık yok, sadece hesap var. Aynı ayın sonuna doğru ise, Büyük Taarruz başlıyordu. Ne ilginç, 1921 Ocak Ayı'nda da bir birliktelik yaşamıştık, **Ethem'in ve Mustafa Suphi'nin tasfiyesi ile "Birinci İnönü" Zaferi, neredeyse aynı aydadır. Enver'in düşüşü ile Büyük Taarruz da aynı aya düştüler**.

Ölümler ve doğumlar yumaktırlar. Yas'lar ve bayram'lar ayrılmıyorlar.

Peki, Enver, huduttan girebilseydi, liderliği eline alabilir miydi; bir masal içinde bile pek zor bir sualdir. Davetsiz ve izinsiz gelenlere kötü davranıldığını biliyoruz; sınırda öldürülenler dahi olmuştur, Kuşçubaşı Selim'i unutmuyoruz. Aslında şu teoremi de yazabiliriz; başlangıçtan kısa bir zaman sonra, katılım izne tabi olmuştu ve hatta bir imtihandan geçirildiğini bile söyleyebiliriz. Yusuf Ziya, çevrildi ve daha sonra Erkan-ı Harbiye Reisi olan Fevzi Paşa, ciddi müzakerelerden sonra kabul edilmişti. Bir süre sonra mücadelede mülkiyet meselesi tezahür ediyordu; **açık kapı siyaseti izlenmediğini tespit ediyoruz**.

Hiç şüphe yok, içeri girseydi, Enver'in böyle bir muameleye tabi olmazdı. Enver, eninde-sonunda, Kahraman-ı Hürriyet idi; bugünkü Enver, uzun yıllar süren karalamaların mahsûlüdür, ki buna resmi tarih adı da veriyoruz. <u>Enver seviliyordu</u>, Kemal Paşa'nın sevildiği tartışmalıdır; Erzurum Kongresi'ne kabul edilmek istenmemesi, sevilmemesi ve daha da önemlisi güven duyulmamasmdan kaynaklanıyordu. Doğru, üniformasını ve yaver-i şehriyari kordonunu çıkarmadığı için kongre'ye kabul edilmek istenmediği kaydediliyor; doğrudur, ancak, bu sadece bir bahane idi. Çünkü bütün mücadele sultanı ve halifeyi kurtarmak adına yapılıyordu ve ağalar ile şeyhlerden terekküp eden bu cemaatı, 1791 Fransız Meclisi ile karıştıramayız. Kaldı ki, Kazım Paşa, daha önce pek çok heyetin kendisine gelerek, Kemal Paşa'ya karşı tavır aldıklarını da haber veriyor. Kazım'a inanacak olursak, Kemal'in kabulünü temin eyleyen, kendisidir; tamamen reddedemiyoruz.

İlaveten pek bilinmiyordu. Bilinmesi çok sonradır ve **yirmi altı'yı bir dönüm noktası alıyoruz**. Samsun Heyeti'nde olan Refet'in bile, yeni yeni tanıdığını belli eden işaretler var. Mustafa Kemal, Erzurum'a imtihandan geçmiş bir kahraman olarak gelmedi; bu noktada kuşku duymuyoruz.

Hangisi masal; **bütün Birinci Dünya Savaşı'nı, bir Anafartalar-Sarıkamış ikilemine indirgemek büyük bir marifet ve muzaffariyet'tir. Bu o zamanlar yoktu; o zamanlar o kadar fukara değildik**, demek istiyorum. O zamanlar, **Çanakkale ve Kut Zaferleri'ni biliyorduk ve her ikisinde de Mustafa Kemal'i bulamıyorduk**.

Sadece kahramanlar değil kaynaklar ve tanıkların da ortadan kaldırıldığı bir peryod yaşadık. İdamdan dönen ve susturulan **Kazım Paşa**'nın evine, yazdıklarını ve evrakı almak için baskın yapılması son derece semboliktir; resmi tarih yazımı için gerekiyordu. Bu arada Karabekir'in de yaman komiteci olduğu da ortaya çıkmaktadır, hem "*yazdıklarımı yaktılar*" deyu bağırıyor ve hem de kopyelerini almak tedbirliliğini göstermiş olduğunu ilan ediyor.

Arabi karakterlerden Latin karakterlere geçilince tarihimizden ve kökümüzden koptuk diyorlar; saçmadır. Tarihimizin Arabi karakterle yazılı olduğunu düşünmek de, inandırıcı olmaktan çok uzak düşüyor; hızla yayılan imam ve hatip okullarında eski yazının öğretilmesinin tarih bilgisi ve bilincini yükseltmediğini artık netlikle görüyoruz. Şimdi sadece obscurantist bir kuşak yetiştirmiş olduğunu teşhis ediyoruz.

Arabi karakterlerle Osmanlı belgelerini okuyabilenler, bugün, tarihimizden çok daha uzaktırlar. Kuşkusuz bu bir teoremdir ve bunun dışında kalanlar olduğunu da biliyoruz. Öte yandan, bir Profesör Halil İnalcıkta hiçbir tarih bilinci olmadığını, netlikle, teşhis edebiliyoruz. Hem ilahiyat müderrisleri ve hem de İnalcık, teoremimizi teyid ediyorlar.

Latin karakterle okuma ve yazmanın daha kolay olduğunu ileri sürmek ise, artık başlıbaşına bir cehalet sayılmalıdır. Bütün karakter takımları aynı ölçüde kolay veya aynı ölçüde zordur; Çin ya da İbrani ve Kiril karakterlerin daha zor ya da daha kolay olduklarını düşünemeyiz. Bu, şimdi dillendirebiliyoruz, **Latin karakterler kabülü, bir minimalist adım idi; bölgede bir tampon ve/veya karakol olmayı seçiyorduk**.

Ancak maksimalist kırımı ile, yakın tarihin, canlı tanıklarının da ortadan kaldırıldığını söyleyebilecek durumdayız. Öyleyse, minimalizm, aynı zamanda bir tarih yazımıdır; zaferi gerekmektedir.

Kazım, Gazi Hazretleri'nin kendi yüzüne karşı, şunları söylediğini haber veriyor: "*Muntazam tuttuğunu işittiğim hatıratını vesikalarıyla birlikte getir de göreyim. Hiçbir tarafta herkes gibi benim İstiklal Harbi'nin banisi olduğumu ve Türk milletini ölümden kurtararak ona İstiklali'ni bahşettiğimi söyleyeceğine, kendini de benim payeme çıkartacak propapagandalar yaptırıyorsun! Bir millete ancak bir gazi olur. Bu yürüyüşe ayak uydurmaya çalış. İstiklal Harbi'ni nasıl emirlerimle başardıksa, bundan sonrası da başka türlü olmaz!*" Kazım Paşa, "*hatıramı elden almak için üç kere evimi bastırıp aratti*" yollu eklemektedir. Bir de şu var; "***O ancak bir gölge yakalamıştır***." **Kazım Paşa'nın "O" dediği Kemal Paşa idi. Kazım'ın evrakın kopyelerini sakladığını anlıyoruz**, daha önce de haber vermiştim.

Bunlara inanacak mıyız; "masal" yazdığımı tekrarlıyorum. Amma ve lakin evraklar için Kazım Paşa'nın basılmış olduğunu, başkalarının meyanında, Kılıç Ali de teyid etmektedir. Vakıa, hakikat idi.

Bir imaj yaratıldığından kuşku duymuyorum. Asıl önemlisi buna duyulan ihtiyacı görüp çıkarabiliyorum. **Burada en masum olan, Mustafa Kemal'dir**; en doğru olan da, ihtiyaç, keşfin anasıdır, diyen Engels'dir. Öyleyse, güveni yitirme ile kahraman ihtiyacı arasında zıtların birliği teoremini kurabiliyoruz. İnsanların en güvensiz ve en çaresiz oldukları zamanda, güvensizlik de eninde-sonunda çaresizlik bilincidir, "Ya Rab..." demelerini de böyle tahlil edebiliyoruz.

Tanrı'yı, güvensizler yarattılar. Peygamberler de güvensizdiler. İleriye atılmadılar. Hepsinde bir hicret var. Büyük kırımlar, güvensizlik çukurları kazıyorlar.

Bizimkinde, maksimalistlerin kırımında, bir de tarih kayboldu. Büyük çukurda, "yeni tarih" yazmak çok kolay oldu.

Bütün bunda Kemal Paşa hazretleri en saf olanıdır; en masumu, demek istiyorum.

Çok hoş, sadece kişiler ve sadece bellekleri kaybolmadı ve ne kadar az maddi kanıta sahibiz, çoğundan yoksun kaldık. *Kemal Paşa Hazretleri'ni, Gelibolu'da, hain bir şarapnel parçası veya kurşundan, göğsündeki saatin kurtardığını biliyoruz. Fakat bu değerli saati hiç bilmiyoruz; Albay Mustafa Kemal, bu saati, Leman Paşa'ya hediye etmek kadirşinaslığım göstermişti, tarihten öğreniyoruz. İlerde, bizim için çok değerli ve hatta paha biçilmez olabileceğini bilememesini anlayabiliyoruz. Ancak bizim tarihçilerin, bu yaralı saati Leman Paşa'dan ve zamanında rica etmeyerek büyük bir ihmalkârlık yaptıklarını şimdi daha iyi idrak ediyoruz. Çünkü Almanya'da emekli evinde, bir hırsızın, Leman Paşa'dan bu saati çaldığını çok sonradan öğreniyoruz; hoş, bir tarafı ezilmiş saat meraklısı hırsızlara ancak masallarda rastlanmaktadır*. Ama doğru, ben de masal yazıyorum.

Paşa Hazretleri, tarihin yazımından önce, Gelibolu Meselesi'nde son derece mütevazi idi; kendisinin muhatap alınmasından mahcup olan bir hali bile vardı. Şu sözler, Paşa Hazretleri'ne ait olup, 1918 başında ve Şişli'de telaffuz edilmişti. Mademki masal yazıyorum, yeri burası olmalıdır: "Siperler elimize geçtiği zaman içerileri düşman cesetleriyle, ağız ağıza doluydu. O, müthiş bir şeydi. İngilizler'den bir fert bile kurtulmamıştır. Bu muharebe cereyan ettiği sırada Kemalyeri'ne teşrif etmiş bulunan Talat Paşa Hazretleri'yle İsmail Canbolat ve Doktor Nazım Beyler o gün İngilizler'den igtimam ettiğimiz maddi muharebe hatıralarına da maliktirler. Kiminde kurşun parçalamış bir İngiliz altını, kiminde ufak tefek nişanlar, dürbün parçaları filan vardır."

Çok hoş ve çok acı; ama onlar yokturlar.

Kemal Bey, kendisinin, Kemalyeri'nde olmadığını haber veriyor; Talat Paşa Hazretleri ve diğer devlet erkanına gönderdiğini teyid ediyor. Güzel, ancak, bunlardan ilki, Ermeniler tarafından 1920 yılında katledildi ve diğerleri, İzmir Suikastı bahanesiyle asıldılar. Yok oldular; parçalanmış İngiliz altınlarının, nişanların, dürbün parçalarının nerede olduklarını bilmiyoruz, bilseydik savaş müzesine koyardık.

Doktor Nazım, İbrani asıllı idi, Ermeni tarafına göre, kırımlardan en başta sorumlu olanlardan birisi idi; **bütün bunlar ayrı, efsanevi devrimci idi**. Böylesine becerikli ve böylesine gözü pek ihtilalci bizde az çıkmıştı ve suikast ile hiçbrir ilişkisinin olmadığını biliyoruz. **Karakaşi, dünya Yahudiliğinin pek muteber adamı ve pek çapkın**. Maliye Nazırı Cavit ile aynı zamanda asıldı; Ulucanlar'da idi ve yakında, Anafartalar'da diyebiliriz, bir balo vardı. Neden asıldı, neden o gün asıldı; her halde sürekli masal sorusu icat ediyoruz.

Eğer o tarihte yaşayanlar arasında birisine "efsanevi ihtilalci" dememiz gerekiyorsa, Doktor Nazım, buna en layık olanıdır. Vladimidir Jabotinsky, ol zamanda, dünya siyonist teşkilatı'nın üst memuru olarak İstanbul'da bulundu, teşkilat yaptı, Autobiography'sinde, "*Nazım Bey, the secretary general of the Young Türk Party, the author and initiator of the revolution, and possibly the decisive personal factor which accelerated the downfall of the Ottoman state*" minval üzere tarif ediyordu. Bu çok malumattar **siyonist dirijana göre, 1908 İhtilali'ni kuran ve başlatan Nazım idi ve Osmanlı devletinin sonunu hızlandırdı; nakletmek mecburiyetim var**.

Bir güzel Ankara gecesinde, Ağustos 1926, asıldığında, çok yakında bir yerde balo vardı ve Dışişleri Nazırı Doktor Tevfik Rüştü'nün de orada olduğunu tahmin edebiliriz; **Doktor Tevfik Rüştü, İbrani asıllıdır**, ve Doktor Nazım'ın eşleri kız kardeştiler, biri asılıyor ve diğeri dans ediyordu. Belki ikisi de dans ediyorlardı; belki asılmak da dans etmektir.

Doktor Nazım, Mehmet Cavit, Naili Keçeli'nin dedesi Naili ve Hilmi, aynı davadan asıldılar. Hilmi, Bab-ı Ali'yi basanlar arasındadır, sonra elini çekmiş ve eteğini sıvamıştı, Ardahan'da ticaret yapıyordu, her halde kalmasını istemediler. Her halde Hilmi de bunu bildi, asılırken, "*benim bir şeyden haberim yok, yalnız ben Babıali'yi bastımdı, bunda böyle kabiliyet vardır, bir gün bizi de basar, diye, asılıyorum*" yollu bar bar bağırıyordu. Bu bağrıştan, **maksimalist-minimalist kavgasının bir de kabiliyet dimansiyonu olduğunu çıkarıyoruz**.

Tabii aynı soru Mehmet Cavit için de geçerlidir; hayli müeddep Pakalın da kadınlara düşkünlüğünü kaydediyor ama, çapkınlığı nedeniyle asılmış olduğunu düşünemeyiz. Cavit, Şehzade Burhanettin'in eşi Aliye Nazlı'nın da gönlünü çalabilmişti; bu ara, **sadece adına, Yahudiler'in İsrael'e göç ve "uçuş" için kullandıkları İbrani "Aliye" ve yine İbrani "Naz" türevi "Nazlı" adlarına bakmıyoruz, Karakaşi'lerin cinsel ilişkide taassub içinde olmalarıyla da yetinmiyoruz, Osmanlı şehzadelerinin sabetayistler ile evlendiklerini not ediyoruz. Judaize oldular mı, cevap vermesek de sormamız zamanlıdır** ve nahak yere asılan Doktor Nazım ve Mehmet Cavit'in yazgılarını çıplak İbraniyet'e bağlıyamıyoruz. Kaldı ki, **Celal Bayar'ın, İbrani asıllı olma ihtimali hayli yüksektir**, Talat'a ilaveten, Cavit'in de yerini bularak mezarını yaptırdığını biliyoruz. Celal Bey, Cumhurbaşkanı olunca, Aliye Hanım'a maaş bağlatmayı da ihmal etmemiştir, dayanışma tamdır, görüyoruz.

Devamla, Canbolat da büyük bir ihtilalci idi; İstanbul'da pek önemli vazifeler deruhte eylemişti, Mustafa Kemal Paşa'nın yakım veya pek güvendiği idi, o kadar öyle ki, Paşa, Mütareke'de, memleketi kurtarmak için Sultan'a gönderdiği istidada, bir yeni meclis-i vükela arz ile kendisinin ve bu arada **Canbolat**'ın nazır edilmesini yazıyordu. **İzmir'de, suikast gerekçesiyle asıldı; yiğit bir ihtilalciydi ve belleklerden ve bellekleriyle berabar silindiler**.

Rauf, sadece 27 Mayıs sonrası, nisbi hürriyet havasında yayınladığı hatıratında, pek kısadır, "*en yakın ve mahrem arkadaşları olarak yine Ali Fethi, İsmail Canbulat ve ben vardım*" demektedir. Yine Rauf, mahrem refiki Mustafa Kemal'in, 15 Ekim 1918 tarihinde, Padişah'a gönderdiği arizayı da neşretmişti ki şöyledir:" "*Muhterem Padişahımıza olan sadakat ve merbutiyetim ve vatanımın temini selameti itibariyle arz ederim ki, sadaretin Tevfik Paşa Hazretleri'ne tevcihi ve müşaün-ileyhin de esası Fethi, Tahsin, Rauf, Canbulat, Azmi, Şeyhülislam Hayri ve acizlerinden mürekkep bir kabine teşkil etmesi zaruridir*." Rauf, Kemal, İsmail, her gün buluşurduk, diyordu; Canbolat, suikast sırasında Mısır'da bulunuyordu. Asıldı, **Rauf, erken davranıp Londra'ya kaçarak kurtuldu; en kişiliksiz olan Fethi Okyar idi, kaldı**.

Pek çok yiğit idiler ve hepsi asıldılar.

Tarihlerden kazındılar.

Geriye kalan, masaldır.

Hala yazılmadılar.

İşte ben yazıyorum.

Masalların savaşını yapıyorum.

KESİNTİSİZ DEVRİM

İkisi birdir. Birbirini sürdürüyorlar ve bu nedenle "kesintisiz" diyoruz.
Sıfır Sekiz ile İki Sıfır, birdir ve "Yirmi Altı" sondur, diyoruz.

Demek ki devrimler bitmiş ve "Cumhuriyet" kurulmuştur ve bundan sonra bir müddet "reformlar" dönemi başlıyor. **Sonra "karşı-devrim" gelmektedir.**
Gelişi, bana göre, Altmış Altı'dadır.

Ne kadar da kolay geliyorlardı; o kadar öyle ki "kolay devrimler" de diyebiliriz.
Adları, **Eyüp Sabri, Resneli Niyazi ve Enver oldu ve dağa çıktılar; bu üç genç zabit idiler, nerede ise tek başlarına, Meşrutiyet'i aldılar**. Dağa yüklendiler, telegrafname yazıldı ve "Meşrutiyet" ilanını sağladılar. Eylem planında çok kolay olduğunu kabul etmek zorundayız.

Doğrusu, **Kazım Paşa, "O ancak bir gölge yakalamıştır" demekle, Büyük Kurtarıcı için layık görülen "O" zamiri münasebetiyle büyük bir elem dalgasıyla boğulma tehlikesi yaşasak da, evrakının telef edilmemesinden hayli memnuniyet duyuyorum**. Çünkü, Kazım Paşa'nın, daha sonra yazdıkları arasında, 30 Ekim Sabahı, müfreze komutanının bir sualine muahatap kaldığı da vakidir; Ankara'dan, Müdafaa-ı Milliye Vekaleti'nden açık bir telgraf almakla, bu telegrafnamede, "*cumhuriyet ilan olunduğundan yüz pare top atın*" ibaresi bulunuyordu. Müfreze Komutanı, Kazım Paşa Hazretleri'ne "*ne yapmalı*" sualini tevcih ediyordu; Erzurum Vilayeti'nin, **cumhuriyet ilanatını böylece ıttıla (***KŞ: haberdar olma***) kesbettiğini öğreniyoruz**.

Erzurum Kongresi'nin yapıldığı yerde, Cumhuriyet ilanatı, fukara cenazesini hatırlatan bir şekilde tesid edilmişti, 31 Ekim Sabahı, Hükümet Konağı avlusunda içtima edilmekle, Belediye Reisi, mütebbir olduğunu göstermiş bulunuyordu. Vali Beyefendi'ye, eğer bir nutuk irad edilirse aksine nutuk da mevzubahis edilebileceği için, nutuk irad etmeden tesid edilmesini teklif etmişler ve Vali, hu teklifi, Ordu Komutanı Kazım Paşa'nın tasvibine arz etmiş ve Kazım Paşa, hu müdebbirane teklifi maalmemnuniye muvafık telakki eylemişler. Binnetice, Cumhuriyetimiz ilanı, Erzurum'da nutuk irad edilmeksizin ve ancak bir dua ile tebrik edilmiştir. Öyle anlıyoruz ki sevincini veya üzüntüsünü bir nümayişe dökenler olmamıştır. O halde, Cumhuriyetimiz'in kimselere haber verilmeden ve mühim komutanlar ile müşavere edilmeden ilan edildiğini anlıyoruz. **Cumhuriyet'in ilanı üzerine, leyhte ve aleyhte tezahürat olmaması mühimdir**. Her halde fark edilmiştir, öyle tezekkür edebiliyoruz.

Halbuki, Meşrutiyetin elde edilmesi de kolay olmakla birlikte çok büyük bir sevinç yarattığını biliyoruz; o sevinç dalgasını, Halide Edip Hanım'dan okumayı hep tavsiye ediyorum, tadına doyum olmamaktadır. İnsanların, sevinçten yüzlerinin değiştiğini ve mutluluktan al al olduğunu haber veriyordu ve bilumum anasır birbirine dolanmışlar ve hep fraternite, legalite ve de liberalite çığırmışlar; o gün, suçluların hiç cürüm işlemediği dahi mervudur. Büyük bayram günüydü ve bu bayram, Cumhuriyet'in ilanatında yoktu; bayramlardan yorulduklarını tahayyül edebiliyoruz.

Anlamadılar mı; resmi tarih'in iddia ettiği kadar, meçhulleri olduğunu söyleyemiyoruz.

Genellikle sanıldığının aksine, "cumhuriyet" fikri bizde o kadar yeni değildi. Büyük Reşit Paşa ile Mithat Paşa'nın "cumhuriyetçi" olmakla suçlandıklarını tespit edebiliyoruz; cumhuriyet için conspirer ettikleri fısıldanıyordu, bu fiil de, ne yazık, biz "fesat" olarak tercüme ediyoruz, "birlikte fısıldamak" anlamındadır. Bunlar nazariyede olanlardır; pratikte ise **Batı Trakya Muvakkat Hükümeti ile Kars Şurası, birer cumhuriyetti**. Her ikisi de çok çok mühim ve pur-ü ders oldular; **Trakya Muvakkat Hükümeti, Teşkilat-ı Mahsusa işi idi** ve o tarihte henüz teşekkül etmemişti. Süleyman Askeri, burada çok önemli roller oynamıştı; yazık daha sonra bir askeri başarısızlık üzerine intihar etti, mağrur bir kuşaktılar. Amma, Askeri'nin Batı Trakya'daki muvaffakiyeti, Teşkilat-ı Mahsusa'nın resmen kuruluşunu teşvik ile hızlandırmıştı. **Kars Şurası ise hayli mühim bir iştir. Teşkilat-ı Mahsusa'nın adamlarının Gilan'a, Küçük Han'a, kadar uzandıkları mevzuunda malumattarız**.

Bu, "cumhuriyet" fikri ve müessesesi ayrı, biliniyordu, hem pay-i tahtı taşraya çıkarmak hem de dışarıdan kurtarmak da malumdu. Hem Alemdar Mustafa Paşa ve hem de Şevket Mahmut Paşa dışardan geldiler. Belki de **kurtarmanın dışarılık bir amel olduğu buradan neşet etmektedir**. Masal ve misal, olabiliyor.

Kökü dışarıda olanlar mı, hep kurtarıyorlar; hayır, sanmıyorum. Rusçuk Yaranı, dönüp kurtarmak üzere, dışarı, "taşra", çıkmışlardı ve Birinci Uzun İç Savaş'ın başındadır. Mahmut Şevket Paşa'nın ise, Bağdat'ta yetim kalınca, Mithat Paşa Hazretleri, elinden tutmuştu. Mithat Paşa, Rusçuk'ta da vali olmuştu ve hem pek şakacı ve hem de pek reformcudur. Hem Bulgar ve hem de Irak reformasyon tarihinde Mithat Paşa'ya mümtaz saifeler ayrılmasını, tarihteki, mühim paradokslar arasında tadat eyliyoruz.

Önemli olan, "elinden tutmak" işidir. Kesintisizlik'te bu var ve yoksa, kesintilidir. Bunun anlaşılmış olduğunu zannetmiyorum.

Bu kesintiyi de bırakıp, masala kaldığım yerden devam edersem, şöyledir, **18 Mart 1915 Sabahı, müttefik donanmaları, Çanakkale önünde göründüğünde ise, Haydar Paşa'da tren çoktan hazırdı; Sultan ve Sultan ile birlikte Pay-i Taht erkanı, Eskişehir'e taşınıyordu**. Amerikan Sefiri Morghentau, anılarında, trende sefirler için yerlerin de ayrıldığını kaydetmektedir. Akıllarının kolay yattığını tahmin ediyorum, çünkü, bizde payitaht'ı oynatmak da yeni değildi, Bursa'dan Edirne'ye gittiği ve sonra İstanbul'a döndüğünü unutmuyoruz. Konya ise daha evvel idi. Başkent'i değiştirmek, bende dahi, değişmeyen bir programdır.

Benimkiler mi, hep programlı hülya'dır.

O günlere döndüğümde, artık başkentin İstanbul'da kalamıyacağı konusunda ittifak teşhis ediyoruz. Peki, neresi; Goltz Paşa, Haleb'i önermektedir; **hem müslümandı ve hem de Türkmenler bulunuyordu. Türkmenler'in Anadolu'ya hep Malazgirt'ten girdikleri de bir tezvirat'tır, Ertuğrul ve klanı, Suriye'den, Halep'ten yukarı çıkmışlardı, mezarlarını da, boşuna, orada aramıyoruz. Eğer, Musul'da nüfusun küll-ü azamisi ve bahusus Kerkük'de küllü Türkmen iddia ediliyorsa, sebebi buradadır**.

Aslında, Halep, İstanbul'dan evvel, "daha çok" anlamında kullanıyorum, zerafet ve moda merkeziydi, *"Halep oradaysa arşın burada"* sözü, bu anlamdadır ve ayrıca, bu bapta, Halep'in İstanbul'a hep faikiyeti meselesinde, **estet** Ahmet Hamdi Tanpınar'ın da şehadetine malikiz. Ayrıca, Atay da, "ilk gençliğimizde üç Akdeniz şehrimizle ovunurduk; **İzmir, Selanik ve Beyrut**!" demiyor mu, **İstanbul yoktur**. Beyrut, İskenderun ile birlikte Halep'in deniz kenarı idiler, İstanbul, hep fukaraların tesellisi oldu.

Halep'te Kafkas muhaciri dahi çok idi ve içlerinde İbrani asıllıları teşhis edebiliyoruz.

Bu günlere geldiğimde, üniversite derslerimde, "sana dün başka bir tepeden baktım, aziz İstanbul" dizesini okuduktan sonra, "say" derdim; "Çamlıca" deyup başlıyorlardı. Fukaralık ve cehalet, işte budur ve İstanbul ile koyun koyuna yaşamaktadır. Yedi Tepe, Vilayet'ten başlayıp, tramway yolundan, Bayezid'e kadar dizili yedi tümsektir; Nova Roma olarak kurulduğunda, "tepe" idiler. Alçaldıkça hayranları arttı ve bu bizde bir ahlak olmaya başladı. Mütareke yıllarında daha çok "**Kahpe İstanbul**" veya kısaca "Kahpe" çağrılıyordu, bu gün daha çok hak etmektedir ve "Şahr-ı Kahpevan" daha münasiptir.

Osmanlı elitinin Halep'i tercih etme ihtimali yüksekti, lakin Sultan'ın seveceği şüphelidir; başka baş şehirler de aranması tabiidir, Konya, Kayseri, Eskişehir ile Ankara, rekabet ediyorlardı. Hepsi de demiryolu irtibatına sahiptiler; **ve Ankara, köy değildi ve bugünkü müze uzun müddet yeni meclisi barındırabilmişti. Ayrıca eski ve muhkem bir Yahudi Mahallesi**, Saman Pazarı ve Hamamönü, Şengul Hamamı ve **daha sonra Cumhuriyet'in en muteber zenginini çıkaran bir ticareti vardı**. **Aktarzadeler ve akrabaları Koç'lar da, Samanpazarlı'dırlar; şüphesiz iç içe yaşadılar. Ermeni ve Elen zenginleri de vardı**, aslında birisi varsa mutlak diğeri de bulunuyordu, **Yahudiler, bir tarafta, ve Elenler ile Ermeniler, hep rekabet ve zaman zaman gizli savaşlarla, daima bir arada yaşadılar**. Ankara'da da böyleydiler, **Ermeniler ile Elenler, zengin bağlarda yaşıyorlardı; Ankara'yı yeni merkez seçenlerden ilk gelenler, bağ evlerine yerleştiler. Demek ki, Ankara'nın keşfi ve metruk bir köy olduğu da sadece bir masaldır**.

Demek ki her yerde masal var ve masallar masallarla gizli cenk yapmaktalar.

Meclis-i Müessesim nazariye ve pratiğini de aramak zorunda değiliz. **Çatalca’da ortaya çıkan Meclis i Milli, bir kurucu meclis ve hatta ihtilal konvansiyonu olarak çalıştı. İlk defa bir sultanın, meclis-i milli kararı ile tard edilmesine şahit olduk**. Bu kadar mı, yerine Reşat geliyordu ve bir de bunu reye arz ettiler ve böylece Sultan Reşat, meclis-i milli reyi ile sultan yapılıyordu. Bu da yeni bir usul idi, tarihçi Danişmend, Kesat'ın tahta geçmesine, "adeta bir Reis-i Cumhur gibi iclas edilmiş" olduğunu tespit ile pek çok kızıyordu. Ve Meclis-i milli burada da duramadı, ihtilalci kanı bir kez kaynamıştı, Hareket Ordusu'nun İstanbul'a girişini, İstanbul'un ikinci fethi saydı ve dolayısıyla bu yolla tahta çıkan Reşat'ı da Fatih'ten itibaren tadat ederek "Beşinci Mehmet" tesmiye etti. Reşat'ın Mehmet'e tahvil edilmesi işte böyle vaki oldu.

Ne kadar "meclis" idi bilemiyoruz, Ankara'daki kadar diyebiliriz. Demek ki sultan'ın, meclis-i milli reyi ile tardının ilki Çatalca'da ve ikincisi, Ankara'dadır. "Engürü" de tabir ediliyor ki "engür" Farisi üzüm olup, bağları ile maruf idi ve yukarıda kaydetmiş haldeyim.

Bir usul ve bir kanuniyet mi, her ikisinde de göremiyoruz. İstanbul'da isyancılardan kaçıp, Çatalca'da, Hareket Ordusu'nun güvencesine sığınanlar, "meclis-i milli" oldular ve sığınmayanlar olmadılar. Ankara'da da, bir kısmı, İstanbul'un işgalinden kaçan meclis-i mebusan azaları idi ve bir kısmı dahi vilayetlerden intihap edilmiş oldukları kabul ediliyordu. Hepsi kabul'e dayanıyordu.

İki ve çok mühim politikada da tam bir süreklilik tespit ediyoruz. Bunlardan **birisi, turkification'dir ve belki de tekrar etmek zorundayız, maddeci bakış, niyetlerden önce zorunluluklara dikkat istemektedir. Bu zorunluluğu da şöyle açıklayabiliriz; Enver, milliyetçi idi ve amma ve lakin milleti yoktu**. Savaş ilan eden amma askeri olmayan komutanları hatırlatıyor; zorunluluk ise, bizi, **olmayan milleti yaratmaya götürüyor. Enver, bir millet peşindeydi. Maksimum tutmak istediğini teyiden ifade edebiliyorum**.

Osmanlı'da manzara-ı umumiye de türkifikasyonu emrediyordu, çünkü, On Dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren, iki büyük cereyan, ortalığı kasıp kavuruyordu. **Birisi nasyonalizm ve diğeri marksizm; birbirini destekledikleri bir dönemden geçiliyordu. Marksizm, milliyetçi bakışa, sömürülme damarını ekliyordu ki bu cereyanın geniş emekçi yığınlara, bunlara "halk" diyoruz, nüfus etmesini sağlıyordu**. Ayrıca Rusya marksizmi, narodnizm ile de buluşan kökleriyle, ihtilalci yolları savunuyor ve yayıyordu. **Bu nedenle, Osmanlı'ya karşı mücadele eden nasyonalistler, marksizm ile flört ettiler**.

Doğrudur; "Young Türk" sözü de hazır gelmişti, "Young France" ve özellikle "Young Italian" öncülleri var, nerede bir "Genç" hareketi varsa ve bunlarla bir kavim adı yanyana geliyorsa, bir milliyetçilik olduğunu kabul etmek zorundayız. O kadar öyle ki Mecid Efendi'nin halife olduğu zaman, duaların Türkçe söylendiği, unutmak ve unutturmak istesek de bir vakıa'dır. Kavurucu rüzgarlar esiyordu ve kavuruyordu; dışında kalmak zordur, öyle yazıyoruz.

Zamanında yazılmış bütün kitaplarda, türkifikasyon'un temel çizgi olduğunu görüyoruz; Cunıhuriyet'ten önce olup Cumhuriyet ile kendisini sürdürmüştür. Bir millet ve hatta "milli imparatorluk" bir kaçınılmazlık olarak ortaya çıkacaksa, türkifikasyon da elzemdir; madde bunu tedris etmektedir. Aslında bu kaçınılmazlık dersi'ni, milli devlet olmanın çeşitli aşamalarında pek çok iklimde teşhis edebiliyoruz. Bu arada, Fransız Devrimi yapıldığında, Fransa'da Fransızca konuşanların sayısının şaşırtıcı ölçüde az olduğunu not etme imkanına sahibiz. Bu durumda "millet" devşirmek bir mecburiyet olarak ortaya çıkıyor; bizde buna türkifikasyon diyoruz.

Devşirme nazariye ve tatbikatının bizde kadim tarihi vardır.

Bu işi, "devşirme", hep sevdik. Köksüzlüğümüzün kökünü sökebiliyoruz.

Devşirmeciler, çok zaman, devşirildiler. Bozanlar, bozulmaktan masun kalamadılar.

Yine böyle bir inkıta akabinde, masal devam ediyor, Osmanlı'nın son zamanında gelişmeleri dramatize eden iki faktör vardı; hem unsurlar ve hem de merkez, nasyonalizmin yüksek basıncı altına girmişti. Ve ikincisi, bütün bunlar imparatorluğun en zayıf olduğu zaman ortaya çıkıyordu. Zayıf ve güçlenme imkanına sahip olmayan monarkların, merkantilizmin zemberiğine girmelerine benzetebiliriz; trajik-komik hal her halde budur.

O halde, nasyonalizm, zayıfların giydikleri bir zırh mı ve maksat kuvvatlı olmaktır. Artık bunu tahsil etmiş mertebedeyiz.

Fakat nasyonalizmi ateşleyen başka faktörleri muhakeme edebili yoruz, o zamanlar, henüz sadece bir diaspora ile anlatılabilen, "saçılmış yaşayan" demek istiyorum, ve bir "millet" ve devlet olamamış anasırın da, türkifikasyonu kuvvatla desteklemesi mümkündür; Yahudilerimizi kastediyorum. Çok zor olmadığını da hemen ilave edebiliyoruz, çünkü, **"Türkisite" kategorisini icat edenler, bulanlar demesek de, bir politik hareket haline sokanlar, Leon Cahun ve Herman Vambery nam iki Yahudiydi. Bunları yakın zamanlara kadar, siyonist Bernard Lewis izledi ve izlemeyi sürdürüyor**; o kadar öyle ki, eğer **hem kemalizmde ve hem cumhuriyet'te pek çoklarının göremediği faziletler için birisini arayacak olursak bu siyonist Lewis'dir. Bu bapta, kemalizm'in ideologu olmayı denemiş olan Moiz Cohen'den çok daha ilerdedir**. **Moiz Kohen'in önemi, Hamburg Siyonist Kongresi'nde, vaad edilmiş topraklar olarak Türkiye'ye işaret etmesi ve Türkiye Devleti'nin güçlendirilmesini istemesidir. Bu ise Cunıhuriyet'ten öncedir. O halde kesintisizliği her yerde görebiliyoruz**.

Tarih mi, iki ekstremde kısırlaşmakta ve falsifikasyon batağına dalmaktadır; birisi "arşiv manyası" ve diğeri de modern kitaplardır. İstatistik, yalan söyleme ve söyletme disiplini iddiası, burada da geçerli olabiliyor. Modernite, arşivleri, falsifiye etmeye imkan verebilmektedir; istenenler, söyletilebiliyor. Arşivlere, muassır kitapları ihmal ile sadece asri bir nokta-i nazar ile yaklaşmak, falsifikatörlerin yolu olmalıdır.

Zamanında yazılmış treteler ise, falsifikasyon tehlikesinden kısmen, masumdurlar.

Bin dokuz yüz başlarını, hem Hamid saltanatını, hem de, daha çok, **Jön Türk iktidarını jüdaizm açısından gören pek çok ciddi kitap ve roman okuyabiliyoruz**; o zamanlar telif edilmişler. **Bazılarında Hamid dönemi ibra ediliyor ve tam ters bir kutba yerleştiriliyor**; bu açıdan bakanlar, Mahmut Şevket Paşa'nın İstanbul'u zapt etmesini, Mithat Paşa'nın intikamı olarak görebiliyorlar. Çatalca Kurucu Meclis'in aldığı tard kararını bildirmek üzere Yıldız'a çıkan dört kişilik heyette, **Yahudi ve mason Caraso'nun bulunmasını da bir devamlılık olarak arılıyorlardı**. Tabii, sadece Caraso'da kalmak bir zaafiyet semptomu sayılmalıdır, öyle yazıyorum.

E. Mears'ın kitabının basımı 1924 olsa da içindeki malzemelerin çoğu en geç 1922 tarihlidir; buna baktığımızda, **türkifikasyon politikasından hiç kuşku duymuyoruz**. *"Its proponents emphasized the necessity for Turcification of all Ottoman"* diyordu ki, bizim masal ile tam uyum halindedir. İki politika, **türkifikasyon ile pan-islamizm**; Akçuraoğlu Yusuf un, "Üç Tarz-ı Siyaset" nam siyaset-sosyolojisi denemesi de işaret eyliyordu, Cumhuriyet evvelindedir. Akçuraoğlu Yusuf, Cumhuriyet ile birlikte, türkifikasyonu dayanaklandıracak "tarih tezleri" çalışmalarında önemli rol almıştı.

Demek ki kesintisizlik ile, bu aşamada ve bu düzlemde de karşılaşıyoruz.

Birinci Savaş sırasında İstanbul'da, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ateşemiliteri Pomiankowski de çok malumatlar görünüyor; Çanakkale müdafaasında, Çanakkale'yi ziyaretle görgüye dayalı tanıklık bırakan ender kaynaklarımızdan birisidir. Batı'nın ve bir süre sonra da Sovyetler Birliği'nin tampon ihtiyaçlarının bütün bakışları bozduğu bir zaman var; Pomiankowiski'nin bu bombardımandan önce yazmış olması da ayrı bir kazançtır. Şunu aktarmanın son derece verimkar olacağına inanıyorum: ***"Enver Paşa ve taraftarlarının yeni panturanizm akımı, İran vilayetlerinden Azerbeycan ile Erdilan, Kafkasya, Kırını, Volga Bölgesi, Türkistan, Hive ve Buhara'nın Osmanlı İmparatorluğu'na ilhakını öngörmekteydi. Ayrıca panislamizm akımına göre, önceden kaybedilen Türk vilayetlerinin, özellikle Mısır, Bingazi ve Traplusgarp'ın tekrar alınması amaçlanıyordu."*** Demek, birinci aşamada bir vacuum niteliğindeki Balkanlar'a yayılan, ikinci dönemde, yeni düzen kurucuları bekleyen Arabia'ya egemen olan Osmanlı, şimdi ve bu üçüncü peryotta, daha çok bir "Şark İmparatorluğu" olmayı hayal ediyordu. **Buna "maksimalizm" diyorum. "Greater Turkey" diyenler olmuştur; bunlar, "Büyük Türkiye" projesi teşhis edenler, dışardan ve uzaktan bakanlardır**.

Burada bir soru önümüzü kesiyor; **peki kırılanların hepsi maksimalist miydi, hayır, zıtlığı "maksimalizm versus minimalizm" ekseninde koysak da kaybedenlerin hepsinin maksimalist olduğunu hiç söyleyemiyoruz. Söyleyebildiğimiz, 1926 yılında, maksimalizmin kökünün kuruduğudur**.

İnsanların sadece önlerine baktıkları bir dönem başlamaktadır.

Öne bakmak mı, ufuk fukaralığıdır.

Ufuk, ürkütebilmektedir. Minimalist hali diyebiliyorum.

Kurutma da süreklidir; **bütün Birinci Dünya Savaşı'nı "Anafartalar versus Sarıkamış" ekseninde görmeye devam etmek**, hem tarihi kıraçlaştırmak ve hem de anti-maksimalist cenki sürdürmek anlamındadır. Bu o kadar o ki, bazı şarlatanları ileri sürerek, Sarıkamış'ı taşlama ayinleri hiç ihmal edilmiyor; belleklerimizdedir.

Şarlatansız, taşlama ayini, hiç bilmiyoruz.

Kırılmayı da her zaman ölüm olarak anlamıyoruz; asılma ve bastırılıp öldürme, İttihat ve Terakki'nin ünlü İaşe Nazırı Kara Kemal misali, var. Bir de saf dışı edilme, yurt dışına kaçabilme, Rauf ve uzun zaman sesini çıkarmama, kırım içindedir ve belki de asıl kırım da buradadır. Ali Fuad, Refet, Rauf ve Kazım, ilk aklımıza gelenlerdir.

Bunların belli başlı özelliklerini hiçbir zaman maksimalist diyemeyiz; deseydik mühim bir tenakuza düşmüş olurduk. Kaldı ki idam edilmediler, darağacından döndüler; resmi hikaye, asılmamalarını, İsmet Paşa Hazretleri'yle irtibatlandırıyor ki Büyük Komutanlarımızdan Fahrettin Altay da teyid ediyorlar. Bu irtibat ile teyidi ise bizim masalımızla ahenk halindedir.

Peki, İsmet Paşa Hazretleri'nin makul görmediklerinin asılmadıklarını söyleyebilir miyiz; mübalağalara, masallarda dahi mahal olmamak icap etmektedir. Maslup [*KŞ: asılarak öldürülmüş*] olmalarını minimalistlerin tensip etmediklerinin, hayatta kaldıklarını ifade etmek daha münasiptir.

Masal ya, Kemal Paşa Hazretleri'nin mücadeleye başlama tarihini, 1919 Haziranı'na alabiliriz; **"Amasya Tamimi", yüksek komutanların örgütlü bir şekilde bir liberasyon harbine karar verdikleri tarih ve vesika'dır**. "Amasya Tamimi" olmasa, "19 Mayıs" tarihinin her hangi bir mana ihtiva edebileceğini söyleyemeyiz.

E.Mears'in uzun zaman Türkiye'de yaşadığını ilave etmek durumundayım, İzmir'in işgalinden bir hafta öncesinde de İzmir'deydi, müşahadeye dayanan bilgiler çok kıymetlidir; pek çok zevattan derlediği kıymettar incelemelerle zenginleştirdiği bu telifinin, o zamanlar muteber malumat ve rivayet ihtiva ettiğini düşünmek durumundayız.

Bu trete'nin zamanın telakkilerine, zamanı 1922 kabul ediyoruz, mühim derecede, tecavüz halinde olduğunu akıl-dışı mülahaza eyliyoruz. Mr. Mears şöyle demektedir: *"A later historian may discern the exact character of the relations between Damad Ferid and Mustafa Kemal, we do know, that the latter was designated representative of both the Allies and the Ottoman Government, serving the latter as the governor of Erzurum"*. Burada önemli üç nokta var, **birincisi**, Mustafa Kemal ile Damad Ferid arasındaki münasebetin mutlak mahiyetini ancak daha sonraki bir tarihçinin açıklayabileceğidir. Bu, sahih bir tespit olmakla birlikte, bu münasebetin, kesin niteliğini, *exact character*, yazan bir tarihçiden hala mahrumuz.

İkinci husus, **"Erzurum Valisi" olarak tayin edildiği iddiasıdır**. Şüphesiz, tayin kararnamesinde bu ifade yer almıyor, amma, çok geniş bir erkan ile yola çıkması ve tadat edilen vazifeler, böyle bir enterpretasyonun çok da yanlış olduğu intibaını vermemektedir. **Bu durum ise, Kemal Paşa Hazretleri'nin, Erzurum'da toplanan kongre azaları tarafından kabul edilmemesini ve hatta reddedilmesini daha da manidar yapmaktadır**.

Burada, **üçüncü husus**a geliyoruz, kelamı dikkate alacak olursak, Kemal Paşa, *"hem müttefiklerin ve hem de Osmanlı Hükümeti'nin temsilcisi"*, *representative of both the Allies and the Ottoman Government*, kapasitesinde, Şark'ta idi. Öyle mi, eğer öyle ise, bunun, Erzurum Kongresi azaları tarafından da bilinmesi tabiidir. Eğer bu da mümkünse, Kongre Azası'nın Paşa Hazretleri'nin üniforması ve yaver kordonundan rahatsız olmalarının sebebine inmiş oluyoruz. **Üniforma ve yaver kordonu bahanedir; Heyet, Paşa'nın müstevlilerin adamı olmasından ciddi mertebede şüphe ediyordu; maalesef, bu netice önümüzdedir**.

Masal ya, tekrar ele alabiliriz, **Damad Ferid-Mustafa Kemal münasebeti** ve tayin sırasında da mülakatı mühim olmakla beraber, bunun izni, arşivlerde bulabilir miyiz; sanmıyorum. Peki arşivlerde izi olmasa da, hiç bilinmediğine de ihtimal verebilir miyiz; zannetmiyorum. Kemal Paşa, o demlerde, Pera Oteli'nde ki pek lüks idi veya yine Meşruiyet Zamanı'nın en mutena semti olan, "*Lüküs Hayat*" operetini ve "*Şişli'de bir apartıman*" nakaratını hatırlamak zorundayız, Şişli'de temaslar ve kabuller yapıyordu. Kaldı ki, daha sonra çok ünlendiği için biz hep Mustafa Kemal'i biliyoruz, benzerlerinin, az olmadığım da tahmin ediyoruz.

Peki kimlerle temas ediyorlardı ve bu sorunun cevabı kimlerle etmiyorlardı ki, olmalıdır. İsmet Paşa Hazretleri, hatıratında, Seyit Abdülkadir'e, Şeyh Sait İsyanı vesilesiyle asılanlar arasındadır, taharri memurlarının, İngiliz Hükümeti temsilcileri olarak gittiğini de haber veriyor. **Böyle dönemlerde emperyalizmin doğrudan veya dolaylı temsilcileriyle mülakat iktidar işareti dahi sayılıyordu; emperyalizmin itibar ettikleri arasındadır, anlamına geliyordu**.

Bir bu var ve bir de o dönemdeki zevatın hareketleri ve temaslarının bugünkü ölçüde karanlık olmaması var. **Daha sonradan karartılmıştır**. Dolayısıyla, Kemal Paşa'nın temaslarının, müphem de olsa, Erzurum'da siyasi mehafilde bilindiğini de hesaba katabiliriz. Kongre Azası meyanmda, **Cevat Dursunoğlu misali uyanık, millici ve sola yatkın gençler**in de, İstanbul cereyanlarının bir kısmını duyduğunu düşünebiliriz.
Ancak tereddüt göstermediğini, Kongre'deki yerini Mustafa Kemal'e bırakmasından da anlıyoruz.

Ne tür cereyanlar mı; Harbi Umumi'de ve Mütareke'de İstanbul'daki yabancı muhabirlerin ne kadarının gizli servis elemanı olduğunu takdir etmek de hayli zordur. Almanlardan, diplomatik mahfilde, bir diplomattan üstün sayılan gazeteciler vardı; bir menbaada, **"belki de sami ırkına mensup olan bu muhabir" denilen Frankfurter Zeitung muhabiri Paul Weitz**, bunlardan birisidir. Mütareke'de İngiliz Gazeteci Ward Price'ın da İngiliz servisleriyle irtibatı olduğunu, hatıratından, çıkarabiliyoruz. **Mr. Price, Mustafa Kemal'in, İngilizler'e hizmet arzettiğini yazıyor; muktedir vali olarak düşünülebilir** ve Price'ın bunu yetkili İngiliz Albay'a intikal ettirdiğini de okuyoruz. İngiliz Albay'ın mukabelesi şayan-ı dikkattir, "*Türk paşaları arasında hizmet isteyenler çoktur*" dudak büktüğü de yazılıdır.

Ancak bu 1918 yılındadır. **Kemal Paşa'nın vazife kararnamesi yazılırken, 1919 Mayıs başlarında idi, bu malumatın hesaba katılmadığını söyleyebilir miyiz; bizim masalımızda, hesaba katılmış olduğu var**. Aksini düşünmek, bu endekslerin etkisi olmadığını ileri sürmek, hem emperyalizmi tanımamak ve hem de bir işgal idaresinin varlığını bilmemek anlamındadır. İstanbul'un resmen işgal altında olmamasına bakarak İstanbul'da bir işgal karargahı ve kontrolü olmadığı noktasına ulaşmak, ahmaklığa yakın bir haldir. Bazı resmi edebiyatta bu hali buluyoruz.

Nisan 1919 tarihinde İtalyanlar Antalya'ya çıktılar. Mayıs'ın ilk günlerinde Mears İzmir'de idi, hiç kimsenin yakında bir işgal havası içinde olmadığı konusunda bizi inandırıyor. Acele bir iş olduğunu düşünmek durumundayız.

Toynbee ne güzel söylüyor, büyük hırsızı, hırsızlık ortaklarının payından çalan olarak, tarif ediyor. Lloyd George ile birlikte, Londra, ortakları Fransa ve İtalya'nın hırsızlık torbasına el atan bir büyük hırsızdır. **Londra, İtalya'nın Antalya'ya çıkmasından pek çok rahatsızdı, İzmir için telaşı var**.

Kurtuluş Savaşı'nı tahlil ederken, büyük hırsızın cürüm şebekesinin torbalarına el atma hali ve bu elin yol açacağı husumeti unutmamak durumundayız. Burada "husumet" sözcüğünü bilerek istimal ediyorum, o zaman düvel-i muazzama'nın her birisi daha muhasım idiler, birbirinin hasımı durumundaydılar.

1918 yılında, hala, Kafkasya'da bir tampon fikri vardı. Türkiye hakkında romanları ile tanınan, 1916 tarihli "Yeşil Hırka" ünlüdür, John Buchan, hem istihbaratçı ve hem de emperyalist vizyonluydu; Kafkasya'yı tutmanın zorluğu üzerine yazdıklarının etkili olduğu inancı yaygındır. Demek ki 1919 Mayıs ayı yaklaşırken, değerlendirmeler değişmeye başlıyor; Elen İşgali ile Batı'da bir deneme yapılıyordu. Şark'ta ise hem şuralar kuruluyor ve hem de mukavemet başlıyordu. Düzleme ihtiyacını görebiliyoruz. Şimdi buradayız.

Peki, Sultan'ın ve Başbakanı'nın tam bir düzleme taraftarı olduğunu söyleyebilir miyiz; en azından son sultanlar hakkında klişelerden arınmamızın zamanıdır. Onların da bir aile tarihi vardır, her aile tarihi bir "gizli tarih" sayılmak zorundadır; **İran'da Kaçar Han, Küçük Han'ın mukavemetinden memnun idi ve "el altından" desteklediğini tahmin edebiliyoruz**.

Osmanlı Sultanı, Şark'taki bir mukavemetin, pazarlık imkanını artıracağını düşünecek tarih bilincine sahip olmalıdır; dolayısıyla Kemal Paşa'ya, Vahidettin veya Ferid'in verdikleri sözlü direktiflerde bu noktanın da yer aldığını kabul etmemiz yerindedir.

Ne insanlar geçtiler, **Che Guevara** ile karşılaştırabilir miyiz, sanmıyorum; devrimci ve halkçı değildi, anıma, Che ölçüsünde serüven-sever olduğunu söyleyebiliyorum. **Nogales Bey**'den söz ediyorum, İspanyol ve yerli karışımı olarak Venezüella'da doğmuştu, "Hilal Altında Dört Yıl" nam hatıratı İspanyolca olarak, 1924 yılında yayınlanmıştı, ' tarihçiliğimizdeki falsifikasyon döneminden öncedir. Tahsilini Almanya'da yaptığı için Batı Avrupa'ya aşina idi, harp ile birlikte koştu, savaşa katılmak üzere yanıyordu, şu veya bu nedenle almadılar; "Türkler'e dediler, Rafael de Nogales bizde subay ve "Nogales Bey" oldu. **Hatıratı'nda, Ermeni Kırımı'nı bizzat gören tek Hıristiyan olmakla da övünmektedir**, Hıristiyan idi. Büyük komutanlarımızı yakından tanıdı ve dört cephede, bizim safımızda savaşmıştı.

Mustafa Kemal'in adı, koca hatıratında, bir kez geçmektedir ve bizim masalımıza denk düşmektedir. Burada da, *Mustafa Kemal, after having been named by the Sultan*, Sultan tarafından atandıktan sonra, kuvvetleriyle birlikte **"isyan etmişti"**, *had revolted with his armies*, denilmektedir. Mr Mears,**"Erzurum Valisi"** ve Nogales Bey ise, **"Anadolu Kuvvetleri Genel Komutanı"** tabirini kullanıyor, zamanına ait kitaplarda isyan edinceye kadarki durumu önemli bulunmuyor. Sözcük aynı olmasa da, "isyan" var.

Bizim masalda bu, **Mücadele'ye katılma halidir. Bunun tarihi olarak da Amasya Toplantısı'nı görüyoruz**. Rauf, Ali Fuat, erkanından, Refet ile Kemal Paşa Hazretleri masa ve Kazım ise makine başındadır. Kazım o sırada Erzurum'da idi, müzakerelere, telegrafhane vasıtasıyla iştirak ediyordu; demek ki beş kişidirler.

Ne yapıyorlardı, yaptıklarını anlamak çok kolaydır, Batı Trakya Muvakkat Hükümeti veya Kars Şurası misali bir idare kuruyorlardı ve bütün mukavemeti bu idare altında toplamak istedikleri kesindir. "Heyet-i Temsiliye" bu maksada matufdur. Reis, Kemal Paşa Hazretleri oldular.

İçlerinde en meşhuru **Rauf** idi, Bahriye Nazırı mevkiinde bulunmuştu, amma "Hamidiye Kahramanı" olarak biliniyordu, Hamidiye'nin süvariliğini yapmıştı. Bizdeki son kahramanlara benziyordu, düşman gemilerini batırmamıştı ve kendisi batmamıştı; yeterlidir, "kahraman" diyoruz. **"Anafartalar Kahramanı" da bu cinstendir; yengi bulamıyoruz, yenilmemek ya da müdafaa var**.

Mustafa Kemal Bey, Anafartalar plajında, müstevlileri durdurdu, ancak denize dökemedi; ve zayiatımız yüksektir. Bu Anafartalar müdafaaının önemsiz olduğu anlamına gelmemektedir; amma önemi daha sonra fark edilmiş ve yazılmıştır.

İşgalcilerin son umutları Anafartalar'da kırılmıştı, çekildiler; fakat bunun manasını daha sonra yazılması nedeniyle idrak ettik. Nitekim Erzurum'a geldiğinde, Kongre Delegeleri, aralarında, bir kahraman olduğunu bilmiyorlardı; bilselerdi hiç şüphesiz bu kadar itiraz etmezlerdi. İtirazları bilmemekten ve/veya yanlış bilmekten kaynaklanıyordu.

Amasya İçtimaı'nda en muktedir olan, telegrafhanedeki Kazım idi; Kazım, Erzurum Kolordu Komutanlığını, aslında Ordu idi ama Komutan Yakup Şevki Paşa, Mütareke emirlerine rağmen hem silahlan müstevlilere vermiyor, mukavemetçilere dağıtıyor ve hem de komutanlığı bırakmıyordu. Bir çare olarak ordu'dan kolordu'ya düşürdüler; Paşa, İstanbul'a dönmek zorunda kaldı, yakalandı ve Malta'ya yollandı. Kazım, Erzurum'a gelirken, herkes ile konuşuyor ve "haydi, Anadolu'ya" diyordu. İsmet ve Mustafa Kemal, konuştukları arasındadır ve tereddüt ettiler.

Mümtaz bir zabit idi ve Mustafa Kemal'den farklı olarak, Mustafa Kemal bir küçük memur-esnaf ailesinden geliyordu, elit bir ailenin çocuğuydu. Hiç adı yazılmamakla birlikte, Liman Paşa'nın erkan-ı harbi idi; müdafaaının içindedir. Mahmut Şevket Paşa'nın komutan ve Hüseyin Hüsnü Paşa'nın Erkân-ı Harbiye Reisi olduğu Harekat Ordu-su'nda, Mustafa Kemal Bey ile Kazım Bey, ayrı ayrı tertip edilen tümenlerde Erkân-ı Harbiye reisleri olarak hizmet verdiler. Alttadırlar; ama ihtilalci orduda büyük tecrübe kazanıyorlardı; siyaset ile iç içedir. Demek ki **Kazım da, tecrübe sahibiydi ve ne yapmak istediğini biliyordu. Kemal Paşa'yı hep desteklediği ve hep öne sürdüğü kesindir**. Şimdi buradayız ve devam ediyorum.

EMPERYALİZM'E HEDİYE : MUSUL

Bu beşliyi, Rauf, Kazım, Ali Fuat, Refet ve Mustafa Kemal'i, Anadolu'da, bir "Muvakkat Hükümet" kurmak isteyen komutanlar olarak teşhis ve tespit edebiliyoruz.

İkisi, Ali Fuat ve Kazım, ilki Konya'da Yirminci ve diğeri, Erzurum'da On Beşinci kolordu komutanı idiler, demek düzenli askerleri vardı. Rauf tanınıyordu, söyledim, nazır olmuştu ve "Hamidiye Kahramanı" olmakla maruf idi. Daha da önemlisi Mondros Mütarekesi'ni imzalamıştı ve o zaman büyük başarı sayılıyordu. Çünkü, adı üzerinde, "silah bırakışması" deniyordu, mutlak teslimiyet ve işgal görünmüyordu ve daha doğrusu öyle sanıldı; ancak resmen böyle olmakla birlikte pek çok maddeye işgal ve mutlak teslimiyet şartının konmuş olduğu, bir süre sonra anlaşıldı. Fakat o sırada, "Amasya Tamimi" zamanında diyebiliriz, ikinci kez "kahraman" olduğu kesindir.

Kazım da "kahraman" idi, "Ermenistan Fatihi" veya "Ermenistan Kahramanı" telakki ediliyordu; Kazım'ın kızgınlığının en önemli nedenlerinden birisi budur. Zafer tacının sadece Mustafa Kemal'in başına konmasını hiç kabul etmiyordu; mücadele, **"yalnız batı cephesi gibi gösterilmiştir" demekte ve "Doğu Zafer'i sıfıra erdirilmiş adeta İstiklal Harbi'nden çıkarılmış"** yollu eklemektedir. Doğu Zaferi'nden kastı, Ermenistan'ın fethi olup, bu şöhreti, Kafkasya Fatihi Vehip Paşa bir yana, kendisine ayırıyordu. O tarihlerde, tabii mezarlar ve panteon yoktu; sonunda, **resmi edebiyat ile birlikte, tek kabirli bir "ulular mezarlığı", panteon, ile yetinmek zorunda kalıyorduk**.

Bu son cümleciği, ben, ekliyorum.

Masal'a duhul edecek olursam, ben de tek mezarlı panteon'u fukaralık sayıyorum. Kızgınlığımı da saklamıyorum. Biteviye tahrir ediyorum.

İsmet Paşa'yı sevdiğini biliyoruz ve çok ilginç, copernicus revolution yapılınca, bütün yollar, İnönü'ye açılıyor; demek ki masal masal'dır. Demek ki her masal, resmi tarih'ten ala'dır. Bunu temaşa ve kıraat ediyoruz.

Lozan'dan hemen sonra, **Kazım Paşa'nın İsmet Paşa** ile bir samimi muhaveresi, daha o tarihte dahi, Paşa'nın Paşa'yı muhatap kabul ettiğini ortaya koymakladır. Şu sözleri masalımıza almak zorundayım: *"Siz açık söylemiyorsunuz. Fakat herkesin kanaati şudur: Mustafa Kemal Paşa'yı, Siz, Lozan'dan aldığınız ilhamlarla bir inkılaba teşvik ediyorsunuz ve bunda, İstiklal Harbi'nde ilk Mustafa Kemal Paşa'yı tutan arkadaşların uzakta kalmalarını ve hatta ezilmelerini istiyorsunuz!"* Müthiş bir öngörüş var, konuşma sanki Atina'da bir trajedi sahnesindedir, *"bu arada ben de dahil olduğum halde mahvımıza kadar yürümek isteyenler görülmektedir"* de demektedir. Henüz İstiklal Mahkemeleri, bu bapta, işletilmemişti, mücadelenin başında, askerlikten kaçanlar ve daha doğrusu kurtuluş savaşından yan çizenler için tedvin edilmişti ve bir gün kaçak askerler misli, böyle bir Mahkeme'nin önünde maznun sandalyasında olacağını düşünmesi imkansızdır, ama yine de, sanki çok yakında, henüz, *"İzmir Suikastı"* yokken, idamla yargılanacağını hissetmekte olduğunu duyuyoruz. Müthiş ve Ankara'dayız.

İzmir Suikastı, bir ihtiyaç'tır.

İhtiyaç, Engels'in öğrettiği üzre, keşfin anası olmaktadır. Prokopyos'un Gizli Tarihi'nde Nika İsyanı'nı hatırlıyorum. Orada Theodora ve burada İsmet var.

Kararlıdırlar.

Halk arasındaki adıyla, "Bizans'ın Gizli Tarihi", Büyük Jüstinyen'in pek de büyük olmadığı üzerinedir.

Kararsızdır.

Devamla, *"İstiklal Harbi böyle mi oldu, Paşam"* dedim. *"Beni küçültmek için Türk Milleti'nin tarihini yalanlıyor"*, burada, **Kazım Paşa'nın işareti, Kemal Paşa üzerinedir. Haksızlık, diyebiliyorum, Paşa'dan evvel falsifikatörler var; işaret onlarda olmak zorundadır**.

Çünkü, minimalistlerin de yüceltme sorunları vardır.

Çünkü çaresizler ve güvensizler, Tanrı'yı keşfettiler.

Demek ki en çaresiz zamanda, "Ya Rab.,." sedası da bir ihtiyaç'tı.

Masal'ı sürdürürken şu dindar kelamı da masal'a ithal etmek istiyorum. *"Emeksiz külah kapan sekiz-on kalem sahibiyle, yirmi-otuz Allahsız'a dayanıyorsunuz!"* Bunlar yenidirler.

Bunlarla bir idare ve iktidar kurulmaktadır. Çoğunu minimalist görebiliyoruz.

Kült, büyük kırımdan sonra çıkmaktadır.

İSTİKLAL MADALYALI-İSTİKLAL MAHKEMESİ ÜYESİ-TBMM ÜYELERİ*

Zekai Bey-Adana, Halil İbrahim Bey-Antalya, Rasih Efendi-Antalya, Sırrı Bey-Ergani, Hacı Tahir Bey-İsparta, Hüsrev Sami Bey-Eskişehir, Şevki Bey-İçel, Ali Rıza Efendi-İçel, Atıf Bey-Bayazıt, Osman Nuri Bey-Bursa, Muhittin Baha Bey-Bursa, Necati Bey-Bursa, Veli Bey-Burdur, Hafız Mehmet Hamdi Bey-Biga, Hamit Bey-Biga, Emin Bey-Canik, Hamdi Bey-Canik, İhsan Bey-Cebelibereket, Mazhar Müfit Bey - Hakka¬ri, Yusuf Bey-Denizli, Mustafa Zeki Bey-Dersim, Hamdi Bey-Diyarbekir, Şevket Bey-Sinop, Refik Şevket Bey-Saruhan, Nebizade Hamdi Bey-Trabzon, Abdülkadir Kemali Bey-Kastamonu, Fikret Bey-Kozan, Refik Bey-Konya, Tevfik Bey-Kangırı, Neşet Bey-Kangırı, Cevdet Bey-Kütahya, Necip Bey-Mardin, Tahsin Bay-Maraş, Ethem Fethi Bey-Menteşe, Dr.Tevfik Rüştü Bey-Menteşe, Hakkı Paşa-Niğde, Bahri Bey-Yozgat.

Aralarından Mustafa Kemal Paşa'yı çıkarıyoruz, *Rauf, Kazım, Ali Fuad ve Refet*'e gelince, maksimalist olduklarını söyleyemiyoruz; ve Kemal Paşa ile aralarında ciddi bir doktrin farkı da göremiyoruz. Daha tutucu, daha dindar, sultan yanlısı veya halife meraklısı olduklarını da iddia etmek isabetten uzaktır; hepsi aynı tavdadırlar. **Tabii, içlerinde, saltanatı veya hilafeti korumak yanlısı görünenler olmuştur, ancak, bu sadece görüntüdedir**. Sadece muhalefet programı olarak ileri sürüldüğünü mülahaza etmemiz yerinde ve isabetlidir. Mesele şurada, esas itibariyle, **Kemal Paşa'yı, reis, sultan veya halife makamına layık telakki etmemektedirler; mesele budur**.

** İstiklal Mahkemesi üye ve savcılarının listesi eksik görünüyor; buradakiler, Meclis'in 22 Nisan 1925 karanyla madalya verilenlerdir. Burada görünmeyenlerden* ***Ali Çetinkaya ve Ali Kılıç****'ı hemen hatırlıyoruz. Başkaları da olmalıdır.*

Bir bakıma, "biz yarattık" diyen bir halleri var. Peygamber olma temayülleri ise nakıs'tır.

İçlerinde en çok evrak depolayabilmiş olan Kazım idi ve Kazım Paşa'nın yazdıklarında, Kemal Paşa'nın sultanlığı, halifeliği ve bütün bunlar olmazsa da niyabeti istediği ve konuştuğu yönünde işaretlere rastlıyoruz. Rastlıyoruz amma, bu işaret ve rivayetler sadece Kazım Paşa Hazretleri'nde olsa önemsemezdim ve masala ithal etmeyi pek tereddüt ile karşılardım. Başka yerlerde de var.

Masal yazıcı olarak bana gelince, Albay Rıza ile Kemal Paşaların yazgılarının pek çok paralellikler göstermesine hayli şaşırdığımı saklayamam. Birbirine karışmıştır, demek, daha doğru olmalıdır. Bir, Kemal Paşa, sultan olmayı bekliyordu, cumhur reisliğine razı oldu. İki, Rıza, Kemal Paşa misali, Cumhur Reisi olmayı pek çok istiyordu; şah yaptılar. Yazgılarıyla, birbirlerini etkilediler.

Peki yaşasaydı, İkinci Dünya Savaşı sonunda *Rıza Şah*'ın yazgısıyla karşılaşır mıydı; düvel-i muazzama tarafından indirildiğini biliyoruz. Yerine yeniden bir Türkmen-Kaçar prensi getirmeyi pek istediler, ama, seçtikleri Londra'da yaşıyor ve Farsça bilmiyordu; **Şah İsmail Türkçe ve Selim Farisi yazıyordu, Türkler için talihsizliktir**. Fakat, buna mukabil, **İsmet Paşa'nın "demokrasi" oyununda, İran'daki oyunların da rol oynadığını düşünebiliriz ki belki bu, telafi eden bir talih'tir**.

Şunu biliyoruz, Rıza'nın hal edildiği tarihlerde Kemal Paşa'ya sevgi ve bağlılık çok zayıftır. Doğuşu ve güçlenmeye başlaması için bir on yıl bekleyerek, 1956 yıllarım görmek gerekiyordu. Kuvvetlenmesi için, Sivas Kongresi rüesaı meyanında İsmail Fazıl Paşa ve Ali Fuad Paşa soyundan, Harekat Ordusu komutanlarından Hüseyin Hüsnü Paşa torunu, Nazım Hikmet'in akrabası, **Mehmet Ali Aybar'ın, Türkiye İşçi Partisi 'nin başına geçmesini idrak etmeliydik; Paşa'ya bağlılık ve kemalizmin doğumu, solcu ve sosyalistlerin işi oldu**.

Solculukla takviye edilmiş Kemal Paşa sevgisi ve aktivize olmuş kemalizme, iç savaş ile cevap verildi. Bu *"üçüncü uzun iç savaş"* olup, bir on yıl daha sonra, 1966 yılında patlatılmıştı; patlamalar, karşılıklıdır.

Üçüncü iç savaşı çıkartanlar, Cumhuriyeti gözden çıkardılar.

Çöküş Dönemi'ni başlattılar. İçinden geçiyoruz ve yazımı, boynumuzun borcu'dur ve demek ki, masal masalı çağırmaktadır.

Peki bir soru formüle edebiliriz, *"gizli tarih"* gerçekten gizli midir; belki de başka bir akıl ve ayrı bir göz de diyebiliriz. Bu olunca okuyabiliyoruz.

Var olduğu, yazılı bıraktıkları, için mi okuyoruz, yoksa okurken mi yn/ıyoruz; bu da sorudur. Burada belki de masal'ı bırakıp quantum fiziğinin kapılarını çalıyoruz.

Masal'a ve Atay'a dönmeyi öneriyorum.

Her halde adı *"Ata-i"* olmalıdır, çok yakınında idi, *"atadan"* anlamındadır ki bu soyadı alınmıştı; *Kara-i "Karay", Karay* diyordu, Afganistan'ın ithal malı reisi *Karzay* ise, *Karza-i* çağrılıyor; Falih Rıfkı da *"Atay"* soyadını tercih ediyor, son derece yakışmaktadır. Ve ne kadar ilgi çekici insanlar var, hem çok sadık ve hem de hiçbir giz bırakmıyor, ancak, bir bölüğünü, gizli mürekkep ile yazdığını kabul edebiliyoruz. Masal, Atay'da da var.

Bütün sadıklar, Falih Rıfkı Atay misli düşman mıdırlar; bilmiyorum. Kıssa telif eyliyorum.

Falih Rıfkı Atay, *"Atatürk'e, henüz Mustafa Kemal iken, padişahlığı ve halifeliği teklif ettikleri günleri hatırlıyorum"* yollu da yazmıştır; bu ifade de, aşikar, quantum metodunu yeniden davet ediyor. Nesne ile öznenin birbirinden pek de bağımsız olmadığını artık ben de ilke sayıyorum. Teklif edenlerin bir tahminleri olabilir: ayrıca, memnun etmek istediklerini de düşünebiliyoruz.

Her teklifte bir hoşnut etme ümidi var mı; bilmiyorum. Pek çok teklif yaranma da içeriyor mu; sadece soruyorum. İşte masal kuruyorum.

İsmet Paşa'nın hatıratı'nda da bir ayrıntı ile karşılaşıyoruz. Mücadele yıllarıydı, Şeyhülislam Hayri Efendi'nin, Üçüncü İç Savaş'tan hemen önce, başbakan olan Suat Hayri Ürgüplü'nün babasıydı, iste bu sırada asıl başbakan, başbakan yardımcısı S.Demirel idi, Demirel henüz milletvekili olmadığı için bir hile-i Şeriye gerekiyordu, Eskişehir'e, İsmet Bey'i ziyarete geldiğini okuyoruz. Masal ya, geçerken not ediyorum, **Şeyhülislam Hayri Efendi'nin İbrani asıllı** olması yüksek ihtimaldir, *"Hayri Efendi, İstanbul'dan bir şehzadeyi Anadolu'ya getirelim, İstanbul-Ankara ikiliğini ortadan kaldıralım, teklifinde bulunmuştu."*

Bu, Ankara'ya bir ve genç Osmanlı şehzade, aslı *"şahzade"*, plante etmek, uzun süre en ciddi projelerden birisi oldu; İsmet Paşa'nın sözünü ettiği bunlardan birisi bu mu, bilemiyorum, pek çoktur, Mustafa Kemal, genç şehzadeye naib tayin edilecekti, proje budur, bunu, biliyorum.

Fakat, Kazım Paşa bir yana, Atay'dan ayrı, bir de İsmet Paşa Hazretleri'nin bu halifelik meselesine temas etme ihtiyacını hissetmeleri, ziyadesiyle mühimdir. İsmet Paşa'nın hal-i arzı ayrı; tarihten saklamamak istemeleri hayli şayan-ı takdir bir hal'dir. Buna da ihtiyacı var, çünkü hilafet-niyabet meselesinin zamanında, pek çok mahfilde münakaşa edildiğinden eminiz; münakaşaların İsmet Paşa'nın haricinde cereyan ettiği akla mugayyirdir. Bir genç şehzade plantasyonu projesinden ve **Kemal Paşa'ya, hilafet ve saltanat teklif edildiğinden artık hiç şüphe duymuyoruz**.

Bu meselede iki nokta daha var, Altıncı Mehmet, nam-ı diğer **Vahdettin**, saltanattan feragat ettiğini asla kabul etmemiştir; iddiasını sürdürdüğü muhakkak idi. Saniyen, hal böyle olmakla beraber, diğer talipleri olduğunu da duyuyorduk; Afganistan Emiri ile Fas Sultanı padişah namzetleri arasında zikrediliyordu, bir de malum şahıs var. Bu Ağa Han'dır; Ağa Han'ın mücadele sırasında Ankara'ya para yardımı yapması bu bapta hayli manidar olmaktadır. İsmailiye tarikatının şeyhi idi, Hasan Sabbah'a kadar giden bir ağaç'tır, **judaizm ile *contamine* oldular mı**, her halde sual eylemek mecburiyetindeyim. Halifelik mülga olunca, hayli tehevvür ettiği malumuz ki masahmızdaki bu rivayet ile mana iktizap eylemektedir.

Masal ya, her hal ü karda rivayetlere dayanmak gerekmektedir ki, membaların birinde, *a more likely choice would appear to be a member of the tribe of Khoreish*, pulunu da buluyoruz ki, sultanat-hilafet meselesinde hikayemizi teyid ediyor ve biz bu puldan, **Kureyş Kabilesi'nden bir şeyhin dahi başımıza tezekkür edildiğini öğrenmiş oluyoruz**. Çok Mu şaşırtıcı; Cenup'taki Osmanlı mülkünü hıyar misli kesip kesip başlarına Kureyş Aşireti'nden bir şef getirmediler mi: demek ki masal, resmi tarih'ten daha hakiki ve hakikatlidir.

Öyleyse, Mustafa Kemal'in Saray'a damat olma rivayetinin ehemmiyetini kaybettiğini tespit edebiliyoruz. Bu, masalımız yanında, resmi tarihin sukut ettiği anlamına da gelmektedir.

Paşa, hatıratında şunları ilave ediyordu: *"Meğer kendisini, bana, Atatürk göndermiş. Hepimizin aynı düşüncede olduğumuzu göstermek istemiş. Bana Hayri Efendi'nin geleceğini, ne maksatla gönderdiğini bildirmediği halde, ben de, Atatürk'ün gösterdiği tepkiyi göstermiş oldum."* Ne olabilir, İsmet Paşa, *"bu teklifi şiddetle ve isyan duyguları ile reddettim"* iddiasındadır.

Pratik, bürokratik usûllere bağlı, modernist birisi idi; kararları uzun zaman gerektiriyor ve bu mütereddit tabiatlı olduğu manasına da gelebiliyor. Ankara'ya iki kez gelmişti, birinde kalmadı ve belki sadece *"havayı kokladı"*, sonra geldi; her ikisinde de hoşamedi ile mukabele edildi. Demek ki itiraz çekmeyen ve müfid değerlendirilen albaydı; bütün bu tahlillerin arkasından, ben, Paşa Hazretleri'nin şiddet ve isyan ile reddetmiş olduklarına itibar ediyorum.

Diğer noktaya gelince, resmi edebiyatın bir zaafına dikkat çekmek istiyorum; resmi yazıcılar, Kemal Paşa Hazretleri'nin pek çok kelamına, lafzının dışında, bir tefsir getiriyorlar. Bir ölçüde hadis müfessirlerini andırıyorlar; *"sınadı"*, denedi, *"teskin etmeye çalıştı"*, kişiliğini göstermek istemedi veya *"aynı düşüncede olduğumuzu göstermek istiyordu"* misli tefsirler birbirini takip etmektedir. Bu tür iradi tefsirlerin, tarih yazımında hiçbir değeri yoktur; bunları yan yana getirecek olursak, sözüne hiç güvenilmemesi gereken bir Mustafa Kemal ile karşılaşıyoruz. Bunu, bir haksızlık ve yanlış yol sayıyorum.

General Harbord, Sivas Kongresi'nin oy birliğiyle Amerikan Mandası kararı aldığı ve bunu bildirdiği görüşündedir. Harbord'un maruf raporunda, Mustafa Kemal'in şu sözleri de yer almaktadır: ***"After all our experience we are sure that America is the only country able to help us.We gurantee no new Turkish violences against the Armenians will take place"***. Bu sözlerin de, Amerikan Mandası'na kuvvatlı bir davet olarak değerlendirilmesini yerinde telakki etmek icap ediyor. **Washington'da, Sivas Kongresi'nin Amerikan Mandası talep ettiğine mutlak itimat ediliyordu**; resmi tarih, ne de olsa, fazla resmi'dir.

Sivas Kongresi, Amerikan Mandası'nın tartışıldığı ve karara bağlandığı meclis idi, ateşin taraftarları biliniyor ve biliyoruz. Amma velakin, kararlı muhalifleri olmadığını da söylemek durumundayız, var, çok az idiler ve ağırlıktan mahrumdular. Bu arada, *"Türkiye'de Amerikan Mandası Meselesi"* mevzulu bir monografi yazmış olan Doktor Mine Erol, *"ancak Mustafa Kemal Paşa niçin Amerikan mandası lehinde konuşanlara, söz alarak, açık ve kesin bir cevap vermedi"* sorusunu da vaz etmektedir. Sivas'ta Kemal Paşa Hazretleri'nin manda'ya mugayyir bir kelamı olmadığı kesindir.

Dolayısıyla Kemal Paşa Hazretleri'nin, kimseyi ve bu arada Halide Edip Hanım'ı "manda" ile itham etmesini hakşinas göremiyoruz. Masalımızda hakşinas olmak esas'tır; ne de olsa, masal anlatıyoruz.

Tabii **Harbord, Anadolu'daki nasyonalist hareketin Amerikan Mandası taraftarı olduğundan emindi** ve bunu nasıl izah edebiliyoruz; aynı cevaba geliyoruz. *"Bu, ya bir yanlış anlamadan meydana gelmiştir veya kasten Harbord'a böyle söylenmiştir"* Mine Erol, çaresiz, böyle bir tefsir ileri sürüyordu. Mustafa Kemal, General Harbord'u kandırmaya çalışıyordu; tefsir budur. Aynı sorunla karşılaşan **Doğan Avcıoğlu** da, *"Mustafa Kemal, taktik gereği böyle konuşmuştur"* diyebilmektedir. Buradayız, söylenenler arasında taktikleri samimiyetten tefrik etmenin, zor ve uzun cidal istediği ayan beyan ortadadır.

Eğer Gazeteci Price'a, Price'in ileri sürdüklerini söylemişse, bunu, işgalcileri kandırmak niyeti ile izah edemeyiz. **1918 yılında bir Türk Generali'nin, işgalcileri kandırmaya ihtiyacı olduğunu hükmetmek mantıka mugayyirdir**. Kim bilebilir, en az bir yıl sonra, Erzurum'a bir komutan gönderilecek ve Kemal Paşa'ya nasip olacak; böyle bir tarih yazımı düşünemeyiz. Aynı şekilde, Ankara'da bir muvakkat hükümet başkanının, İstanbul'dan gelen bir eski şeyhülislama, Ankara'daki komutanların, bir silahtan çıkmış mermiler misali aynı olduklarını göstermek ihtiyacını duyduğunu da kabul edemeyiz. Çünkü böyle bir ihtiyaç yoktur. Üstelik, İsmet Paşa'nın bu ihtiyaçtan hiç haberi olmadığını da öğreniyoruz.

Bu yolu izlersek, hadis tefsircileri misali, tefsirlerin sonunu bulamayız. Buna ilaveten Mustafa Kemal'in söyledikleri içinde hangisinin samimi düşüncesi ve hangisinin de bir tertip ya da sınama oyunu olduğunu da tefrik edemeyiz. Burada da, Kemal Paşa Hazretleri'nin Şeyhülislam Hayri Efendi'ye, *"önce İsmet Paşa'yı ikna edin"* dediğini ileri sürecekler, bu kelamı bu yolda tefsir edecekler de çıkabilir; bu son derece çıkmaz bir yoldur. Bırakıyoruz.

Demek ki masal anlatmak, tarih yazmaktan daha ciddi bir mesai olmak icap etmektedir. Bu öncelikle masal kahramanlarını, yaşadıkları zamanda ve masal aktörlerinin gözleriyle görmeyi mecburi kılıyor; bu ise iptida, bir Mustafa Kemal kültü olmadığı manasındadır. Demek ki, **maksimalist-minimalist savaşı**nın sonundan evvel, Mustafa Kemal, henüz kabul edilen bir lider olmaktan çok uzaktı. Mücadelenin başında Mustafa Kemal'i, 1927 tarihli Nutuk'da, Mustafa Kemal'in kendisini resmettiği üzre seyredenleyiz. En fazla *primus inter pares* [*KŞ: eşitler arasında birinci ya da önde gelen*] sayabiliriz; amma, bu da bir hipotez olmalıdır. Masalımızda bunun da gerisinde kalabiliriz.

Amma ve lakin Mustafa Kemal'in kendisini asla böyle görmediği mutlaktır; şatafatı seviyor ve damat olmayı hep istiyordu. Öyle istidlal eyliyoruz, bu da bir mertebe olmakla, taliplerinin çok olduğunu da tespit edebiliyoruz.

Selahaddin Adil'in, daha sonra paşa ve pek çok parlak zabit misli Cumhuriyet ile erken tekaüde sevk edilenler arasındaydı ve tabi-i Çanakkale Savunması'nın hakiki kahramanlarından birisidir, hatıratında, Mustafa Kemal Bey'in, üst subaylara haber vermeksizin ve selahiyettar olmamasına rağmen, protokol ziyaretleri yaptığını ve azarladığını kaydediyordu. **Kemal Bey'de protokol ve şatafat merakı son derece aşikar idi**; Sofya'ya ateşemiliter derecesinde tayin edildiğinde en lüks otelde kalması ve Cemal Paşa'dan hayranlık dolu mektup ile para istemesi calib-i dikkattir. Aynı şekilde Mütareke'de İstanbul'a geldiğinde Pera Palas'ta ikamet etmesini de izah hayli müşkil olmalıdır; o tarihte Dersaadet'te Pera'dan daha pahalı ve mutena bir otel olmadığını takdir edebiliyoruz. Her halde finansmanında karşılaşılan zorluklar nedeniyle bir eve geçmek zarureti hasıl olduğunda, mütevazı Akaretler yerine, "moda" Şişli'yi intihap etmesini de tabii telakki eyleyemiyoruz.

Erzurum ve Sivas'ta reis olma arzusunu izhar eden de bizzat Paşa'dır.

Diğer paşaların buna ehemmiyet vermediklerini anlıyoruz. Amasya Yaranı paşalardan, *Kemal Paşa Hazretleri* dışındaki paşalarımızın, *Rauf, Kazım, Ali Fuad ve Refet* idiler, riyaseti istirdatın [*KŞ: liderliğin geri alınması*] her zaman mümkün olacağını hesaplamış olması muhtemeldir. **Bu hesap yanlış çıkmıştır**; işte meselelerden birisi de budur.

İstediği zaman çok tatlı dilli olabiliyordu, İttifak tesisinde üstad olduğuna da hükmedebiliyoruz. Müfid tezekkür edenlerin çokluğundan şüphemiz yoktur. Yalnız aralarında birisi görüyorlardı, bu nettir.

İzhar ettiği görüşlerde bir istikrar aramak durumunda değiliz. *"Musul"* üzerinde hayli müfid bir monografi telif etmiş olan Profesör Mim Kemal Öke, 30 Ocak 1923 tarihinde, *"**Musul Vilayeti,** Türkiye devletinin hukuku millisi dahilindedir, buralarını anavatandan koparıp şuna buna hediye etmek hakkı kimseye ait olamaz"* buyurduklarını da haber veriyor. Mustafa Kemal Paşa Hazretleri, 1923 Ocak Ayı başında, Musul'un İngilizlerin eline geçmesini *"hediye"* sayıyordu, bu açıktır. Ancak, hemen akabinde, bir yandan, sessiz sessiz İngiliz emperyalizmine hediye edilmesine itiraz etmemiş ve hatta, diğer yandan, *"harita da yok"* misli, Misak-i Milli dahilinde olduğu hususunda da, şüphe kelam eylemiştir. Şunu teşhis edebiliyoruz, Paşa Hazretleri'nin fikriyatında bir kesintisizlik tespiti kolay değildir ve süreklilik kesilmektedir. Yeni bir devirdeyiz.

Musul'un Misak-i Milli içinde olduğunda ise hiç kuşku yoktu, Lozan Müzakereleri sırasında Başvekil Rauf Bey, Meclis'in açık veya gizli celselerinde bunu teyid etmekten geri kalmıyordu. Kaldı ki inkarı mümkün değildir, yıllar sonra, resmi tarih yazılırken, inkar edilmemekle birlikte, gölgelenmişti ve bugünkü cumhuriyet sınırları dışında kalan her yerin Misak-ı Milli haricinde olduğu konusunda mutlak bir kanaat yaratılmaya çalışılmıştı ki muvaffakiyet de mutlaktır.

Evvela Damad Ferid sadaretinde, 1919 Haziranı'nda hazırlandı ve Paris'te kıraat edildi; hayli mufassal olarak çizildiği üzere herhangi bir haritaya da gerek yoktu. Buna nazaran, **Musul ve Halep, Misak-ı Milli dahilindedir**.

Bu masalda tekraren izah etmek zorundayız; o zaman malumat daha sahih idi ve münasebatı olanlar bunlara vakıftılar. Dolayısıyla, Lozan Müzekeratı'nın inkitaa uğradığı zamanda, **Meclis'in aleni ve gizli celselerinde konuşan milletvekilleri Musul'un alınmasında hep musır [*KŞ: ısrarcı*] oldular**. **Meclisteki Kürt şefleri nerede ise yalvar yakar konuştular. Hepsi hepsi, Musul'un mukadderatını, ileriye bırakmanın, Musul'u terk manasına geldiğini gördüler**.

Yıl 1923, Musul'un milli hudutlar içinde telakkii mutlaktır ve amma hediye ameliyesi başlamıştır. Bunun için Musul'un mukadderatını talik etmek bir yol görünmektedir. Hulasaten, *"hediye., hediye.."* diye diye hediye edilmektedir.

Buradayız ve yaşıyoruz.

Hüseyin Avni'nin, Erzurum Mebusu, ateşin hitabeti, çok açıktır; *"kendi kendimizi aldatamayız efendiler"* diyordu. Devamında şunlar var: *"Musul bir sene intizarda bulunacak. Bu ne demektir, efendiler? Bu milletle istihzadır. İngilizlerden Mısır'ı aldınız mı, Kıbrıs'ı aldınız mı efendiler? Musul'u bugün sana vermeyen ne için yarın versin?"* Demek ki, Lozan'da Musul Meselesi'ni tehire razı olmanın, İngilizler'e *"hediye"* demek olduğunu teşhis edenler vardı; Ankara'da idiler ve seslerini yükselttiler.

Ne yapmalı; Hüseyin Avni, bu soru aklına gelince, Kemal Paşa Hazretleri'ne dönmüştü, Meclis'tedir ve hitabetini sürdürmektedir: *"Başkumandan Paşa'ya söylüyorum ki, Paşa, ordunun başına otur, başka işin yoktur. Mukaddes tanıdığın işi ben de tanıyorum, ben de seninle çömez olarak çalışayım. Fakat başkumandanlık vazifesini ifa et ve hudutlara bayrağını rekzet, bayrağını, süngünü gırtlağa daya.*" Ordunun başına geç, bayrağı dik; "başka işin yoktur", söyleneni tekraren okumuş oluyorum. H**üseyin Avni'nin, senin vazifen cenk yapmaktır**, diyen bir hali var.

Mebusların, büyük kırımdan önceki hitap şekli son derece şayan-ı dikkattir, hiçbir yüceltme veya tapınmaya rastlamıyoruz. Bu hitabetten ise, **Hüseyin Avni'nin bir maksimalist olduğunu anlıyoruz**; maslup olmamıştır, fakat, Rıza Nur, Nur Tarihi'nde, *"her vesilede Mustafa Kemal, Kara Vasıf, Hüseyin Avni ve Çolak Selahaddin'i ve hatta Erzurum mebusu Necati'yi hapse sokuyordu"* notunu düşmektedir. Hüseyin Avni'nin Mustafa Kemal'i önemsediği açıktı, Paşa'nın milletvekili seçilmesini önlemek isteyenlerin karşısında yer almıştı; fakat maksimalisttir. Kaybolması iktiza [*KŞ: gerekli*] edenler meyanındadır. **Asılmadı, silindi**.

Ankara'nın bağ evlerine yerleştiler, yardakları ve havuzları vardı; **Ermeniler'den ve Elenler'den aldılar. Yahndiler'den almadılar, Yahudiler, bu tarafta kaldılar**. Ankara'nın güzel akşamlarında sofralar kuruyorlardı, içiyorlardı ve muhalefet oldular. Vurmaktan söz ettiklerinden şüphe etmiyoruz, 1906 yılından geliyorlar; üsluplarında vurma var, içkiyi fazla tutan, daha fazla vuruyordu. Ve hükümet hepsini duyuyordu.

İstiklal Mahkemesi Savcısı Necip Ali Küçüka, resmen, *"Erzincan Mebusu Sabit Bey'i doğrudan doğruya Ankara'daki suikast işinin önünü alan yegane amil olarak telakki ve kendisini tebrik ederim"* buyuruyordu. Sabit'in kendi bildiklerini Rauf'a da haber verdiğini, Ali Fuad'tan öğreniyoruz; Terakki Perver Fırkası ricali ise, böyle konuşanları duydukça, onlardan uzaklaşıyorlardı; Kazım Paşa'nm başına gelebilecekleri sezdiğini not etmiştim. Müdebbirane hareket etse de divanın önüne çıkarılmaktan kurtulamadığını artık biliyoruz.

Suikast ellerinde büyümüştür.

Bilmeye ihtiyaçları da yoktur, amma, bir suikast projesine ihtiyaçları vardı. Ellerinde büyüttüler.

Neden mi bilmeye ihtiyaçları yok; çünkü çıkarılmasa da yasalar varlar.

Cumhuriyet'e geçilse de zaman çok kısadır; **sultan halledenlerden hayatta kalanın olmadığı kanun haline gelmektedir**. Çok yakında, **büyük reformatör, Mithat Paşa**'dan bahsediyorum, neden boğuldu; yasa emri olmak gerekiyordu. Yapan önemli değil, Hamid'i tard eden Hareket Ordusu Komutanı Mahmut Şevket Paşa'nIN suikasta kurban gitmesi de çıkarılan bu kanuna mutabık idi. Peki sırada kim var; düşünüldüğünü düşünmek elzemdir.

Mahmut Şevket Paşa, Hamid'i tard ile, sadarete gelince, **İstanbul'un musevi mahfilinde, *"Mithat'ın intikamı alındı"* dendiği de rivayet ediliyordu**. Ne demek, *"gizli tarih içinde gizli tarih"* mi var; bilmiyorum, masallarda soru bırakmak esas üslup'tur.

İsmet Paşa Hazretleri de, chp riyasetinden tard edildiklerinde, son iç savaş zamanında idi ve memlekette Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi **Orgeneral Tağmaç**'ın düdüğü ötüyordu, marksist darbeyi idrak ediyorduk, *"intikam alınmıştır"* seda-ı bir defa dahi fısıldanıyordu; bir tekerrür mü, resmi tarih, tekerrüre hasmane vaziyet almıştır.

Amma şöyle ki biz **cunta reisi Memduh Tağmaç'ın İbrani asıllı olmaları ihtimalini hayli yüksek görüyoruz**. Kaldı ki, *"memduh"* ismi, *"yehud"* kelimesinin lisanımızdaki mübadillerinden birisi olmakla *"övgü"* ya da *"övülmüş"* manasını vermektedir. Yalnız, buradaki rivayet, ilm-i onomastique'den neşet eylemiyor; esasında hayli kuvvatlıdır.

Yalnız masallarda esastır, kahramanlarımızın kişilikleri hakkında duyduklarımızı da nakletmemiz isabetlidir; *Moorehead, Kemal Paşa Hazretleri* için *claustrophobia* teşhisi koyuyor ki, kuşatılmış ya da kapatılmış olmaktan aşırı korku anlamındadır.

Moorehead, bunu, Gallipoli monografisinde ileri sürüyor ve bir başka monografi yazarı James de, komutanlarının, *"reckless manner"* dolayısıyla **hep ikaz ettiklerini** eklemektedir; Selahaddin Adil'in ya da Esat Paşa'nın ikazlarını hatırlıyoruz.

Selahaddin Adil Paşa, amirlerine haber vermeden ve üstüne vazife olmazken, Hidiv'e resmi bir ziyaret tertip ettiğinden şikayet ediyordu; demek Mustafa Kemal o izlenimi vermemiş, ileri yıllarda başa geçebileceğini hiç hesaplamamış ve **azarlamıştır**. Yıllar sonra kaleme aldığı hatıratından okuyoruz ve talihsizliği telakki edebiliyorum.

İsmet Paşa Hazretleri, büyük tehlikelerden geçenlerde *"emniyet mülahazası"* olduğunu kaydetmekle bunun yüksek derecelerini işaret edip, *"hem devlet emniyeti, hem şahsi emniyet olarak Atatürk'te de bu mülahaza vardı"* demektedir. *"Dışardan ve içerden gelecek herhangi bir tehlike işareti, büyük ilgisini ve dikkatini celbederdi"*; ilaveten aktarıyorum. Zsa Zsa Gabor, Asaf Belge'nin evinde konuşulanları, haftada bir, Kemal Paşa'ya fısıldadığını, anılarında ileri sürüyordu; **Ankara'nın yeni politikacıları da Kemal Paşa'yı sevmiyorlardı**. Gabor'un sözcükleri çok daha ağırdır ve bir sonraki devre uzanmaktadır. Bu nedenle bu, masalımızın burasında, Paşa Hazretleri'nin *"büyük ilgisini ve dikkatini"* teyiden yer alıyor.

Mahmut Goloğlu, Terakkiperver Fırkası'nın bir sorusu üzerine başlayan *"görüşmelerin aldığı seyir Gazi'nin kuşku ve kuruntularını iyice artırmış, bir mebus paşalar komplosu karşısında bulunduğu kanısını pekiştirmişti"*, diyor ki, 1924 yılındadır. Buradaki *"kuruntular"* sözcüğünün, İsmet Paşa'nın tasvirinde de gizli mi; bu bir tahmin meselesidir. Komploya karşı hazırlıklı olmak ve bir ön darbe indirmek ise mümkündür; *"ihtiyaç"* ile kastettiğim de işte budur.

Öte yandan İstiklal Mahkemesi'nin ara kararlarından birinde şu var: *"Suikast olayının Ziya Hurşit ve adamlarınca Cumhurbaşkanı'na duydukları kin ve düşmanlığın doğurduğu kişisel bir olay olmaktan çok, sanıkların hükümeti devirmek gibi nefret edilecek bir amaçla kurulmuş gizli bir komite tarafından kışkırtıldıkları, bu kanı cemiyetle Terakkiperver Partili olup da suçlulukları gerçekleşenlerden başka feshedilmiş İttihat ve Terakki Cemiyeti ileri gelenlerinden bazılarının da ilgili oldukları ve sanık diye yargılanan bu kimselerin suçlu görülmekle beraber daha geniş çalışmalarda da bulundukları sezilmiş olduğundan"* tahkikatın tevsiine karar veriliyordu. Böylece maksimalist avı yeni aşamalara giriyordu; ufukları daraltma süreci demek durumundayız.

Gazi Hazretleri, Latife'den, işte bu arada boşanmıştır. Şeyh Sait İsyanı da bu dönemdedir.

Takrir-i Sükun nizamı ihmal edilmemiştir. Buna göre, *Kürt İsyanı*'nda Ankara'yı bütün kalbiyle destekleyen, *Şevket Süreyya* idaresinde Orak-Çekiç kapatılmakla, Şevket Süreyya ve arkadaşları ağır cezalara mahkum edilmişlerdir. *Nazım Hikmet ve Şefik Hüsnü*, kendilerini dışarıya atabildikleri için, biraz daha ağır, on beşer yıla layık görüldüler. Divan önüne çıkarılmayan *"büyük"* gazeteci kalmadığını biliyoruz; *Ahmet Emin Yalman*, hayli sitayişkar ifade verdiği için hür kalabildi; *"zincirli hür"* de diyebiliriz. *Hüseyin Cahit Yalçın*, ömür boyu Çorum'da yaşamaya mahkum oluyordu.

Bu, bir düşünmeyi mahkum etme divanı oldu.

Her masalda komik unsurlar olmak zorundadır; **Kazım Paşa, maznun sandalyesini bir iddia makamı haline tahvil edebiliyordu**. Resmi iddia makamı, fırka kurmanın mahzurlarını anlatınca, Kazım Paşa, *"ellerinde idi, kurdurmamak mümkündü"* diyordu ve böylece, kuruluşunu yasaklamamak bir tuzak kurmak demek oluyordu. Kemal Paşa ise, bütün bunları dakikası dakikasına haber alıyor ve eninde sonunda azarlamak üzere, divan'dan başkasını bulamıyordu. İzmir'de, Çeşme'de, balo varmış, bahane tesis etmiş, divanı da baloya çağırmış, jaket atay'lı, papyonlu divan azalarını, balo salonu yerine, birdenbire bir odaya toplayıvermiş ve sonra ağzını bir açmış ve bir yummuş; dudaklarının ucundan pek çok kahramanın ölüm karan çıkan divan, pusmuş masaların altına saklanmış, bu episod, resmi tarihte de var. Sonunda Paşa, divanı bırakmış, balo salonundan çıkmış; **divan, artık İzmir 'e dönmekten başka çare bulamıyor, amma balo salonu tek çıkış ve çok korkuyorlar**, ya Paşa bir daha ve orkestranın önünde azarlarsa, acınacak haldeler. Sonunda azarlandıkları odanın penceresini keşfediyorlar ve **İstiklal Mahkemesi'nin üyeleri, birer hırsız misali, pencereden kaçıyorlar**. Resmi tarih, kaçıncı katın penceresi olduğu hakkında malumat vermemektedir. Ben de bilmiyorum.

Bu garb'tadır ve Şark **İstiklal Mahkemesi**'nde mevkuf maruf sermuharrirlerin de özel dertleri var. Mevkuflar [*KŞ: tutuklu*] ama her akşam Ahmet Hey'in konağında, İstiklal Mahkemesi azalan ile içki sofrası kuruyorlar; bu hiç şüphe yok, dert sayılmıyor, alışkanlıkları var. Divan Reisi Mazhar Müfid idi, daha sonra *"Kansu"* soyadını aldılar, her sabah Divan'a gitmeden önce tevkifhaneye uğrayıp İstanbul'un tanınmış gazetecileriyle sohbeti ihmal etmiyor; Ahmet Emin Yalman, sohbetin mevzuunun hiç değişmemesinden yakınıyordu. Mazhar Müfid, her gün bir dilber ile macera yaşıyor, çoğu gayri müslim ve hepsi nefisler, daima Mazhar Müfid'e mukavemet ediyorlar, Mazhar Müfid peşlerini bırakmıyor, reddedilmeyi cilve sayıyor, bir şövalye'dir ve sürekli taarruz ediyor, çözülüyorlar, zaten Divan Reisi Müfid'e dayanmak zordur, her defasında fethi tamamlıyor, zafer Müfid'tedir. Yalman, *"doğrusunu isterseniz, İstiklal Mahkemesi'nde uğradığımız en ağır ceza, bu bitmez tükenmez aşk hikayelerini dinlemek ve inanır görünmekti"* diye yazıyordu. Her halde **en dikkatle ve hayranlıkla dinlemiş olan Ahmet Emin'dir, çünkü, tek Ahmet Emin salıverildi**; bu sayede, Ahmet Emin'in Vatan'ı, beş ay, İstanbul'da tek gazete oldu. Masal ya, bugüne benziyor. **Bugün mü, bütün gazeteler bir ve aynıdır; "tek'tirler" demek istiyorum**.

Sabiha ise İstiklal Mahkemesi'nde maznun Zekeriya Sertel'den aldığı telgrafa pek şaşırmış görünüyordu; telgrafta, "müjde! Üç sene Sinop'ta kalebentliğe mahkum oldum" yazıyordu. Sinop Cezaevi, deniz seviyesinin altındaydı, hep rutubetli, Sabahattin Ali , şarkılarla meşhur olan şiiri ile unutulmaz yapmıştı; *"kalebent"*, *kale'ye bağlı, kale esiri*, anlamlarına sahiptir, kalenin içinde hür'düler ve **Zekeriya Sertel, üç yıl için bayram yapıyordu. Cumhuriyet'ten önce öyle bir dönem var**.

İyi ki bunları bırakmışlar, **Sabiha**, ne güzel not ediyor, masalımızda yerini buluyor: *"Sürgüne giden diğer gazeteciler de dönmüştü. Fakat İstiklal Mahkemeleri ve Takrir-i Sükun Kanunu'ndan sonra herkes yılmıştı. Gazeteler havadis vermiyor, macera hikayeleri anlatıyor, fakat memleketin kalkınması, devrimin gelişmesiyle ilgili konulara kimse dokunmuyordu."* Sabiha'mn bu notları düştüğü zamanlar, her halde yirmi sekiz veya otuza yaklaşıyordu; işte **"Resimli Ay" patlaması bu tarihtedir. Nazım Hikmet, asıl bu patlamada, Nazım Hikmet olmuştur**; her halde en kalıcı olan eylemli hayatı idi. Görülüyor, masalın dışına çıkıyorum, bu çıkış, Nazım'a ve Sabiha'ya "homage", diyebiliyorum.

Üç yıl Sinop'ta kalebent olan Zekeriya bayram yapıyor ve peki, Hilmi Uran'ın sevincine ne denebilir; her halde Adana'da vali idi ve maznun sıfatıyla Divan'ın huzurunda getirildi; reis **"Kel Ali" şöhretli Ali Çetinkaya** idi. Hilmi Uran'ın hatıratından öğreniyoruz, Reis Ali aynı zamanda İthalat ve İhracat Şirketi'nin de idare meclisi reisliğini yapıyordu; İttihatçılar'ın kurduğu *"millici"* şirketlerden birisidir.

İttihatçılar'a varis olduklarını görüyoruz, her halde pek yüksek bir maaş alıyordu ve bunu, Uran'a yaptığı tekliften çıkarıyoruz. Hilmi Uran'ı, daha sonra Halk Fırkası katib-i umumisi ve vekil oldu, Kel Ali, Uran'ı, maznun sandalyasından çıkarmakla, bu İttihatçı şirkete umum müdür yapıyordu; önce üç yüz lira maaş kesmişti ve kabul edince bunu da üç yüz elli lira yaptı. **Reistir, idama hükmetmek ve maaşı çıkarmak hürriyetleri var**. Maaş ise, o zaman için, çok çok yüksektir.

Masalımıza kaldığı yerden devam ederken, kaldığımız yerde, Sabiha, **"herkes yılmıştı"** diyordu ve ben, yıldırmayı anlayabiliyorum, peki, yine de, neden bu kadar adam astılar? **Daha az asarak aynı miktar yıldıramazlar mıydı**, ellerinde asılan adam sayısı ile yılma endeksi arasında bir eğri olması gerektiğini düşünüyorum, demek yoktur.

Olsaydı, daha bilimsel olurdu, diyoruz.
Cumhuriyeti mi kuruyorlar; her soru, bir cevaptır.

Bir on yılda, **1915-1925**, yabancı dilde çıkan kitaplara bakıyorum; hepsi, *"İşte Türkler'in Adaleti"* lejandı ile, çoğu, Harbiye Nezareti önündeki, şimdi İstanbul Üniversitesi ve Bayezid Meydanı, dar ağaçlarının fotoğraflarını basıyorlar. Yan yana yan yana, insanlar sallanıyorlar; masluplar, Mahmut Şevket Paşa suikastı davasından idama mahkum olanlardır. Tadat etmedim [*KŞ: tek tek saymadım*], amma, Mustafa Kemal Paşa suikasti nedeniyle asılanlardan çok azlar.

Ama orada ölü var, bombalar patlamıştı ve Hareket Ordusu Komutanı ve Başbakan Mahmut Şevket öldürülmüştü. İzmir'de bir balon bile patlamamıştı ve belki de sadece bir balon patladı, ortada bir suikast yok ve teşebbüs hali vardı. En çok konuşan Ziya Hurşid'in de, kendisine bir-iki yıl ceza verileceği vaadi ile konuşmaya ikna edilmiş olduğunu düşünebiliyoruz. Doğru, neden, birkaç yıl ceza ile yetinmediler ve bu kadar büyüttüler; her halde cevap buradadır.

Her halde Cumhuriyet'in kuruluşundan evvele rastlıyordu. **Genç bir cumhuriyetin bu denli hesapsız ve acımasız olmasını ihtimal veremiyorum**. Mutlak zordalar ve zor ile hareket ettiler.

Peki **neden Takrir-i Sükun nizamı ve Kürt İsyanı ile birleştirdile**r ve peki **neden, Musul'un hediye edilmesine tam bu aşırı belirlenme anında karar verdiler**; hepsi sorudurlar ve hepsi cevap'tır. Bizim masalımızda suikast avuçta çözülebilirdi ve **Kürt İsyanı**, her halde talik edilebilirdi. Önlenebilirdi, demek istemiyorum ve halbuki denebilirdi; muhtemel bir isyanın ertelenmesi mümkündü, yapılmamıştır. Burada, **bir hediye meselesi ve temelinde de, pek minimalist bir muamele teşhis edebiliyoruz**.

Masal mı; **Kürt İsyanı'nın neden çıktığı** konusunda, Ermeni asıllı Sovyet tarihçi Gasranyan, bizi, pek güzel aydınlatıyor ve şunları yazıyor: *"Yosstanie Şeyha Saida v ızvestnoy mere uckorilo reşenie mo-sul'kogo voprosa."* Anlıyoruz, **Şeyh Said İsyanı, Musul Meselesi'nin karara bağlanmasını hızlandırdı** ve böylece, *granıtsı mejdu Tuısiey i podmandatnım Irakom*, **Türkiye ile Manda altında Irak arasında sınır çiziliyordu**. Güzel, ancak zaman zaman resmi müverrihlerin iddialarının aksine, İsyan'ın başlamasında hiçbir İngiliz parmağı yakalamıyoruz. **Bulabildiklerimiz, Londra'nın böyle bir isyandan çok kaygılandığıdır**; Londra, zayıf Türkiye'de bu isyanın Musul'a yayılmasından ve iki tarafın birleşmesinden ürküyordu. **Bu durumda, önleyememek, ertelememek ve hatta tahrik etmek şıklarında bir mesuliyet varsa, Türkiye'nin omuzlarına binmektedir**.

Toynbee ise harika'dır, bu büyük tarihçinin, 1926 yılında bu mesele üzerine yazdıklarını okumak, insana, müthiş heyecan veriyor; *this contrast between Turkish and British policy in regard to the Kurds is the crux of the Mosul problem*, [*KŞ: Kürtlerle ilintili Türk ve İngiliz politikası arasındaki bu tezat, Musul sorununun düğüm/püf noktasıdır*] demekte ve teşhisini yumuşatmak ihtiyacı duymamaktadır. **İki ayrı tarz-ı siyaset var, birisi Musul'da ve Londra izliyor, bu Musul Kürtleri'ni kürdifiye etme politikasıdır ve diğeri ise Türkiye'de, bu da Türkiye Kürtleri'ni türkifiye etme siyaseti idi**, Toynbee, Ankara'nın politikasını böyle çiziyordu... *after the rebellion had been suppressed, the process of "turcification" was renewed with redoubled vigour, it was the deliberate policy of the Men of Ankara to "turkify" the Northern Kurds*; **o zaman emperyalizm deyince İngiltere'yi anlıyoruz, Türkiye'de turkifikasyonu kabul etmiş görünüyor**.

Toynbee'ye güvenecek olursak, o tarihte, **İngiltere Musul'da kürdifikasyon politikasını uyguluyor; Rusya'dan çalıyor, da diyebiliriz**. İlaveten, **isyandan hemen sonra turkifikasyon çok hızlanmıştır**; Toynbee, bu görüştedir. Buradayız.

Neredeyiz ve herhalde **Enver'in problemi ile karşılaşıyoruz. Milliyetçi idi, milleti yoktu ve millet yaratmak problemi ile karşılaşmıştı. Problemde bir kesintisizlik seziyoruz**.

Peki başka ne söyleyebiliriz; masalın dışına çıkıp da "kıssadan hisse" faslına geçecek olursak, Washington'un hala, Londra'nın politika repertuarını tahsil etmekte olduğunu çıkarabiliyoruz. İkincisi, Toynbee, Musul Meselesi'nin dibine inmektedir; dibinde olmayabilir ama o yoldadır. İstifade ediyoruz.

Peki neden dibinde olamıyor; çok basit, bir de millet olduklarını düşünenler vardı ve devletleri yoktu. Toynbee'nin bunu görebilmesi ve buradan da köke kadar inmesi imkansızdı. Bize kaldı ve bize düşüyor.

Kürt Meselesi ele alınırsa, Sovyet Kürdolog **Lazarev**'i ihmal edemeyiz, *po suşesrvy, turetskoe pravitel'stvo vo vremya pervoy mirovoy voynı sredi vojdey turyetskih kurdov ne imelo ni odnogo deystvitel'no vemogo syuznika*, bir çalışmasında, **Birinci Dünya Savaşı sırasında, Türk yöneticilerinin, Türkiye Kürtleri arasında bir tek hakiki müttefik yoktu, demektedir**. Bu tespiti, yeni mülahazaların dayanağı yapmak ve buradan yürümek elimizdedir.

Birinci yürüyüş kolu şudur, **eğer Kürt şefleri arasında bir tek de olsa Türk-yanlısı olmadığını, yıllar sonra, Sovyet tarihçi Lazarev biliyorsa, zamanında da herkes biliyordu, demektir**, Bilmemek için de ah-mak olmaya gerek yoktu, açıkta idiler, dernekleri vardı ve sefaretlere girip çıkıyorlardı; 1915 yılından 1925 yılına zaman çok kısadır. Biliniyorlar ve takip ediliyorlardı; İsmet Paşa, *"Şeyh Said'in İstanbul'da ayan azasından Seyit Abdülkadir ile münasebeti olduğu anlaşıldı"* yollu anlatıyordu ve anlatımına göre, taharri memurları, İngiliz Hükümeti'ni temsilen konuşmuş ve konuşturmuşlar. İngiliz yanlısıydı ve ayrıca bu masalı yazan ve anlatan ben Said ile birlikte isyan ettiği kanaatinde değilim; Osmanlı'da yüksek yerlere çıkmıştı ve yine de asıldı. **İsyan hazırlığının lideri Cibranlı Halit Beg idi**, hepsi misali çok konuşuyordu, bütün konuşmalar biliniyordu ve isyandan önce yakalandı ve idam edildi. Çok ve açık konuşması henüz iç savaş şeraitinin olduğu anlamındadır. **Demek ki hepsi hepsi biliniyordu**; isyancıları tam bu zamanda isyana götürmek, izahı muhtaç bir haldir. Müşkülümüz dahi var. Çalışıyoruz.

İkincisi, hem kurtuluş mücadelesinde ve hem de Lozan Müzekereleri sırasında müttehid [*KŞ: birlik*] oldular ve müttehid seda çıkardılar; o zaman l bu bir imkandı. 1913 yılında müttefik değillerdi ve cenkte ve sulh arar-I ken birlik oldular; bir şans olduğu kadar, bir sual olmak zorundadır.

Bu suale kolay cevap bulamayız ve amma yine de aramak durumundayız. Birinci cevap, Sevres'de bir Ermenistan projesinin olmasıdır; Errneniler'in yoğun olarak yaşadıkları yerlerde Kürtler daha kalabalık olduklarını iddia ediyorlar; öyleyse, bu Ermeni Tehdidi'ni def edinceye kadar Türkler ile müttefik ve müttehit olmak bir zaruret idi. Bunun mühim bir zaruret olduğunu kabul ve not ediyoruz. Masalımız bu cihettedir.

Pejoratif anlamda kullanırsak bir "masal" daha artık çöplüktedir; o dönemde Türk eliti veya Kürt şeflerinin cehaletine ait nazariyelerin kendileri cehalettir; bizim masalımızda **İç Savaş kadrolarının ne ölçüde sezgili, hesaplı ve hatta kurnaz olduklarını teşhir etmiş haldeyiz ve devam ediyoruz**. Amma **Kürt Şefleri** de geri kalmıyorlardı; **"Ermenistan Devleti"** veya Manda projelerinin, ele geçirdikleri mülke, servete ve kadınlara bir tehdit olduğunu görüyorlardı. Bu o kadar öyle ki, **Ermenistan'a bir manda projesini tetkik için gönderilen General Harbord Heyeti'ni, gördükleri her yerde taşladılar. Çiçek vermediler ve taş attılar**.

Devamla, daha önemli bir noktaya geliyoruz; **tehcirde, öncesinde ve sonrasında, Ermeni arazisini, zenginliklerini ve en güzel, aynı zamanda kolejli, kızlarını Kürt şefleri ve kabadayıları ellerine geçirdiler**. **Türkler'e, daha çok, Orta ve Batı bölgelerde ve sahil şehirlerinde mübadeleye zorlanan Elen zenginlerinin arazi ve servetleri kalıyordu ve burada da aslan payı mübadillere ayrılmıştı**. Binnetice, Kürt şeflerin, ellerine geçirdikleri zengin toprakları, servetleri ve pek güzel kızları tutabilmek için Türkler'e muhtaç olduğunu da mütalaa edebiliyoruz. Masalımız bu cihettedir.

Masalımızın burasında son nokta ise şudur; *"Kahraman" Maraş, "Gazi" Antep, "Şanlı" Urfa*, bu savaşta büyük halk savaşlarının olduğu yerlerdir ve bunu ısrarla ön plana çıkarıyoruz. Amma bu vilayetler, tarihte *"Küçük Ermenistan"* denilen coğrafyada ya da civarındadır; yoğun Ermeni nüfusu vardı. Ancak Kürtler de vardılar ve bir de Yahudiler'i ilave edebiliyoruz. **Bu halk savaşlarında Ermeniler yalnız kaldılar; Elenler, karışmamaya itina ettiler**. Arada bir halk oldular.

Fakat sebep ne olursa olsun ittihad bozulmuştur. Neden ve hesaplı mı; sorular sorudurlar. Bozmamak, dirijanlann mesuliyetindedir.

Ama bir soru daha var; neden bu kadar acele ediliyordu, isyancıların yakalandıkları malumdur. Osmanlı'da yakalanan Kürt isyancıları, af ve/veya nefi esas kanun idi; bu masalda *"neden acele"* derken, bunu kast etmiyorum. Kanun acilen ihlal edilmiştir ve burada kesinti idrak ediyoruz. Peyderpey **bu kadar Kürt şefini asmak için neden bu kadar acele edildi**; soru budur. Mahkemeler uzun tutulabilir ve kararların icrası talik edilebilirdi; yapılmamıştır ve en büyük süratle yan yana darağaçları kurulmuştu. **Bu aceleci hareket, Musul'un hediye edilmek istendiği düşüncesini kuvvetlendirmektedir ve kuvvetlendiriyor, anmma, neden hediye edildiği sorusuna, hala cevap bulamıyoruz**.

Herhalde cevap bu masalın haricindedir.

Peki bu hediye kararı kaç tarihlidir; bilemeyiz, zaman içine yayıldığını düşünebiliyorum. Amma yine de elimizde bir vesika var; Kazım, İsmet'i ziyaret etmişti ve İsmet hastaydı, iplerin kopmakta olduğu zamandadır ve Kazım, tarih düşüp, **30 Nisan 1924** demekleydi *"İsmet Paşa, biraz sukuttan sonra, bambaşka bir zemine geçti"*, Kazım Paşa'nın haberi budur ve bu habere göre, ateşli hasta **İsmet Paşa Hazaretleri**, ***"Kazım, Musul boş! Şunu işgal ediverse!"*** deyiverdi. Bu hayli mühim muhavere oldu; Kazım Paşa Hazretleri'nin, İsmet Paşa Hazretleri'ne cevabı ise çok acıklıdır, *"bu hareket, İngilizler'e karşı 'ilansız bir harp olur"* diyordu ve böylece, bu sözün, seksen yıl sonra, *"peşmergeler ile savaş Amerika ile savaştır"* şeklinde tekerrür etmesine şehadet edebiliyoruz. Kazım Paşa'yı *"minimalist"* kategoriye derc etmekle masalımız kendi içinde ahenkli kalmaktadır.

Paşa, bu mülahazalarında samimi mi idi, bu masalda samimiyet meselesi çok arka perdededir; bunu Kemal Paşa'nın bir manevrası olarak tahlil ettiğini anlıyoruz.

İngilizler ayrı, artık Musul'da bir başarı ihtimali göremiyor; İsmet Bey'e, *"Mustafa Kemal Paşa'ya da söyledim"* demekle, dediğini, *"siz Musul'u, hilafeti lağvde acele etmeyerek her hangi bir şekilde almaya belki muvaffak olurdunuz"*, bize de nakletmektedir. **Atılan adımların, Musul'u hediye istikametinde geliştiğini** iddia eyliyor ki, masalımızla ahenk kurmaktadır.

Kemal Paşa Hazretleri'nin Musul için Fevzi Paşa Hazretlerini de tahrik ettikleri anlaşılmaktadır, amma **"Musul uğruna kazandığımız istiklalimiz de tehlikeye düşer"** düsturu, formülasyon Kazım'a aittir, minimalistlere hakim olmuş durumdadır. Yapılan iş, Öz Demir'i gerilla olarak göndermekten ibaret kalmıştı; böyle bir *"özel harp"* tecrübesi mevcuttur. Resmi tarih, karartma cihetindedir; karartmayı resmiyetin tabiatında mündemiç teşhis ediyoruz.

Terakkiperver Fırkası ile Amasya Yaranı'nın arasının açıldığını söylemek isabetlidir; beşten dördü bir yerde ve biri ayrı yerdedir. Ayrı olan hu birinin, dördünü tasfiye edebileceğini o zaman tahmin edemezdik Ayrıca bu dördü adına **Kazım**, *"bugün İstiklal Harbi zamanından daha zayıf halde olduğumuzu"* iddia ediyordu. Demek ki mücadelenin seyri, Kazım'ın beyninden ricat etmeye başlamıştı ve Kazım, Musul'daki bir muvaffakiyetsizliğin *"Kürtlük mıntıkasında akisleri pek zararlı"* olurdu, yollu mütalaa ser ediyordu. Çünkü Kazım'a göre, *"Kürtlük İslahı için ilk tedbirler dahi"* alınmamıştı; demek tehlike görüyor. Ve henüz Kürt İsyanı, ufukta görünmüyor; taharri [*KŞ: araştırma*] raporlarında var ve planlara düşmüş vaziyettedir.

Masal ya, hangisi macera; Sarıkamış mı, İzmir Suikastı mı, ciddiyet j sormak'tır. Hangisi, yoksa Kürt İsyanı mı; Üçüncü İç Savaş'ın başmal kadar, 1966 ve hatta 1967 Doğu Mitingleri öncesinde "başarı" diyebi- l lirdik. Çözüm olmadığı ortaya çıkmış haldedir ve o halde "macera ver-'J sus temkin" ikilemi tekrar önümüzdedir.
Toynbee'nin güzel bir teşbihi daha var, hikaye ettiğimi hatırlıyo- j rum, hırsızın müthiş olanı, asıl büyük hırsız, cürüm arkadaşlarından j çalandır, diyordu. Teşbih, Londra içindi; Osmanlı mülkünü talan et¬mek üzere, İtalya ve Fransa ile birlikte sefere çıktılar ve evvelinde pay¬larını yazdılar; İtalya, Ege'de olacaktı ve Musul, Fransa'ya veriliyordu, j Fransa'nın payım, kendilerine aldılar ve İtalya'nın payını Elenistan'a j vermeyi denediler. Çok güzel; o tarihte hem İtalya ve hem Fransa, Mu¬sul'un, İngiltere'nin veya mandater İngiltere'nin eline geçmesine kar¬şı idi. Türkiye, beynelmilel alemde yalnız değildi; burada da bir açıklık buluyoruz.
Ama varsa bir dünya efkarı umumiyesi, bunu, Türkiye'nin aleyhine çevirmek için ellerinden geleni eksik bırakmadılar. Demek ki hediye konspiratörleri, acilci idiler. Amma bu masaldır. Pek de itikat eylememek pek münasiptir. Co-pernicus misli itikat edilmemesini tavsiye eyliyorum. Ve habire masal naklediyorum.
Fakat bu meyanda hakikatlere tesadüf ediyoruz, aydınlar ve solcu¬lar hep hayalci olmak zorundadırlar, hayal vitaminleri idi, gördükleri bütün baskı ve yasaklara rağmen her iki meselede de, Kürt İsyanı ve Musul Meselesi, hükümeti desteklemekten geri kalmadılar. Türkiye Komünist Fırkası genel sekreteri Şefik Hüsnü, Nazım Hikmet ile, tev-kifattan kurtulabilmiş ve Moskova'ya ulaşmıştı; Komintern yayınla¬rından okuduğumuza göre, Musul'un İngiltere'ye verilmemesini isti¬yor ve savaşa açık olarak işaret ediyordu. Bana haksızlık eylediler, de-miyordu; Şefik Hüsnü bu savaşta, Türkiye'nin yalnız kalmayacağından emindi, istiyordu, destekliyordu ve şunları yazıyordu: "...çıkacak her¬hangi bir çatışmanın Türkiye ve İngiltere ile sınırlı kalmaması olasılı-

ğı lıııyiiUliir. lUı dunumla goncl bir savasın çıkması kaçınılma/ olur. llovle bir durumda, mevrıil emperyalistlerin çıkar çatışmasının nelere v.ıı.ılıilereğinin ü/.erinde la/la durmaksızın, Sovyetler Birliği'nin ve tüm Doğu halklarının Türkiye'nin safında yer alacağını rahatlıkla söy¬leyebiliriz." Güzel, Şubat 1926 tarihli bu açıklamanın, Sovyetler Birli-p.ııım tasvibinden geçtiğini tahmin edebiliyoruz. Usulleridir.
Tahmin etmeye de gerek olmamalıdır; çünkü, 1925 yılında, yeni bir Tiirkiye-Sovyetler Birliği Dostluk Paktı imzalanmıştı. Sovyetler, ulus-lıır arası ihtilaflarda Türkiye'nin yanında yer alacağını yedi düvele ilan H inek istiyordu ve ediyordu. Ayrıca, Musul'dan dolayı, Büyük Britan¬ya ile bir savaş çıkacak olursa, Sovyetler'in bunu kendi savaşı sayması da ihtimal dahilindedir. Çünkü, İngiltere'nin Orta Doğu'ya yerleşme¬sini istememektedir. Aşikar bir noktadayız.
Tekrarlayabilir miyim; Cemiyet-i Akvam, 16 Aralık 1925 tarihinde, Musul'u, Büyük Britanya lehine karara bağladı. Türkiye ise bir gün sonra bu karara cevap veriyordu; Profesör Kürkçüoğlu, Türkiye'nin, "cevabı, hemen bir gün sonra 17 Aralık 1925'te, Paris'te, Sovyetler Bir¬liği ile bir Dostluk ve Tarafsızlık Andlaşması imzalaması olmuştur" di¬yordu. Bu güçlü bir cevaptır.
Londra, bu yeni Pakt'tan hayli ürkmüştü ki normaldir, fakat bir sü¬re sonra önemsemez bir hava takındığını da biliyoruz. Bunun nedeni¬ni ise ancak yıllar sonra öğreniyoruz; İngiliz diplomatik belgelerini okuyanlar, zamanın Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü'nün, ossaat, endişe etmemelerini, Londra'ya fısıldadığını tespit edebildiler. Türk Dışişleri Bakanı, ciddi olmadığını ve sadece propaganda gözüyle baktıklarını duyuruyor; İngiltere'ye hediye verme fikrinin köklü olduğunu çıkarı¬yoruz.
Solumuz, "Atatürk'ün Dışişleri Bakanı" tesmiye eyliyordu ve belki de siyonizmin nazırı idi. Bilmiyoruz, amma, masalımızda falı böyle çıkmaktadır. Daha sonra, "İnönü'nün Dışişleri Bakanı" Selim 3arper ile falları benzemektedir; halleri de ayni idiler. İçeriyi dışarıya Işılda¬ma huyları var. Ve resmi tarihte bunlar ve şüphemiz yoktur, bu nede¬ne binaen, "Büyük Hariciye Nazırı" resmediliyorlar.
Son nokta ise şudur; 1926 İngiltere için bir savaş açısından en elve-

ri.-j.si/ bir /umandı. Çünkü, Büyük Britanya, yirminci yü/. yılda en im yük işçi eylemlerini işte bu yılda yaşadı, daha doğrusu, 19^5-1926 yıl-larındadır. Önce "genel grev" ve sonra "madenciler grevi", İngiltere'yi ve Londra'yı sallıyordu. Maden sahipleri rekabet güçlerini yitirmişler¬di, ücretler üzerinde baskıyı arttırıyorlardı ve umum işçiler , bahusus madenciler ise pek militan davranıyorlardı. Dünyanın her yerinde ve bu arada Moskova'da, dünya kapitalizminin merkezinin sosyalizme düşmek üzere olduğuna inanılıyordu; Londra'nun sallandığı zaman¬daydık.
Usûlleri var, önce komisyon kuruyorlar, "kraliyet komisyonu" adı yüksektir; başına Sir Herbert Samuel'i getirmişlerdi. Sir Samuel mü¬him bir Yahudi idi, siyonisttir, Osmanlı toprağı Filistin, İngilizler'e ve¬rilince, manda döneminin başında, Filistin'e Yüksek Komiser tayin edildi. Judaik tarihte, Roma'dan sonra, Filistin'e gelen ilk Yahudi vali sayılıyor ve yeri yüksek tutuluyordu. Ancak Sir Samuel'in maden sek¬törü raporu da fazla işe yaramadı, işçiler cephe kurdular. Hükümet de, yakın zamanlarda, belki de ilk ve son defa, silahlı kuvvetlerini, işçilere karşı mevzilendirdi; Musul'da bir çatışma ihtimalinde, İngiliz askerle¬ri, içerde meşguldüler. Bu hal de resmi tarihte nakıs'tır, kimseler bil¬miyorlar.
Ünlü "Miners' Strike", 1926 Mayıs ayında oldu; bunu, Sendikalar Birliği, "tuc", genel greve çevirdi. Bütün dünya ayağa kalktı, Sovyet-ler'de sevinç vardı, "nihayet beklediğimiz gün geldi", buna inanılıyor¬du, bazı Sovyet liderleri, madenci grevi'ni ve genel grevi, "the harbin-gers of revolution" saydılar ve selamladılar. Marx haklı çıkıyordu, en gelişmiş kapitalist ülkede ihtilalin ayak seslerini duyuyorduk. Sovyet sendikaları, grev yapan sendikalara para yardımı gönderdi, sendikalar birliği, "tuc" bu parayı kabul etmedi, ama, İngiliz Hükümeti, buna da¬yanarak, genel grevi illegal ilan ediyordu. Askerler, grevci işçilerin kar¬şına yerleştiler; iç savaşın eşiğindeydik. Sonunda ayak sesleri, ses olarak kaldılar, umutlar söndü, sosyalizm kurulmadı, fakat, İngiltere, sınıf mücadeleleri içinde perişan haldeydi. İşte hediye bu şerait altındadır, belki de acıdıkları için hediye ettiler. Belki de maden ocakları kapanıyor, petrol yatakları verelim, dediler. İşte o kadarını bilemiyoruz. Bildiğimiz, Musul, emperyalizme hediye edilmiştir. Görüyoruz ve gösterebiliyoruz.

IVki l)ir ilcisi var mı; U> Şubat H)i>(> tarihindi', Tın kıyı- V.ılındı < V in.ı.ılı, Osmanlı'dan IHTİ dinde inllnj'.n u/ınlık haklarından, U-k l.n.il lı olarak, vu/gt'çt iğini ilan etti. Artık Yahudilerimiz, Türkiye Cumhuri¬yet i'niıı ayrıcalıksız vatandaşları ve "Türk" olmayı kabul ediyorlardı. Lslc bu tam overdetermination yılında, Yahudilerimiz, "ne mutlu tür-kınn diyene" dediler ve Türk oldular.
Musul'un hediye edildiği zamanda, Türk rakamını arıtıyorduk.
Amma ve lakin arıtmanın geçici olduğunu göremediler. 1948 yılın¬da İsrael Devleti'ni kurdular. Hesapları şaşırttığını artık görebiliyoruz. Bir iç savaşın sonunda kurulan cumhuriyet, 1966 yılında bir iç savaş ilanı ile riske atılıyordu; "Doğu Mitingleri", 1967 yılındadır. İç savaş sı¬cak ve sol çözücü idi; el-işi tutkalla bir birine yapıştırılmış kibrit çöp¬leri birbirinden çözülüyordu. Minimalizm, dar ufuk, anlamındadır.
Mark Sykes'a gelince, Sykes-Picot paylaşım antlaşmalarının müel¬liflerinden birisidir, itikat itibariyle anti-semitik idi, fakat asıl ve bas¬kın mezhebi ise emperyalist olmasıdır, çok görüş değiştirdi ve 1917 yı¬lından itibaren, Lloyd George'un Ortadoğu haritalarını çiziyordu. En son kitabı, "Halifenin Son Terekesi" adını taşımakla kulağa küpe düs¬turlarla doludur. Evvela, to my mind Musul stands as a menace to the lıture of the surrounding country.." diyebiliyordu; çevresi için bir teh-dit'tir. Saniyen, ..and if Musul, in its present condition, becomes the ehief town of a flourishing Northern Mesopotamia, it will certainly c-ontaminate the surrounding locality with the same sinister infuence as Antioch of old spread över North Syria, eğer Kuzey Mezopotam¬ya'da gelişen bir merkez olursa, yayılır; Musul'un yayılma kabiliyeti var. Selevkoslar zamanında Antakya da yayılmıştı; tarihler yazıyor.
İki rivayeti ekleyebiliyorum. Musul'un, "kapı" anlamı da var. İkin¬cisi, bir zamanlar "muslin" çoraplar aranıyordu, lüks idi, "musulin" kelimesinden geliyor. Bizimki ise, bahusus, cumhuriyet'in resmi tari¬hi, Cenub'umuzu aşağılamayı en büyük hedef sayan bir ideolojik ci-dal'dir. Ve hala oradayız.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
YİRMİ İKİ

Rusça "grosnıy" sözcüğünü, İngilizce, "terrible" deniyor, "müthiş" anlamındadır, "acımasız" olarak anlayabilir miyiz; Eisenstein'ın unu¬tulmaz filminin adı, "Grosnıy İvan", idi. Stalin, bu filmden neden ra¬hatsız oldu, ilk kez seyrettiğimde, ya altmışlı yılların başında ya so¬nunda, ya Yale'de ya Birmingham'da, bir üniversite sinematek'inde, hissetmeye ve anlamaya başlamıştım. Demek, ya Amerika'da ya İngil¬tere'de, hissetmenin, anlamanın da başlangıcı olduğunu o sırada kav¬rıyordum. Eninde-sonunda, insanın, sevdiklerinden ayrılışını, daha doğrusu kopuşunu, film yapıyordu; görünüşte, bütün bu koparmalar, elindeydi. Elinde miydi; Marx'ın tanıttığı, görünüşle öz'ün ayrılığı te¬oremini, hep hatırlıyoruz.

Yoksa İvan, ayrılıklara mahkum muydu; masal yazmak, kaçınıl¬mazlıkları anlatmaktır. Eisenstein, İvan'ı, kaçınılmazlıkların elinde bir tür tutsak olarak görüyordu. Belki de Stalin, tutsak olmamak için ey¬lem yapmıştır; Sartre'm ve bahusus Camus'nün, ekzistansiyalizm'i va¬az etmeye başladıkları yıllardaydık. Amma öyle olsa da, Marx'ın meto¬du, eninde-sonunda kaçınılmazlıkları çıkarmak olduğuna göre, "marksist" Stalin'in, bu 1944 yapımı "İvan the Terrible" filmini yasak¬laması "marksist" bir edim mi idi, yoksa ne; masallarda sormanın ta¬dına doyum olmuyor. Sartre ve bahusus Camus, marksist olsun veya olmasın, hep edim'den yanadırlar.

Varolmak, edimli ya «l.ı eylemli olmaktır; bu İsı1 insan demek'lir. Şart re ve bahusus Canıııs'yü işle böyle okuyorduk. Slaliıı okudu mu, Bilmiyorum ve burada masalın dışına çıkarak, elli'li yıllar ortasında üniversite gençliğini anlatıyorum, Stalin ekolü Sartre'a da hasmane tulum aldı ve biz zorda kaldık, Stalin'i kırmaktan çekindiğimiz ve di-fter yandan da, varolmaktan vazgeçemediğimiz için gizli gizli kıraat ediyorduk. Kıraatta gizliye inmiştik. İnişin basındaydık. Sanki yirmi altı sonrasına dönmüştük. Ama ne kadar acıdır; bin dokuz yüz yirmi altıya geldiğimizde, ya¬nında, sevdiklerinden kim kaldı ki ve eğer sevdiklerimiz kalmazsa sev¬gimiz kalır mı ve pek çok sorumuz var. Artık Zübeyde Ana yok idi ve Fikriye, intihar mı etti yoksa katledilmiş olmasın; hep beraber Sela¬nik'ten gelmişlerdi ve bu ikinci şıkkı reddediyoruz. Ya da resmi tarihi reddediyoruz; çünkü eğer Mustafa Kemal güçlü ise, kati fiilini düşüne¬meyiz. Peki, Fikriye mi, biz ne kadar fakiriz, Kemal Paşa Hazretleri'nin sevgilisi idi, Çankaya'da, bugünkü Türkçe ile first "first lady", Türkçe düşmanlarının telaffuzuyla, "först först leydi", oldu ve bir gün yok ol¬du; resimleri dahi yok olmuştur. Vesikalık bir resmi var, uzun yüzlü ve güzelce olduğunu söyleyebiliyoruz.
Bu kadar merak-fukarası bir cumhuriyetin yaşayabileceğine inan¬makla büyük hata ettik.
Modernist ve feminist Latife'yi de tam zamanında, diri diri mezara indirmiştik.
Şimdi, merak-endeksine göre "geri bıraktırılmış" bir ülkede, me¬raklı solucanlar, bunlara bazen "gazeteci" de deniyor, Latife'nin meza¬rından hatıra kemikler çıkarmayı deniyorlar ve hep aynı kırıntılar ile iktifa ediyorlar. Ve nakarat'a müptela olmuşlar ve biz şimdilerde, üç öğün saman yiyen ineklerin anti-saman isyanım hiç bilmiyoruz; bu nedenle, meraklı solucanların çıkardıklarının fark edildiğini dahi söy-leyemiyoruz.
İnsan oğlunun en büyük yaşatanı ve en büyük zehiri, alışmaktır. Domuzlar, burunlarını piştikten, güzel olduğu için değil, alıştıkları için koparamıyorlar.

Ve meraksızlık, isyansızlık'tır. İsyan'sızlık ise, insansızlık'tır.
Türkçe'nin düşmanları, hepsi, bizim de düşmanlarımızdır. Ama bu masal'dadır.
Masallar, kaçınılmazlıkların yanında yer yer tekrara da dayanıyor¬lar, az ve en yakın arkadaşlarının birisi İsmail Canbulat idi, bir erkan-ı harp ve yaman bir isyancıydı ve İstanbul'a vali bile tayin edildi ve Mustafa Kemal, birlikte Osmanlı nazırı olmaları için, Saray'a istida da¬hi yazmıştı, amma yirmi altı kırımında, evvela Kel Ali Divanı'na çıktı ve sonra maslup oldu. Arif Albay ile, elleri birbirinin omzunda geziyor¬lardı; yazık oldu, asıldı. Rauf, biz geldiğimizde Kara Kemal ile fısılda-şırken bulurduk, diyordu, Şişli'de bir apartmanı hatırlıyordu; Kara Ke¬mal tam Sarı Kemal'in adamları tarafından yakalanacağı zaman inti¬har etti, kendi kurşunuyla ölmeyi başkasının ipiyle sallanmaya tercih ediyordu. Yıl: Bin dokuz yüz yirmi altı, sevdiklerinden hiç kimse kal¬madı. Resmi hesaba göre kırk beş yaşındaydı; insanın, topyekün, yeni¬leri sevmesi çok zor yıldır.
Badehu mütebessim suretini hiç seyredemedik.
Tanrı katından aşağılara hiç sevgi düştü mü, gören olmamıştır. Bu¬lanı görmedik.
Toptan yeni sevgiler, sevme'yi profesyonelleştiriyor mu; öyle ise, yoktur.
Ben mi, Washington'da, Londra'da, Paris'te en çok satıcı kızlardan nefret ettim. Çünkü önce, ilk karşılaşmamızda, öylesine baygın ve ba-na-akışkandılar ki, bana aşık olduklarını sandım ve sonra, bunun, iş¬leri olduğunu anladım. İş için sevgili gibi davranmak, sevgiyi kurut¬maktır; insan oğluna indirilmiş en büyük ceza olduğuna inanıyorum.
İnsana en büyük ceza, insan'dan çıkarmaktır.
Peki, Amasya Yaranı, ne haldeler; Hamidiye Kahramanı Rauf, Mus¬tafa Kemal'in, Şişli'de bir apartmanda en çok buluştuğu Rauf, Amas¬ya'ya gelerek, Anatolia'da, muvvakkat bir hükümet tesisi için, Amasya Tamimi'ni hazırlayanlardan sabık Bahriye Nazırı Rauf, Lozan Müza¬kereleri sırasında, Ankara'da Başvekil Rauf, varolabilmek için, Lon-

dra'ya kalabilmişti. Kaııfıı, İn^ili/-yanlısı olarak biliyoıı/ ve un/, yere neli oldu. Menfi, sürgümle yasamak mı, idamdan daha alçak l »u vaşam olduğunu hep anlatıyorum; çünkü yaşayarak biliyorum.

Demek ki, 1925-1926 peryodunda, refik-i sadık'ı Rauf tan da kopu-ı yordu ve bir dahi birbirini görmediler. İnsanın yol arkadaşından kop¬ması kadar, insanın içini kavuran pek az vak'a olmalıdır; bu kavrulma da malumumuzdur. Üzerime yağan cezalar meyanmdadır. Hep sevdiklerinden kopmuş olanlar, hep ve hiç gülmezler. Belki Kazım, Kemal'i, riyaseti istediği zaman alabileceğini hesapla-yarak öne sürmüştü; Mustafa Kemal Paşa'nın riyaseti alabilmesi için, IHT yerde Kazım tarafından desteklendiğini hep naklediyoruz. Bu ma¬salda, Kazım olmazsa Kemal olmazdı, yollu iki "k" teoremi var. Ama Kazım, İzmir İstiklal Mahkemesi'nde, daha çok gururunu kurtarmak l üzere konuştu, sehpadan korkmayan bir hali hiç terk etmedi; gelecek f tarihe adını yazmak, bu ihtirası, eskiler arasında, en ziyade Kazım Pa-şa'da buluyoruz. Dar ağacı'ndan döndü, gururluydu, amma, eski refi¬ki, comrade in arms, Mustafa Kemal Paşa yaşadığı sürece göz altında yaşamak zorunda kaldı. Ve Kazım Paşa, uzun göz altı yıllarında, ihtilal yolunu ve riyaset heveslerini terk etti; İsmet Paşa'nın cumhur reisli¬ğinde meclis reisliğine razı oldu. Amma "big brother is watching you" endişesine hiç kapılmadığına şahadetimiz var.

Hal'i kaçırmıştı, tacı ferda'da giymeye çalışıyordu. Hatıratı ve ve¬saiki, kızı misli, saklıyordu ve belki bu nedenle kızına "Emel" ya da "Hayat" ve "Timsal" ismini layık buluyordu. Belki de İttihat Terakki mazisine binaen Şişli Terakki'ye gönderiyordu; bilemiyorum. Merak tahrik eden bir insanımız oldu. Masal'ı henüz anlatılmadı.

Bu kadar bilim-tutkusundan mahrum bir vatandaşlar-cemaati'nde, cumhuriyetin, uzun sürmeyeceğini, akıl edemeyerek pek büyük hata ettik. Çünkü, hala Kazım Paşa hakkında bir tek bilimsel-monografiye sahip değiliz ve bu bapta da, Fikriye'nin resmi mikyasında, fukarayız. Amasya Yaranı meyanında diğer ikisine gelince, Divan'ın önünde maznun oldular ve akabinde sehpadan kurtuldular. Peki? Hal-i pür melalini Ali Fuad Paşa Hazretlerinden öğreniyoruz. Hikayesine, "bir gece Ankara Palas otelinde verilen kostümlü bir balo münasebetiyle

otele itelen Atatürk" yollu başlıyordu, "beni evimden aeele olele çaj'.n l mıştı", böyle devam ediyor. Neden mi, "Refet Paşa ile görüşmek için, tavassutumu lüzum görmüş"; buradan istidlal ediyoruz, artık Ali Fu-ad, kostümlü baloların müdavimi olmaktan tart vaziyettedir, amma, bir tavassuta lüzum var, bir taharri memuru ile gece yarısı Ankara Pa-las'a celp edilmekte olduğunu anlıyoruz.
Bir yüksek paşa için utanç verici bir hal'dir.
Bu, bir kahramanın düşüşü tablosu'dur. Duvarlara asıyoruz.
Ali Fuad Paşa'nın artık utanmadığında bir şüphe yok; kırımdan ge¬riye yüzsüzlük kalmaktadır ve her halde yaşadığına şükrettiği zaman¬lardır. Bu demleri geçmek gerektiğine inanıyor olmalı, başka zaman¬lar gelecektedir; gerçekten de, 1950 Mayıs ayında, cumhur reisi inti¬hap edileceği dedikodusu çok yayılmıştı ve Paşa Hazretleri de buna inanmıştı, bir teklif götürülmüş olması kuvvetle muhtemeldi, riyaset¬te Ali Fuad'ı emniyet sübabı mütalaa ettikleri melhuz idi, amma Celal Bayar, kimseye bırakmamaya kararlı çıktı. Düş kırıklığı, Ali Fuad'ın yazgısıdır.
Müşir Mehmet Ali Paşa-zade İsmail Fazıl Paşa mahdumudur; İs¬mail Fazıl Paşa da millici olup Sivas Kongresi'ne iştirak edenlerdendi. Müşir Mehmet Ali Paşa'nın diğer mahdumu ise Hüseyin Hüsnü Paşa olup, Hareket Ordusu komutanlarındandır; Türkiye İşçi Partisi'nin ilk büyük genel başkam ve sosyalizmi legalize edip yığınlara götürmede büyük hizmetlerini bildiğimiz Profesör Mehmet Ali Aybar işte bu Hü¬seyin Hüsnü Paşa'nın torunudur. Nazım Hikmet'e gelince, Müşir Mehmet Ali Paşa-zade Ferik Enver Paşa kerimesi Celile Hanım'ın mahdumu idiler; Nazım Hikmet, mektuplarında, Ali Fuad'a "bizim da¬yı" diyordu. Nazım Hikmet, orduyu isyana tahrikten zindanda olduğu demlerde Ali Fuat, İsmet Paşa riyasetinde Nafia Nazın koltuğuna otu¬ruyordu; Nazım'ın kaderi ile alakadar olsa da hep iktidarsız kalmıştır. İyi bir insandı, sol cenaha mütemayil olarak tanıyoruz. Çerkez Et-hem'e taraftar olduğu mervudur.
Mustafa Kemal ile sınıf arkadaşıydılar, sınıf birincisi Ali Fuat ol¬makla Mustafa Kemal hep gerilerdedir. O demlerde belki de pijaması¬nı giymişti, kapıya bir taharri memuru gelerek, Cumhur Reisi tarafın-

da talep edildiğini haber verdisinde ne düşündüğünü bilemiyoruz. Korkıı ve hayalin bir yumak oluşturduğundan şüphe edemeyiz; oryantal despotik hallerden istidlal ediyoruz. Amma, Ankara Palas'a duhul rılıııre, davette korkuya da hayale de yer olmadığını anlamakta gecik¬miyor; "Atatürk bana Refet Paşa'yı göstererek" dernekle, rahatlığım if-şıı ı'diyor. Paşa'nın Paşa'ya, bu gösterişten sonra, söyledikleri şudur: "ı »'ıınıı masasına gidiniz ve kendisine tarafımdan şampanya ısmarla-
vim/ ve ikiniz de kadehinizi kaldırarak beni içmeğe davet ediniz. On-

Ban sonra ben ikinizi de masama davet edeceğim." Ali Fuad'ın bu if-•uala ilave eyledikleri ise şöyledir: "Gazi'nin arzusunu yerine getir-fcim." Peki, başka ne yapabilirdi; demek ki sehpadan kurtulmuş bir lu ili i kahraman artık sadece kukladır. Gazi, bunlar için roller tanzim
•tmekte ve sadece icrama intizar etmektedir.

Kurtuluş mücadelesinde Konya'da Yirminci Kolordu Komutanı, üs-î tün kahraman, İsmail Paşa-zade Ali Fuat Paşa, sanki artık sinemalar¬da bir yer göstericisi veya bir messenger idi; "git, şampanya bardağını, ha na doğru kaldır, gözlerini bana dik ve süz", eğer bunları kendisi nak¬let meşe inanmazdık. Timur'un Birinci Bayezid'i bu kadar sukut ettir¬mediğine dair rivayetlerimiz var. İnanmak istiyoruz.
Sukut-u hayal Ali Fuat'ın kaderidir.

Büyük Kurtarıcı, artık sağ kalan ve görmeye tahammül ettiği diğer kurtarıcıları, birer pigme sayıyordu. Terzil etmek üzere her fırsatı lıüsn-ü istimal ettiğini müşahede eyliyoruz. Ya da manevi evlatları ile oynaya oynaya çocuk temsillerini sevmeye başlıyordu; Ali Fuatlı bu se¬naryoyu, ancak böylece yüceltebiliyoruz.

Artık kalanlar mı; üniversiteye girer girmez talebe cemiyetlerinde reis oldum. Amme Hukuku Hocam Yavuz Abadan, asistanı Nermin Abadan Hocamız ile izdivaç yapmıştı, ve Nermin Hocamız'ın, dersle¬rinde her vesile ile, "Hocam ve Kocam Yavuz Abadan" demesine pek bayılırdık, Yavuz Hocam da bizleri teşci ederdi ve "siz memur doğar¬ken amir doğarsınız" buyururdu. Bahtiyar olurduk ve ben de cemiyet¬ler mücadelesine, doğrudan "reis" olarak başlamıştım. O zamanda bu cemiyetler birer nim-resmi müessese idiler; vazifelerim arasında bü¬yüklerimizi hatırlamak ve hatırlatmak da vardı. Vefat tarihlerini kaçır-

mazdık, bir büyüğümüzün mezarını ziyaret etmek için elyevm hayatta bir büyüğümüzü bulur, bir foto muhabiri ile bir taksi tutup, Cebeci-As-ri Mezarlık'a sefer tertip ederdim. Mezar başında büyüğüm uzun ko¬nuşurdu ve ben, ezcümle, "emanetiniz omuzlarımızdadır, Türk gençli¬ği size minnettardır" misli bir nutuk irat ederdim, nutuklarımı kendim telif etmişimdir ve taksiciye fazla ödememek için, mümkün olduğu mikyasta, kısa tutardım O günlerdeydik.
Büyüğümüzü evine bırakmak da vazifelerim arasındadır; dönerken daha rahat olurlardı, ne de olsa bir tür ayin icra etmiştik, ayinler ra¬hatlatırlar ve Kemal Paşa Hazretleri'nden konuşmak ihtiyacı duyuyor¬lardı. Şunun şurasında "Ey Türk Gençliği" reislerinden birisiyle, o hal¬de ben, beraberdiler ve fırsat biliyorlardı; ne de olsa istikbalin iktida¬rını temsil ediyordum, fakat maalesef o zamanlar "şizofren" kelimesi¬nin manasım bilmiyordum, ikiye ayrılmışlık olduğunu, şimdi biliyo¬rum. Bir sol omzuna dönüşü vardı, bu halde, sanki "mavi gözlü dev" diyordu ve sonra bir de sağ omzuna bakıyordu, nerede ise "diktatör" telaffuz ediyordu, emin değilim. Daha ağır elfaz duyuyordum, amma, "mavi gözlü dev" derken bağırıyor ve sağ omzuna dönünce sesini çok ama çok kısıyordu. Söylediklerini hala Kemal Paşa'nın duymasından korkuyordu; halbuki Büyük Kurtarıcı'nın aramızdan ayrılışı nerde ise yirmi yıla yaklaşıyordu. Ama büyüğüm sağa dönünce sanki hatıratını küllüyen feramuş ediyordu, fısıltı çıkıyordu. Binnetice bana tevdi etti¬ği sırların tamamını duyamadım. Korkuyu duyuyordum.
Hiç duymadığım sırları hala saklıyorum.
Bir korku kasırgasının unutulabilmesi için en az yirmi ve belki de yirmi beş yıl elzemdir. Türk tarihinden çıkardığım kanunlardan birisi de işte budur. Çünkü korku, eğer kasırga olmuşsa, vücuda nüfuz et¬mektedir, incarne korku da dolaşabilmektedir. Korku sonrasında do¬ğanlara ihtiyaç var.
Şüphesiz bu yazdıklarım masaldır.
Amma ben bu masalın âlâsını büyüğümüz İlhamı Soysal'dan da dinlemiştim. İlhami de çok meraklı idi ve aynı zamanda kitap kurduy¬du, o tarihte maruf bir gazeteci olduğu için İlhami'ye daha rahat anla¬tıyorlardı. Ben nim-resmi idim. Paşa'nın paşa arkadaşları, paşa mevzu

bahs olunca şizofreniye yakalanıyorlardı, Hiç birisi, şanlı ve pek yaşlı-kahraman komutanların, Çankaya Köşkü'nde, sin-i mük-rakkilrıııdc, l n ı biriyle güreş tutmaya davet edilmelerini unutamıyor ve hazmede-ıniyordu. Elli veya altmış yaşında kahraman paşalar, soyundular ve Çankaya Köşkü'nde, birbiriyle güreş tuttular. Ve bunu bana anlattılar.
Ama bu masal'dır.

Şimdi bir masal anlatıyorum. Belki duyduğum da masaldır. Belki lıiç duymadım, uyduruyorum. Kulağıyla duymadıklarını anlatabilen-[ler, "masalcı" tabir edilmektedir. Amma masal uydurmak'tır.
Ve kemal-i ciddiyetle, "ey Türk gençliği, birinci vazifen, bu masala inanmamaktır" diyorum. Copernic'in yolundan gidiyoruz.
Ben ise sadece kopernik devrimi telif ediyorum.

Devam ederken bir nokta üzerinde çok kısa durmak istiyorum, Pa¬şa Hazretleri'nin "çocuklar" hitabı çok zaman yanlış anlaşılmıştır. Ke¬mal Paşa'nın koca koca paşa arkadaşlarına da zaman zaman "çocuk" ya da "çocuklar" yollu hitabının, masalımızdaki aşağılama hikayeleriy¬le bir ilgisi yoktur; dilimizdeki Farisi hegemonyasından kaynaklanı¬yor. Farisi'de hitap şekli "baççe" idi ki "çocuk" demektir, "baççeha" ise "çocuklar" anlamına geliyor. Bu gün dahi İran'da, üniversitelerde pro¬fesörler öğrencilerine "baççe" hitap ediyorlar. Bizler, Fransızca'nın he¬gemonyasına girinceye kadar, Farsça'nın sömürgesi bir dille konuşu¬yorduk. Mustafa Kemal, yaşıtlarına dahi, "baççe", çocuk, diyordu; bu¬rada bir aşağılama bulamıyoruz.
Bu bapta hala Paşa'nın izinde yürüyorum.

Ancak 1926 yılından sonra Paşa Hazretleri'nin, geriye kalanları, gerçek anlamda da "baççe" gördüğünü ayrıca not ediyoruz. Bu durum ise önümüze yeni bir sual çıkarıyor; Paşa Hazretleri, çevresindekileri böyle gördüğü için mi, "evlatlık" edinme merakına kapıldı, yoksa, ev¬latlıkları, ya da "manevi evlatları" çok arttığı için mi, etrafını "baççeha" seyrediyordu, soru budur. Pek çok manevi evladı olduğunu biliyoruz ve zamanının önemli bir bölümünü manevi evlatlarına ayırıyordu. Ke¬sin sayısı hakkında malumatımız yoktur, çoğu dohter idiler ve Paşa

Hazretleri, bunlarla, daha çok rahat ediyordu. Bahusus her birine yük¬sek alaka ve şefkat izhar ediyorlardı. En ziyade müşfik oldukları evlat¬larıdır.
Paşa Hazretleri'nin bu manevi evlat temayülü üzerinde de ilmi tetetbuat'dan hala mahrumuz. Sosyolojik-psikolojik nokta-i nazardan ve ilaveten tarihi bir nazar ile ele alınması iktiza ediyordu ki ihmal edil¬miştir. Bu ihmali bu masalda telafi etmek ise haddimizi bilmemekle müsavidir; buna teşebbüs etmiyoruz. Sadece şu kadarını not ediyoruz ki, çocuk, kendisine, az mikyasta sevgi gösterilmesi halinde, bir sevgi jeneratörü olabilmektedir; gösterilen sevgiye multiplier tatbik ile iade etmektedir. Paşa Hazretleri'nin bütün sevdiklerinden koptuğu bir za¬manda sevgi multiplier'larına muhtaç olduğunu kabul ediyoruz.
Her hal-ü karda hakkıdır. Hak etmişlerdir.
Fakat bir tenkit mertebesinde ifade etmiyorum, Paşa Hazretleri'nin zaman zaman baççeha'ya, şefkat ve alakada pek cömert hareket ettik¬leri de olmuştur. Bunlar da, umumiyetle yanlış telakki edilmekle mü¬essif gelişmelere yol açıyordu; Cahid Uçuk Vaka'ı, bir başka vesile ile, hikaye edilmişti. Cahid, asıl soy adı "Üçok" olmakla, Profesör Coşkun Üçok vasıtasıyla büyük martirimiz Profesör Bahriye Üçok ile akraba idi ve Antalya'da, mübadeleden çok zengin bir ailenin henüz teen-age'inde pek güzel bir kızıydı. Paşa Hazretleri'nin Antalya'yı şereflen¬dirdikleri zaman, üç teen-ager kız olup Afet ile dördü buldular, Afet de ol zamanda teen-age'indeydi, henüz profesör olmaktan uzaktı, Paşa Hazretleri dersleriyle yakinen alakadar oluyor ve bu nedenle her yere götürüyordu, bu dört kız Paşa'nın huzuruna çıktılar, huzurunda kalıp bira dahi içtiler, pek şatafatlı elbiselerle pek güzel danslar yaptılar. An¬cak Antalyalılar bu güzel geceyi hazmedecek moderniteden pek uzak¬tılar ve bir de, hainane bir tarzda, Paşa Hazretleri'nin bu üç teen-ager ve güzel kızı da manevi evlat yazacağı dedikodusunu çıkardılar. Mües¬sif gelişmeler olmuştur.
Teen-ager kızlı aileler evlerine kapandılar. Paşa Hazretleri büyük bir teessüre kapılarak derhal Antalya'yı terk ettiler. Mutat merasim aksamıştır. Danslarla göklere uçan Cahid Uçuk ise, nişan yüzüğünü havaya atarak nişanı bozdu, oğlan ailesi pek muğber oldular, belki de

nişanı oğlan tarafı iptal etti, bu daha ziyade hem mümkün ve hem de muhtemeldir ve Uçuk kız da terk-i diyar etti ve yavrucuk pek küçük Vır.la İstanbul'a vasıl oldu. Amma bundan böyle pek çok ve i/alıı hay |l uıııskül i/divaç ile "Kadın Yazar" rütbesini iktisap etti. Paşa Hazret-l< ı ıiü bir dahi gördüğüne dair hiçbir rivayete sahip değiliz.

<)yle olmakla birlikte bu terk-i diyar meselesini kolaylıkla terk ede-fciyoruz. Bu nedenle bir nebze, Corinne üzerinde tevakkuf ediyoruz; (Knıanh'da kızlık soyadı "Tergiman" olmakla, Balkan Savaşı'nda şehit •ü/başı Ömer Lütfü ile evliliği nedeniyle Corinne Lütfü biliniyor. Emer Lütfü'den oğluna alınan soy adı "Ersü" olmakla dikkat çekiyor, •"ergimen'lerin nouveau cretien olmaları ihtimal dahilindedir ve Co-•nne ve kız kardeşi Ediz'in, eşlerinin dahi sabetayist olmaları ihtima-• var.

Balkan Savaşı'nda ve Edirne'nin istirdatmda Yahudiler ve Sabeta-Iristler büyük fedakarlıklar gösterdiler; şehit ve mutile olanlar çoktur. Fransız Brigitte Peskine'in, Leş Eaux Douces d'Europe nam maruf ro¬manının kahramanı Rebecca'nin kardeşi Vitali de, Balkan savaşında [voluntaire oldu, hem gazi ve hem de mutile idi. Yazıklar olsun, hakika¬tin bu veçhesinin hayli cahili bırakıldık, habire telafi eylemeye çalışı-[yorum, ancak bizim masalımızda bunlara ve burada önem atfetmiyo-nı/, ve bu malumatı sadece sahnemizi hazırlamak üzere sıralıyoruz.

Güzel, İstanbul'da Corinne'in bir salonu var; Ediz'in Profesör San-lor'dan olan kızı M.Özverim'in haberine göre, bu salonda Corinne pi¬yano resitalleri vermekte ve chanson'lar söylemektedir; Mustafa Ke¬mal Bey'in de bu salonun müdavimleri arasında olduğu mervudur. M.Özverim, Mustafa Kemal'in buraya hep Rauf ile birlikte gittiğini ve hir defasında Corinne'in, Kemal'i, "beraberlerinde iki kişiden fazla ge¬tirmemeleri" için ikaz ettiğini öğreniyoruz. Bu ikaz, Kemal Bey'in Co¬rinne'in salonunu, matine telakki ettiği intibaını uyandırıyor ki müna¬sip bulmuyorum.

Devr-i hayatlannda Mustafa Kemal'i ikaz hatasını irtikap edenlerden daha sonra pek malumat alınamamıştır. Unutulmaya terk edildiler.

Bu salondakilerle ilgili fotoğraflarda Kemal'i bulamıyoruz, ancak mektuplar var ve bunlar daha çok sonraki yılların pen corresponden-

ce'ini andırıyor, belki ve kısnu-n birisi hariç di^erleı inde kayda bilgiler bulunmamaktadır. Doğrusu Mustafa Kemal'in bulunan mel< tuplarında politika dozajının çok düşük olması çok dikkat çekicidi bunlara bakarak pek politik olmadığına bile karar verebiliriz.

Corinne'in önemi, bir gün Kemal Bey, bu salondan ayrılırken, C< rinne'in yamndakine, "bütün dünyanın en meşhur adamı olacaktır demiş olduğudur. Corinne, bunu birisine, birisi bir diğerine, o öbürifcj ne, öbürü de vaka-i nüvis'lerden birisine söylemiş ve sonra da resi tarihte yerini almıştır; bize de intikal etmiş haldedir. Böylece Corinnî Kemal Paşa Hazretleri'nin çok büyük adam olacağını ilk önce gören J çok büyük olmadan önce teşhis eden ilk ve son kişi olmaktadır. Bu na ' büyük değer biçiyoruz.

Güzel, bu ilişki duygusal doz da yüklenerek yazılsa da mektupların] okunmasından bu sonucu çıkaramıyoruz. Bir centilmen adayının yük¬sek bir kadına yazdığı protokoler ibareler ile meşbu, namelerdir; amjj ma masalımızın akışında bu nokta da öneme haiz görünmüyor.

Önemli olan ise şudur; Corinne'in böyle bir kehanette bulunduğu¬nu bir an için sahih farz edelim ve bir an için bu faraziyeye yüksek sev-j gi enjekte edelim, güzel, amma, Corinne, Mustafa Kemal'in tam yük¬seldiği zaman, Ankara'da muvakkat bir idarenin başına geçtiğinde, Türkiye'yi terk ediyor ve Mustafa Kemal bu dünyadan çekildikten son¬ra dönüyor. Bu, çok tuhaf bir haldir; daha da tuhaf olan, bu uzun ömürde, Roma'da konserler veren Corinne'e hiç kimse Mustafa Ke¬mal'i sormamaktadır. Sahib-i malumat olanlara hiç sual edilmemiştir. Merakların tehlike ve düşman sayıldığı bir tarih'tir.

Mustafa Kemal Bey'i tanımış, birlikte okumuş ve çalışmış olanların hiç birisine bir sual tevcih edilmeden bugünleri idrak edebildik.

Kimse Corinne'i Türkiye'ye davet etmiyor ve Corinne de, bir kez de olsa Mustafa Kemal'imi göreyim, demiyor veya diyemiyor. Roma'daki Türk elçiliğinin bekçilik yaptığını düşünebiliyoruz. Ve Corinne, "bü¬yük özlemini çektiği İstanbul'a 1941 yılında döner" notunu seyreder¬ken, daha önce dönmesine izin verilmediğini düşünmek zorundayız.

Masal'lar, zorunlulukların yazımıdır ve bu da bir masal'dır. İyi bir "masalcı" sorulmayan sorular sormak ile mükellef'tir.

Bir kuşak saman-tüketen "bakar" olduk. Kuran-ı Kerim'den "bakara suresi" ihmal edilmiştir, ili r masal anlatıcısı olarak ben ise, son derece meraki'yim ve hatta ıı bapta önümde bir Balzac ve bir de Leonardo da Vinci görüyordum. Her halde avam diliyle "onları da solladım". Ben de "sollamak" için Likalarım bulamadım, "sollayabilmek için de gayri-solcu arıyor-•lııı." Merak mı, Mustafa Kemal nasıl severdi, hayli merak ediyorum, •asıl sevişirdi, bunu dahi merak üzre cüret eyliyorum, Murat Bel-•'nin analığı Zsa Zsa Gabor, bekaretini, Murat'ın babası Asaf m değil •i' Mustafa Kemal'in, izale ettiğini iddia ediyor ki, ben, bu kanaatte •eğilim. Meşhur analık, daha da meşhur olmak üzere mübalağa et-fcektedir. Analıkların hep kötü olduklarını ise masallardan biliyoruz. Nasıl severdi, aşkla mı, yoksa manevi evlatlarım sevdiği türden mi; Ineraksızlar ülkesindeydik. Peki Corinne'in hiç elini tuttu mu; büyük •şk intibaı verilmek istenmesine karşın, baş başa tenha kaldıklarından diibi emin değiliz. Peki Fikriye'yi nasıl severdi, hiç bilmiyoruz; Rıza Nur'un Nur Tarihi'ndeki rivayetleri her halde kazip olmalıdır. Amma Murat Belge'nin analığı, Macar Yahudisi Gabor'a da itibar etmemek münasiptir. Ortada tek şahit, eğer rivayetlere itimat edecek olursak, Abdürrahim'dir; amma, mateessüf, bu evlat da gölgede yaşadı ve Be-ya/ Saray'a da servis veren entelijans adamı-psikiatrist Vamık Vol-kan'a ettiği iki mısra lafın dışında kayboldu, gitti. Pek üzülüyoruz.
Peki ama neden bütün şahitler konuşamadan gittiler ve resmi tarih, tanıklar açısından bir vacuum yaratıldıktan sonra yazılmaktadır. Yok¬sa vacuum, resmi tarih için mi gerekiyordu; bu kadar acımasız veya korkunç olmak da istemiyorum. Bu sebebe binaen, yazıyorum ve der¬hal siliyorum. Sildikçe bir boşluk çıkıyor ve isteyen istediği çizgiyi çi-/ebilmektedir. Ve bunun için sormayı unutmak icap etmektedir; bu artık kalanlar için bir icap idi. Unutuyoruz.
İnsanları silmek ve tanıkları silmek, bir birine ne çok yakın oldular; çok sildik. Önce "bir varmış-bir yokmuş" yaptık ve sonra yazıcıları ça¬ğırdık. Seyirdiler.

İslam Ansiklopedisi'ne maruf bir heyet taralından teliledilen K-.IUI biyografi tam bir masal'dır. Muhtaç olduğumu/ isyan'ı, oradan da alı¬yoruz.
Öyleyse masala muhtacız. Ve uydurmaya mahkumuz.
Bu masalda minimalistlerin kutsallaştırmaya muhtaç olduklarını] da nakletmiştim; masal iyi ise bütün madde ve bütün tarihler uyum gösteriyorlar. Şöyle de söyleyebiliriz, masal maddeci ise, bütün vaka-' lar ve bütün peryodlar pek nazik davranarak icabet ediyorlar.
Bu dünyada a la Huxley epsilonlar var. Minimal'dirler. Minimaller varsa Tann'ya ihtiyaç da vardır.
Bu öldürme yoludur; bir insanı öldürmek mi istiyorsunuz, "Tanrı"! yapınız, böyle diyoruz. 1925/1926 takvimindeyiz, çok insan kırıldı, "Tanrı" icat mevsimindeyiz. Aydınlık'tan mı korkuyorsunuz, "Mesih" bulunuz; bunu da mükale-] me eyliyoruz. Mesih'in ışığı hayli kuvvetlidir, gözü öyle alır ki, artık gö¬remezsiniz; bunu da ilave ediyoruz. Obscurantisme başlar ve neden-sonuç ilişkisi ortadan kalkıyor; Mesih, bunun için iniyor. Aslında ışık ya da "nur" öylesine kuvvath ki, iniyor mu çıkıyor mu, buna da karar veremiyoruz.
Mesih, karar verememe hali'dir.
Başkaları veriyorlar, judaik ilm ve hurufiye bu konuda hayli vazıh¬tır; hurufatın rakamları var. Mustafa, 199 ve Kemal, 91 ve elgazi, 1049; yekûn, 1339 olmaktadır. Mükemmel, Gazi Mustafa Kemal, yekünen, 1339 olmakla, işte bu 1339, İsevi takvimle 1923 veriyor ve buradan Ga¬zi Mustafa Kemal'in 1923 yılında cumhur reisi intihap edileceğini ve de bihakkın edildiğini çıkarıyoruz. Bunu bize ifşa eden de, Türkiye Ya-hudiliği'nin büyük alimi Avram Galanti'dir. Galanti'nin aydınlığı göz¬lerimiz kamaştırmaktadır; medyun-u şükran olduk.
Ve biz hala 1925/1926 takvimindeyiz ve bir büyük kırım var ki ka¬sıp kavurmaktadır. İşte bu ateşin kasırga eserken memleketteki büyük münakaşalardan biri de Mustafa Kemal'in heykelinin dikileceği yerdi, Bayezid mi Eminönü mü, çok mühim bir tartışmaydı. Avram Galanti, New York'taki Hürriyet Heykeli'ne teşbih ile Saray Burnu'na dikilme-

sine şiddetle itiraz ediyordu. Bunu, Mustafa Kemal'i kavramamak, saymaktadır, haksızlık telakki ediyor.

Daralfünün'da müderris ve daha sonra saylav Galanti, sual etmek¬tedir: "Memalik-i muhtelifede, değişik memleketlerde, çıkan ve birin¬ci derecede alakadar olan Arapça matbuat, ne gibi evsaf, vasıflar, ile Mustafa Kemal'i tavsif etmedi?" Bu pek mühim suale cevabı, yine Ga-lanti'de, buluyoruz. "Hatırımda kalan evsaftan bazılarını sıralıyorum: Ksed-i İslam, İslamın Arslanı, Aynü'l İslam, Aynü'l Ayanü'l İslam, Mellah-ı Zevrak-ı İslam, İslam'ın Kayığının Kaptanı, Seyyacü'l İslam, İslam'ın Kalesi, Ekber-i Müşir-i İslam, Battal-u İslam, İslam'ın Kahra¬manı, Münci-i İslam, İslam'ın Kurtarıcısı, Şemsu'l İslam, İslam'ın Gü¬neşi, Kevkebu'l İslam, Necmü'l İslam, Zührü'l İslam, Melcü'l İslam, Setfü'l İslam, Tacı'l İslam, ilaahir.." Devam edebiliriz, ancak Profesör Avram Galanti, bunlarla tatmin olmamaktadır. Devam ediyoruz.
Peygamber İşaya'nın bundan yedi asır önce söyledikleri var ve şu¬dur; "Allah mütevazi ve mazlumlara beşaret, müjde, getirmek, mün-kesiru'l kalb, kalbi kırılmış, olanlara şifa vermek, esirleri hürriyete da¬vet etmek, mahpuslara da mahbes, hapishane, kapılarım açmak için beni mesih etti." İşte Tevrat'ta yazılı olan budur ve, "bu yüksek ve be¬liğ sözler, Mustafa Kemal'in mümtaz şahsiyetine tamamıyla tatbik olu¬nur"; böylece Kemal Paşa Hazretleri'nin mesih ilanatı tamamlanmış olmaktadır. Her halde ilandan daha çok zamanı önemlidir ve masalı¬mız kaçınılmazlık üzerinedir. Tekrarlıyorum.
Peki bu mesih mertebesi yeterli mi; çok yüksek olmakla birlikte hayli abstre olduğunu kabul ediyoruz. Profesör Galanti'nin de bunu bildiğini anlıyoruz, gerçi yıllar sonra bir kısım Türk mütefekkirlerinin bu mesih ilanım çok ciddiye alarak musirrane bir şekilde istimal etme¬lerine şahit olduk, amma, Galanti'nin bu hayırlı geleceği tahmin etme¬sine imkan yoktur. Bu nedenle bir de peygamber ihtiyacı duymuş ol¬duğunu görüyoruz.
Mesih, İbraniyet'te "Allah" mertebesindedir, çok uzakta ve Pey¬gamber, aramızdadır. Hıristiyanlığın büyük dehası işte buradadır. Hristo, hem Mesih ve hem Peygamber idi. Bu hem uzak ve hem yakın, hem ruhani ve hem

de cisnıani, olduğu ;ıııl;ıınııul;ulır. l'.u kıpta hulmı iealhmn en akilaııe olanıdır, takdir ediyoruz.

Avram Hoca, aynı takvimde şu vaazı yapmaktadır: "Otuz beş asır evvel yaşamış İbrani peygamber ile, elyevm yaşayan Türk peygamber arasında dünya işlerinde büyük bir müşabehet vardır. Musa, büyük bir seciye sahibi idi. Mustafa Kemal de, büyük bir seciye sahibidir. Musa, Mısır'da esarette inleyen İbranileri kuvvetli pazu ile kurtardı. Mustafa Kemal de, esarete alınmak istenen Türkleri dahi kuvvetli pazu ile kur¬tardı. Musa, esaretten kurtardığı İbranilere hayatın ehemmiyetini an¬latarak, hayat-ı içtinıaiyelerini dünyevi kavanin ile tesbit, takviye ve tersin etti. Mustafa Kemal de, esaretten kurtardığı Türklere, hayatın ehemmiyetini anlatarak hayatı içtimaiyelerini dünyevi kavanin ile tes¬pit, takviye ve tersin ediyor. Musa, beni beşerin saadeti için çalıştı. Mustafa Kemal de, beni beşerin saadeti için çalışıyor..." Ve böyle de¬vam ediyor, "Musa, ilahi peygamber olmakla beraber, dünyevi, sosya¬list ve hatta biraz komünist bir peygamberdir" vaazı karşında tereddü¬de düşecekler için, "Tevrat meydandadır" yollu buyurduktan sonra, "Mustafa Kemal, peygamberlik sahasında Musa'ya benziyor" kelamı ile damgayı vuruyor. Artık hem bir Mesih ve hem de bir Musa Peygam-ber'imiz var. Türkiye judaizminin müderris-i azam'ı Avram Galanti Hoca'ya borçlarımız, her sayfada artmaktadır. Okumayı sürdürüyoruz.

ANTİ-LEVELLER

Ne güzel de uyduruyor! Ne güzel de yakıştırıyor, demek istiyorum.

Almanca uydurması, "du hast ja keine ahnung wie gross du bist Mustafa Kemal" idi, bunu da, Profesör Avram Galanti'ye borçluyuz. Türkçesini de, "Sen, büyüklüğünün farkında değilsin ey Mustafa Ke¬mal", Avram Hoca'dan öğreniyoruz. Çok doğrudur; aslının, "sen güzel¬liğinden haberdar değilsin, ey Berlin!", Almanca bir şarkı sözü olduğu¬nu da Galanti haber vermektedir. Kırım yıllarmdadır.

Ne kadar isabetli, anlatmak zordur.

Büyüklüğünü anlatmak da, en çok Mustafa Kemal'e zordu. Zorluk, hep baştadır.

Bu zorluğu yenmek için de bir anti leveller dönemden geçmemi/ •ıekiyordu. Buna "düzleyicileri düzlemek" de diyebiliri/.Bunu, "le-ı•", düzleyici, kategorisini, Büyük İngiliz Devrimi'nden alıyorum, lı-ıın-k ki 1640 yılları ve sonrasını hatırlıyoruz. Amma, "anti-leveller" •ya "düzleyicileri düzlemek" kavramları, bana aittir; bu masal için
f

i 111 rdum. İhtiyaç olursa, uydurmak da var. Kaç etaplıdır; 1925/1926 her halde düzleyicilerin düzlenmesinin ni-nıi etabı olmalıdır. İlk ve önemli etap ise, yirmi iki'de tamamlanmıştı •fc şimdi yirmi iki'deyiz.

Bu yüz yılı, On Yedinci yüz yıl çok az biliyoruz ve belki de Hill'e ka-•ar yanlış demesek bile, pek eksik biliyorduk. Christopher Hill, Yir-I in inci Yüzyıl tarihçilerinin en önemlilerinden , muhtemelen de başta Selenlerinden birisi sayılmaktadır, öyle sayıyoruz, şüphesiz marksist fcmakla ve marksist mütalaa edilmektedir. Fakat marksist tarihçilikte •de ufuk ve çığır açıyordu; sınıf analizlerini, kar-ücret veya grev istatis-•Mkleri derlemenin ve tablolarını sunmanın çok ötesine çıkarıyordu. •Ahlak, din ve ideoloji tetkiklerinden düzen karşıtı ve yıkıcı hareketleri •teşhis edebiliyordu; "Alt-üst Olmuş Dünya", bu kapsamda, bir şahe-lierdir. Ve artık, ı64o'larda başlayan İngiliz Devrimi'ni "burjuva" ve kapitalizmi ilerleten yönde görüyorsak, bunu en çok Hill'e borçluyuz.

Burada ele aldığımız düzleyiciler de, leveller, işte dünyanın altını üstüne getirenler arasındadırlar. İngiliz Devrimi'nin itici gücü "düzle¬yiciler" oldular; devrimde, ranter'ler, puritain'ler, the fifth monarc-lıist'ler, digger'ler, hepsi vardılar, amma en güçlülerinin "düzleyiciler" olduklarını biliyoruz. Halkın iktidarının önündeki tepeleri veya duvar¬ları yıkmak istiyorlardı, "düzlemek" de diyebiliyoruz.

Kilise'yi, insanların boynunda bir boyunduruk olarak görüyorlar; devlet ile kilisenin birbirinden ayrılmasının ateşli savunucuları oldu¬lar. Aynı şekilde krallığı da gereksiz sayıyorlar; dolayısıyla hem laik ve hem de cumhuriyetçi bir programa sahiptiler. Öyleyse düzleyicilerde, akılcılığın ilk formülasyonlarım ve çıkışlarını buluyoruz. Fonksiyon¬suz olanı ve duraklatanı kaldırmak, akılcılıktır ve hep kestirme olanı savundular. Bu nedenle komünist sayılmaları yerindedir.

Hill'in güzel bir tespiti var, bu iç savaşta, pek çok yer-altı teorisi su

yüzüne yıkıyordu, komüni/.ın de yer u.-.l nur rık.ııı yıkıcı ıı;ı/.,uıye akımlardan birisidir ve ancak fışkıranların hiçbiri saf değildi ve cl doğrusu hepsi birbirine bulaşık geldiler. Ne öyle değil ki, en güzel, ratık, çocuk demek istiyorum, bebek olarak, bu dünyaya gelirken kadar bulaşıktır, hep biliyoruz. Çıktılar ve geldiler, yalnız hiç bıı emek-sermaye formatında konuşmuyordu, ama, hepsi, zenginlere zenginlerin koruyucusu Tanrı ile eninde-sonunda zenginleri haklı karan ruhban sınıfından nefret ediyordu. Liderlerinin önemli bir bölü¬mü ise rahipti; demek ki, rahipler tarafından çekilseler de bağnaz-din« sel değildiler.
Komünist temayülleri, eninde sonunda, akılcılık ve bu nedenle kes¬tirmecilik ile parazitleri temizlemek ve her türlü tepe ve duvarlara sa-1 vaş açmak olarak anlarsak, düzleyiciler, komünisttiler. Kilise'ye ve kral'a böyle baktılar. İçlerinde ateistler az değildi; yoksulluğun ve açlı- j ğın kol gezdiği o tarihte halk Tann'ya yüzlerini döndürmüyordu. Ayrı-! ca saygısızdılar. Tanrıların itibarsız olduğu bir yüz yıldaydık. Tanrısızlıkları, hem kilisenin zengin ve iki yüzlü olmasından ve i hem de Tanrı'nın açlıklarına bir çare olamamasından kaynaklanıyor-] du. Yoksul halkın içinde idiler ve onların hükümetini istiyorlardı; bu¬na "restoration" dediler. O tarihte, henüz "revolution" sözcüğü politik değildi ve eski güzel günleri yeniden kurmak, "restorasyon", bugünkü "devrim" yerine geçiyordu. Hürriyet ve refah eski günlerde kalmıştı, şimdiki zamana baktığında Leveller Winstanley, İngiltere'deki mevcut düzenin, what freedom then they have in England more than we can have in Turkey and France, İngilizler'e, Fransa ve Türkiye'den, Os¬manlı'ya hep "Türkiye" dediler, daha fazla hürriyet vermediğini ve ve¬remeyeceğini ileri sürüyor ve reddediyordu. Fransa ve Türkiye despo-tik kabul ediliyordu; reddedilen modeldiler. "Devrim" sözcüğünü bil¬miyorlardı ve ama çok politik ve devrimci olabildiler.
Özel mülkiyete gelince, resmi açıklamalarında kabul ettiler, level-lers "never had it in our thoughts to level men's estates ", insanların malikanelerini düzlemeyi hiç düşünmediklerini söylüyorlardı, amma, önde gelen sözcüleri, hep ortak mülkiyeti savunuyordu. Winstanley, landlords, toprak ağaları varsa, "restoration yoktur" doktrinini savu¬nuyordu; On Yedinci yüzyılın ortasındalar.

Ordu içinde güçlüydüler ve hu güçlrrini yitirince, k;ıyheltiler.

lûı büyük rakipleri Fifth Monarchist'lerdi, bunları "Beşinci Krallık-gılar" veya "Beşinci İmparatorlukçular" olarak anlayabiliriz. On Yedin¬ci yü/yılın bu pek güçlü ve "devrimci" hareketi, Danyal Peygamber'in bir rüyasından hareket ettiler, beşinci krallık ve dolayısıyla altın çağ'ın geleceğine inandılar. Bu açıdan evangelist'leri hatırlatıyorlar; bütün V;ıhudüer'in eninde-sonunda, İsa'yı mesih kabul edeceklerinden «•ı n inler ve bu nedenle bir Yahudi düşmanlığı sergilemiyorlar, yarın'ın llristiyanları olarak görüyorlar. Kudüs, mutlak Hıristiyan olacaktır, hu itikat ile Yahudiler'e dostça baktılar. Yahudileri, kendileri adına, Müslümanlar'ı Kutsal Toprak'tan kovacaklar olarak gördüler ve sonra isevi yola gelecekler, bundan, kuşku duymadılar.

Düzleyiciler ile ise rakiptirler; en büyük rakipleri olduklarını söyle¬yebiliriz. Düzleyicileri avam buluyorlar, Monarchist'ler ise açıkça eli-tistler. Ve her ikisi de devrim ordusunda güçlüler ve ordu içinde, bir¬birleriyle rekabet halinde oldular. Düzleyiciler'in rahipleri ve Beşinci Monarkistler'in ise albayları ve generalleri var; Cromvvell ile yakındı¬lar ve daha devrimci oldukları için yollarını ayırdılar.

Monarkistler de devrim yolundalar, İsa'nın Ülkesi'ni yer yüzünde kurmak istiyorlar, bir konspirasyon üzerine diğerini düzenliyorlar. Ama Cromwell'in generalleri, sürekli olarak orduda tasfiyeler yapıyor ve Monarkist subayları temizliyorlardı. Bellerini kırdılar. Geriye martyr'lerini bıraktılar.
Bu düzleyicileri düzlemek demektir.

Cronrvvell mi; masalımızın geçtiği zamanda hemen Şark'ta Rıza var. Müthiş bir "düzleyicileri düzleme" kapasitesi sergiledi ve şah oldu. As¬lında şahbaz'dır.

İki İnönü arasında bir tarihte, bir aydın-gazeteci ile bir darbe yap¬tı, 21 Şubat 1921 tarihindedir; gazeteci Seyid Ziya, İngilizler'e yakındı, başbakan oldu. Küçük bir aşiretten, okuma ve yazması kıt, muhteme¬len evinde Türkçe konuşulan İrani Rıza da serdar-ı sepah, baş komu¬tan demektir, atandı; tahtta hala Türkmen-Kaçar Han vardır. Seyid Zi¬ya halkçı davranıyordu, toprak reformu istiyordu ve bu arada, Sovyet¬ler ile 26 Şubat 1921 tarihinde bir anlaşma imzaladı ki, bizim Mart

1921 tarihinde imzaladığımızın aynı'dır. Ui/iınki l)ir;ı/ gecikti, Mosko¬va aynı gün İngiltere ile bir ticaret anlaşması im/alamayı planlıyordu. Ve amacına ulaştı ve aynı günde, Moskova-Londra ve Moskova-Anka-j ra Anlaşmaları imzalandı. 1921 Mart sonudur ve bu, genç Sovyet Dev-1 leti'nin de facto tanınması anlamına gelmektedir. Moskova için çokı büyük bir başarı ve Londra için ise büyük bir tedirginlik işaretidir; öy¬le anlaşıldı ve öyle anlıyoruz.

Londra çok rahatsızlık duyuyordu; haklıdır. Çok rahatsız olmasa, bunu imzalamazdı. Bunun karşılığında, Türkiye, İran ve Afganis¬tan'da, devrimden vazgeçme vaadini aldığı rivayet ediliyordu. Bu daha sonraki bir rivayettir; o zamanlar bilmiyorduk. Amma gelişmeler teyid etmektedir.

Peki masal nedir; en eski masallarda dahi bugünkü uzay füzelerin¬den daha hızlı kuşlar olduğuna inanılmaktadır. Dev kuşlar ve füze hız¬lı kuşlar, bizi, İngiltere'den alıyor, İran'a ve oradan da İnönü Ovası'na ı uçuruyor. Ama ne kadar hızlı uçarlarsa uçsunlar, bu uçuşlar, 270 yıl' sürmektedir. Yeni çağ'da çok uzun ve eski çağ'da çok kısadır.

Şimdi İnönü Ovası yakınında Eskişehir'deyiz. Eskişehir'de "Yeni Dünya" intişar etmektedir.i92O sonlarındayız, Yeni Dünya'da, "dün Kuvvay-i Seyyare muhabir-i mahsusumuzdan aldığımız telgrafname-de, Milli Kahramanımız Ethem Yoldaş kuvvetlerinin karşısında bulu¬nan Yunanlıların...", ne yapabilirler ki, karşılarında Ethem Yoldaş kuvvetleri var ve "mağlup ve münhezim olarak bütün hatt-ı harp üze¬rinde ricat eylemek" her halde tek yollarıdır. Ethem karşısında, Yuna-niler'e kaçmak düşüyor ve ricat edİ5^orlar.

Ethem, o zaman "Mücahid-i Muhterem Ethem Yoldaş" idi, "saygın savaşçı Ethem Yoldaş gece şehrimizi teşrif etmişlerdir"; bu Kemal Pa-şa'dan öncedir. Kemal Paşa da, Ethem Ankara'yı teşrif ettiklerinde garda karşılıyordu. Demek ki düzlenmeyi hak etmektedir; çok önde gi¬diyordu ve maksimalist bakıyordu, masalımız bu hat'tadır.

Yeni Dünya'mn, 22 Kasım 1920 tarihli 58 inci nüshasında önemli bir yazı var. Masalımızda şimdi, bundan, iktibaslar yapmak istiyorum. Önceki sahne hemgin'dir ve şöyle idi: "Efganistan'da sıkı ve şedit bir İngiliz kontrolü, İran'da İngiliz himayesinin icap ettirdiği miidalıalet

ile kuvvetli bir mukayıurict teşkilatı, Türkiye ve Arabistan arasında l'inıısızlar'ın bilfiil işgali tahtında bir tıkaç mıntıkası, Azerbaycan ile Türkiye arasında kuvvetli bir Ermenistan Taşnak Hükümeti, Ba-lıım'da ve Tiflis'te bilfiil İngiliz işgali ile tehdit ve temrin edilerek bir (üircistan müzahareti, garpta Polonya, cenupta mürteci Rus ordula¬rı.." Doğrusu okuması dahi insanın içini sıkmaktadır; amma birden u l ıık açılmaktadır.
Amma birden bire değişmektedir: "Birden bire Efgan İngilizleri l kovdu, birdenbire İran milliyetperverleri Himaye Ahitnamesi'ne isyan l ederek Küçük Han'ın başında toplandılar, birden bire Türkiye ile Ara¬bistan arasındaki Fransız mıntıkası kan ve ateşle doldu, birden bire Ermenistan Taşnak Hükümeti Türkiye kızıl ordularının inkılapçı ateş¬lerine teslim-i mevcudiyet etti, birden bire Polonya akt-i sulh etti, bir¬den bire değil uzun mücadele ile birer birer, Denikin, Kolçak ve Vran-kel irtica orduları perişan edildi, nihayet emperyalist dünyanın Şark İnkılabı'na çevirdiği demir çemberden bir küçük halka, Batum'da bir avuç İngiliz'in tazyik ettiği bir Gürcistan, Türkiye'de her gün kademe kademe çekilmek bedbahtlığına düşen bir Yunanistan kaldı." Demek ki 1920 sonu ve 1921 başında, emperyalist dünyanın Doğu Devrimi için ördüğü demir ağlar birer birer parçalanıyordu. Bunun yerine, da¬ha doğuda, 1960 yılları ikinci yarısındaki terminoloji ile, "Doğu Dev¬rimci Çemberi" çevriliyordu. Londra korkmakta haklıdır. Doğu'da da düzleyiciler hareket halindeler. İngiltere için düzleyicileri düzlemek elzemdir. Bir arayış içindedir. Ayrıca, korkmak için başka nedenler de var; 1920 sonunda, Ba-kü'de Doğu Kurultayı toplanmaktadır. Enver Paşa, salonda olmasa da, kulislerdedir. Küçük Han ise bir yıldızdı; "Doğu'nun Lenin'i" sıfatı ya¬kıştırılıyordu. Ne getirir, hiç bilinmiyordu; ayrıca John Reed'in bu top¬lantıya, "Zinovyev'in Sirki" dediğini de ol demlerde bilmiyorduk, Marx'a uyumsuzluğunu da ihmal ediyorduk, güçlü bir propaganda de¬ğeri vardı ve sadece bunu biliyoruz. İşte o zamanlardayız.
Bildiğimiz, İngiltere'nin Kafkasya'dan çekildiği ve Anadolu ile İran ve A/erbeyran'ın boljjovi/o olmasından pek ciddi bir şekilde kaygılan-dığıdır, korktuğunu söylcyrlnliri/.. Çünkü Şark'ta şura hükümetleri bir

birini izliyordıı, Kars'la kımıl.un İngili/leı darılılar, amma, Kneıık Han Gilan'da bir sovyet cumhuriyeti kıcııııı.şlıı; demek dü/leyirileci düzlemek arayışındalar.
Kemal Paşa Hazretleri'nin Şark misyonunda, vazife kağıdında, "şu-| raları dağıtmak" maddesinin de olması dikkat çekicidir. Londra çare arıyor ve yeni politikalar peşinde koşuyordu, İngiliz siyasetine yakın Seyit Ziya, İran'da ve bir darbe ile başvekil olmuştu; güzel ama, Sov¬yetler ile pakt yaptı ve popülist bir discours başlattı. Buna rağmen Londra Seyit Ziya'dan umudunu kesmedi, adamları sayıyorlardı ve tam bu sırada, Rıza, Seyit Ziya'yı derdest edip İsviçre'ye postaladı, 1921 Mayıs Ayı'ndayız. Ziya, 1943 yılında döndü ve bizimkilere gelin¬ce, Halide Edip veya Rauf, başkaları da var, daha önce dönebildiler mi; sual ediyorum ve soruları ihmal etmiyoruz.
İşte burada, Digard ve iki çalışma arkadaşı tarafından yazılmış, "L'Iran au XXe Siecle" adlı çalışmada şunları okuyoruz; "La legation britannique resta inquiete pendant le deuxieme semestre 1921. Elle avait perdu Seyyid Ziya, son homme de confiance, et, voyant rouge partout, soupçonnait Reza Khan de s'entendre trop bien avec leş Sovi-etiques." Tam masalımızda beklediğimiz üzere, İran'da İngiliz "hima¬yeci" heyet, protector, pek kaygılıydı, hem adamları Ziya'yı kaybettiler ve hem de Rıza, Sovyetler ile iyi geçiniyordu. İlaveten, Londra, Şark'ta her yerde ve Tahran'da , baktığı her yerde "kızıl", deş rouge partout, görüyordu. İşte yine tam bu sıralarda, bir de Ankara'da Erkan-ı Har¬biye Reisi Fevzi Paşa Hazretleri de kırmızı fes giymeye başlamıştı; bi¬raz fazla olmuyor mu, Şark'ta , Adamo'nun şarkısıyla "her yerde kızıl var", binaenaleyh, emperyalizm için hep korku var.
Bundan sonra mı, Digard ve arkadaşlarının çalışması, kaldığı yer¬den devam etmektedir. "Ce fut seulement apres la victoire definitive de Reza Khan sur leş Jangali que la confiance s'etablit peu a peu." İş¬te yine tam bu sırada, Rıza, Gilan'daki Sovyet Cumhuriyeti'ni bastırdı ve Küçük Han'ın başı kesildi. Ve Londra, Rıza'ya güvenmeye başlıyor¬du; Rıza düzleyicileri düzlemede kabiliyetini gösterdi. Artık yükselme kapıları açılıyordu.
Küçük Han'ın öldürülmesi ve Çerkez Ethem'in tasfiye edilmesi ay¬nı niteliktedir.

Ethem de bir düzleyici idi, “leveller” demek istiyorum, ve leveller şefleri, bize hem Küçük Han’ı hem de Çerkez Ethem’i haber veriyorlar. Leveller şeflere bakacak lire ikisini daha iyi görebiliyoruz. Aynı yıl-jdü/U'ndiler.
Masallarda soruları ihmal etmemek durumundayız, çünkü masal-f tıkıl düzleminde gelişiyorlar ve gelişme sualler ile olmaktadır; han-fhangisini etkilemektedir, münasip sual işte budur. Kemal Paşa mı •y Rıza'yi, yoksa tersi mi; bu soru saçma'dır. Doğrusu birbirini pek el kilediler ve buna mecburdular.
l Kemal Paşa ile Albay Rıza, birbirini takip ettiler ve bir kaçınılmaz-Btlıın söz ediyoruz.
ı Takip ettikleri için İran'ı bilmiyoruz. Gözlerimizi kapatmak için, ilhak yere, İran'ı küçümsüyoruz.
Ilı ı, bilmemek için, gözleri kapamaktır.
Ve insanlık tarihini sadece gözleri açma olarak görmek, sadece göz-rı ı kapamaktır. Obscurantisme dahi, diyebiliriz. Tarihe bir de obscu-ıimi isine açısından bakmak zorundayız.
K.iiçük Han hakkında, meraki acizlerinin bir faslından başka hiçbir ın.ılıınat olmaması, sadece karanlığa düşmektir. Tutulmak ya da aşık felıak, demek istiyorum. Jean-Pierre Digard ve çalışma arkadaşları, sanki, bizim masalımız için tetkikat yaptılar, haberlerini dere ediyorum: "Le statut de la regi-pıı petrolifere du Sud-Ouest etait particılierment delicat. Le sheykh Klıa/'al, emir de l'Arabestan, depuis l'assassinat de son frere en 1897, • ı.iı protege par un traite de 1902 avec leş Britanniques contre leş exactions deş douaniers belges, agents potentiels deş Russes. Leş Ang-lıis durent içi concilier deş interets et deş alliances contradictoires, l'insqıe l'autonomie du Khouzistan ne reposait sur aucun accord juri-(li(|ıe et s'opposait a la politique centralisatrice du governement. En oelobre 1924, pendant leş conges en Europe du ministre anglais Lorai-ne, Reza Khan mena üne campagne vers le sud et obligea Khaz'al a se ınettre en etatde rcbcllion ouverte." Çokhoş, Rıza'nın, tam Ekim 1924 tarihinde , İran'da, Arabistan Emiri Şeyh Hazal'ı, isyana zorladığını

öğreniyoruz; Şeyh, hir isyanı hii8liilıı.ıkl.ıı ki'.k.ı C..IM-M/ Im.ıkıimısllfll hıııııı okııyonı/.. Mölge pelrol yalakları acısından /.engin ve Şeyh KıııİN ılı1 Londra tarafından kollanıp korunuyordu. Sf\ M Sail isyanından hifT kaç ay öncesi idi; bu nedenle teşrih ediyorum.
Birbirini gördüler ve dolayısıyla resmi tarihe görmemek düşüyoB du. Düşeni yaptılar. Bizim masalımızda da Şeyh Sait'in isyana zorlanması büyük ihfl maldir. Üstelik, Şeyh Hazal'ın açık isyana zorlandığı tarihte, Ankfl ra'dan İstanbul Vilayeti'ne, bizim Kürtlerimiz'in isyana hazırlandıkla* rina dair yazılar gittiği de rivayetler arasındadır. Gitmiş mi; ben <• resmi makamların, Kürtler arasındaki her türlü hareketi bildiklerin* itikat edenlerdenim. O halde zor bir paralellik bulmuş oluyoruz; ma J sallarda adettendir.
Paralel olmayanlar da var. Kemal Paşa Hazretleri'nin halifeye niyd bet ve hatta saltanat teklifleriyle karşılaştığını artık biliyoruz. İstedi mi, o yönde rivayetler de olmakla birlikte, bu kadarı yeterlidir. Vah-l dettin'in kerimesi Sabiha ile izdivaç eylemek arzuları hepimizin malu-J mudur. Halil Paşa, hanedan kızları ile izdivacın bir ara "devrimci" biri politika olduğuna işaret ediyor, Enver, Naciye ve Hafız Hakkı bir diğe-l ri ile evlendiler; Mustafa Kemal'in bir eksiği yoktur. Ama damatlık vel Saltanat nasip olmadı ve cumhur reisi oldu; bu noktada da mutabıkız.» Albay Rıza'ya gelince, Kemal Paşa Hazretleri'nin arkasından cumhur-1 başkanı olmayı çok istiyordu; vermediler ve şah oldu. İddiaya göre İra-ni ekabir, Türkiye'de, cumhuriyetin arkasından hilafetin ilga edilme¬sinden ürktüler, sanki kaderler bağlanmıştı, Rıza'nın da laik adımlar J atmasından endişe ettiler ve şahınşah yaptılar.
Ve binnetice, 1920 yıllarında, birisi Türk ve diğeri Türkmen, Vah¬dettin ve Ahmet, tahtlarını kaybettiler. Asil ailelerden gelmeyen iki fermande yerlerine geçtiler.

KÜÇÜK HAN VE ÇERKEZ ETHEM

Masal'ın en zor bölümlerinden birisinin kapısmdayız. İki nedenden dolayı zorluğumuz var; birincisi, Anatolia ve özellikle Zakafkas nüfus ve isyancı eğilimler itibariyle son derece karışıktı, Birinci Dünya Sava-

şı ve hemen sonrasından söz ediyorum, "Zakafkas", Rusça söylenişi¬dir, Moskova'danbakışa^b're söylüyorlar ve "Kafkas-Ötesi" anlamın¬da olup, Batı dillerinde "Transkafkasya" ve Arabi "Mavere-i Kafkas" çağrılıyor, bizim yamaçtan ise "Kafkas-Berisi" demektir, Rusça "Pred-kafkas" diyoruz, Azeriler, ki Rusyalılar ve bunlardan etkilenerek Batı¬lılar "Tatar" tesmiye ediyorlar, Gürcüler ile bilhassa Ermeniler yaşı¬yorlardı, içiçedirler. İçlerine, Hazer Yahudileri, sürgünde gelip İsrael ile bağlan kopuk Yahudiler ile Kripto-Yahudiler mebzulen karışmış¬lar. Hakiki Tatarlar, Kırım Tatarları, Çerkezler ve Dağıstani'ler meya-nında pek çok Yahudi ve Sabetayist teşhis ediyoruz. O kadar öyle ki "dağlı" ya da Moğolca "-tay" ile yapılanı "berktay", ki melezleme ile "dağlı" anlamına gelmekte olup, "Yahudi" karşılığında da istimal edil¬mektedir. Bu hal, hem her hareketin seyrinde zigzaglara sebebiyet ve¬riyor ve hem de teşhis ve teşrihini müşkül hale getiriyor; zemin had safhada kaygandır, diyebiliyoruz.

Bu arada en passant not edebiliyorum, L. Dominian'ın , Amerikan Coğrafya Cemiyeti tarafından 1917 yılında yayınlanmış eseri hayli mü¬him olmalıdır, Avrupa'da dillerin ve milliyetlerin sınırını çiziyordu ve bu meyanda, "in race, language and religion the Circassions of Tur-key", ırk, dil ve din itibariyle Türkiye Çerkezleri'nin hayli karışık ol¬duklarını buyuruyordu. Bazı hallerde Hıristiyan adı taşıyorlar ve am¬ma camilerde ibadet ediyorlar ve ayrıca, representatives of Central Asiatic, European and even Semitic races are found among them, içle¬rinde İç Asya, Avrupa ve hatta Yahudi ırkından olanlar da bulunuyor¬du, ehemmiyetine binaen iktibas etmiş oluyorum. Ben de, pek de na-kilci kalmamak üzere ve kendi keşfim itibariyle, Çerkez, Yahudi ve Sa-betayistler, kurtuluş savaşında çok önemli ve verimli işler yaptılar, di¬yorum. Bu masalda bununla iktifa ediyorum, uzatmıyorum, bunlar, rezerv devlet nazariyesine yatkındılar.

Ancak yanlış intiba vermek istemem, Ethem hakkında hususi bir malumatım yoktur, olursa arz ederim, Teşkilat-ı Mahsusa'da çoktular. Devamla, ayrıca, bu ikincisi, şimdiye kadar hayli karartılmıştır; bizim tarih kitaplarımızı tetkik edenler, bahusus bu bölge tarihinin cahili olarak çıkıyorlar, çünkü bizim tarih tedrisatımızda maksat cahilleştir-mektir. Acizleri, yıllardır, bunu tespit ile, "tarihimiz batıya-çarpık ya-

zılmıştır” vaazında bulunuyordu, her vechede çarpıktır, hu, Saik la cenk ve halıısıs kahraman olmadıkı anlamındadır. Kesini tarih ı.ıh banı için, Şark'ı bilmemek esastır; ilaveten Ick ıııc/.arh paılcoı inim.ı risi peşinde olduğumuzdan, Şark'taki kahramanları silmek /orunda idik.

Şark'a nazaran sadece Sarıkamış yenilgisini biliyoruz, o kadar öyle ki her yıl bir kez Sarıkamış'ı büyük bir bayram olarak tesid ediyoruJ "sarıkamış soytarıları" hiç eksik kalmıyorlar, resmi tarih afyonu ifl kendimizden geçmiş mağlubiyetten haz çıkardığımızı bile fark edemi! yoruz ve kurtuluş savaşını "Anafartalar versus Sarıkamış" mukayese* sine dayandırıyoruz, hala oradalar. Doğrusu acizlerininki dışında, şimdiye kadar bu acı ihmale top yekun bir isyan görülmemiştir; ancall acizleri dahi bu isyanı tertip eylemekle beraber bu misli ihmali olan bifl cumhuriyetin çökeceğini, sukuta mahkum olduğunu, daha önce göre* memiştir. Kusur etmiştir, demek ki cumhuriyet aşkı ve cumhuriyeti] daha ileriye çıkarma hayali, gözlerini bağlamıştır, şimdi anlıyoruz.
Hep birlikte gözlerimizi açıyoruz.

Resmi tarihin uyuşturucu yanını şimdi daha iyi kavrıyoruz. Ve resmi tarihi dahi halkların afyonu sayıyoruz. Müşkülatımızı tadat ile devam ediyoruz.

Başkaları da olabilir, Paul Dumont'u zikredebilirim, önemli bir na-zar'dır, işte bu dönemde, chez leş revolutionaires d'orient, l'idee etait courante, a cette epoque, d'une concordance partielle entre leş enseig-nıents respectifs de l'islam et du socialisme, doğulu ihtilalciler, islam ve sosyalizm doktrinlerinin, kısmen birbirine uyuştuğuna inanıyorlar¬dı. Demek ki islarni ihtilalciler, Rusya'daki Bolşevik iktidara düşman¬ca bakmadılar. Enver ise, tabiatı itibariyle, bir adım ilerdedir, que le socalisme pouvait aider le monde musulman a sortir de l'impasse, sos¬yalist iktidarın yardımıyla, müslüman dünyasının bu çıkmazdan çıka¬bileceğine itikat etmektedir. Hep çıkış arıyordu.

Yeni, ne olduğunu bilmedikleri kesin; tıpkı hemen hemen aynı za¬manda çıkan manda'yı bilmemelerine benziyor. 1919 Sonbahan'nda, Sivas'taki kurtuluş kongresinin, müttefîkan manda lehinde karar al-

masının bir nedenim hmada buluyum/.; lıcycl, prk hılıuiyordıı. (,'ok yeni idi ve çıkartanlar, kötü emellerini diğerkam bir ambalaj arkasın-ıl.ı saklıyorlardı. Buna ilaveten, Türk eliti, 1960 yılında esen yüksek dalga bir yana, hep bir büyük devlete dayanarak kurtulma ve ayakta kalma dogmasına bağlıydı. Demek ki bilgisizlik ve güvensizlik, Sivas kararında çok etkilidir.
Bu nedenle acizleri, Sivas Kongresi hazirunun silme manda oyu vermelerini hiç önemsememişimdir; ancak, Kemal Paşa Hazretle-ri'nin, kendisini ayırarak diğerlerini suçlamasını da, hakkaniyet düs¬turlarına mugayyir bulmuşumdur. Kazım Paşa Hazretleri'nin de buna mümasil işaretleri olmalıdır, kıymettar evrakında da benzer imalar bulabiliyoruz ki haklıdır; bu haksızlığa işaret eden ender zevat arasın¬dadır. Kazım Karabekir, bir yerde, "M. Kemal Paşa, kendisini bağrına hasan ve başına kadar da çıkaran Erzurum Kongresi'nin toplanmasın¬da fikir ve emeği olmadığından, onu, en tehlikeli ve karanlık günlerde toplayan ve himaye edenleri ve topyekün azalarını küçültüyor ve Sivas Kongresi ve azalarını da - kendisini işin içinden sıyırarak- Amerikan mandası istediler, diye lekeliyordu" demektedir. Doğru, Kazım Paşa l lazretleri yerinde konuşmaktadır, gerçekten Mustafa Kemal Paşa'nın kendisinin olmadığı tarih sayfalarını yok sayması bir zaafıdır, ama ne de olsa bunu, diğerleri yanında, bir kişisel zaaf mütalaa edebiliyoruz. Ancak Kemal Paşa'nın olmadığı ve görmediği yerleri çıkararak tarih yazmayı ise bir milli felaket telakki eyliyoruz. Bu nedenle resmi tarihi¬miz, bir milli felaket'tir.
Bunu önceden görebiliyordum, amma ve lakin, ne yazık, "milli fela¬ket" bir tarihle ayakta kalamayacağımızı göremiyordum.
Ne kadar az gördüğümü şimdi daha iyi anlıyorum.
Bolşevizme dönecek olursak, Doktor Dumont'un şu notu da umumi olmakla birlikte tekrar kayda değiyor; de 1919 a 1921, la sovietisation de l'Anatolie au moyen deş dirigeante unionists fut considereee, au Quai d'Orsay et au Foreign office, comme un danger imminent, hem Fransız ve hem İngiliz dış işleri bakanlıkları, 1919-1921 arasında Ana¬dolu'nun sovyetizasyonunu çok yakın bir tehlike sayıyorlardı. Esasen, Quai d'Orsay ile Foreign Office'nin, Anadolu'yu, sovyetizm'e düşmek

üzere değerlendirdiklerini tespiti ziyadesiyle doğru olmakla birlikte ay¬rıntıları çok yanlıştır, Eğer bir tehlike varsa, kaynacında. İttihatçılar yoktu ve Kemalistler vardı; ancak bu o kadar önemli değil, çünkü, Garp payitahtlarının bu tehlike tespiti, politika kurmaya zorluyordu ve masalımız için mühim olan bu olup, bunu kabul etmeden, iyi bir ma¬sal kurmamız imkansızdır.
Burada çok mühim bir nokta var; resmi tarihin en büyük zaafiyet-lerinden birisini de bu vesile ile tespit ediyoruz. Buna göre sadece Ana-fartalar var idi ve bunun ötesinde Osmanlı sadece zavallıdır. Böyle ba- j kılırsa, Düvel-i Muazzama'nın Türkiye'den korkmasını ve çekinmesini anlayamayız ve anlatamayız. Halbuki Çanakkale'den daha önemli za¬fer ve kahramanlıklar var, Kut ve Medine'yi ve Büyük Savaş'ın hemen sonuna doğru, Baku'nun zaptını unutamayız. Biz unutabiliriz, amma, bize karşı savaşan Düvel-i Muazzama unutmuyordu. Kut'ta İngilizleri utanç verici bir yenilgi aldılar ve Bakü'de, Osmanlı kuvvetlerinin bu | menkibevi başarısı karşısında şaştı, kaldılar.
General Harbord'un raporu da, resmi tarihin aşağılayıcı şartlandır- ' malarından sıyrılarak okunabilirse, çok önemli bir teşhisi muhtevidir. Generaller Harbord ve Moseley, bu bölgeyi ancak Türkler'in tutabile¬cekleri sonucuna ulaştılar. Ermenya mandası için geldiler ama, Türk¬ler ile birlikte ele alınmazsa beyhude'dir, sonucuna vardılar. İşte bu mülahazalara binaen, yoksa hayali ve iç propagandaya yönelik "İnönü Zaferi" ve nihayet düşmanın ilerleyişini durdurmaktan ibaret olan Sa¬karya Savaşı ile değil, bunlar var ve ancak gösterildiği kadar kıymet-i J harbiyeyi haiz değildiler, bir tampon devlet arayışında olmakla, 1921 yılının ikinci yansına geldiğimizde, Londra, Ankara ile uyuşma kom¬binezonları peşine düşmüştü ve bir kez düştükten sonra, arkası zor ol¬mamaktadır.
Masal'lar kaba tarihlerden daha incedirler, okunmaları da zeka is¬temektedir, Nasreddin Hoca'mn fıkraları paradoks ve ince çelişkilerle meşbudur. Dolayısıyla vulgarizasyona gerek yoktur, böyle bir durum¬da taraflardan birisini diğerinin casusu veya metbuu görmek ise ah¬maklıktır, teyiden yazıyorum. Binaenaleyh ve şüphesiz kimse kimseyi idare etmiyor ve beş taş oynanmıyordu, kurtuluş savaşı, devam etmek¬tedir. Ancak unsularında nitelik değişiklikleri görüyoruz ve düzleyici-

lerin tasfiye ve maksimalistlerin telef edilmelerini bu cümleden mütalaa etmek zorunda kalıyoruz. Düzleyiciler düzlendikçe ve maksimalistler kırıldıkça uyuşma noktasına daha çok yaklaşılıyordu; resmi tarih kıaal edenler bundan lıabersi/ kaldılar.
Tekrar dönecek olursak, Wilson dahi, tarih sahnesine yeni gelen
l llol.şevi/m'i bilmiyordu, "manageable" saydığı kesindir. Kemal ve Ka-
/nıı l'asalar, esasta birbirinden hiç ayrılmadılar, doktriner değildiler
\r yararlanmak istiyorlardı. Sınıfi açıdan, Enver'den önce ve daha çok,
•osyalizme karşıydılar ve Sovyetler'e doğru her adımda, içerdeki sos-
•yalist elemanları kırmak ve sütunları yıkmak ihtiyacını daha çok duy-
•dıılar. Duyduklarını, en kararlı bir biçimde, yapmaktan hiç geri kalma-
I dılar.
İsyancılar, iktidan görünce, en çok yoldaş-isyancılardan korkarlar. l Ve korktular.
Bolşevikler, iktidara geldikten sonra, nerede ise hiç sosyalist iktidar istemediler.

Devamla, sadece elit tabaka da değil, altta da bir düşmanlık göre¬miyoruz, 1920 yılı sonunda, Bakü'de Zinovyev'in inisiyatifi ve başkan¬lığında düzenlenen Doğu Halkları Kongresi'nin açılış konuşmasında /inovyev'in söyledikleri şayan-ı dikkat idi. Zinovyev, Kemal Paşa ön¬derliğindeki hareketin hedefinin, halifenin "kutsal kişiliğini" düşman¬dan kurtarmak olduğunu belirtmekle, "bu komünistçe bir görüş mü, hayır" deyip saygı ile karşıladıklarını ilave etmektedir. Saygı, iş birliği¬ne kapı'dır.

Amma ben, Zinovyev'in konuşmasının bu bölümünün bu paragra¬fını o kadar önemli bulmuyorum, "kendisine liberal diyen" bir Türk politikacısı ile karşılaşınca, "Türk köylüsünün Bolşevizm'den ne anla¬dığını sordum" diyordu; riyaset kürsüsündedir, liberal Türk politikacı¬sı ise, Zinovyev'e, "biz, genellikle bu kelimeyi, İngilizler'e karşı müca¬dele etmek ve bize de yardım etmek isteyen kişiler için kullanırız" ce¬vabını vermişti, mühimdir. Gerçekten de öyledir; "Bolşevik demek İn¬giliz'e karşı olmaktır", bu kadar basit anlaşılıyordu. Yalnızca basit köy¬lü değil, güzide tabakanın çoğu da böyle telakki ediyordu; masalımız için tespit ediyoruz.

Bu açıdan baktığımızda, İngiliz emperyalizmine karşı cenge çıkmış olanların dışında Şark'ta, Bolşevizm'in fazla ilgi çektiğini söyleyeme yiz. Lenin'in müsbet işaretlerinin aksine 1905 Burjuva İhtilali'ıiin du fazla bir heyecan yarattığını mütalaa edemiyoruz. Şark'ta, Rusya'dan esen asıl kuvvetli rüzgar yine 1905 tarihindedir ve Burjuva Devri mi'nin önemli saikleri arasındadır. Bu, Japonya'nın 1904-1905 Har bi'nde Rusya'yı mağlup ve perişan etmesidir. Büyük bir sevinç yarattı* ğını tekrar etmek durumundayım.
Şark'ta nasıl mı anlaşıldı; tarihçi Grousset, leş repercussions de victoire japonaise furent incalculables en Asie, diyordu ve ben, ikij ayırabiliyorum. Birincisi, Şark Garb'ı yenebilmektedir ve beyaz ırk ye¬nilmektedir. İkincisi, adı duyulmamışlar, o tarihe dek Japonlar'ın esa- î mesi pek okunmuyordu, adı bilinenleri perişan ediyordu; başka bir nefes'tir.
İttihatçılar da bu nefesi duydular ve içlerine çektiler, sanki kuruluş¬larını Reval Mülakatı'na bağlıyorlar, Büyük Britanya İmparatoru ile Rusya Çan, Reval'de buluştular ve Türkiye'yi paylaşmakta anlaştılar. Eyüp Sabri, Resneli Niyazi ve Enver, bu sonuncuya "Kahraman-ı Hür¬riyet" dediler, işte Reval'dan sonra dağa çıktılar. Düvel-i Muazzama'yı ve müstebit idareyi yenebileceklerine inanmaya başlamışlardı. Öte bir yerde, Hintli Roy'un devrim aramak üzere daha Şark'a çıkışı da bun¬dan sonra idi ve bir ilgisini kurabilir miyiz, bilemiyorum, Ağa Han da , "Ali India Moslem League", Tüm Hindistan İslam Birliği'ni yine 1906 yılında kurmuştu. İran'da da Küçük Han, 1906 yılında, jengel'e, Farisi "orman" demektir ve İngilizce "jungle", çıktı ve isyan için hazırlanma¬ya başlıyordu. Küçük Han'a, Mirza Bozorg'un oğludur ve "bozorg" Fa¬risi "büyük" anlamındadır, "İran'ın Lenin'i" deseler de, Şark'ın Robin Hood'u tabiri daha da uygun düşüyordu. Zenginleri yakaladı, fidye al¬dı ve aldıklarını fukaraya dağıttı; Şark'ta da vardılar.
Boryan'ın 1928 tarihli telifini her daim istifadeyle tetkik ediyorum, v şest vilayetah turyetskoy armenii, Van, Diyarbekir, Bitlis, Erzurum, Muş i Harpııt, annene sostavlyali po sravneniyu s musul'manami bol'şinsvo naseleniya, isimleri tadat edilen bu altı vilayette, Ermeni-ler'in müsliimanlardan daha kalabalık olduklarını iddia etmektedir. Tartışmalıdır, ancak daha önemlisi ise, 1878 Berlin Konvansiyonu

Sonrasında, “Armeniya” sözücüğünün çizildiğini ve zamanev ego Kar
/
elistaııom, değiştirildiğini ileri sürmesidir. Bıı noktayı tekrareıı nol el nıedeıı geçemiyorum; Türkiye Kürtleri'ıiin Sevr'e karşı ve kurtuluş
cadelesinde Türkler ile neden, et ve kemik misali, birlikte oldukla-
IIIH açıklamaya mühim yardımda bulunmakladır. Buradan devanı nlıvoruz.

Krmeni asıllı, Sovyet tarihçi Boryan doğru mu hesap ediyor; bura-|da bizi ilgilendirmiyor. Van'da diğer anasır ile Türkler'in toplamına galebe çaldıklarına kesin gözüyle bakabiliyoruz. Baku ise bir Ermeni •eriri idi; Baku'nun Ermeni hegemonyasında olması ve tüm Zakaf-Bcas'da Bolşeviklerin yalnızca Bakü'de bir güç edinebilmelerini, masa¬lımız açısından dikkate değer buluyorum.

Ne müthiş bir transformasyon, Berlin Antlaşması'na kadar "Erme¬ni" olanlar, Sevr'e ve kurtuluş mücadelesine gelindiğinde, zamanev ego Kurdistanom, Kürt oldular. Demek ki Kürtler, Ermeni'lerden ka¬za ılımlarını koruyabilmek üzere, Türkler ile birlikte savaşmak zorun¬daydılar. Demek ki masallar, gerçekten kaçınılmazlıklar ve zorunlu¬luklara dayanmaktadırlar. Amma ne yazık, yönetici kadrolar, bunu ve zorunlulukların eskiyebileceğin! göremediler; belki de görüyorlardı ve görmek istemediler. Görebilselerdi, Sait'in isyanını önlemek için daha özenli olurlardı ve tersini yaptılar ve belki de zorladılar.

Masal'ı bir nebze terk ile bir devamlılıktan söz edebilir miyim; Sul¬tan Hamid, bu yola ve ciddiyetle,ı895 yıllarında koyuldu ve 1915 yılın¬da, haleflerinin eliyle, önemli bir mesafe kaydedilmişti. Burada Kürt-ler'i kullandılar ve Hamidiye Alayları, Kürtler'in Ermeniler'e karşı dü¬zenli birlikleri oldular. Ermeniler'e karşı "kurt rolü", 1945 ve 1947 ara¬sında üniversite gençliği tarafından oynanıyordu ve hedef yeni'dir, bu kez, Tan Matbaası'nın basımında ve Ankara Üniversite Rektörü Kan-su'nun makamında, yüzüne tükürülerek, elinden itiramameler alınıp tasfiye edilmesinde, geleneksel hamidiye alayları askerleri, bu kez üni¬versite gençliği idi. Üniversite gençliği, daha sonra içlerinden cumhur¬başkanları ve maruf gazeteciler çıksa da, bir güruh oldular ve yeni üni¬versiteyi yıkmayı denediler ve aydınları terörize ettiler. Üniversite'yi soldan sağa döndürmekte bu "sağ terör" hayli mühim idi. Daha sonra ise, üçüncü büyük iç savaşta, hamidiye alayları, "ülkücüler" ile takvi-

yeli "özel kuvvetler" olarak götündüler. İsim ve işler değişti, ;mıa ma¬hiyeti aynı kaldı; devamlılık mahiyettedir.
Türkler, birincisi, 1945-1947 ve ikincisi, 1956-1960, üçüncüsü, 1968-1972 ve dördüncüsü 1977-1983, üniversite'ye tahammül edeme-j diler. Moğol sürüleri misali saldırdılar ve üniversiteleri sürülerle dol¬durunca mesut oldular. Şimdi çok mesutturlar ve o kadar öyle ki çok tüklerini dahi fark edemiyorlar. Bu masal'dır ve masalımızın acıklı ya- j nıdır, artık gözlerimiz kuruduğu için yaş dökemiyoruz.
Devam ederken bir soru daha formüle edebiliyorum; acaba, 1915 j Tehciri, hemen öncesindeki, Selanik'in kaybını telafi maksadına mil matuf idi, sormak iyidir. Devamında da mübadele var; o halde, en azından, bu bapta, hamidiyen, talatist ve kemalist çizgilerde bir ayniJ yet ve devamlılık görebiliyoruz. Masal içinde olsa da bilim, öyleyse, j hep devamlılıklar peşindedir. Devrimler ise kopuklukları abartmak zorundadırlar.
Devamla, ne kadar dolduruldu, Lord Kinros, bir seyyah kisvesinde l ve 1950 yıllarında, uğradığı Van'ı hala tenha bir şehir olarak tasvir edi-! yordu; sanki terk edilmişti. Baku ise 1918 tarihinde dahi bir Ermeni! kenti görünümündeydi; hemen gözümüze batan iki özelliği var. Birin-] çişi, o tarihte, Amerika'nın toplamına eşit petrol çıkarıyordu. İkincisi, bütün Kafkasya'da, Bolşevikler sadece Bakü'de bir varlıktılar. Çoğu Ermeni idi ve çok olmamak üzere, Azeri işçi ve bazı aydınlar da, Bol-şevizm'e meylediyordu. Bu, bölgenin de Bolşevizm'in de, önemli soru¬nudur.
İşte böylece masalımızın bilmecelerinden birisine çok yaklaşmış j durumdayız. Tekrar etmek istiyorum, Bolşevikler, Kafkasya'da hayli j zayıftılar. Gürcüstan'da Menşevikler hakimdiler, Ermenistan'da Daş-nak'lar ve Azerbeycan'da ise Müsavat tek önemli harekettiler ve bun ların hepsi milliyetçi hareketlerdi. Nitekim çok istifadeli ve güvenilir j çalışmasında Kazemzadeh, biz Kazımzade diyebiliriz, önce the most j important rival of the Bolseviks in Azerbaijan was undoubtedly the Müsavat dedikten sonra the Soviets forces was much smaller than eit-herthose of the Müsavat ör the Dashnaktsutiun ibaresiyle de Bolsevik-ler'in çok geriden geldiklerini teyid etmektedir. Peki öyleyse ya da va

ziyet bu merkezdeyse, Kafkasya'nın sovyeti/asyomı nasıl oldu; havlı /.ur bir sualdir. Ovap için de, bir Kopernik İhtilali'ne daha muhtacı/..
Krmeniler, Bolşevikleri, rusifikasyon ve Musavat'ı turkifıkasyon mekanizmaları olarak görüyorlar ve her ikisine de şiddetle karşı duru¬yorlardı. Gürcüstan'a hakim Menşevikler ise, Savaş sonrasında tam
fclilliyetçi ideolojiye hüründüler ve dış desteklerle birlikte Bolşevikler'e •_.ıddel ir karsı çıktılar. Azeri Müsavat ise kemalistler ile karşı karsıya ve
•ttihatçılarla yan yana konuşlandılar. Tarihin paradokslarından birisi-ıı burada okuyoruz.
İkinci paradoksu bunun yanına koymak zorundayız; Sovyet komü-•JİstIeri, millici komünistlere çok karşıydılar ve nefret ettiklerini söyle-•rebiliriz. Soğuk Savaş döneminde başta Bennigsen'in çalışmalarıyla, •>oshumous bir şöhret olan Sultan Galiev en çok nefret edilenlerin ba¬cındaydı; Galiev, radikal "komünist" olmasına komünistti, o kadar öy¬le ki, Küçük Han'ın Sovyet Cumhuriyeti'ni tasvip etmekte ve Küçük
I lan'ı desteklemekle birlikte, yeteri kadar komünist bulmuyordu. Sov-
lyet komünistlerinden ayrıldığı nokta hem Batı'ya ve hem de işçi sınıfı¬
na Küvenmemesindedir; Şark'a ve emekçi köylülere bakıyordu. Galiev,
Rıza'ya çok karşıydı ve Mustafa Kemal'i ise hiç önemsemiyordu. Bu l da, Moskova'ya ters düşüyordu ve ayrıca hem Anadolu'da ve hem de iran'da örgütlenmek üzere temaslar yapıyordu. Bu, ikinci paradoksa giriş'tir.
Masal mı, kutu kutudur.
Hem Galiev'i ve hem de kemalizmi tutan mütefekkirlerimizi hiç kavrayamadım. Soğuk Savaş'm araştırmacısıydı, bir Soğuk Savaş süvarisi olarak (ialiev'i kamçıladı, Fransızca yazıyordu ve bizde Atilla İlhan'ı çok etki¬ledi, Bennigsen'den söz ediyorum, amma ne olursa olsun şu tespiti, Moscow's preference for neutralistic moderate regimes över revolutio-nıııy ınovements in the East underscores the limited nature of the Oc-inln'r Revolution from the beginnig as well as the inherent Russian
I1 ist rüşt of forces vvlıirh t hey neither could control nor understand, ha¬
rikadır; "Ruslar", anlamadıkları ve kontrol edemedikleri güçlere hiç
p.ııvemın-diler, Bu KİıveıiM/lır.m Marksizm'e ağır bastığı durumları bi-

liyoruz, Moskova'nın, radikal millici koınimislier ycunc, Muştala Ke¬mal ve Albay Rıza ile işbirliği yapması, kendi doklrıııiylr tanı bir lena-j kuz halidir. O halde, Moskova'nın, işte bu tarihle, Ankara ile kurduğu dostane ilişkileri, Rusya Marksizmi'nin büyük bir tenakuzu telakki etJ mede, benim önümde olanlar çoktur.
İç Asya'da Galiev, Batı Anadolu'da Ethem, Gilan'da Küçük Han ile l zaman zaman işbirliği yaptı; ama geçicidir. İlk fırsatta bunları tek edi-] yordu ve hem Ethem ve hem Küçük Han'da ve hem de Mustafa Supa hi'de, Ankara ve Tahran'ı "terbiye edici" bir potansiyel görüyordu. Bu-J nü şuradan da çıkarıyoruz, Moskova'nın Mustafa Kemal'i ve Rıza'yı i desteklediği halde komünistlerin ayrı örgütlenmeleri için ısrar etmele-1 rinin arkasında da bu saik var; ayrı örgütleri ve zaman zaman, Ankara l ile Tahran'ı rahatsız etmek üzere harekete geçirmek mümkündür. Bu¬na "terbiye edici" potansiyel adını veriyorum.
Bir sorunu daha var, İç Savaş Bolşevikler'in zaferi ile bitince, komü¬nist partileri dolmaya başladı; Sovyetler'e karşı savaşanların da bir bö* lümü "komünist" oldular. Bu, bu partilerin muhafazakar nitelik kazan- j ması demektir, Müslüman yörelerdeki partiler, Azeri partisi, Gürcü l partisi ve çeşitli partilerde Yahudiler, en muhafazakar "komünist" par- ı tileri ve partilileri oldular; Moskova, bunun farkındaydı. Millici komü- [nistlerin bu partiler içinde müttefikler kazanmalarından korkuyorlar¬dı. Korkuyorlardı, ama, olanların hepsini bilmiyorlardı; Velidi To-gan'ın Bolşevikler'e yenildikten sonra, Çeka peşinde kaçarken, Musta¬fa Suphi'nin evinde saklanması çok öğreticidir, üzerinde ayrıca dur¬mak zorundayım.
Millici komünist mi, her hal ü karda, Rusofob'turlar.
Sovyet komünistleri, Rusları sevmeyenlerden çok çekindiler.
Ayrıca masalın ileri bir bölümünde değinebilirim, İkinci Dünya Sa-vaşı'nı hemen izleyen zamanda, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den üs ve j toprak istediği masalı çok alevli bir sorun haline getirilmişti, acizleri ve] sadece sezgilerine dayanarak buna da itiraz etmişti. Şimdi bu itiraz doğrulanmaktadır. Yalnız, Azeri ve Gürcü tarafının, Türkiye'den top¬rak istemede büyük şamata yaptığını da hiç inkar etmiyorduk. İşte bu şamatayı yapanlar bu muhafazakar ve komünist partideki "millici" ka¬nat idi. Moskova'da Stalin, bunları durdurabilmiştir.

İkinci Dünya Savası'um lıeıneıı sonunda, Türkiye'den toprak ve hatla üs istenmesine karşı çıkan ve şamataları susturan Stalin, Birinci l »uıya Savaşı'mn sonunda ise, so, the interests of the peoples masses «lıctate that the demand for secession of the border regions at this sta-ge of the revolution is profoundly counterrevolutionary, "kendi kade-ni tayin etme" ilkesini mutlak olmaktan çıkarıyor ve sınır bölgeleri¬in Sovyetler'den ayrılma isteklerini ve ayrılmalarını da karşı-devrim-i ilan ediyordu. Demek ki, Ermenistan ve Azerbeycan ve Gürcistan, ovyetize edilmek durumundadır. Aksi, karşı-devrimcilik'tir. Ama nasıl ve Bolşevikler çok zayıftılar.

Artık bu masalda sıra Halil Paşa'da, Kut-ul Amara Kahramanı ve Kurtuluş Savaşı'mn doğal lideridir. Mustafa Kemal'in, liderlik yarışın¬a en tehlikeli rakibi saydığını söyleyebiliyorum. Diğer taraftan, En¬ver'in amcası olmakla, hatıratına "bitmeyen savaş" adını koyması da Bayan-ı dikkat idi; Enver'in amcası Halil de, yenilgiyi kabul etmiyordu, inaksimalist diyebiliyoruz. Kafkasya'da mücadele ederken, Kazım Pa-Işa'dan iki şifre aldığını söylemekle hatıratına derç ediyor ki birisi şu¬dur; "sizin, Enver ve Nuri Paşalar'ın, şimdi başta gelen vazifeleriniz, l Sovyet idaresini Türk hududuna kadar ulaştırmak olmalıdır. Bu yolda vü rünmesi lazımdır, aksi takdirde hareket edilecek olursa, bu başkala¬rının durumuna yarayacaktır." Çok enteresan, "Sovyet idaresini, Türk hududuna kadar ulaştırmak" formülasyonunu burada buluyoruz. Doğru mu, inanmak zor olsa da inanmak zorundayız.

Başka bir şifrede de, Kazım Paşa, "bu durumda Nuri Paşa'nın, Bol¬şevikler'e karşı Dağıstan'da cephe alması teessüfe şayandır" deniliyor¬du; Nuri, Halil'in diğer yeğeni ve Enver'in kardeşidir. Kafkasya İslam ()rdulan komutanı idi ve Baku'yu almıştı. Her yerde, Bolşevikler ile savaşıyorlardı ve özellikle Azerbeycan'm sovyetize edilmesine itiraz ediyorlardı. Maksimalist'tir.
Kafkasya'yı kemalistler sovyetize ettiler.

Güzel, yeni çalışmalarda, belki de Tezler'in rüzgarıdır, bu noktada ittifak var. Nitekim Doktor Gökay, "Turkey Between Russian Bolshe-vism and British Imperialism" nam kıymetdar eserinde, Sovyet kay¬naklarına da vakıfen, "Kemal urged, the Turks should do everything in

the Caucasus to facilitate the Bolshevik coniml ol ılıc ıvgion" Irspilinj, yapıyordu. Bu bir direktif idi ve General Veysel Üniivar da, o tarihtfl binbaşı, "Kurtuluş Savaşında Bolşeviklerle Sekiz Ay" başlığında topla-1 dığı hatıratında, Azerbeycan'ın bolşevizasyonu sırasında, emir geline^ Bolşevik subay işaretler taktıklarını ve birliklerinin adını da, "İnkılaba ı Türkiye Şark Cephesi Kızıl Müfrezesi" olarak değiştirdiklerini de h J ber veriyor. Benzer haberleri, Profesör Sonyel ve Profesör Dumont'J kitaplarından da alıyoruz. Öyleyse masalımızın bu faslı hayli sahih ol«l makla inanmak zorundayız.

Binbaşı Ünüvar'ın, muhtasar amma kıymetli hatıratına ilavetenj Azerbeycan'ın mühim komünist şeflerinden Bagirov da "Bakü'deM Sovyet darbesinin hazırlanmasında Bolşevikler'e yardım eden Must J fa Kemal yanlısı Türk subayları, askerleri ve memurları vardı" yollu yazmıştır. Azerbeycan'da Sovyet düzeni kurulduktan birkaç gün son J Kirov ve Orconikidze, Lenin'e gönderdikleri raporlarında, "Türk asi kerleri ve subayları Bakü'deki devrim yararına son derece etkin bir rol l oynadılar" diyordu. Musavatist hükümetin yolunu kesen ve yakalan! masını sağlayan da kemalistler oldular. Stalin'in karşı-devrimci tabir ettiği Azerileri, maksimalistler kurtarmak istediler ve minimalistler isal derdest ettiler.

Paradoks ile trajedileri ayıramadığımız haller de var.

Maksimalistler ile minimalistler arasındaki çatışmanın en keskin olduğu cephelerden birisi işte Kafkasya'dır. Bu ise, başlı başına bir] açıklık olmakla masalımızın en zor kapısından içeriye giriyoruz. Sim-1 di yüksek bir aydınlık var.

Büyük Britanya İmparatorluğu, düzleyicilerin düzlenmesinden ya- j nadir. Çünkü düzleyicilerin anti-emperyalist olmaları bir yana hepsin- • de İngilizler'e karşı kin var. İttihatçılar'dan "bitmeyen savaş" düsturu¬nu benimseyenlerde, Küçük Han ve Galiev'de bu kin çok şiddetlidir. ; Ancak Sovyet tarafı da, bunlarla bir süre oynadıktan sonra, bu millici komünistlerin ya da Digard ve çalışma arkadaşlarının tespitiyle, bu panislamiste, nationaliste, popüliste veya cryptocommuniste'lerin düzlenmesini tercih etmiştir. Aradaki farkı oyun zamanında, "tenef¬füs" buluyoruz. "Teneffüs" mü, soluk alma olup tamamen ihmal ede¬miyoruz.

Fransız yazarlar, Küçük Han'ı "Kripto-Komünist" sayıyorlar ve ben dr bu sayımı genişlet iyonun. On Yedinci yüzyıl İngiliz devrimcilerini hatırlıyoruz, hepsi embriyonic aşamada komünist idiler, "Gizli Komü¬nist" denebiliyor ve dinselliğe had safhada bulaşıktılar; kuşkusuz, ez

•ümle, Çerkez Ethem'i de kripto-komünist telakki etmeyi münasip bu¬luyorum. Çerkez Ethem, Ankara'nın Sovyetler ile bir antlaşma ve Sov¬yet ler'in de Londra ile uzlaşma görüşmeleri sırasında tasfiye edilmişti

ve Küçük Han ise Sovyet-İran ve Sovyet-İngiliz antlaşmalarından he-ıııen sonra ortadan kaldırılıyordu. Düzleyicilerin düzlenmeleri ile
londra'yla uzlaşma arasında bir ilişki çıkabiliyor; abarttığımızı sanmı-
lyorum.

Bir de şu var, Halil Paşaya güvenecek olursak, Kazını Paşa, sovye-•Jzmin açıkça Türk sınırına uzatılmasını istiyordu; bunu gerçekten şif-•t'ye döktü mü, bilemiyorum. Amma icraat bu merkezdedir ve Şark'ta fcovyetler ile komşuluk realize edilmişti. Cenup'ta ise, Musul'un hedi¬ye edilmesine razı olmakla Büyük Britanya ile komşuluk perçinleşmiş-İM. Bu, sınırları, Düvel-i Muazzama'ya dayadığımız anlamındadır. Şimdi soru şudur; Küçük Han ile bir temas var mıydı, pek kuşku duyamıyoruz.

İran'da olabilir, bilmiyorum, Küçük Han hakkında, Batı dillerinde [en eski ve belki de en değerli bilgilere ulaşmış haldeyiz, 1920 Sonba-lıan'nda, Revue de Monde Musulman Dergisi'nde yayınlanmış, yazarı .idece Martchenko olarak kaydedilmektedir. Müstear mı, bunu da bil¬miyoruz; amma içinden olduğu izlenimini vermektedir. Ve hem Et-heın'in ve hem de Küçük Han'ın prestijlerinin yüksek olduğu bir za¬manıdır. Bu tarihte toplanan Doğu Kurultayı, İrani komünist Sultan-/.ade'nin teklifi üzerine Küçük Han'a bir mesaj gönderme kararını alı¬yordu. Martchenko'nun tebliğinin bu tarihe yakın zamanda kaleme alındığını çıkarabiliyorum.

Kthem ile Küçük Han arasında çok büyük bir yakınlık kurduğum kesindir. Küçük Han bir vaiz ve Ethem ise bir küçük zabit idi. İkisi de l u karadan yana, zenginlere sevgisiz ve İngilizler'e düşmandılar. Et¬hem ile bağlantılı görülen Eskişehir'deki "Yeni Dünya" komünizandı ve "yoldaş": »• ır-.mm hitap sekli olarak seçmişlerdi. Burada komünist

fırkaların hangisinin "resini" ya da salık- ve hangisinin "salıilı" olduğu¬nu önemsemememeyi öneriyorum. Çünkü salıih'ler sonra "kemalist"! ideolog oldular ve sahte'ler kayboldular. Demek Kthem'e partizanları! "yoldaş" diyorlardı, Ethem de "devrimci" yöntemler uyguluyordu, sa-J vasin finansmanım zenginlere yüklüyor ve yolsuzları, karargahının önünde astırıyordu. Bu kadar benzerlik yeterlidir.
Peki neden Küçük Han ölçüsünde olsa da parlamadı; güzel soru-j dur, üç cevap arz edebiliyorum. Birincisini, Martchenko'dan ödünç j alıyorum, "La Perse, qui est l'Espagne de l'Asie", diyordu ki, müthiş bil formülasyondur. "İran, Asya'nın İspanyası'dır" ve bölge-şovenizmi ile söyleyecek olursak, "İspanya, Avrupa'nın İram'dır" ve her zaman pat¬lamaya ve kıyama hazır olduğu anlamındadır. Bu yakıştırma ise en çok • Küçük Han'ın memleketi Gilan ve Rest için doğru idi; önce toprakla-j rın verimini karşılaştırıyoruz.
Şimdiki Türkiye'yi bırakıyorum, Güney ve Doğu Asya isyancı olabil¬miştir, fakat, Ethem'in bölgesi, Batı için sadece miskindiler diyebiliriz, l İsmet Paşa'ya izafe edilen, kurtuluş zamanında, halka gideceklere,! dikkatli olun önce isyancıları keserler, anlamındaki rivayeti yok saya-1 mayız. Kazım Paşa, İzmir'in işgali üzerine sergilenen tepkisizliğe lanet l okuyordu, İttihatçılar, teslimiyetçi Batı'yı ayağa kaldırmak üzere çare-ler arıyordu. Kemalistler, İstiklal Mahkemesi'ni uyuşuk ve kurtuluş sa- j vasi kaçkını askerlerin boynunu koparmak için kurdular.
İkincisi, Küçük Han, Resti idi, İrani'ler Kilekler'e, Gilan da deniyor, l "Resti" diyorlar, Hazar'ın zengin petrol yataklarını tutan Gilan'lılar, l Farisi konuşuyorlar, amma İrani sayılmıyorlar. Küçük Han, genç ya- j şından itibaren ilerici ve devrimci hareketlere karışıyor, bizim Meşru-tiyet'e denk düşen Anayasa Devrimi'nde de var, geniş açıdan bakıyor, J zenofob olduğu kesin, Ruslar'ı ve İngilizler'i ülkesinden kovmak üzere l savaşıyor, İngilizler bir millici politikacıyı tutuklayınca Binbaşı Noel'i j ve konsolosu jengele kaldırıyor ve sonra takas ediyor. Fransız araştır- ! macılar, "maquisard jangalais" tabir ediyorlar, bunu asıl, İkinci Sa-vaş'ta işgalci Alman faşistlere karşı savaşan mukavemetçiler için kul¬lanıyorlardı, çoğunluğu komünist olan rezistans'çılara "maquisard" derler, maki'den geliyor; Küçük Han, sabırlı ve kurnazdır. Kayboluyor ve tekrar çıkıyor; uzun erimli bir devrimcidir.

Ethem, böyle bir tarihten mahrumdu. Teşkilat-ı Malısusa'daıı oldu ğıııuı biliyoruz; Kııveı Te.skilatı Mahsusa'yı, Şark'ta ve Müslüman top¬raklarda ihtilaller yapmak ii/ere kurmuştu. Pogosyan, bunu, Turyets-kiy voenno-strategiçeykiy plan, predusmatrival takje ispol'zovanie intısurnıanskih naradov dlya organizatsü vosstaniya protiv stran an-tıınlı, s tzel'yu sozdaniya "Velikoy Turtzii", açıklıkla not etmektedir; Itiı inci Savaş'ta temel strateji, "Büyük Türkiye" oluyordu. İsyanlar ve ihtilaller hazırlamak esas'tır ve Pogosyan da, "dlya organizatsi-vosstania" sözüyle bunu belli ediyor; bununla, Mısır'ı tekrar almak bir yana, s tzel'yu zahvata Kavkaza, Povolj'ya, Sredniy Azü, İrana, Af-•anistana i Severnoy Indii, burada isyan bölgesi çiziliyor, Kavkazya, Volga Boyu, Orta Asya, İran, Afganistan ve Kuzey Hindistan'ın zaptını hedef alıyordu. Ethem de buradadır.
Teşkilat-ı Mahsusa şefi , Ethem ve Ethem ile Kılıç Ali gibi küçük za¬bit, Teşkilat-ı Mahsusa'dan Osman Dede'm misli Kafkasyalı Kuşcuba-şı Kşref in anlattıkları da bu yöndedir. Anadolu'dan önce Trakya'da "Muvakkat Cumhuriyet" kurmada Eşref ile kardeşi Hacı Sami çok bü¬yük işler başardılar; yaman ihtilalci Hacı Sami'nin Enver'i İç Asya'da savaşa ikna ettiği rivayeti de var. Özel savaş ve isyan mimarı Eşref, Hindistan'a kadar uzanmak istediklerini de teyid etmektedir, uzana-madıysa eli değmemiştir. Sonra mı, Eşref bir çiftlikte yaşamaya razı ol¬du, bir yabancı bir Amerikalı olmasa belki hatıratım bile anlatmaya ce-•..ıı et etmezdi ve Hacı Sami ise, kendisine yasak topraklara, Türki¬ye'ye, girmek isterken sınırda öldürüldü. Bunlar, hep, maksimalisttiler ve Kthem dahil bir tarih yazamadan tasfiye edildiler.
Doktor Stoddard'ın eserinde "Eşref Kuşçubaşı and the Role of the Teskilat-ı Mahsusa in the Campaign against Egypt" bölümü bahusus mühimdir. Öyle anlıyoruz, bu maksimalistler islam nüfuslu yerleri bir t't'iık meydanı sandılar; gözlerini kırpmadılar ve artık seçtikleri zemi-nı biliyoruz, fakat, kaç kişi ve kimler, işte bunu bilmiyoruz. Bildiğimiz, Doktor Stoddard'ın listesinin natamam olduğudur ve Cumhuriyet, ta¬mamını bilmeyi ise hiç istememektedir. Teşkilat-ı Mahsusa efradı ve bahusus tarihi bilinirse, resmi tarihin "macera" dediklerinin "Büyük Türkiye" cengi olduğu anlaşılabilecektir, kaygı bu olabilir; minimalist-ler, bilmeyi hep reddettiler.

Minimalizm, eninde-sonunda, obscurantizm'dir.
Üçüncüsü ise cevap değil ve sual'dir, acaba bir tarih yazılmaması için mi, erken tasfiye edildiler; isyana zorlandığı kesindir. Emr-i vaki ile sonu belli isyana mecbur etmek, Şark'ta tasfiye yollarından en mü¬himi ve başarı şansı en yüksek olanıdır. Ethem meselesinde de bunu ve evvela acizleri deşifre eylemişti;bu deşifrasyonun akabinde, "hain değildir", ilanatında bulunmuştu. Bir başka vesile ile, daha yakın za manlarda, isyana sürükleyip düşmana ilhak ettirmek oyunundan sc ederek buna "Çerkez Ethem Oyunu" adı dahi vermiştir. Bu oyunu deşifrasyonu bildiğimden beni hiç kimse prematüre isyana tahrik ede¬mediler ve Ethem'de has çıktı, kurşun değil lastik sapandan bir taş b le sıkmadı, tevekkül gösterdi, canını kurtarmak ile yetindi. Ama tas ye için bu yetmemektedir, "hain" demeye mecburdular; masall mecburiyetleri de yazmaktadırlar.
Ama masallara inanmamak hürriyeti de var.
Gizli tarih ise can-veren'dir.
Küçük Han çekildi ve tekrar çıktı. Ethem çıkamadı.
İşte şimdi Nur Tarih'inden bir rivayet aktarmamın zamanıdır; Rıza Nur, şunları da yazıyordu: "Mustafa Kemal, Ethem'in kazandığı şöhre- j ti bir türlü hazmedemiyordu. İçini kurtlar yiyordu. Ethem'i kendisine j tehlike görmeye başladı. Onu imha fikrine düştü. Ali Fuad'ın Ethem ile l beraber olduğuna kani idi. Ordu Kumandam Ali Fuad ve Ethem'in j kuvvetleri o vakit Şark Cephesi müstesna yegane kuvvetti. On bin kişi kadar idiler." Mukayese için veriyorum, Küçük Han iki bin askere sa hipti, demek ki kıymet-i harbiyesi var. İnkar edemiyoruz.
Güzel, ancak, iki sual karşımıza çıkıyor, bu tespite değer biçecek miyiz, birincisi budur. Peki, Ethem'in şöhretini hazmedemeyen neden j İsmet Bey olmasın, ikincisi budur ve Ethem ile aynı zeminde savaşan' İsmet Bey idi. Nitekim "Fiktif İnönü Zaferi", Ethem'in tasfiyesi ile, za¬man planında, içiçedir. Son nokta ise şu olabilir, bu da bir masal'dır.
Bu kadar erken tasfiyeye, ki Mustafa Suphi'ninki ile, eş zamanlıdır, hayran olmamak elimizden gelmiyor, ne büyük cüret'tir, bunu görebi¬liyoruz. Bunu ve de "İnönü Zaferi" fiksiyonunu deşifre ettiğimde, hiç

mahkum etmiyorum, ovıuul.ıı ır|>nlu;ıı unu /enginliğine methiye dıı /üyorum. Minimalisl deııehiliı, amma, mükemmel senaryolar yazdık-I.u un hiç inkar edemiyoruz.
Belki de minimalistler olmasa, "Küçük Türkiye" olmazdı. Olur [muydu, sorular güzeldir, amma, bu saçma'dır. Tarihi yazabiliyoruz, •mma, yeniden yaşayamıyoruz. Ve sadece kuruyoruz. Dolayısıyla tarih La/.ımı, Einstein'ın biliminden çok daha rölativite yüklüdür. Ancak ira-dnnizde, görecelik yoktur ve daha doğrusu yoksa, irade var.

Öylesine erken ve riski çok yüksek tasfiyeler müşahede ediyoruz; beki nasıl değerlendireceğiz, her teşhis, bir izah davetiyesidir. "Kıssa-Itlan hisse" deyişi de bu anlamdadır; bir izah, kendilerinden çok emin fclmalarıdır. Sanmıyorum, muhtemelen hala "muvakkat hükümet" bi-Bncindeydiler, açılan yolda tereddütleri vardı ve buna ilaveten Kazım Jaşa-Mustafa Kemal Paşa ikilisi, her türlü rekabete karşı olmakta hep Birleştiler. Çok erken bir demde yapılan Halil Paşa-Mustafa Kemal Pa-^ı mülakatı, bu bapta, hayli açıklayıcıdır, Kemal Paşa'nın işin başın-Idmı itibaren en kuvvetlileri bugünkü Türkiye'nin dışında tutmak iste-Idiftini görebiliyoruz. Kemal Paşa'nın Amasya öncesi çok rölativite yük¬lüdür. Yüklü ise zayıftır, bunu çıkarıyoruz. Resmi tarih, zayıfı güçlü göstermektedir. Gizli tarih, gizli güç'ü açıklamaktadır.

Buradan devam ederken, Küçük Han ile irtibatları olduğu hususun¬da artık şüphemiz kalmadığını tespit edebiliriz. Kaldı ki, Küçük Han hakkında en güvenilir kaynaklardan birisi saydığım Martchenko, Ku¬ru k Han Hareketi'nin, pek çok noktada, İrlanda ve Hindistan'dakiler ve celui de Kemal Pacha et de ses contingents nationalistes turcs, Ke¬mal Paşa hareketi ile millici Türk birlikleri ile, eşgüdümlü ve birlik n inde, coordonne et combine, geliştiğini haber veriyor. Bu önemlidir; umma, buradaki "Kemal Paşa" sözcüğünü umum millici Türk hareket¬leri olarak anlıyoruz. Çünkü, o zaman ve uzaktan bakıldığında, şimdi l>ıle, bizim işaret ettiğimiz tefrik yapılmıyordu. Uzaktan bakıldığında l K-| »si Kemal Paşa Hareketi'dir. Kaldı ki aynı Martchenko, Küçük l lan'ın, Bağdat'ın düşüşü tarihinde, Enver Paşa ile görüştüğünü de not etmektedir.

Bu haberlerin sıhhatinden şüpheye düşmemiz, için bir sebep bula¬mıyorum ve şunu da ilave edebiliyorum, bu dünya o tarihte belki de | Bolşevik Devrimi'nden sonrakinden daha da "entenasyonalist" idi, birbirlerini biliyorlar ve buluyorlardı. Hem Türkçe bu dünyada muha¬vereyi temin edebiliyordu ve hem de elit olanlar Fransevi lisanına va¬kıftılar. Kaldı kî İttihat ve Terakki, savaşı kaybetse de prestijini kaybet¬medi; Rusya'nın garbında da şarkında da ihtilalciler "İttihat ve Terak¬ki" adıyla ihtilalci cemiyetler kuruyorlardı. İrani ihtilalciler de darda olduklarında İttihat ve Terakki'li refiklerine imdat işareti gönderiyor-lardı; burada malumatımız hakikidirler.
Enver'in Mustafa Kemal'e gönderdiği 29 Eylül 1920 tarihli mektup, bütün bunlan teyid etmekte ve daha ileriye gitmektedir. Bu mektupta, Enver'i, Küçük Han'ın Ağabey'i rolünde görüyoruz; önce, Kuzey İran'a, giren Sovyet askerlerinin yağmacılık yapmalarının Küçük Han'ı rahat¬sız ettiğini öğreniyoruz, Küçük Han, ittifaktan ayrılıyor ve Enver'in sözleriyle "vaz'ı muhalefet olmaya mecbur" kalıyor. Enver, bundan sonra da, "mamafih Küçük Han'a da yazılan mektupta aradaki su-i te-keffürü kaldırarak menafi-i umumiye için çalışmasını bildirdim" di¬yor, nasihati ihmal etmediğini çıkarıyoruz. İlişkileri var.
Küçük Han'ın hareketinin adı "İttihad-ı İslam" idi; ancak, İttihat ve Terakki'den daha fazla pan-islamist veya Leveller'lerden daha ileri dindar olduklarını söyleyemeyiz. Küçük Han, her daim, Sünniler ile Şiiler arasında birlik peşinde koşuyordu ve hem kadın-erkek eşitliğini, ve hem de devlet işleri ile siyaset'i, dinden ayırmayı müdafaa ediyor¬du. Ve Martchenko'nun bize verdiği bilgilere göre, programında "rap-rrochement de la Perse et de la Turquie" maddesi , "Türkiye ve İran Yakınlaşması" açıkça yer alıyordu. Bu, 1920 yılı için, çok ileri ve hül-yalı bir adım'dır.
Diğer taraftan K.M. Ahmad, Kurdish during the Fist World War nam eserinde Jengeli Hareketi'nin multi-ethnic mahiyetine haklı ola¬rak işaret etmektedir; Küçük Han'dan sonraki ikinci adam Halu Kur¬ban olup bir Kürt idi. Tabanda çok Kürt köylü ve yukarıda başka Kürt şef vardı; Doktor Ahmad, Birinci Savaş sırasında hem Almanlar ve hem de Türkler'in Gilan bölgesinde aktif olduğunu da haber veriyor. Ahmad, Türk Ordusu'ndan Yarbay Hüseyin Tebrizi'nin, bu bölgede,

Rusya'ya karşı savaştığını da eklemektedir; Jengeliler ile birlikte de¬miyor, ama, öyle anlıyoruz. Diğer başka kaynaklardan da, Jengeli ge¬rillalarını, Türk ve Alman subayların eğittiklerini öğreniyoruz.
Programlarında, "İran İranlıların" ve "Toprak İşleyenin" maddele¬ri önemli bir yerdedir. "Fukaralar Yaşasın" ve "İngilizlere Ölüm" ile "Sonuna Kadar Savaş" sloganlarını da buluyoruz. Diğer yandan, Tah-ran'da Şah'ın sarayını, Rus Kosak Birliği savunuyordu ve Rıza'nın yük¬selişinde ilk merdiven bu saray muhafızlarının komutanlığı idi. Küçük Han ise hem Ruslar ve hem de İngilizler ile ölümüne bir savaş için ye¬minlidir ve bu nedenle Kosak Birliği'nin lağvını da programına koy¬muştu. Böyle bir programla, komünistlerle işbirliği yapmaktan çekin¬medi ve Sovyetler, 1920 yazında, Enzeli'ye kızıl ordu birlikleri gönde¬rerek İran "Sovyet Cumhuriyeti" kurunca, buna da katıldı. Artık, hü¬kümetiyle, zirvededir.
Küçük Han Hükümeti'ni Moskova, "Kardeş Hükümet" olarak kar¬şıladı, 16 Haziran 1920 tarihli İzvestia, Doğu'daki bu yangını selamlı¬yordu. 20 Haziran 1920 tarihli Krasnaya Gazyeta'da ise Sultan Galiev yazıyordu, Küçük Han'ın yaptıklarını, Doğu için, bir başlangıç sayıyor ve devrimci heyecan ile gözüpek partizanları kutluyordu; Galiyev, da¬ha komünist olmalarını da istemektedir. Masalımızda bu da var, eksik kalmamasını istiyorum.
Bundan sonraki gelişmeleri şöyle özetleyebiliyorum. Bir, bizimkine yakın bir zamanda, İran, Moskova'ya elçi gönderdi, Ekim Sonu-i92O tarihindedir. İki, bizimkine yakın bir tarihte, Şubat Sonu-1921, Sovyet-İran Dostluk Antlaşması imzalandı. Üç, Nisan Ayı'nda, Sovyet Elçisi Theodore Rothstein, Tahran'a geldi. Dört, 1921 Mayıs başında, Anka¬ra'da Tokat Mebusu ve arkadaşları mahkum edildiler, bu Yeşil Or¬du'nun lağvı ve Halk İştirakiyun Fırkası'nın yasaklanması anlamına geliyordu. Yine aynı ayda, Sovyetler, önce Küçük Han'a bütün yardımı kestiler ve 30 Mayıs 1921 tarihinde de, Kızıl Ordu'yu çektiler. Bundan sonra da Albay Rıza gitti ve Küçük Han'ın kafasını kesti; Gilan'ı zap¬tetmesi kolay olmuştur. Digard et la, le Jangal avait ete definitivement vaincu en decembre 1921 apres la mort de Mirza Kuchuk Khan, yollu yazıyor. Bundan da sonrasının da kolay olduğunu biliyoruz.
Düzleyicileri düzlediler. Merdivendedirler.

MUSTAFA SUPHİ VE ENVER PAŞA
Manabendra Nah'ın, sosyalist edebiyatta "Roy" olarak biliniyor, Roy'un, hülya ve düş kırıklıkları ile dolu ve hep heyecan veren hayalı¬nın incelenmesinden, acaba, devrimci anti-emperyalizm ile komü¬nizm arasındaki yolun çok kısa olduğu sonucuna varabiliyor muyır/.; adının sadece Lenin ile polemiklere hapsedilmesinden hep acı duy¬dum. Millici bir felsefe ile başladı, komünist oldu ve duramadı, hüma¬nizme kaydı, orada kaldı; dolayısıyla ne İsa'ya ne de Musa'ya yarana¬bildi. Hiç cemaatı olmadı ve belki de tüm acunda, bütün cemaatsizle-re cemaat olma hevesinden bir türlü kurtulamayan acizlerinden başka tetkik eden de çıkmadı. Ne yapalım, yapılmayanları yapmak türünden bir meslek edindim.
Ne müthiş gözlemleri var, Enver'i sevdiğini anlıyorum, çok yakışık¬lı olduğunu ve kibar bir Fransızca konuştuğunu not ediyordu. Harold Armstrong da benzer izlenimleri naklediyor, kim mi; Kut'ta esir düşen İngiliz subaylarından, İstanbul'a gelinceye kadar perişan oluyor, kötü bir revirde, Enver orayı ziyaret ediyor; ufak-tefek, temiz ve yakışıklı buluyor, kendine büyük güveni ve sonsuz cesareti var, bunları yazıyor. Öyle ki beğeniyor, ama birden başına gelenlerin tek sorumlusunun karşısındaki Enver olduğunu akıl ediveriyor, Enver'in geçmiş olsun di¬leklerine, esir Türkçesi ile, "defol" cevabını veriyor, "şeytan yüzünü görsün", bunu da eklediğini okuyoruz. Enver mi, hiç etkilenmiyor, Fransızca olarak, kibar davranmadığı için üzüntülerini ifade ediyor ve Harbiye Nezareti'ndeki hapishaneye naklini emrediyor. Bunun iltifat ve lütuf olduğunu öğrenmekte gecikmiyoruz, Bekir Ağa'ya nakledil¬mektedir. Ama Roy, hiç lutüfkar ve sonraki itikatı ölçüsünde hümanist davranmıyor, Enver'i Lenin'e Roy ihbar ediyor. Kararı Lenin veriyor, ölümü, bu yoldandır.
Kemalist hareket için, neither a Pan-Islamist nor a Pan-Turanian teşhisi, Roy'a aittir. Bu, bu masal için icat ya da ithal ettiğimiz nitele¬me ile "maksimalist değiller" demektir ki, doğrudur. Minimalist bakı¬şın, pan-islamizme de pan-turanizme de ihtiyacı yoktu; bunu görebil¬diği için kutlamamız yerindedir. Ayrıca Roy, 1919 yılını, Rusya İhtila-li'nin en kötü yılı olarak değerlendiriyor; bu nedenle, her yerde ve çev-

rede devrimci hareket ve yoldaşlar arıyorlardı. Normaldir; bir yıl son ra da arıyorlar, lakat, bu kc/,, mutedil burjuva-devrimdlor peşinde Ko snyorlar.
Soğuk Savaş propagandistleri, Roy'a ihtiyaç duymadılar, o zaman¬da, pour l'Orient, Bennigsen vardı, 1919 Türkiye'sini devrimci potan¬siyel ve zenginlik açısından, 1917 Çarlık Rusyası'na benzetmektedir. İçerde, 1919 yılında, Türkiye İşci-Köylü Sosyalist Partisi'nin kurulu¬şundan söz ediyor, Spartakus'lardan etkilenmekle beraber Leninist yönelişe sahip olduğunu da eklemektedir. Dışanda, Kafkasya'da, sava¬şın başlarında esaretten bir komünist olarak çıkan Mustafa Suphi, esir yoldaşlarından bir komünist parti ve bir kızıl tugay kurma hazırlığına başlıyor . Koz'min, 1922 yılındaki bir incelemesinde, turyetzkie spar-takovtzı uçastvovali, Türk spartakovyets'lerin Bakü'de kurulan Türki¬ye Komünist Fırkası'nda da yer aldıklarını ve ikisinin, Mustafa Suphi ile birlikte boğularak öldürüldüklerini kaydediyor; demek o zamanlar¬da, spartakovyets olmak önemlidir.
Sık sık görüş değiştirdiğinden kuşku duymuyoruz, sadece "W" im¬zasıyla yazan bir kaynak, "fils de Ali-Bey, Vali de Janina", bilgisini ve¬riyor, Yanya Valisi'nin ve Samsun Belediye Başkanı'mn kızı Memnu-ne'nin oğludur, Paris'te üniversite tahsili görmüştü. W'ye göre Meşru¬tiyet Devrimi'nden sonra, Paris'te, sık sık mevzi değiştiren yaşlı zengin ve çapkın Şerif Paşa ile Meşveret-i Milli Partisi kuruyor; Şerifin Kürt olduğunu o zaman bilmiyoruz. Şerif de, yasak olmamasına rağmen, kurtluğunu sonradan açıklayanlardandır.
Suphi çok parti değiştiriyor, İttihat ve Terakki'li de olmuştur ve sonra da sert bir muhalif görüyoruz; Sinop Kalebent'ine gönderilmesi bu nedenle idi. Ünlü de olsa, Sinop Zındam'nda kalacak adam değil; Karadeniz'i aşıyor ve bir kez aşabiliyor, ne yazık, bir defa aşabiliyor ve ikinci kez, iradesi dışında açıldığında boğuyorlar, ilkinde, Rusya'da Bolşevikler'e katılıyor; kısa tercüme-i hali işte budur. Bizi bundan son¬rası daha çok ilgilendiriyor. Geliyoruz.
Mustafa Suphi, "iyi" bir komünist mi; sual güzel, ama, "iyi" komü¬nist ne demek, bunu bildiğimizden eminim değilim. Türkiye'de resmi "komünist" tarih, Suphi'yi göklere çıkarmaktadır, Suphi Yoldaş'ı gö-

ğün yedi katının da üstüne koyuyorlar, buna scvinıiymu/,, bir büyük ko¬münistimizin olmasını iyi buluyoru/, ancak nedenin ini pek okuyaını-yoruz. Kaldı ki mühim işler yapmasına fırsat vermediler ve boğdular.
Bolşevik Parti'ye bağlılık ise, Suphi hiç bağlı olmamıştır. Velidi To-gan, sovyet gizli polisinin takibindeyken "Ben Bakü'de Türkiyeli ko¬münist Mustafa Suphi'nin evinde kaldım" yollu yazıyor ki, bu Sup¬hi'nin cesur olduğunu da haber vermektedir. Roy, ihbar ediyor ve Sup¬hi saklıyor; "o komünist ise de Rusların Şark siyasetini beğenmiyor¬du"; bunu da Validov'tan öğreniyoruz.
İyi mi, bunu bilemem, bizim masalımızda Suphi çok yüreklidir.
Bizim masalımızda Suphi, iyi okumuş, aydında okumanın sının ol¬madığını bilen, hep arayan, hep mücadele eden iyi bir solcudur. Daha fazlasını söyleyemiyorum, amma, bu zaten çok fazladır.
Bir, kemalistlerin büyük katkısı ile Azerbeycan sovyetize olunca Gence Azerileri kıyam ettiler ve komünistler kanla bastırdılar. Sup¬hi'nin Türkiye Komünist Partisi reisi olarak buna itiraz ettiğini ve bir tetkik heyeti kurduğunu biliyoruz. İki, Azerbeycan Komünist Partisi, Yeni Dünya'mn yayınlarını muhtemelen yanlış ve tehlikeli bulmuştu; Suphi, cevabi yazısında, tenkidlere itibar etmediğini bildirmiştir. Üçüncüsü, Doğu Kurultay'ında kenardadır. Demek ki Sovyet Komü¬nistleri tarafından sevilmiyordu; Togan, Suphi'nin, bu yönde şikayet¬leri olduğunu not ediyordu.
Önce anti-emperyalist, sonra Bolşevik, Lenin ve Stalin'in polemik¬lerinde Validov, daha sonra anti-bolşevik ve Türkiye'de Türkçü, İkinci Savaş sırasında, Turancılar Davası'nda Albay Türkeş ile birlikte tutuk¬lu, mühim tarihçilerimizden Zeki Velidi Togan, hatıratında, bazen evinde dese de, "Sovyetler, benim bir Komünist Parti Merkezi'ne yer¬leşeceğimi hiç zannetmediklerinden, burası benim için sağlam bir ka¬le idi" haberine bakacak olursak, Parti merkez binasında saklanıyordu. Muhtemelen aynı zamanda Suphi'nin eviydi ve Suphi, arananları par¬ti merkezinde misafir ediyordu ve başkaları da vardı; her halde bilme-seler de sezmiş olmaları ihtimal dahilindedir, Sovyetler'in, Suphi'yi değil de, Türkler'den bazılarını has komünist saydıklarını çıkarabiliyo¬ruz. Mustafa Suphi'yi de "millici komünist" tasnif edebiliyoruz. Bunla-

rın çoğu ya millicilikle ya da komünizmde kalmadılar; Suphi ise hayatta kalamadı, acı duyuyoruz.
Mustafa Suphi gelirken Ali Fuad, Moskova sefiri olarak, gidiyordu; kütü fal, diyebiliriz. Kim gönderiyordu; daha sonra bazı komünistle¬rin, Şerif Manatof misali, "gitme dedim" söz ya da imalarım biliyoruz, reddedenleyiz, ancak ciddi seferine ciddi bir engelleme olduğunu söy¬lemek zordur. Lenin'in "Çocukluk Hastalığı", Lenin'in bakışında, Ni¬san Tezleri'nden sonra ve ters yönde bir dönüş ifade ediyordu, "Nisan Tezleri" sola ve "Çocukluk Hastalığı" sağa keskin virajlardır; artık bir yıl önce itilenler şimdi çekiliyordu ve ılımlı solcular ile mutedil burju-va-demokratlar itibarlı idiler. "Cordone Sanitaire" dediler, "tampon Devlet" daha açıklayıcıdır, Moskova da, sovyetize edilen Kafkasya'nın ötesinde, Moskova'ya hayırhah ve o zamanın emperyalizmi olan Bü¬yük Britanya ile sorunlu devletler arıyordu. Mustafa Suphi'nin değeri¬nin indiği bir zamandır.
Peki Mustafa Suphi Vakaı'ndan ne öğreniyoruz, kıssadan hangi his-se'yi çıkarmak durumundayız, Kazım Paşa Hazretleri'nin de yaman bir hudut muhafızı olduğunu ayan-beyan görüyoruz; Mustafa Suphi'nin gelişi ve ülkeye girişi konusunda derhal müteyakkız olmuştur. Anka-ra'ya,tard edilmesi gereğini ve Kafkasyalılara da, daha önce Hürriyet ve İtilaf mensubu olduğuna binaen sadece İngilizler'in adamı olarak ülkeye girmek istediğini duyurmakta hiç vakit kaybetmediği kesindir. Mustafa Kemal Paşa ise, önce daha dikkatli kelam ederken, sonunda, "idaresiz ve milliyetsiz bir adamdır" hükmünde karar kılmıştı; tehlike¬li ve zararlı olduğunda ittifak ettiler.
Şimdi burada resmi "komünist" tarih'in bir mühim meselesini ele almak istiyorum, bu çok zalim operasyon nedeniyle, failleri mesul tut¬ma temayülünü biliyoruz, amma bunu ciddiye alanlar azdır. Bu aşıl¬dıktan sonra kim karar verdi, Kazım Paşa mı Kemal Paşa mı sorusu or¬taya çıkıyor; müfrit kemalist komünistler, kısm-ı azami-i "kemalist ko¬münist" idiler ve bazıları müfrit oldular, bu değerli aydınların boğul¬masının sorumluluğunu, hep, Kazım Paşa'nın omzuna koydular. Çok doğru ve çok yanlıştır.
Mücadelenin ilk etaplarında, bütün fikirler, Kazını Paşa'dan çıkı¬yordu ve Kemal Paşa da, Kazım Paşa'nın sözünden çıkmıyordu. Peki

Kazım Pasa, ayrı bir yol mu tutturuyordu; kesinlikle yanlış, bu asama- (da Ku/ını Faşa, Mustafa Kemal Faşa'dan çok iltvri "kemalist" idi. D.ılı.ı sonra aynı yerde İsmet Paşa'yı buluyoruz; motor İsmet Paşa'dır ve Kft^ mal Paşa, İsmet Paşa'nın programının dışında kalmaktan hep çekin¬miştir. İşte bu ileri etaplarda ise, İsmet Paşa, Mustafa Kemal Paşa'da ıı daha gelişmiş bir "kemalist" kisvesiyle temayüz ediyordu. Hepsi bir¬dirler. Güzel, peki, bir mukayese imkanı var mı; üçü birlikte ele alındı¬ğında, Mustafa Kemal, Kazım Karabekir ve İsmet İnönü arasında, en az kemalist olan, Mustafa Kemal Paşa'dır. Adını veren'dir.

Öyleyse, burada son suale geliyoruz, neden böyle uzun ve dolam¬baçlı bir ölümü seçtiler; cevabı hayli basittir. Moskova'nın çok değe verdiğini ve dolayısıyla kötü tepki göstereceğini tahmin ediyorlardı; yanıldılar. Moskova'nın tepkisi, ölümlerini, Türk-Sovyet ve İngiliz-Sovyet antlaşmalarının imzalanmasına kadar saklamakla sınırlı kaldı ve yanmadan unuttular. Frenkler'in sözü ile Ankara, Moskava'nm bir kestanesini da ateşten almıştı; elleri yanmadı. Tampon loğlamyordu; 1922 yılına hazırlanıyoruz. Düzleyiciler düzlendiler.

Sovyetizmin ilk oportünizmi oldu. Acı'dır.

Küçük Han, hemen arkasındadır. Gazi Muhammed'e gelinceye ka¬dar arada yıllar var. Kurban oldular.

Castro, Danvin'i şaşırtan bir tür çıktı, yer üstünde kalma kabiliyeti müstesna'dır. Gözü kör eden tuzaklarda, sezgilerini ışık ve tırnakları¬nı çilingir yaptı, kulakları radardır, hep yaşamda kaldı. Hep oportüniz¬min panzehiridir ve Castro'yu gördükçe, yaşamayı öğreniyoruz, yaşa¬mı seviyoruz, çünkü yaşam-gücü dağıtmaktadır.

Suphi, komünistti ve aynı zamanda millicidir. Enver, millicidir ve komünist olmadı. Amma kurtarıcı olan hiçbir çareye düşmanlık yap¬madı. Belki de Balkan yenilgisiyledir, daha da küçülme tehdidini teş¬his ediyordu; içinden "yaşamak, büyümektedir" diyordu. Dememiş olabilir, ben duyuyorum.

Atalan, Doğu'dan Batı'ya yayıldılar. Enver'e, Batı'dan Doğu'ya kay¬mak düşüyordu ve bunu görmek de marifet'dir.

Peki, anti-emperyalizm nedir, çöküşü görmek ve çöküşün en önemli nedenini dışta aramaktır. Anli-emperyali/m, çökertene düşmanlık olup, komünizm'e dostluktur. Devrimci anti-emperyalizm, komü-ııi/m'den /arar gelmeyeceğine inanmaktır. Bunun için Moskova'ya git-I i ve bir tesadüf, misafirhaneleri, Roy ile komşu düştü. Ama ne yazık, kimseler duymadı, Roy'un Enver ile ilgili hikayelerini, acizlerinden başka kimsenin okumamış olması ise çok acıdır. İçimizi yakıyor.

Yenilgiyi hiç bilemedi, Roy'un da bunu görmesi beni yine şaşırtıyor, "l'.nver Pasha stili only conspiring, building castle in the air"; bu tespit de Roy'undur. Belki de Roy'a bir zaafım var, çünkü daha fazlasını, lıarp-esiri Armstrong da görüyor ve üstelik gördüğü zaman da, "yüzü¬nü şeytan görsün" diye bağırmaktan da geri kalmıyor. "Devamlı çaba¬lamak gücü var ki bu Doğu'da pek yoktur" diyordu; he had that ele¬ment of drive and energy that the Turks as a rule lacks, enerji doluydu ve insanları devamlı harekete geçiriyordu, iş becerme ve kampanya ör¬gütleme kabiliyeti çok yüksekti, demek ki hep motordu ve Türkler, bu kabiliyetten yoksundurlar. Enver, hep sefer yapan adamdır.

Ne kastediyorum, ne demek "yenilgiyi bilmemek", ben de yenilgiyi bir türlü öğrenemediğim için, yenilgiyi bilmeyenleri hemen anlayabi¬liyorum. Güya yenilmiş, bu günler için kurduğu Teşkilat-ı Mahsusa'yı, Albay Hüsamettin'e emanet ediyor, Dersaadet'i terk etmek üzeredir, "ben şimdi huzur-u kalb ile İstanbul'dan ayrılıyorum, Harb'in son yıl¬larında Kırım'da kurduğumuz İslam Cumhuriyeti ve onun değerli Rei¬si Seyyid Cafer Bey'e de talimat gönderdim", konuşmaya böyle başla¬mıştı. Küçük Han'a da talimat gönderdiğini hatırlıyoruz. "Teşkilat-ı Mahsusa'yı hemen lağvedeceksiniz, fakat hakikatte bu teşkilat asla or¬tadan kalkmayacaktır", sözlerini böyle sürdürmüştü. "Hüsameddin Bey, size çok itimadım var, Teşkilat-ı Mahsusa'nın bundan sonraki is¬mi, 'Umum Alem-i İslam İhtilal Teşkilatı' olacaktır", asıl emir budur. Öyle görünüyor, yenilgiden haberi yok, ülkesini terk etmek zorunda kalıyor, hala, geniş bir bölgede ihtilaller yapmak üzere direktifler ver¬mektedir. Yenilgiyi bilmemekten, bunu kast ediyorum.
Bazı insanlarımızın ümitsiz olma organları eksiktir. Biliyorum.

Kurtuluş Hareketi, en son çözümlemede, Teşkilat-ı Mahsusa'nın bir hizmet ve başarısı olmuştur.

İttihatçılar'a bir düşmanlık var mıydı, İM .1.mi.ı liderlik kaygısı ol.ı bilir, sonra uzlaşma gereğidir; Alem-i İslam'da ihtilal teşkilatları kur mak, her yerde, emperyalizm ve müşahhas olarak da Büyük Britanya ile savaşmak anlamındadır. Halbuki hem savaşmak ve hem anlaşmak mümkün değildir ve her kim, Londra ile anlaşmayı planlıyorsa, İtti-hatçılar'la savaşmak zorundadır. Demek ki, Lenin'in Enver ile işi bi¬tince, Enver ölmek üzeredir.
Halkta bir düşmanlık var mıydı, neden olsun, halkın işgalcilere cid¬di bir itirazı yoktu. Bir avuç aydını, İzmir'in işgalinden çok işgale kar¬şı hiçbir mukavemet olmaması yakıyordu; Kazım Karabekir Paşa'nın evrakı yeterli delildir. Bu tevekkül karşısında, evrakının her sayfasın¬dan, göz yaşı fışkırmaktadır; bizim yıllardır naklettiğimiz masalda, en sahih olan, "ilk kurşun" lafının çok sonradan uydurulmuş İbrani bir masal olduğudur. Şimdi, sabetayistlerimizin mezarlığı olan İstan¬bul'da Bülbül Deresi'nde yatan Hasan Tahsin nam Osman Nevres'in, işgalcilere kurşun sıktığı masalı, İbraniyet'in, Kurtuluş Savası'na el koyma teşebbüsüdür ve hep bozuyorum. Bu tür İbrani hikayeler bir yana, direnmeyen bir halkın, İttihat ve Terakki düşmanlığı olmasını mantıklı bulamayız.
Mücadele, Ermeniler'in yoğun ve zengin oldukları yerlerde başladı. İşgalci ordularla ve askerler olarak geldiler. Tahrik büyüktür. Dörtyol, çok zengin bir Ermeni beldesidir. Kurşunları orada buluyoruz.
Harp esiri Harold Armstrong, Kut'tan çıkıp, Anadolu'nun içinden çok zaman yürüyerek ve pek çok yerde bekleyerek, İstanbul'a kadar götürülmüştü; müşahedeleri ne kadar zengindir; resmi tarih, zengin kaynaklara düşmandır. Bir tanesi, samimi ancak biz Türkler için utanç verici olmalıdır, "during these years of captivity we held a moral supe-riority över Türk" diyordu; esir alan Türkler, ama Türkler, yaptıkları her işi esirlere beğendirmek istiyorlar, yüksek saygı gösteriyorlar ve takdir edilmek istiyorlardı, buna "aşağılık kompleksi" diyoruz. Bizans'ı zaptettikleri zaman da öyle olmuştu, nakletmiştim, biz hep yendikleri¬mizden alçak olduğumuzu düşündük. Zamanla düşüncemiz şiddetlen¬di, bizde kimlik olmuştur, tekrarlıyorum.
Ama harp esiri Armstrong, Türk halkının dayanıklılığına hayran

kalmış., kollarının birisini yastık yapıp lu-p toprakta uyuyorlar, l lı< sa vıiij istemiyorlar ve hep savaştan kaçıyorlar. Ankara'yı dehşet verici ya-y.ıyor, şehrin yarısı yanmış, Pazar yeri, "full of triangles", darağaçları ılr doluydu, haydutları ve askerlikten kaçanları asıyorlar; Medine Kahramanı Fahreddin Paşa da, "firarileri asma kararını ben verece¬ğim", diyordu. Osmanlı'nın son zamanlarında bizde savaşlar, savaştan kaçma zanaatı olmuştur. Öyleyse, bu kadar savaş kaçkını bir halktan, 111 i hat ve Terakki düşmanlığı bekleyemeyiz.

Ölüm her yere ve halka sinmiş, uzun yıllardır savaşıyorlar ve artık İM ı ver Paşa ile Alman tayfasına lanet yağdırıyorlar, they cursed Enver Pasha and German crew, ancak bunu bir İttihat ve Terakki ya da En-I ver düşmanlığı sayamayız, çünkü bu sırada yenilgi çok uzaktadır, zafer ı yakındadır ve bu aslında, savaşa lanettir. Halkın Enver'e bakışına ge¬lince, General Harbord'un raporu bu açıdan da değerlidir ve resmi ta¬rihi nakzettiği için hep karanlıkta bırakılmaktadır; General Harbord, this man is in Turkish eyes a heroic figüre, Enver'in, Türkler'in gözün¬de bir kahraman olduğunu not etmektedir. Sivas Kongresi ile tamam¬lanan müşahedelere dayalı Harbord Raporu, 1919 yılında, Amerika'ya dönerken gemide kaleme alınmıştı; demek ki Enver imajı değişme-mektedir. Savaş kaçkını, ancak savaşçı Enver'e hayran bir halktır.
Enver ile İttihat ve Terakki'yi birbirinden ayıramıyoruz ve ayırmı¬yoruz.

Kemalistlere gelince, düşmanlık çok sonradır ve bu masal'da anlat¬tığım kaçınılmazlıkların sonucunda çıkıyordu. Minimal bir Türkiye tu¬tulunca, husumet zorunludur; o halde aradaki savaş, iki yolun savaşı idi. Bunu saklayıp ve bir kişisel çekişmeye indirmek, bir falsifikasyon olup, resmi tarihte var.

Resmi tarihi cerh, halkı diriltme savaşıdır. Masalımız ile yapıyoruz. Kurtuluş savaşımızda halk dirilmiş ve resmi tarihle indirilmiştir. Halksız iktidarlarda halkı dizlerinin üzerine indirmek, "çökertmek" demek istiyorum. Bu, mutlak çöküş, yoludur.

Devamla, Murat Bardakçı, Yarbay Mustafa Kemal'in, Sofya'dan Ce¬mal Paşa'ya yazdığı bir mektubu yayınladı, önemlidir. Mustafa Kemal Bey, İstanbul'da veya Sofya'da anlayamadığımız nedenlerle ve ölçüler-

le, çok pahalı ve şatafatlı otellerde kalmakta, paraya ihtiyacı olmakla, istemektedir. Mektupta bir paragraf şudur; "bugün ordunun basma geçirdiğiniz genç arkadaşımızdan (Enver Paşa'yı kastediyor, Bardak-çı'nın açıklaması), hakikaten, buyurduğunuz gibi, çok şeyler bekleyeJ biliriz; artık zat-ı alileri de hükümetin başına geçerek yalnız ordunun değil, memleketin her bakımdan muhtaç olduğu faydalı faaliyet ve cid¬diyet sahasını açarsınız." Doğrusu bu mektubun bu kısmının ve tümü- ; nün okunmasından, Corinne'e izafe edilen kehaneti hissedemiyoruz j ve Enver'e bir sevgisizlik ve İttihat ve Terakki'ye bir itiraz çıkaramıyo¬ruz. Mektup, büyük bir mesafe telkin ediyor, yükseğe bakmaktadır, j bunun ötesinde, sitayişkar ve saygılıdır.
Rekabet hikayesi çok sonranın icadı idi. Bir ihtiyacın verimidir. Masalımız bunun üzerinedir.
E. H. Carr, Enver'in yaşamını "melodram" olarak niteliyor; belki trajedi'dir. Enver kaçınılmaz sondan kaçamamaktadır. Kardeşi, Baku Fatihi Nuri Paşa veya Amcası Kut Kahramanı Halil Paşa, kaçabildiler; güçlenmiş Mustafa Kemal, Türkiye'de her türlü değerli eylemliliği ya¬saklayınca bir köşede yaşamaya razı oldular. Kuşçubaşı Eşref de ya¬saklıdır ve bir parentez ile, Cumhuriyet'ın başından itibaren uyguladı¬ğı bu yasaklama teoremini daha önce görememem, büyük hatam'dır. Kabiliyetler ve inisiyatif sahipleri ve dolayısıyla büyüme tutkunları, yasaklandılar ve kapatıldılar; bu mu, çöküşün dinamiklerini barındır¬mak demektir. Fakat Kahraman-ı Hürriyet için bu yol kapalıdır; ken¬di kendisine kapatıyor; insanın kendi içinde kendinden gelen bir zor yoksa, trajediyi kuramıyoruz. Çünkü içleri çok esnek ve uyumlu insan¬lar, trajedi dışındadırlar.

Çöküşü önceden ve zamanında göremedim. Acı veriyor.
Bir, artık Avrupa kapalıdır, Sait Halim, Talat'ın başına gelenler var ve Cemal Paşa'yı Şark'ta vurdular. Yapacakları var ve ölmek isteme¬mektedir. İki, Mustafa Kemal, Küçük Türkiye'de bir çiftlikte yaşama¬sına dahi kapı açmamaktadır. Bir tümen ile gelmesi ise akıl dışıdır; eli¬ne jilet dahi verilmesi büyük tehlikedir. Şimdiki "ufo" masallarının benzerleri o zaman da oluyordu ve bazen Enver'in Türkiye'ye girmek üzere harekete geçtiği haberleri çıkıyordu; telgrafhaneler işlemekte ve Kazım Paşa, tüm sınıra asker dizdirmektedir.

Tatlı tatlı mektuplar tanzim etti, Kemal Paşa'ya, "Kardeşim Efendim " dedi, Halil Paşa'ya "Amca" diyordu, amcasıdır, ikna etmesini bekliyordu, ama hiçbir kapıyı açamadı. Ankara, Mustafa Suphi'yi, En¬ver'i ve hiç birisini istemiyordu; çok katıdır. Sadece dışardan mı, Der-saadet'ten veya Malta'dan da gelecekleri kapıları kapatıyordu; engelle-neıneyenler, erken tasfiye edildiler.
Dar kadrolu mücadeleyi seçtiler.
İhtilal meydanlan, Nuh'un Gemisi'ne benzerler. Ankara, minima-listtir.
Alternatifleri yok etme ve dolayısıyla "sürekli tasfiye" işleyen ya-
sa'dır.
Ama bu masal'dır ve inanmamak esas'tır. Masalıma inanılmaması¬nı salık veriyorum.
Peki, Türkistan; bir ölüm kapısı idi. Evvela, ora halkları, Sovyetler'e karşı savaşıyorlardı ve Enver, hala, Sovyet dostluğunu savunuyordu. Türkiler, Büyük Britanya'ya dayanmak istiyorlardı ve Bagirov, "Enver Paşa, bu dönemde Türkistan'da Cengiz Han İmparatorluğu tipinde bir Orta Asya İmparatorluğu kurma ve İngilizler'e Arabistan'daki kum çöllerini verme planları kuruyordu", demektedir, Enver, İngilizler'e ölümüne savaş halindeydi. Salisen, Türkiler'in ufku köyleriyle sınırlı¬dır ve Enver, buradan, Anadolu ve İstanbul'a çıkmak istiyordu. Tür¬kistan'a çıkarken, Enver, umut ve heyecan ile ölümüne koşmaktadır.
Her halde bu tür insanlar, çocuklar kadar saftırlar, Enver ve Cemal, Roy'un Hintli ve eski bir millici olduğuna bakıp, "kardeş" sandılar ve kafalarında ne varsa, Roy'a anlattılar. Enver, İç Asya'ya bir kıyam için yola çıkacağını Roy'a anlatırken, cellatlarına haber verdiğini bilmiyor¬du. Kim bilir, belki de bilmektedir.
Roy, Enver için, "the dangerous Türk" diyordu ve önce bu tehlikeli Türk'ü, Doğu Türkistan'da bir müslüman devlet kurmaktan vazgeçir¬meye çalışmıştı. Sonra, I reported the talk to Chicherin, sonra Çiçerin'e rapor etmişti, Karakhan was also present, Karahan da yanındaydı. Sonra Lenin'e, next day I saw Lenin, anlattı. Lenin'in canı sıkıldı, an¬cak hemen el koymak istemedi, sanki Mustafa Suphi'nin ölüm senar-

yosu tekrar ediliyordu, Moskova'da bitirmek yakışık alma/.dı,"let llıe chap go", bırakınız gitsin, diyordu ve vvith the illıısioıı t hat he was de ceiving his hosts, ev sahiplerini aldattığını düşünmeye devam etmesi iyi olur, bu da Lenin'in direktifi idi. Bildiklerini, Enver'e hissettirme-meğe karar verdiler. Bundan sonra mı, pratikler üstadı Lenin'in tedbir¬leri var; Enver, Türkistan'a varmadan, tedbirler tamamlanıyor ve kuv¬vetler takviye ediliyor, tuzak hazırdır. Ölüm, Enver'i beklemektedir.
Enver'in ölümünü, kimseler duymadılar.
Artık, "4 Ağustos", resmi ölüm tarihi kabul edilmektedir. Bundan yirmi iki gün sonra, Büyük Taarruz başlamaktadır. Demek ki yirmi iki yılında, Enver'in ölümünden yirmi iki gün sonra, büyük-taarruz ettik. Bunu ve sonucunu hep biliyoruz. Sevincimiz tamdır ve kurtuluşumuz artık bizimdir.
Peki neden, başlarken, "ilk hedefiniz Akdeniz'dir" dedik; bir coğra¬fi yanlışlık sayamayız. Yoksa asıl zor olan hedefe, Akdeniz'de, İskende¬run Körfezi'ne mi, dönecektik; bilemiyoruz, sadece çok silik işaretlere ı sahibiz. Önce öyle düşünmüş olsak da, daha sonra temkinli davranıp, j gitmedik; belki de hiç akıl etmedik, sadece fikir yürütüyorum. Çünkü masal dünyasındayız.
MANDA VE TAMPON
Biz hepimiz mandacıyız.
İzmir'in işgalinden üç gün sonra, 18 Mayıs 1919 tarihinde, İstan¬bul'dan, Amerikan komiseri, Washington'daki Dışişleri Bakanlığı'na bir rapor çekiyor ve bir gün sonrası için, Darülfünun gençliğinin bir miting düzenlediğini haber vermekle, "onlar açıkça Amerikan manda¬sından yana" diyordu, sokaktaki insan, gençlik ve seçkinler, hep man¬da peşindeler. Aynı yılın sonuna doğru Sivas Kongresi, ittifakla, man¬da kararı verdi ve manda çağırdılar.
O tarihte başta Mustafa Kemal Paşa Hazretleri, adım bildiğimiz herkes, manda istiyordu. Henüz "manda" kötü sayılmıyordu, o zaman¬lardaydık ve sonra mahiyeti anlaşılınca ya da bir kısmı diğerlerini kö¬tülemek ihtiyacını duyunca, "seni mandacı, seni" dediler; mandayı ve

birbirini kötülediler, yaptılar, hıııu yakışık bulmamakla birlikle, önemli saymıyorum.

Çok yeni idi ve belki icat edenler dahil ne olduğunu bilmiyordu; rıınkü her milletin bir devlete sahip olması ilkesi çok kışkırtıcı olmuş-tıır. Lenin bunu ortaya atmış ve Wilson geride kalmak istememiştir. l Ancak savaş bitince de bu vaadin, hegemonik devletler açısından yeri¬ne getirilemez bir laf olduğu anlaşılmıştır; ne olacak, "hem vermek ve hem vermemek" böyle bir yol aranmıştı, manda, General Smuts'ın ica-dı'dır. Kağıt üzerinde topraklar sahiplerine veriliyordu ve amma, ıslah etmek ve kalkındırmak bahanesiyle, mandater'de kalıyordu, hoş bir icat olduğunu kabul ediyorum.

Daha çok yer altı kaynakları açısından zengin Osmanlı mülkü için tanzim edildi; ortada bir "egyptization" modeli var, Rusça egiptatzia, görünüşe bakılırsa, Osmanlı hakimiyetinde idi ve hatta bir de "hidiv" vardı, "vekil" demektir. Ama Mısır'ı, Şark'ın en uzak noktası anlamına gelmektedir, Londra yönetiyor, buradan savaş yapıyor ve hatta, Os¬manlı Devleti'ne Sina'yı terk etmesi için ültimatom da veriyordu. Gü¬ney Afrikalı Smuts'ın, egyptization modelinden yararlanmış olmasını düşünebiliyorum.

Osmanlı mı, iki yüz yıldır hep yeniliyordu ve yenile yenile kendile¬rine güvenini yitirdiler; Amerikalılar'm gelip "Big Brother" olarak yol göstermesinden sadece sevinç duyuyorlardı, Amerika'yı da bilmedik¬leri kesindir. Bilenler ise "çok iyi biliriz" diyorlardı; sadece Amerikan mandası istemeleri de bu nedenledir, başka mandateri istemediler. Demek ki, seçkinler pek de tam bağımsızlıkçı olamadılar.

Bir küçük nokta daha var, Mustafa Kemal başta hepimizin manda davetçisi olduğumuz zamanda, aslında yalnızca kendi kendimize "ge-lin-güvey" oluyorduk. Kimse bize manda olmayı bile layık görmüyor¬du; nitekim, Sevr'de veya başka bir kayıtta, bize manda teklifi görül¬memektedir. Mesele, Ermenistan'dan çıkmaktadır ve doğrusu, bu ilk Hıristiyan kavmin, Birinci Dünya savaşı soncunda unutulması çok şa¬yanı dikkattir. Bu zamanda, Küçük Ermenistan'a, İskenderun, Adana, Antep ve çevresine deniyordu, Fransızlar asker çıkardılar; amma 1878 Berlin Konvansiyonu'na kadar "Ermenistan" tabir edilen yerler unu-

tuldular. İnanan bir hıristiyan olan Muskan VVilsoıı, l>ıı ıımılk;mlı.r,ı la fi etmek istiyordu, buradayız.

İlk başında, Wilson'un, Ermenistan'a mandater olmayı kabul ^.v.e« kesindir ve Hoover'e mandater-valilik önerildiğini de biliyoruz. Gene^ rai Harbord başkanlığındaki heyet, ki General Moseley de var, Kazım Paşa ise generalleri üç olarak gösteriyor, bu maksatla geldiler. Niha-i karar, raporlarına göre verilecekti; Harbord-Moseley çok yaman tek¬nisyenler çıktılar ve bozdular.

Kazım Paşa'nın evrak-ı metrukesi arasında yer alan, "General Har¬bord Cenaplarının Riyasetindeki Amerika Heyet-i Muhteremesi istik¬bal programı" harika'dır, masalımız pek eğlenceli faslı telakki ediyo¬rum. Bu programda, İstanbul Kapısında karşılamadan sonra Paşa'nın çay ziyafeti verdiğini ve bu esnada gürbüzlerin şarkı söyleyip, mızıka çaldıkları ve bir de idman yaptıklarını öğreniyoruz. Akşam yemeğinde, zabitler, piyano, keman ve flütten ibaret bir ahenk vermişler ki "büyük takdir celp" ettiğini de okuyoruz. Ben de takdir ediyorum, Erzurum'da subaylarımızın piyano, keman ve flütü eksik görünmüyor, 1919 sonba-harındaydık, bugün inanamıyoruz, "ahenk", konser ve "gürbüz", şehit yavrusu, yerine geçmektedir; bunlar var ama, "pehlivan güreşleri" de eksik edilmemektedir. Hep birlikte eğleniyoruz.

Peki istememize rağmen manda'yı neden getirmediler; mandanın gelmemesini hiçbir zaman kendimizde arayanlayız, Mustafa Kemal Paşa Hazretleri dahil, hepimiz, böyle bir övünç'ten yoksunuz. Neden, bu mükemmel tarih-raporundadır ve üç noktada özetleyebiliyorum. Bir, Türkler, bölgede, devlet kabiliyetine sahip tek kavimdir ve Türk-ler'in kaderi çizilmeden manda çok riskli sayılmaktadır. İki, tek başı¬na Ermenistan için bir manda çok zor görünmektedir ve mutlaka Tür¬kiye'yi de içine almak gereklidir. Üç, mutlaka asker de getirmek icap etmektedir. Bu şartlar, manda projesini dinamitlemektedir, övünç şartlardadır ve manda'sızlığı, Kemal Paşa Hazretleri'ne değil General Harbord'a borçluyuz.

Kazım Paşa Hazretleri, General Harbord'un askeri birlik ihtiyacını kendisine açtığını ve fikrini sorduğunu doğruluyor ve ayrıca raporda da notu var. Harbord, bizi ıslah için getirecekleri sermayeyi koruma

ihtiyacından söz ediyor. Amerika ise o larilıle, Ortadoğu'ya asker çı-I n maya pek istekli görünmüyor; böylece manda'yı kapatıyoruz. De¬mek ki bizim masalımızda "manda" miniskül bir meseledir ve kolay¬lıkla atabiliyoruz.
Ne manda kahramanlarımız ve ne de manda hainlerimiz var.

Demek ki "gizli tarih" ile resmi tarih, ehem ile mühim olanı birbi¬rinden tefrik ederken de birbirinden ayrı düşmektedir; resmi tarih bir tür "din" olduğu için bir manda savaşı icat etmektedir ve ancak, Bekir Sami meselesini tümden ihmal etmektedir. Bekir Sami, Londra'dan çok başarılı dönmüştü, hem heyet-i temsiliye azası ve hem de Anka¬ra'nın ilk Hariciye Vekili idi; 1921 başlarında Batı Avrupa'ya gitti ve büyük basanlara, bozuk Türkçe ile, "imza attı", döndü. Başarılardan birisi, hem İtalya ve hem Fransa ile antlaşmalar imzalayarak, her iki¬sini de muhasım olmaktan çıkardı ve dost yaptı. Her ikisi de bundan böyle Türkiye'nin dostu oldular ve özellikle galip taraf karargahındaki gelişmelerden sürekli olarak Ankara'yı haberdar ettiler. Uluslararası münazaralarda Türkiye'nin yanındalar.

Bekir Sami, Tevfik Rüştü'den çok millicidir ve derhal tasfiye edil¬miştir. Bu masalımızın acıklı faslı olup ihmal ettiğimiz ağıtımızı icra ediyoruz.

İkincisi, Ankara'dan Hariciye Vekili Bekir Sami, Londra ile beklen¬medik bir anlaşma daha imzalıyordu; iki taraf esir mübadelesinde an¬laştılar. Bu, İngiliz esirleri verip, Malta tutsaklarını almak, anlamına geliyordu; müthiş bir başarıdır, bugün daha çok öyle görebiliyoruz.
Esir mübadelesi, masalımızda, manda savaşına göre çok daha önemlidir.

Ancak daha mühim olan bir nokta var, Bekir Sami, bu "Kunduh" ve diğer Bekir Sami, "Günsav" o da tasfiyeye uğramıştı ve her ikisi de Kaf¬kasya halkından geliyorlar, neden bu kadar erken saf dışı edildi; hiç sorulmamış bu soruyu da ortaya koyuyoruz. Şöyle de söyleyebiliriz, her adımı başarısız bir Tevfik Rüştü, yıllarca dışişleri bakanı kaldı; yoksa başarılı olanı tasfiye etmeye çok erken mi başladık, hayır, ceva¬bını aramıyorum.

SEKİZİNCİ BÖLÜM
KEMALİZM'İN CENAZE TÖRENİ

*Mustafa Kemal'i sizin gibi bayrak yapan iki yazarın adları bu aralar herkesin dilinde: **Ölümü vesilesiyle Attila İlhan ve "Şu Çılgın Türkler" kitabı üzerinden Turgut Özakman**... İkinciden başlayalım: Kitap çevresinde oluşan ruh hali, sizin Kemalizm'den anladığınız şeye karşılık gelen bir ruh hali mi? Adeta bir hâle oluştu kitabın etrafında...*

Burada "hale" sözünüz çok doğru, biraz daha fazla, kampanya demek lazım. Tek tek basın organlarının Türkiye'de gücü yok. Ancak bir kampanya oluşturulduğunda etkili olabiliyor. Bugün, Turgut Özakman'ın kitabıyla ilgili olarak da bir kampanya yürütülüyor. Attila İlhan oldukça farklıdır, ama Attila'nın ölümünde de bir kampanya oldu.

Ben haliyle gerek Özakman'dan gerek Attila'dan farklı bir Kemal Paşa yazıyorum. Ama isterseniz önce şu sorudan başlayalım: Nedir Turgut Özakman'ın kitabının arkasındaki kampanya? Bana göre, Özakman'ın kitabı dolayısıyla Kemalizm'in gecikmiş bir cenaze töreni yapılıyor. **Bugün Kemalizm bitmiştir ve Kemalizm'in en çok bittiği yerde bu kampanya yapılıyor.** Neresidir en çok bittiği yer? **Türkiye'de artık yüksek komutanlar Kemalist değildir. Kemalist olmadıkları için bir cenaze törenine ihtiyaçları var. CHP'nin üst yönetimi de artık Kemalist değil, onların da bir cenaze törenine ihtiyaçları var.** Nitekim ikisi de kitabın toplu alımlarını örgütlüyorlar, promosyon yapıyorlar.

Fakat "cenaze"den çok "düğünü" andırıyor etraftaki hava.

Kemalizm muz değildir. Ölçüleri vardır. Her şeyden önce bağımsızlıktır. Düvel-i Muazzama'dan uzak durmaktır.

Siz, "oligarklardan uzak olmayı" da bir ölçü olarak alıyorsunuz. Mesela Güler Sabancı'nın Genelkurmay'da kabul edilmesini de içinize sindiremiyorsunuz...

Daha da ötesi oldu, tebrik ettiler. **Genelkurmay yüksek yetkililerinin Güler Sabancı'yı tebrik etmeleri Kemalizm'le bağdaşmaz. Kemalizmde, namazda saf tutmak da yoktur.** Kemal Paşa bunu yapmamıştır, İsmet Paşa bunu yapmamıştır.

Kemal Paşa'yı seversiniz, sevmezsiniz, o Türk Müziği'ni sever ve dinler ama resmî toplantıların hiçbirinde Türk Müziği dinletmezdi. Ama yüksek komutanlarımız, Muzaffer mi, Muazzez mi, Ersoy'la, efendim Sertab Erener'le...Bunlar kabul edilebilir şeyler değildir. Biz devlet günlerinde Suna Kan dinlemek isteriz. İdil Biret dinlemek isteriz. Sertab dinlemeyiz, utanırız. Gitsin paşalar evlerinde dinlesinler.

Peki, Neşet Ertaş olabilir mi mesela?

Hayır. Olur, **halk türkümüz de olur, ama operadan sanatçılar gelip söyleyecek. Eğitimli. Biz eğitimciyiz, biz güzel müzikten yanayız.** Niye olmasın; güzel bir harmandalı, bizim tenorlarımız söylüyor...Benim öğrenciliğimde, bizim sol kültürümüzde türkü dinlemek ayıptı. Türkü, bizim kültürümüze misafir olarak geldi, sonra herkesi kovdu. **Biz halkçıyız ama halk dalkavuğu değiliz. Halkın kültürünü yükselteceğiz. Bizim müziğimiz modern müziktir.**

Attila İlhan'ı artık görüntüden ibaret saydığınız bu Kemalizm çerçevesinin dışında tutuyorsunuz sanırım...

Attila İlhan oldukça farklıdır. Cenazesine katılmak isterdim, fakat mümkün olmadı. Ama Attila'nın cenazesine katılanları, bazı yazar arkadaşlarımı biraz korkmuş gördüm. Bana biraz **Stalin'in cenazesi**ni hatırlattılar. Korkudan kurtuluşun sevinci vardı sanki yüzlerinde; onlar Attila'yı o kadar sevmezlerdi.

Mesela...

İsim vermeyeyim. Ama çok isliyorsanız söyleyeyim: Mesela **Adalet Ağaoğlu**. O ve dilcileri hepsi Attila'dan çok korkarlardı. Bunlar korkudan kurtuluyorlardı. Dediğim gibi, orada da bir kampanya vardı.

Siz Attila İlhan'ı da, Turgut Özakman'ı da "Mustafa Kemal'i mesihleştirmek"le eleştiriyorsunuz...

Evet, beni Kemal Paşa değerlendirmesinde onlardan ayıran en önemli fark budur. Çok sevdiğim, sevimli bulduğum için zaman zaman izlerdim; Attila'nın televizyondaki programlarını. Anlattığı su dur: Bizi birileri boğmaya çalışır, tam başarmak üzereyken...**İşte o an da Attila bir kâğıt çıkarır, o kâğıda da ne kadar çok yazı sığar, işte "Gazi" der ve Gazi bizi kurtarır.** Her hafta Gazi bizi bir kez daha kurtarır. **Attila'da Gazi bir mesihtir**, oysa benim anlatımım bu değildir.

Ben gösterdim; 19 Mayıs 1919'dan önce Mustafa Kemal Paşa Hazretleri çok önemli bir insan değil. **Mustafa Kemal'in daha Şam'dayken "Hürriyet Partisi" kurduğunu birileri 1930'larda yazarsa, üstelik kurulduğu tarihten hiçbir kanıt getirmeksizin yazarsa, ve Mustafa Kemal bunu ortaya çıkaranları saylav yaparsa, biz o bilgiyi ciddiye almayız.**

Gene, tarihçiler yazmadı diye bazı şeyleri görmezlikten gelemeyiz. Bakın şu mektubun tarihine: 1914. Altındaki imza: Mustafa Kemal. *(Y. Küçük, başka bir ülkede basılmış bir kitabın yan yana iki sayfasını gösteriyor-A.G.)*, hangi harflerle yazılmış: Latin harfleriyle...Demek ki biz Latin harflerini çok önceden kullanıyoruz; yani resmî tarihimizin bize anlattığı şey doğru değil. Demek ki **her şeyi Kemal Paşa'yla başlatamayız.**

Attila İlhan büyük bir aydındı, ülkesini bağımsız, onurlu bir ülke haline getirmek istiyordu ama...

Ama, Mustafa Kemal değerlendirmesinde yeterince sorgulayıcı değildi...

Hiç değildi. Hiç değildi. Mesihler sorgulanmaz ki. Benim hepsine birden açık olarak söylediğim şudur: Bütün bir mücadeleyi bir tek kişiye bağlayarak Türkiye'yi yoksullaştırıyorsunuz. **Bizim ulusal mezarlığımız tek mezarlıdır. İsmet Paşa Hazretleri'ni bile atmışsınız öbür tarafa.**

Bu yoksullaştırma, sadece Kurtuluş Savası değerlendirmesinden ibaret değildir. **Benim bütün Kemalistlerden ayrıldığım en önemli iki nokta şunlardır: Tanzimat ve İsmet Paşa**...Tanzimat, Cumhuriyet'ten çok daha büyük, çok radikal bir harekettir. Tanzimat bir orduyu yıktı, yepyeni kurumlar kurdu. Tam bir transplantasyondur. Yenileşmek istiyorsan, mevcut orduyu değiştireceksin, onun bağlı olduğu büyük kurumları ortadan kaldıracaksın. İkinci Mahmut bunu yaptı.

Resmî tarihin Mustafa Kemal'in annesiyle ilişkisini silikleştirme çabasını da onun mesihleştirilmesinde kullanılan bir araç olduğunu yazdınız: "Anadan koparmak dünyadan çıkarmaktır..." İlaveten, anneyle ilgili bilgilerimiz de eksik ya da çarpıtılmış. Mesela, sizin için artık eski bir bilgi ama, şu anda bile insanların çoğunluğu, Zübeyde Hanım'ın Ali Rıza Bey'in ölümünün ardından ikinci bir evlilik yaptığını bilmez.

Evet, 1960'larda Şevket Süreyya Bey bu gerçeği ortaya çıkardığında ülkede bir deprem oldu. Hepimiz ağlamaklı olduk, birileri geldi de hepimizin annesine bir şey yaptı gibi hissettik. Nasıl olur da paşamızın anası bir daha evlenir.

Türk Kemalist tarihi Zübeyde Ana'mızı hödük bir kadın olarak gösterdi. Kesinlikle yanlıştır. Ben çok acı çektim şunu tespit ettiğimde: **Kemal Paşa Hazretleri 1919'dan sonra annesini bir daha hiç görmemiş.** Bu ne biçim tarihçiliktir ki bunu dahi tespit edemiyor yahut kaydetmiyor. Bu nasıl tarihçiliktir ki, mensuplarından biri bile gidip kendisiyle konuşmamış. İstese yapar, ama konuşmak istemiyor, sormak istemiyor.

Ama ben açık söylüyorum: Kemal Paşa Hazretleri'nin doğum tarihini dahi net olarak bilmiyoruz, çocukluğu nasıldır bilmiyoruz. Resmi tarihimiz, Turgut Özakman da öyle yazar, Atatürk'ün başarısızlıkları için iki figür saptar: Çocukluğunda Zübeyde Ana, yetişkinliğinde Enver paşa. İkisi de doğru değildir.

Bu durumda, Kemalizmin gecikmiş bir cenaze töreni dediğiniz "Şu Çılgın Türkler" kitabını aynı zamanda Mustafa Kemal'in tanrılaştırılması sürecinin zirvesi gibi görüyorsunuz; doğru mu?

Tabii... Aslında yazdıklarını ancak ana okulundu okutabilirsiniz.. Size bir gözlemimi de aktarayım: Bazen Ankara'da yemekler yiyoruz, gazeteciler falan... Bu yemeklere bazen bu hükümetin bazı bakanları da katılıyor. Gene bir yemekteydik, kitap yeni çıkmıştı ve masadaki herkes "Şu Çılgın Türkler"i almışlardı. Dört-beş kişiydik ve hepsi, Abdüllatif Şener Bey hariç, aldık bıraktık dediler. O da, henüz okumaya başlamamıştı, madem öyle ben de okumayayım, dedi.

*Tuhaf. Gazeteciler öyle konuşup başka türlü yazıyorlar demek ki. Yazdıkları gazetelerde **"Şu Çılgın Türkler" güzellemesi**nden geçilmiyor...*

Zaten kimdir bu Turgut Özakman? Kemalizm'le hiçbir ilgisi bulunmayan hükümetler döneminde Turizm Genel Müdürlüğü yapmıştır. Bu hükümetler döneminde Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü yapmıştır. TRT'nin en ideolojik dönemlerinde evvela daire başkanı, sonra genel müdür yardımcısı ve genel müdür vekilliği yapmıştır. Bu bilgileri yan yana getirdiğimiz zaman, Turgut Özakman'ın devletin istihbarat güçlerince çok güvenilen, çok beğenilen bir insan olduğunu düşünmek durumundayız. 1997'de bana karşı yazdığı "Vahdettin" kitabı öyledir. Genelkurmay yahut istihbarat, devletin iç çalışmasıdır bu. "Sen bunu yap" demişlerdir.

Mustafa Kemal'in tanrılaştırılması bahsini son bir soruyla kapatmak istiyorum. Böyle bir şey politik olarak ne tür sonuçlara yol açıyor?

Şöyle: Siz bir daha kurtulamazsınız. Çünkü o bir daha dünyaya gelmez. O mesihtir, eşsizdir. E, bu kadar zor bir durumda, bu kadar gelmesi mümkün olmayan birisiyle kurtulduysak, bir daha kurtulamayız. Çok kötümserdirler. Oysa benim anlatımım umut verir. Çünkü ben her mücadeleden bir Mustafa Kemal çıkabileceğini söylerim.

Bu ülkeye yazıktır. Fransız Devrimi'nde herkes herkesi idam etti, giyotine gönderdi, ama şimdi hepsinin heykelleri var. Hepsi ulular mezarlığında, hepsi büyük. Kurtuluş savaşları, devrimler aynı zamanda içerde iktidar mücadelesi demektir. Bunda da günah bir şey yok, her yerde böyle olur bu. Ben şimdi Nutuk'a bakarak bizim tek bir kahramanımız var diyemem.

Turgut Özakman yazmış, bizim kurtuluş savaşımız en ahlaklı, en bilmem ne, en bilmem ne...İnsaf. **Bütün kurtuluş savaşları öyledir.** Bunlar karşılaştırılamaz. Onların tarih yazımı, Sovyetler'in tarih yazımına benzer: Biz yaptık, bir daha olmaz. İlahidir Sovyet Devrimi, bizimkini de öyle yaptılar. Benim isyanım bunadır.

Biraz günümüze gelelim...Muhtemelen ilk benden duyacaksınız: Cumhuriyet Gazetesi kaynaklı yeni bir tartışmaya kendinizi hazırlayınız. Erol Manisalı 17 Ekim'de Cumhuriyet'te, 28 Şubat'ı ABD'nin yaptırmış olması ihtimalini ciddi olarak düşünmemiz gerektiğini yazdı. Teze göre, ABD böylece askere İslamcıların önünü kesin bir şekilde kapattırdı, sonra da bölgede benim politikalarımı uygularsan önünü yeniden açarım, dedi.

Erol Manisalı hocam iktisada dönsün biraz. Benim devalüasyon levhalarım vardır, her büyük devalüasyon rejim değiştirir. 1958 devalüasyonu, 27 Mayıs; 1970 devalüasyonu, 12 Mart; 1980 devalüasyonu, 12 Eylül...Ve en büyük devalüasyonlardan biri 2OO1'de oldu. Böyle dönemlerde rejim korkar, tepkileri durdurmak için çareler arar.

Erol Manisalı'ya hiç katılmıyorum. Hilmi Paşa Hazretleri 28 Şubat'ı yapan paşaları tasfiye etti. Bir de şunu açıklıkla söyleyelim: İşte Türkiye'de istediğini kukla gibi getiriyorsun, istediğini götürüyorsun, benim bu tür analizlerle işim yok. Tarihimize bakacaksınız... Amerikalılar böyle istiyor, isteyebilirler, ama bizim iç kuvvetlerimiz var bir de. Ayrıca haksızlıktır böyle bir analiz yapmak. **28 Şubat'ı yapan paşalar 10. Yıl Marşı'nı söylerken ağlıyorlardı. Oyun mu oynuyorlardı yani? Ama ben Hilmi Paşa Hazretleri'nin ağladığını görmedim.**

Ordunun üst yönetiminden memnun değilsiniz, öte yandan siz kendinizi orducu bir sosyalist olarak takdim ediyorsunuz. ***"Doğan Avcıoğlu ve ben"*** *diyorsunuz kitabınızda, "biz ayrı bir mektebiz. Biz orducuyuz. Biz, bizim türümüzde olmayan solu ah-mak buluruz." Sizin zihninizdeki sosyalist iktidarda ordu mensupları da olacak mı?*

Hem Bulgaristan'da hem Rusya'da devrimi ordu yaptı. İşçi sınıfımızı abartmayalım. Belki onlar yapmasaydı başka türlü olurdu. Ben bu tarihten sonra artık Türkiye ordusunun darbe yapacağına inanmam; devrim yapabilir.

Lozan'daki koalisyon, "Bağımsızlık, anti-emperyalizm, Kemalizm" gibi sloganlara rağmen sizin onayınızı alamadı. "Güzel bir 23 Nisan müsameresi" olarak seyrettiğinizi söylediniz...

Tabii... Bilgisizler bir kere. İkincisi, bir ülkenin bağımsızlığı bir anlaşmayla olmaz ki. Amerika o anlaşmayı imzalamadı, **Lozan'ı, o zaman neden bu kadar fetişleştiriyorsunuz? Sevr'i fetişleştirmek de cehalettir.** Sevr, bir Kürt devletinin olmadığı zamanda Kürt devleti kurma girişimidir; var şimdi. Sevr, bir Ermeni devletinin olmadığı zamanda Ermeni devleti kurma girişimidir; var şimdi. Sevr, onların yaptığı egzersizlerden biridir ve geçmişte kalmıştır.

Madem söz Kürtlerden açıldı...Şu sözleri Barzani yanlısı Kürt politikacı Hikmet Fidan'ın öldürülmesinden hemen sonra söylemişsiniz: "Bu topraklarda Halaskar (Kurtuluş) Komitaları'nın olabileceğini düşünmek mümkündür. Hem PKK ve hem de devlet yapmamış olabilir. Bu topraklarda yönetenler gaflet ve dalalet içinde olsalar bile Diyarbakır ve diğer topakları Barzani'ye vermemek için çalışacak insanlar çıkabilir." Ordunun dışında, devletin dışında bazı paramiliter güçlerden sempatiyle söz ediyorsunuz. Böyle bir ihtimal sizi hiç ürkütmüyor mu?

Efendim, benim bugünkü Türkiye'ye ilişin tespitlerimle 1919-20'lerin Türkiye'si için yaptığım tespitler aşağı yukarı aynı matriksin içindedir. **1919'da da ülkenin çok çeşitli yerlerinde pıtrak gibi şûralar, müdafaa-i hukuk komiteleri kurulmuştu.**

Bugünkü Türkiye'de iki noktayı tespit edebiliyoruz: **Bir, devlet çok zayıflamıştır, her yere egemen değildir. İkincisi, Türkiye'de pek çok yerde devlet olma iradesi zayıflamıştır. Böyle durumlarda küçük küçük halaskar komiteleri çıkar. Ben bunu tespit ediyorum, işaretleri de vardır. Bana gelince, benim gibi bir insan bundan neden rahatsız olsun ki...**

DOKUZUNCU BÖLÜM
TÜRKLER VE KÜRTLER, MÜSLÜMANLAR VE YAHUDİLER

Tanzimat döneminden bugüne kadar, topraklarımızda Müslümanların ve Türklerin de kullanıldığı bir Yahudi-Hıristiyan savaşı yaşandığını ileri sürüyorsunuz...Bugünkü birçok gelişmenin ve olayın da bu savaşla izah edilmesi mümkün mü? Elenizm ve Judaizm olarak kodladığınız tarihsel diyalektiğin iki karşıt irade olarak bugünkü karşıtları nelerdir?

Yeni bir tarih anlayışı ve tarih bilincinin eşiğindeyiz.

Bir defa tarihi, özellikle son yüz elli yılı, 1840'lardan başlatabiliriz, Türkiye'deki birçok gelişmeyi, belki yüz elli yıllık "Yahudi-Hristiyan Savaşları" olarak görebiliyoruz. Açık ya da Kripto Yahudiler'in, Hıristiyanları bu topraklardan çıkarma ve hatta kovma harpleri var. Biz Türkleri de bu harplerin bir tür figüranları sayabiliriz, daha doğrusu bu durumdayız.

Böyle bakıyoruz.

Bakmak, görünmeyeni görmektir. **Şimdiye kadar göremiyorduk**.

Önemli olan görebilmektir ve görmeye başladığımızda, madde değişiyor ve yerli yerine oturuyor.

Tabii hala bazı kuşkularımız ve sorunlarımız var; 1840 yılları diyorum, üç maddi tespitimiz var, **birincisi,Tanzimat'ı hemen izleyen yıllardır. İkincisi, "Kürdistan Madalyaları" çıkarıldığı bir zamandır, İkinci Mahmut'a "Kürdistan'ın İkinci Fatihi" de deniyordu, Kürt feodallerini kırıyordu. Üçüncüsü, Bedirhan İsyanı'dır, ilk büyük Kürt Kalkışması sayıyoruz.**

"Kürt İsyanı" olarak da görülse, **Bedirhan, Yahudi mi** idi, bu soruyu formüle edebiliyoruz ve güçlük buradadır. Çünkü, bazı kaynaklara göre kırk bin Süryaniyi üç günde yok etti, on bin de olabilir, bunu "Yahudi-Hıristiyan Harpleri" manzumesine dahil edebilir miyiz, soru ortadadır.

Tartışmak zorundayız,
a- bu bilgin kavmi, süryanileri, kahretmek için, ibraniyet bir gerekçe olabilir mi? Yoksa, ciddi neden bulmak zorundayız.
b- Bedirhan'ın birinci kuşak ahfadının İsrael casusu olduklarını İsrael kaynaklarına dayanarak, İsyan'da, göstermiş, bulunuyorum.
c- Vasıf Çınar ve Cemal Kutay da ahfadındandır, aşırı kemalist Cemal Kutay'ın, **Yahudi damat** meyli gösterdiğini biliyoruz,
d- Sabetayist tesmiye edilen dışişleri eski bakanları **Fatin Rüştü Zorlu ve Emre Gönensay da, şecere itibariyle, Bedirhan içindedir**.

Burada bir nokta var, görülüyor, Bedirhan tahlilimizde, dar onamastique tekniklerden yararlanamıyoruz, ayrıca çok belirleyici saymıyoruz. Çünkü Arabi ve İbrani kardeş dillerdir ve ayrıca Peygamber Hazretleri İslamı yayarken hem Yahudiler'le savaştı ve hem de onlardan aldı, isimleriyle birlikte geldiler. **Merve, Reyhan aslında İbrani isimlerdir.** Halil, Sami her iki kavimce de taşınmaktadır. Yeni kitaplarımda görülecek, **Arjantin'e göçmüş Yahudilerde, "Tayyip" adına rastlıyoruz.** Dışişleri ve Çankaya'da yüksek noktalara çıkmış Fuat Bayramoğlu'nun bir adı da "Tayyip" idi.

Düşündürebilir. Ama belirleyici saymıyoruz. Başka tahlil yollarını açıyoruz.

Bedirhan ahfadından düz Yahudileri tespit edebiliyoruz. **Bakmak nedir? Derini görebilmektir, bakın eğer, yüz elli yıllık "Yahudi-Hıristiyan Savaşları" varsa, şu son zamanlarda ülkemize gökten Yahudi sermayesi yağmasını dahi iyi anlayabiliyoruz.** Tayyip Bey ve tayfası, kendi getirdiğini sanıyor, Tayyip Bey sadece gelmek isteyenler arasında seçim yapıyor. **"Pazarlama" dediği ve Deniz Baykal'ın "komisyon" saydığı, iştir.**

"Akın var, akın.." **Yahudi sermayesi akını var**, çünkü, Türkiye Avrupa Birliği'ne girerse ve hatla girmeden önce şimdiden, **Batı elenize olacaktır** ve şimdiden olmaktadır. Türkiye'den çıkarılan Greklerin dönüşü başlamıştır ve artacaktır; bu nedenle de, **Türkiye'nin Birlik'e girmesinin en ateşli ve samimi savunucuları Atina ve Papadapulos'tur, dünya Yahudiliği buna asla razı olmaz**.

Bakın, bu çalışmaları açarken iki önerme formüle etmiştim.
Bir, Yahudiler'in bu bölgede en yakınları, Türkler değil Kürtler'dir.
İki; Yahudiler'in dünyada en büyük düşmanları, Araplar değil Elenler'dir.

Ben teorik bakıyorum.

Sadece bakmıyorum, söylüyorum ve söylediklerimi yazıyorum. Yahudi-Elen Harpleri manzumesinde Yahudiler, limanlar, rıhtımlar, rafineriler, televizyonlar alıyorlar.

Tayyip Bey ile Putin'in baş başa konuşmalarında bazı "işlerin bağlandığını", daha önce söylemiştim ve yazılı basında çıkmıştı. Şimdi, Rusya basını, Turkcell ile Alfa antlaşmasının bu görüşmede kesinleştirdiğini yazmaktadır. **Alfa, silme Yahudi sermayesidir.**

Ve bu kadar değil, Putin-Erdoğan gizli görüşmesinde başka kementler de atılmıştır. Bu kementlerin iki ucunda da Yahudilik var. Yakında göreceğiz.

Devamla, eğer bir bakış getirebiliyorsam, **"6/7 Eylül" de, "Yahudi-Hıristiyan Harpleri" içindedir. 1915 Ermeni kıyımı da bu savaşlar silsilesi içindedir.**

Bunları gösterebiliyoruz.

Yüce Gök'e şükürler olsun, **Erivan da öyle bakıyor ve Türkler'den önce İbraniler'i ve sabetayistleri sorumlu görüyor.**

İslam ve Müslümanlık bu savaşta nerede duruyor? Müslümanların hiç mi dahli yok mu kavgada? Hiçbir irade, mana biçmiyor musunuz Müslümanlara? Varolan direnişleri Filistin'deki, Iraktaki...

Olur mu, Filistin ayrı, Iraktakiler çok ayrıdır. Irak'taki müslümanlar, sünniler ve bu arada Baas kadroları, müthiş bir direnç ve kahramanlık sergiliyor.

Ben ne söylüyorum, 1915 Mavi Kitap, Ermeni Kırımı üzerinedir, kızıyoruz, reddediyoruz. Kim kızıyor ve kim reddediyor, bunu da bilmiyoruz; "Blue Book", yorumla değil, açık açık, pek çok müslümanın ve pek çok valinin bu yapılanları tasvip etmediğini ve karşı çıktığını, kaydetmektedir. Ben buna ek olarak ne söylüyorum; **hem bu, hem de 1923/1924 Mübadelesi, Türko-Moğol geleneklerde yoktur.** Açıkçası, bizim kitaplarımızda yazılı değildir.

Bunlar, Türk kavmine uymuyor.

Ne ekliyorum, **Türkiye'de islam judaize olmuştur.** Burada, sadece onomastique teknikleri kullanmıyorum, dedikodu magazini benim en önemli kaynaklarım arasındadır. Bıkıyorum, tiksiniyorum, ama, dedikodu basınını izliyorum. Bakın şimdi önümde ne var, Londra'da "ünlü" modacı Rifat Özbek, ailesinin mallarını satıyormuş ve ailesinde üç şeyhülislam varmış, güzel, ben de, şeyhülislamlarımız arasında İbrani asıllılar vardır, diyordum. Dedikodu basını, bilime dönüşüyor; torunlarından dedelerinin kavmiyatını buluyoruz. Bu çok mu yeni, On Beşinci yüz yılda, Portekiz ve İspanya'da, pek çok piskoposun, baş piskoposun, rektörün, gizli Yahudi oldukları kanıtlanmıştır. Bizde neden olmasın, judaizmin bir yolu budur.

Neyi buluyoruz, Hande Yener, Maurice Kohen ile birlikte oluyormuş, bu arada Güzide Duran da İlker İnanoğlu ile "birlikte" imiş ve ne olmuşsa olmuş, Maurice Kohen, Güzide Duran'a geçmiş, İlker İnanoğlu da Yeşim Salkım'a ; Salkım, daha önce Arben ile bir salkımmış, daha önce de Uzan ile salkım imişler...Güzel, burada onomastique neye yarıyor, "hande", Farisi olup, "gülüş" demektir, "gülüş" ise, "isak" sözcüğünün bir halidir. "Duran", dünyada Yahudiler tarafından taşınmaktadır ve Güzide'ye New York'ta "Guzi" demişler ki, Göz veya Guz'lu demektir, Yahudi isim sözlüğünde yerini buluyoruz. Arben'i ise, Gülben'i, Bengül yollu olduğu üzere, "Benar" da sayabiliriz, İbrani ve Arabi "vav" karakterini biz "u" ve "o" ile karşılıyoruz, Uzan, Ozan da olmaktadır. Ne çıkıyor; **bir turnike var. Bunu, İlker İnanoğlu'nun anasına, babasına ve babalığına kadar götürmek de artık izleyenlerin takdirindedir.**

Bunun arkasında ise şu bilgi var; **Sabetay Sevi, sabetayistlerin, Türk-Müslümanlar ile cinsel ilişkisini yasaklamıştır. Dindar sabetayistler bu kurala uyuyorlar.**

Uyuyorlar da ne oluyor, **bir turnike başlıyor, sonunda "bir günlük aşık" aşk ortaya çıkıyor.**

Ak-ist dönemde fahişeliğin ortadan kalkışı işte böyledir. Artık kimseye fahişe demiyoruz, ilga ettik.

Müslümanlık nerede? Eğer pornocu Sibel Kekili buraya geldiğinde üç müslüman, "kız geldiğin yere" demiyorsa, fazla maskulen suratlı, bana göre travesti dizilerine pek uygun, Gamze Oz'a, "kızım şu 'Allah' yazılı kolyeyi takma, dinimize mugayyirdir" demiyorsa, ben islamı aramak zorundayım. Din ve islam, öncelikle ahlak'tır ve norm'dur.

Teorik plana gelirsek, bu açılımlarımla, bir alt üst olma ortaya çıkmaktadır.

Müslümanlar, Tanzimat'a karşıdırlar, peki neden, İkinci Mahmut, orduyu lağvettikten sonra, yeniçerilik ve dolayısıyla bektaşilik ile iç içe, kaynaşmış, zengin Yahudilerin boynunu vurduğu için mi?

İbraniyet, İkinci Mahmut ile birlikte, Türkiye'de Yahudi siyasal gücünün kırıldığını yazmaktadır. Kırılmıştır. En zenginleri ve bu arada Filistin Yahudilerine yardım komitelerinin başkanları boğulmuştur. Şimdi açıklık budur.

Peki müslümanlar, neden İsmet Paşa'ya kızarlar? İsmet Paşa karşıtlığını da bir sabetayist sendrom sayabilirmiyiz? İlahiyat Fakültesi'ni açan odur, uygulayamadığı Varlık Vergisi'ni çıkaran da odur. Çok sert toprak reformu tasarısına kim karşı çıktı, C. Oral ile E. Sazak, her ikisi de İbrani asıllı büyük toprak ağası idiler.

Öyleyse yeniden bakmak durumundayız.

İslamcı düşüncede şu vardır: **Abdülhamit Siyonistlere yüz vermedi. Hayır benim bilgilerim bunu göstermiyor.**

Toprak satmadı

Hayır, çok toprak sattı.

Ama toprak satmadı diye, biliniyor

Çok sattı.

Bu bilgilerimizin kaynağına gitmemiz gereklidir. **Dünya Yahudiliği'nin Filistin'e yerleşmesi Sultan Hamid zamanındadır.**

Bakın, benim yaklaşımımı bilimsel kabul etmek, tarafsız saymak yerindedir. Bana "müslümanlar seni neden çok okuyorlar," dedikleri zaman, "Sultan Hamid'i severler, neden sevdiklerini bilmezler" diyordum, nedeni bende okuyorlar. Hamid'in büyük bir reformatör olduğunu ortaya çıkaran benim. Ancak **Hamid zamanında ve özellikle Rusya'dan büyük Yahudi göçü olmuştur.**

Yahudiliğin Filistin'e yerleşmesinde "Mikve İsrael" çok çok önemlidir. "Mikve" İspanyolca'da, "umut" demektir, İbrani "Tikve İsrael" diyorlar; o zamanki Osmanlı memaliki ve bugünkü İsrael'de kurulan tarım okulu ve çiftliğidir. Benzeri Aydın'da da kurulmuştur. Hepsi, Hamid zamanındadır.

İstememiştir, ancak kapıları açmıştır.

Kuşkusuz Sultan Hamid, ürkmüştür, sonra önlemeye çalıştı. Ama atı alan Üsküdar'ı geçmişti.

Kızgınlık ve rivayet bu son döneminden kaynaklanıyor. İslam'a ciddiyetle bakmak zorundayız.

Müfit Yüksel Dostumuzun mükemmel araştırmasını, Yarın'da okuduk. Selanik Mevlevi Şeyhi'nin Emre Gönensay'ın dedesi olduğunu Yüksel'den öğrendik. Yine Yarın yazarlarından Muratoğlu, Yeni Şafak'ta, Arusi tarikatının şeyhinin Fevzi Mardin olduğunu gösterdi. **Mardin'leri, İbrani asıllı saymakta sakınca görmüyoruz.** Her taraftan yeni bilgiler geliyor.

İbraniyet de yeni açıklamalar yapıyor. Yakında, Ankara ve İstanbul'da "İki Siyasi Roman Üzerine Konferans" vereceğim, birisi Brigitte Peskine ve diğeri Liz Behamiras tarafından yazılmış ve her ikisi de yirminci yüzyıl Osmanlısı üzerindedir. Evlerde ve klüplerde ve partilerde bir kavga var, **"siyonistler-alyansistler"** kavgasıdır.

Siyonistler, bir başka toprakta "İsrael Devleti" kurmak istiyorlar. Alyansistler, bulundukları ülkede, en azından iktidara ortak olmak veya kamufle edilmiş Yahudi Devleti peşindeler.

Şebeke'de ben "rezervist devlet" tabir ediyordum. Hala da tercih ediyorum.

Alyansistler takiyyeci mi yani?

Evet...Öyle de söyleyebiliriz.

Peki, benim çalışmalarıma kadar, ne biliniyordu, Alliance İsraelite Üniverselle okulları hakkında? Talat'a "çingene" deyip geçiyoruz, Edirne Alyans Lisesi'nde öğretmendi. Yahudi olmayanların, Alyans okullarında okumaları veya öğretmen olmaları kural dışıdır. **Ermeni Kırımı'nın baş sorumlusu kabul edilen Talat Paşa'dan söz ediyorum. Ya Yahudi asıllı olduğunu gösterebilirsem** ve cenazesi Türkiye'ye Celal Bayar'ın gayretleriyle getirilmişti. Bayar da, Alyans'ta okumuştur. Peki?

Kesin olan, Talat'ın çingene olmadığıdır.

Müslümanlık mı? Yaşamında bir irregülarite varsa, çingene, diyorlar, Orhan Pamuk misali "ateist" diyorlar, annesi azarlamıştı, çok zaman da "ermeni" iddia ediyorlar. Bakın, yoktan başbakan olduğunda Naim Talu'yu da Ermeni olarak fısıldamışlardı.
Evvela ve öncelikle teorik bakmayı öneriyorum. Naim Talu, 12 Mart Darbesi'nde başbakan olmuştu.

Teorik bakmak nedir? Darbe'nin başında Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç vardı, İbrani asıllıdır. Bir darbe, bir Er-meni'yi başbakan yapar mı? "Naim", Naomi, "hoş" demek olup, İbraniler tarafından da taşınıyor. Talu'dan ise, son sinegog baskınında ölenler vardı.

Ciddi olmayı da öneriyorum.

Cuntalar, İbrani asıllıların, kabineleri doldurdukları zamandır.

Bir Serbülent Bingöl vardı, ne iş yapardı, beklerdi ve bir cunta oldu mu hemen bakanlık koltuğunu oturtuluyordu. 12 Mart'ta, İmar ve 12 Eylül'de, Enerji Bakanı olarak görüyoruz. Başka zamanlar görmüyoruz. **Çünkü her iki cuntanın lideri Orgeneral Tağmaç ve Orgeneral Evren, İbrani asıllıdırlar. Yakında ölen Orgeneral Nurettin Ersin de öyle idi. Oradan seçiyorlar.**

Peki Hocam bu büyük taarruz ve istila karşında direnme çabaları yok mu, ne durumdadır?

Bu sorunuza, kısmen "var" ve kısmen de "henüz çok zayıf diyorum. Yeni bir bilinçlenme dönemindeyiz. Ayrıca bu hücumun islami iddialı bir dönemde olması bulanıklık yaratıyor. Bunun da "hayır" yönünde etkili olduğunu görebiliyoruz.

Ama günü gününe takip ediyoruz. Bana iki gün önce bir mülakat vesilesiyle "siz bir mülakatınızda Hikmet Fidan'ı PKK öldürmemiş olabilir, Halaskar komiteler olabilir demiştiniz, nereden bunu çıkarıyorsunuz. Bunu tasvip mi ediyorsunuz?" sualini tevcih ettiler. Yaptığını, tarihe bakmak konuşturmaktır.

Hala aynı yerdeyim, Fidan'ı pkk de tasfiye etmiş olabilir, ama, bana hiç mantıklı görünmüyor. Hele son günlerde matbuata hakim olan senaryo, bana, "tam senaryo" olarak görünüyor ve beni teyit ediyor. Fidan'ın arkadaşları yakalanmış ve Fidan'ı alıp, pkk tetikçisine teslim etmişler. Buna inanmak için çok saf olmamız gerekiyor; devlete başvurabilirler ve hatta derhal Barzani'ye geçebilirlerdi. Demek ki, teslim meselesi havada, yakalananlar Fidan'ın yakınlarıdır, derdest olmakla, tetikçi ise dağda kalmaktadır.

Tarihi okumak mı? **Bir, Kemal Paşa, 19 Mayıs'tan önce fazla temayüz etmemişti. İki, müstevliler varsa, bir kavim kurşun sıkmak için Hasan Tahsin'i beklemez, sıkarlar ve sıkmıştırlar. Üç, Büyük ve düzenli bir mukavemet oluşuncaya kadar, her yerde, küçük küçük komiteler ve pıtrak misali ortaya çıkarlar. "Halaskar Komiteler" ile kastım budur.**

Şimdi de çıktılar mı?

1918 yılındayız.

Devam edebilir miyim, şu malum **Ermeni Kongresi** toplanırken, İstanbul'da İdare Mahkemesi durdurma kararı aldı. Bir takım beyinleri taş bağlamış olanlar hemen çıktılar, "işte derin devlet" dediler ve "genelkurmay engelledi" deyu bağırdılar. Hangi dünyada yaşıyorlar; bugünkü Genelkurmay'ın bu tür kongrelere hiçbir itirazı olmadığını dahi görmüyorlar. Genelkurmayımızda, artık böyle bir refleks teşhis edemiyoruz.

Buna mukabil her yerde, küçük küçük tepkiler var. İdare Mahkemesi'nin kararını bu şekilde anlamamız yerindedir. Artacaktır. Başındayız.

Tezler'de **Kemal Paşa Hazretleri'nin görev kağıdını yayınlamıştım, en önemlisi, bir, "bazı komutanlar, silahları teslim etmiyorlar ve halkı silahlandırıyorlar, bunu önle" emri yazılıdır. İki, "halk şuralar kuruyor, bunu dağıt" emri yazılıdır.**

Şura, "komite" demektir; Mustafa Kemal Paşa, halka verilen silahlan toplamak ve mukavemete hazırlanan halk komitelerini dağıtmak üzere gönderilmiştir. Bunu, yıllar önce yayınladım.

Bu ne demektir, **bir, Kemal Paşa önde gelen ve mukavemetçi tanınan bir komutan olsaydı, Sultan Vahdettin, bu atamayı yapamazdı. Çünkü, İngilizler izin vermezdi. Kemal Paşa'nın durumunu, sivrilmiş paşalar yakalanıp Malta'ya gönderilmek üzere bekletilirken, Mustafa Kemal'in Pera Palas'ta ikamet edip temaslar yapmasından da çıkarıyoruz.** Silahları, işgalcilere vermeyip mukavemet için ayıranlardan birisi Erzurum'daki Dokuzuncu Ordu Komutanı Yakup Şevki Paşa idi, görevden alındı ve Malta'ya sürüldü. İsyan'da resmini basmış durumdayım. İki, her sultan, aynı zamanlarda İran Şahı Ahmet Kaçar da yapıyordu, bir mukavemet oluşmasını ister, Sultan Vahdettin ile Kemal Paşa Hazretleri'nin bu minval üzere anlaştıklarını yazıyorum.

Demek ki, Kurtuluş'u Büyük Kurtarıcı ile başlatmakla benim yazımım arasında çok büyük fark vardır. Başlamıştır, başlar ve mukavemetler çıkar; Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nden öncedir. **Kemal Paşa Hazretleri, bunu başarılı bir şekilde yönetmiştir.**

Mücadele sadece Batı'da da değildi. Maraş, Antep ve Urfa'da düzenli ordunun rolü daha sonradan geliyor. Başladığı yerlere, oradaki Ermeni nüfusa, Rumlar'a bakıyoruz.

Rumlar'a neden bakıyoruz?

Pek çok nedeni var, **mübadele, zengin Rumlar'ın oturduğu yerlerden yapılmıştır.** Oraya Selanik ve yöresinden getirilenler konmuştur. Misalen, Trabzon'da çok yoğun ve zengin Elenler'in yaşadığını biliyoruz.

Bir de yeni bakanlardan, Faruk Özak'ın Trabzon'lu lduğunu görüyoruz. Ak'ın Öz'ü bende hep ilgi yaratıyor. Karısının adının da "Verda" olduğunu öğreniyoruz. Biraz tebessüm edebiliyorum.

Yine isim-bilim mi ön plana çıkıyor?

Hayır, hep söylenenlerin aksine, bilim bir ön yargılar düzeneğidir. Bilimle yargılara ulaşıyoruz ve doğru olduğu sürece, bunu dayanak yapıyoruz. Son zamanlarda, benim **"maydın-müşünür"** dediğim bu tayfa ortaya çıktı, birden "abeist", Avrupa Birlik'çi demektir, vatanı kurtarmak üzere harekete geçtiler ve Tayyip Bey'e gidip şiir ve destek verdiler. Bunlar arasında Türkiye'nin büyük silah tacirlerinden Kavala'nın genç başı **Osman Kavala** da vardı; **"iletişim" yayınları da bu holdinge aittir.** Bir kez, kılı kırk yararak, iletişim'in ibraniyet hatıraları yayınladığını tespit edince bunu bir dayanak olarak kullanabiliyoruz. İletişim çıkardığı, Tesal'ın anıları, Vassafın anıları ve benzerleri, bizim kaynaklarımız arasındadır. Şebeke'yi bulmamıza yardım ediyorlar.

Kastımız, hak etmediği yerde olanlar ve ülkeye sadakatlerini yitirenlerdir. Bunun için, Atilla İlhan üzerinde hiç durmadım.

Attila İlhan dostumuz Atatürkçüydü. Attila İlhan dostumuzdan daha millici var mı? Ama Attila İlhan dostumuzu, Işık lisesi, "onurumuz" diye ilan etti. Biz biliyorduk. Ben biliyordum da niye ilan etmiyordum. Benim yazdıklarımın hepsi ya hak etmedikleri yere gelenlerdir, ve ilave olarak kalbi bu topraklar için çarpmayanlardır. Nereden biliyoruz kalplerinin bu topraklar için çarpmadığını? Davranışlarından biliyoruz; Atilla, Ermeni Kongresi türü senaryoları hiç ciddiye almıyordu. Dolayısıyla Attila İlhan'ın İbrani asıllı olduğunu ilan etmem için hiçbir neden yoktu. Şimdi söyleyebiliyoruz; Işık lisesi, büyük ve görkemli bir ilan verdi, açıkladılar.

Kuşkusuz, Işık Lisesi veya Terakki'den her mezunun mutlak İbrani asıllı olduğunu söyleyemeyiz. Ama yeğeni Kerem Işık da oradandır. Pek kuşku duymuyorum ve bunu da her zaman ileri sürdüğüm üzere, bu ülkeye, yer yer bizden de daha çok bağlı sabetayistlerimiz olduğunu göstermek için not ediyorum.

Bir de sabetayizmin anti-Tanzimat ve anti-İsmet Paşa sendromları vardı ki bunu Atilla Üstadımız'da da buluyorduk. Demek ki analiz kabiliyetimizi de arttırabiliyor.

Hocam bir özelleştirme furyası hız kazandı. Sami Ofer'ler, Arap sermayesi...Neler oluyor. Mesela Arap sermayesi gerçekten Arap kardeşlerimizin mi? Yoksa belli bir orandan sonra yüksek miktarda olan Yahudinin parasıdır kuralı burada da mı geçerli? Mesela, Galataport gibi projelerle, Eski Venedik/ Ceneviz'in 'Özerk Galata'sı mı diriltiliyor? Özelleştirmelerin toplam maksadı ne olabilir?

Efendim deminki konumuza gelelim. Böyle bazı millici arkadaşlarımız Hariri'nin Ermenilerle ilişkisini ispat etmeye kalktı. Ben buna inanmam. Tabi Beyrut'ta Ermeni mahallesi var. Politikacıdır, onlarla da ilişkisi olabilir. İkinci nokta ise şudur, biz iktisatçılar, Suudilerin her işinde bir Yahudi parmağı, sermayesi, olduğuna inanırız. Doğru mu, değil mi? Ama buna inanmakta hiçbir sakınca yok. Buna inanırız.

Dolayısıyla ben bu işlerde, yani Hariri'lere milli telekomükasyon ağını teslim etme işinde, **bir mossad parmağı** arayabiliyorum.

Daha da önemlisi, yepyeni bir durum ile karşılaşıyoruz. Tüpraş'ta gördük, demek ki, **biz özelleştirme adıyla, milli tesisleri bir vekilharç'a veriyoruz.** O da aldığını istediği ölçüde ve istediğine devredebilecek. Bu çok vahim ve kontrolden çıkmış bir durumu haber veriyor.

Peki durum bu ise, bundan sonra ne ile övüneceğiz? Milli tesisleri, düne kadar vilayetimiz olan yerlerdeki zenginlere dağıtıyoruz. Peki biz bundan sonra nasıl büyük **"Türk Milleti"** olacağız, kim inanacak, bebelerimiz inanır mı? İran'ı da hep küçümsüyorduk, bakın, Türkiye'den gelen sermayenin de kavmiyetine bakıyorlar. Arık Türkiye'den gelene pek de "Türk" nazarı atfetmiyorlar. Bana verilen bilgiler abartılı olabilir, kitaplarımın, İran'da en yüksek düzeyde değerlendirildiğini işitiyorum. Ona göre kesiyorlar...

Turkcell mi...

Hayır, **Havaalanı.** Bizim kitaplarımıza göre **Doğramacı'nın ana dili İbranidir**. Bizde Erbil'den gelen çok İbrani var.

Bir de soyumuz, **Mahmut Şevket Paşa**'ya uzanır, diyorlar, Harekat Ordusu Komutanı, güzel, yakında o soylarını da yazmak durumundayım. Soylarını göstermek görevimdir.

Benim derdim bundan sonra, ilk okullarda tarih nasıl anlatılacak, "Hamdi" ne olacak, hep makine başında fedakar telgrafçı idi. şimdi telgrafçı Hamdi gidiyor ve telekomünikasyoncu Hariri geliyor. İran ise, eğer, hava alanında, telekomünikasyon sisteminde, İbraniyat varsa, bütün komünikasyonun, İsrael tarafından bilinebileceğini varsayıyor. Bu nedenle bağlanmış akitleri dahi, yeni bilgilere bakıp, feshediyor.

Mesele budur.
Bir, artık, yönetimde bir milli hassasiyet kalmamıştır.
İki, bu gelenlere, biz hiçbir zaman, yabancı sermaye gelişi, demiyoruz. Bu transferdir, memaliki parça parça satmak, yabancı sermaye gelişi sayılmamaktadır...Yabancı sermaye'nin gelmesi için, gelecek, fabrika yapacak, inşaatını yapacak, malzemesini koyacak; budur. Mevcut tesisleri, Araplar'a, Yahudiler'e vermek, asla yabancı sermaye yal n MIH olmamaktadır. Dağıtımı yapılıyor.

Bunun da koşulları var,
a- yeni teknoloji getirecek, getirmiyor, burada kurulmuşa el koyuyor,
b- Tekel olmayacak, oluyor, milli tekeli veriyoruz,
c- Ulusal politikayı etkilemeyecek, çoktan etkilediler, her türlü milli hissiyattan uzaklaştık, Alpogan milli güvenlik kurulu sekreteri olunca ilk önce İsrael'i ziyaret etti. Türk-İsrael "milli güvenliği" mi diyoruz; soru var ve acıdır.

Hocam, geleceğe dönük bir öğreti, tasvir, ütopyanız var mı? Doğu Cumhuriyeti tarifinizi kimlerle, nasıl..?

Çok zor bir soru, önce "biz kimiz" sorusu var.

"Doğu Birliği", kırk yıldır savunuyorum. **Bir ütopya'dır ve her ütopya misali zaman koymak zordur.**

Türkler, "Türk" adını keşf ile benimsediklerinden sonra on beş yıl geçmemişti ki adında "Türkiye" olan Devleti kurdular. Belki yarından da yakın ve belki uzaktır.
Kırk yıldır savunuyorum, ama, şimdi daha acil oldu. Çünkü, "büyümezsek küçülürüz" diyoruz. "Musul alınmazsa, Diyarbekir verilir" önermesini ekliyoruz. Ayrıca, Bush'un Mesut Barzani'yi gösterişli bir şekilde Beyaz Saray'a çağırması da, artık Ortadoğu'da, Washington için, Türklerin yerini Kürtler aldılar, anlamındadır.
Bütün bunlar, Doğu Birliği'ni bir zorunluluk haline getiriyor.

Bin yıla yakın bir zamandır birlikle yaşıyoruz. Ermeniler ve Elenler de var, Doğu Birliği'nde bunları da anlıyorum, biz artık aynı kültürdeyiz. Ayrıca ekonomilerimiz birbirine yakın, bir birbirimizi ezmemiz söz konusu değil, "onlar ortak biz pazar," hiçbir parça için geçerli değildir. Her açıdan bir zorunluluk ve ortaklık görüyoruz.
Hiç kuşkusuz İran içindedir ve hiç kuşkusuz Mısır dışındadır. Bana düşünmesi de savunması da heyecan veriyor.

Şunları ekleyebiliyorum; **artık anti-emperyalist mücadelenin coğrafi merkezi Musul'dadır. Musul ise bir kent değil bölge'dir.**

Her müzakere masasına, istek olarak, Kandil Dağı'ndan birkaç başı koymayı yanlış buluyorum.

Önemli olan, Kandil Dağı'ndaki silahları susturmak değil, yönünü değiştirmektir. Bu Amerikancı sömürge birliğini dağıtmaktır. Doğu Birliği için ciddi adım sayabiliyoruz.

Son olarak, "Şu Çılgın Türkler" hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ana okulunda okutulması gerektiğini hep söylüyorum.

Bir de kemalizmin gecikmiş bir cenaze töreni olarak görüyorum.
Artık yüksek komutanları kemalist sayamayız. Bir cenaze törenine ihtiyaçları vardı, kıtalara emir çıkardılar ve bu kitabı aldırıyorlar. Chp'yi de artık kemalist kabul edemiyoruz. Chp için de bir cenaze töreni gerekiyordu, Özakman'ın kitabına sarıldılar.

Özakman, ancak ana okulunda kabul edilebilecek bir kurtuluş savaşı yazıyor, tek kişilidir, cennet misali, içinde hiçbir çatışması yoktur, içinde ilahi bir ahenk var, hiçbir kişisel ihtirasa rastlamıyoruz. Tasfiye edilenlerin hepsi, tasfiye edilmeyi hak ettiler. Bir ölçüde, Atilla İlhan Dostumuzun anlatımını hatırlatıyor. **Atilla İlhan Dostumuz, Mustafa Kemal'i değil bir mesihi hikaye ediyordu. Her episodunda, kıssa, sağdan ve soldan sıkıştırılıyorduk, boğulacak oluyorduk, çaresizdik, tam helak olacağımız sırada ve her zaman, Mustafa Kemal, ansızın geliyor ve bizi kurtarıyordu. Başkasını göremiyorduk.**

Vardı, bir "kötü" paşa olarak İsmet Paşa'yı seçebiliyorduk.

Benim buradaki esas itirazım, eğer böyle ise, bir daha; kurtulamayız. Çünkü Mustafa Kemal'i insan üstü anlatıyorlar, bu anlatımda, "bir daha asla" felsefesi var.

Bu nedenle anıt kabir tek mezarlıdır.

Tek mezarlı ulular mezarlığı, panteon diyoruz, sadece bizde var; bu yoksulluktur.
Ben kahramanlarımızı arttırıyorum. Öncelikle Batı'ya eğilmiş ve düzenli ordu üzerine yazılmış bir kurtuluş savaşını doğru ve gerçekçi görmüyorum. Ayrıca, **Osmanlı'nın son zamanları ile Cumhuriyet arasında bir devamlılık kuruyorum.**

Kitaplarımda kurtuluş savaşının pek çok kahramanı olduğuna işaretle artık fotoğraflarını da basıyorum. **Kurtuluş'un bir halk harekeli olarak başladığını da hep ön plana çıkartıyorum.** Maraş'ta "kahraman", Antep'te "gazi", Urfa'da "şanlı" olan halktır.

Pıtrak misali patlamıştır.

Tasfiye edilenlerin pek azı ölümü hak ettiler.

Kurtuluş, ilk önce kurtuluşçuların bir önemli bölümünden kurtulmayı tercih etti. Acı, ama, sahih'tir.

Şimdi kitaplarımda yeniden, kurtuluş için kalkıyorlar.

Bir nokta daha var, bana sabetayist düşmanı diyenlere, ben gülüyorum. Kitaplarımda diriltticklerimin çoğu Bülbül Deresi'nde yatıyorlar.

Onlar, rantiye değillerdi. Onların kalpleri, İsrael için çarpmadı.

ONUNCU BÖLÜM
EDİRNE'NİN İSTİRDATI

Hocam Şemdinli'de neler oldu?

Şemdinli'de neler olduğu çok açıktır; hep görüyoruz. Başında daha karışık görünüyordu, çünkü, Aydın Doğan matbuatı Şemdinli meselesini karışık bir hale getirmek istedi. Belki isteyerek yapmadı, olanların ötesinde sonuçlar bekliyordu, karıştırdı. Aydın Doğan matbuatı Şemdinli'deki olaylara, ikinci "Susurluk" damgasını vurmaya çalıştı. **Şemdinli'nin Susurluk ile yakından veya uzaktan bir benzerliği yoktu, karışıklık buradan doğuyordu.**

Neden?

Susurluk bir Sherlock Holmes epizotuna benziyordu. Bir otomobil bir kamyon çarpışmıştı, Kasım 1996, cesetler çıktı, silahlar döküldü, cesetlerin bir kısmı arananlara aitti ve silahların kirli olabileceği tahmin ediliyordu. Susurluk'takiler cürüm işlemiş insanlardı. İpuçları çıkmıştı, buradan merkeze, beyne, sevilen bir tabirle derin devlet'e gidilebilecek miydi; "Susurluk Vaka-ı" veya bilmecesi budur.
Şemdinli, buna hiç benzememektedir.

Aydın Doğan matbuatının buradaki maksadı nedir?

Aydın Doğan matbuatının iki hedefini teşhis edebiliyoruz. Aslında pek Şemdinli ile ilgilenmiyorlardı, iki kazanç peşinde koştular. **Birincisi, Şemdinli'de bombaların patlaması ve bazı jandarma subaylarının "suç" mahallinde yakalanmalarından hareketle Jandarma Umum Komutanlığı'nı pasifize edebileceklerini düşündüler.**

Aydın Doğan matbuatı, "burada; yakaladık, ettik, bir cürüm örgütü var" havası vermeye kalkıştı. Çünkü, Jandarma'nın hala istihbarat örgütü var, istihbarat çalışmalarıyla yalnızca dar anlamda jandarma işlerine el atmıyorlar, ayrıca, bazı zenginlerin yolsuzluklarını yakalıyor, savcılığa götürüyorlar, savcılıklar da bunların bazılarını tutukluyor. Yakın zamanlarda, televizyonlarda, jandarma araçlarıyla, emniyete taşınan pek çok zengin gördük. Tutuklandılar, yargılandılar. Matbuat, önce ne olduğuna bakmadı, olay mahallinde yakalanan jandarma astsubaylarımla n hareketle jandarmayı pasifize etmeye kalkıştı, "yakaladık, susurluuuk" yollu çığırmaları bu nedenledir.

İkincisi, "Yaşar Paşa düş kırıklığını" yaşıyorlar. Başta Sedat Ergin. Aydın Doğan gazetecileri, Ordu'da on beş yıllık komuta kademesini çizmişlerdi, Orgeneral Yaşar Büyükanıt önce Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na gelecek ve sonra da genelkurmay başkanı olacaktı; bunu istiyorlardı...

İstedikleri gibi olmuyor mu?

Oluyor, ama, şimdi isteklerinden dönüyorlar. Umduklarını bulamamış halleri var, **Yaşar Paşa'yı pek "millici" görmeye başladılar.** Atlamak istiyorlar. Şemdinli Olayı ile ilgili olarak Yaşar Paşa'nın adını ön plana çıkarmaları ve Paşa'nın da bir savunma refleksi ile adı geçen astsubayı savunması bu nedenledir. AD Matbuatı'nın manevrası bu oldu. Şimdi Yaşar Paşa'dan memnun değiller. Yaşar Paşa'dan kurtulmak istiyorlar.

Yaşar Büyükanıt Paşa'nın açıklamaları için ne diyeceksiniz?

Hangi açıklamalarını soruyorsunuz? Öncekiler mi sonrakiler mi?

Öncekiler...

Yaşar Paşa önce onların işlerini kolaylaştırarak adı geçen astsubaylardan birini tanıdığını söyledi. Belki de Yaşar Paşa bu senaryoyu biliyordu, bozmak istedi.
Önce bu noktanın üzerine gittiler. **Ama ilk açıklamalar, Şemdinli ile Susurluk arasında hiçbir benzerlik olmadığını gösteriyordu.**

Malum matbuat Ve malum televizyon bunu görmemekle ısrar elti. Belki de görmüyorlar.

Ne demek istiyorsunuz?

Gayet açık, Jandarma ve Kara Kuvvetleri, hemen, "biz oradayız" dediler. Tutuklananlar ve yargılananlar için avukat tuttular, avukatı gösterişli bir şekilde olay mahalline naklettiler. Daha sonra astsubayların görevli olarak orada olduğunu açıkladılar. Demek ki, Susurluk misali kayıp veya karanlıkta bir merkez yoktur.

Ama bombayı sahiplenmediler?

Bir de bunu mu yapacaklar? Buna gerek var mı?

Daha sonra da, Kara Kuvvetleri Komutanı gerekirse "F-16 uçururuz" dedi. Hava Kuvvetleri Komutanı, "uçuşa devam emrini verdim" açıklamasını yaptı. Jandarma Komutanlığı, mağdur kitapçı'nın pkk ile bağlantılı olduğunu ileri sürdü...Yetmiyor mu?

Bir kararlılık hali görüyoruz...

Tasvip mi ediyorsunuz?

Durum tespiti yapıyoruz.

Burada şunu açıkça görüyoruz, Şemdinli Olayı, Yaşar Paşa'nın Genelkurmay Başkanı kapasitesinde konuştuğunu da ortaya çıkarmaktadır. F-ı6 uçuşları Hava Kuvvetleri'ni ilgilendiriyor, bunun dışında, ancak Genelkurmay Başkam "uçururuz" diyebilmektedir. Jandarma Umum Komutanlığı'nı ilgilendiren bu işte önce Yaşar Paşa'nın konuşması dikkat çekicidir.

Malum matbuat bundan habersiz, Erdoğan'ın "sonuna kadar git¬mesi" üzerinde patinaj yapmaktadır. Rüyalarını yazıyorlar. Vaziyet-i Umumiye-i karartıyorlar.

Vaziyet-i Umumiye...

Bugün, herkes, Diyarbakır bölgesinin tıpkı iskeleye bağlı halatı kopmuş bir mavna gibi kaydığını görüyor. Halat kopmuş, **Diyarbakır yavaş yavaş kayıyor. Kuvvet Komutanları, "buna seyirci kalmayacağız" demektedirler.** Hepsi budur.

Kısa sürede Roj TV'de yayın yapılması ile ilgili ne diyeceksiniz. Hocam?

Burası öyle bir bölge ki, herkes her tarafı biliyor; taraflar birbirini biliyorlar. Birinci ihtimal budur. İkincisi de, temenni edilmez ama, özel kuvvetlerin birisi haber vermiş olabilir. Jandarma'yı pasifize etmek isteyenlerin sadece matbuatta olduğunu düşünemeyiz.

Hükümet burada nerede duruyor?

Tayyip Erdoğan'ın artık temel iki çizgisinden birisi düşünmeden ve/veya düşünemeden hareket etmek ve diğeri her fırsatta övünmesidir... Önce malum matbuatın "Erdoğan dibine iner" bağırışlarına, methiyesine kandı ve sonra, geri adım atarak "jitem'i tanımadım" de di. Halbuki yasası meclisten geçerken davul-zurna çalınmıştı. Sonun da "sonuna kadar gideriz" sedası kaldı; hoş ve boş bir seda'dır. Şimdi iktidarsızlığını anlama demlerindedir.

Birinci Dünya Savaşı yenilgisini kesinkes kabul edenlerin yapacakları hiçbir iş olmadığı kesindir.

Bununla ne kast ediyorsunuz?

Cumhuriyet Hükümetleri'nin hiçbirisi Birinci Dünya Savaşı yenilgisini kabul etmediler.

Bu hükümetten öncekiler içinde sadece Süleyman Demirel'in, Musul'un kesinkes Türkiye sının dışında olduğunu kabul ettiğini, düşünüyordum. Ancak son zamanlarda Süleyman Bey ile sık sık görüşen Fikret Bila'dan, bunun da doğru olmayabileceğini duyuyorum. Tarih bilgisi veya bilinci olmayan Tayyip Bey ekibi, bu kabul ile hükümet sandalyesine oturturdular. Hem çaresizdirler ve hem de ne olmakta olduğunu kavrayamıyorlar.

Ben ise, **"Musul alınmazsa, Diyarbekir verilir"** teoremini ileri sürdüm ki artık genel kabul görmektedir. Şemdinli'ye giden meclis heyeti bile aktörlerin arasında Barzani'yi de saymaktadır.

Hilmi Paşa dışındaki komutanlar ise, her halde ve ellerindeki tüm imkanlarla, Diyarbakır'ı müdafaa kararlılığı gösterdiler. **Şemdinli işte budur.**

Şemdinli nire, Susurluk nire?

Bu iş başarıya ulaşır mı?

Bir başka teorem formüle etmeme izin verir misiniz?

Burada en başarılı olduğunuz zaman hedeften en uzak noktaya gelebilirsiniz.
Bu yöntem çözüm olmaktan çıkmış görünüyor. **Hedefin negasyonu haliyle karşı karşıya geliyoruz.**

Diyarbekir Bölgesi, avuçtaki bir sabuna benziyor, sıkarsanız, avucunuzdan fırlayabilir.

Çözüm artık Musul'dadır.

Ne yapılabilir?

"Edirne'nin İstirdatı" var.

Ne demek oluyor?

Tarihe bakmak gerekiyor. Tarih çalışılmasını öneriyorum.

Cumhurbaşkanlığı...

Oraya Tayyip Bey'in gelmesi ile Hilmi Paşa'nın çıkması arasında hiçbir fark görmüyorum.
Burada Hilmi Paşa üzerinde yapılan spekülasyon da yanlıştır; Paşa için de yıpratıcı buluyorum. Yapanlar tarihimizi bilmiyorlar. Hilmi Paşa çıkarsa, Genelkurmay'ın da Çankaya'ya taşınacağını sanıyorlar. Ahmaklıktır; Genelkurmay Başkanı Sunay, doğrudan Çankaya'ya geçince, genelkurmay genelkurmay'da kalmıştı.

ON BİRİNCİ BÖLÜM
SOL/SAĞ! SOL/SAĞ!..

Sizin düşünce sisteminiz içinde 'Kuvay-i Milliye'nin anlamı nedir, bugün sağı ve solu birleştiren 'ulusalcılık' kavramını benimsiyor musunuz?

Sağ ile solun birleştiğini sanmıyorum. Sekiz ay öncesinde, katılaşmış sağ sola, sol da sağa daha ilgi ile bakıyordu. Son zamanlarda bu azaldı, bunun azalmasında da şunu görüyorum; bu hükümetin, 'Ak-ist' de dediğimiz Ak'çıların ayaklarının altındaki toprağın kayma dönemi başladı. Herkes bunu hissediyor. Dolayısıyla birdenbire, gerek sol gerek sağ kendine bakmaya başladılar. Biz eski halimizle de boşluğu doldururuz, diyorlar. Son zamanlarda tekrar kendi kimliklerine dönüyorlar, bunu görüyoruz. Uzaklaşma var. Onu görüyorum.

Bir de başka bir tespit var, bir çözülüş döneminden geçiyoruz. Bu çözülüş döneminde bir takım tarifler de altüst oluyor. Bu zamana kadar sol olan sol olmaktan ve sağ olan da sağ olmaktan çıkıyorlar. Belki de **şu anda "eski" sağ, sağ değil ve "eski" sol, sol değil, bu daha doğru teşhis olarak görünüyor.**

Çözülüş derken, ideolojik bir çözülmeyi mi kastediyorsunuz, yoksa Cumhuriyetin değerlerinde bir çözülüşü mü?

Bir defa Turgut Bey'in, Özakman, kitabı vesilesiyle, Aktüel Dergisi, benimle, bir mülakat yapmıştı. Söylediklerim çok tartışıldı, 'Kemalizm'in cenaze töreni' yapılıyor, demiştim. Kemalizm, kalesi sanılan yerde, Silahlı Kuvvetler yüksek komuta heyetinde, çöktü; bu nedenle **kemalizmin cenaze töreni**ne muhtaçlar, Özakman'ın kitabını bir kampanya haline getirmelerini böyle anlıyoruz. Ama onun ötesinde Cumhuriyet çöküyor mu? O çok tartışılan ve tartışmamız gereken bir noktadır. Ve bu kelimeleri söylemeseler bile pek çok çevrede bu hissiyat var.

Peki yerini neyle dolduruyoruz?

Çöküş, kıyamet gibidir. Kıyamette çökenin yerinin ne ile doldurulacağını kestirmek kolay değildir. Bütün kıyam'lar ve son'lar, bütün dinlerdeki son'lar hep böyledir ve budur. Nedir son? Bir taraf ölür, bir taraf dirilir. Bu sırada tarifler ve bakışlar değişmektedir.

Şimdiye kadar olan şema şu idi; **sağ her ne pahasına olursa olsun savaş ister, savaşçıdır**, öyle biliyoruz. Sağ siyasi örgütler ile askerler çok zaman aynı doktrindedirler. Buna mukabil, **sol, her ne pahasına olursa olsun, barışçıdır**. Bizim sollar, kominternden beri barış dernekleri kurarlar, barış cepheleri kurarlar. **Barış mı, sol için bir fetiş'tir.**

Ama şimdi hiç de öyle görünmüyor, siyasi sağ barışçı olmanın ötesinde teslimiyetçi bir çizgidedir. Sol ise, eğer ben sol sayılıyorsam, Musul'da önce örtülü bir savaş gereğine işaret ediyoruz. Gayet açık, Musul'u almazsanız Diyarbekir'i verirsiniz, diyoruz; her ikisi de bölge'dirler. Diyarbekir Bölgesi'ni, iskeleye bağlayan halatın kopmuş bir mavna misali uzaklaşmakta olduğu teşhisi var, sağ, sadece seyircidir.

Başka noktalar da ilave edebiliyorum; sağ, bir ahlak savaşçısı olarak da ortaya çıkamıyor. İslam'ın, oligarşinin programına uygun olarak delik deşik olmasını da hoş görüyor. Pasifist-oportünist bir çizgidedir. Dezarme, silahsızlaşmış, haldedir.

Peki, bu savaşı kim yapacak?

Şimdi bir savaş deklarasyonu yapıyoruz. Ama şu anda düzenli askerlerle, düzenli orduyla değil, onları düşünemiyorum, onlardan bir ümidim yok. Ayrıca açıkça da söylüyorum; benim muhatabım, Genelkurmay Başkanı Hilmi Paşa Hazretleri değildir. Paşa, bu alanda bir hassasiyet göstermemektedir.

Sağ ve sol yer mi değiştiriyor yani?

Onu bilemem. Ben bu söylediğimin solculuk olduğunu biliyorum.

1926 yılında, Kemalist Cumhuriyet, Musul'u emperyalizme, o zaman İngiltere, hediye ederken, **o zaman ki sosyalist hareketin önderi Şefik Hüsnü Değmer de, benim gibi konuşuyordu.** Ben ilaveten, anti-emperyalist mücadelenin merkezinin Musul olduğunu ilan ediyorum.

Sizin söylediğiniz ile uyum halindeyiz, demek ki, böyle dönemlerde alt-üst oluşlar yaşıyoruz...Tarifler değişiyor, 1960'lı yıllarda Mehmet Ali Aybar ile Behice Hanım Türkiye İşçi Partisi'ni kurduklarında, eskisinden ayrı bir "sol" tarif ettiler. Kemalist ve millici tonlarla çıktılar, "kuvva-i milliye" sözünü, Aybar ve Doğan Avcıoğlu yerleştirdiler. Şimdi ben, "Türkiye büyümezse, küçülür" diyorum ve Musul'da, yıllardır **Ankara'nın yardımıyla kurulan Kürdo-Jüdaik Devlet'in eninde sonun da Türkiye'yi küçülteceğini** ekliyorum. Sol, bunlara sessiz kalamaz ve ben sessiz kalmıyorum.

Sizin sorduğunuz soruya göre, bundan daha millici ne olabilir? Ve buradaki mücadele de, tam bir milli mücadeledir. Başında simli vasıl lan çok belirgin olmayan bir mücadeledir. İlerde ön plana çıkması kaçınılmazdır.

Nihayet bu bir tariftir; 1923 yılından 2002 yılına gelinceye kadar, Hilmi Paşa Hazretleriyle Tayyip Erdoğan yönetimine gelinceye dek, bu tarif Devlet'in de tarifi idi. Orada bizim dışımızda bir devlet olursa bu bizi böler, deniyordu. 80 yıldır devletin resmi teorisi, doktrini buydu. Hilmi Paşa Hazretleri riyaset devrinde, İmam Hatipli birisi geldi ve bunu attılar. Biz atamayız.

Yüce Gök'e şükürler olsun ki, bunu ben formüle ediyorum. Bu nedir? Bu sol mu, sağ mıdır? Bunu bilemeyiz; ama ben "aşırı sol" olarak değerlendiriyorum, öylece söylüyorum. Başkaları başkaca bakabilirler, tartışmak durumundayız.

Tartışıyoruz da, Hükümet Barzani sevdalısı oldu, bu da bir tartışmadır. Aman efendim Barzani iyi adamdır, diyorlar. Kırk yıllık yani, oldu kani; Türkçesi budur.

Solu eleştiriyorsunuz, düzenli ordu mücadelesini de kabul etmiyorsunuz. O zaman Musul'un alınmasında ne tür bir mücadele öneriyorsunuz? Ayrıca, solculuk ile barışçılığın artık yan yana olmadığını söylüyorsanız, PKK'nin savaşçılığını solculuk olarak mı kabul ediyorsunuz?

Sorunuzda bazı düzeltmeler yapayım. Düzenli orduya ihtiyacımız yoktur, demiyorum; ben. Bugünkü komutanlar, bu anlayışın çok ötesindeler, diyorum. O zaman ülkesini sevenler, "milliler", onları beklemezler. Türkiye'de, dünyada bunun örnekleri vardır. Ben, problemi böyle koyuyorum. Dolayısıyla, yüksek komutanların gelişmeleri değerlendiremediklerini ve bir tür "idare-i maslahat", işi geçiştirme, halinde olduklarını ifade ediyorum.

Kıbrıs'taki seçimlerde, Avrupa'nın istediği, onların istediği şekilde hareket edersek, "bize verirler" değerlendirmesini yaptılar. Bunu askerlikle, komutanlık mesleği ile, bağdaştıranlayız. Komutanlık, çıkar çatışmalarına bakar, kaçınılmazlıklara dayalı analiz yapar; Kıbrıs'ın Elen Kesimi'nin çıkarı da, Avrupa Birliği'ne tek başına girmekti.

Hep "kurmay sınıfı sınıfta kalmıştır" diyorum. Harp Akademileri'nde uzun müddet Aydınlar Ocağı mensuplarını ve şimdi de, Aydın Doğan televizyonlarını süsleyen "uluslararası ilişkiler profesörü" kızları hoca yaptılar. Hiçbir yere gidemeyiz.

Kurmaylar ile Radikal gazetesinin bakış ve değerlendirmeleri özdeşleşmektedir.

Harp Akademileri komutanlarından birisinin bunlardan birisine ödül de verdiğine tanık olmuştuk. Sonra aynı komutan Mustafa Koç'un arkasında Londra'da Madam Tusaud müzesinin tanzimi işini üzerine almıştı, içim yanıyor.

Öte yandan Kürt meselesini söylediğinizde de, şunu çok açık söylüyorum; mesele Kandil Dağı'ndaki silahları susturmak değil, onun yönünü değiştirmektir. Bu kadar basit. **Eğer sizin formülünüzle ve sözünüzle, orada gerilla savaşı yapacaksak, Kürtler olmadan biz o işi yapamayız.** Amerika, orada, emperyalist savaşını Kürtler ile yapıyor ve anti-emperyalist savaş da Kürtler ile yapmak zorunluluğu var.

Bu ordu içinde savaştım. Gazi'yim ve savaşı biliyorum ve daima savaş üzerine düşünüyorum.

Ordu'nun yıpratılması için bir kampanya başlatıldığı söyleniyor. Bununla ilgili olarak, bir sitede, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın "sabetayist" olduğu iddia ediliyor. Tabii hemen sizin adınız akla geliyor, bir ilginiz var mı?

Bir defa gayet açık olarak söyleyeyim, Türkiye'de Soner Yalçın "Efendi" kitabını çıkardı. Herkes Yalçın Küçük'ün yazdığını söylüyordu. Hiçbir ilgisi yok, Soner benim çok sevdiğim, çok değerli arkadaşım'dır. İnternetteki o iki sayfalık inceleme için de "senin öğrencilerin yazmış" dediler. Ben de baktım, ülkücü ve biraz da Fethullah Gülen tandanslı olabilir, bilenler öyle düşündüler. Ama araştırma teknikleri ve benim geliştirdiğim bilimden, disiplinden yararlanma açısından çok iyi bir çalışma olduğunu kabul ediyorum. Tanımıyorum, ancak on üzerinden on notu verebiliriz. Ben, bu disiplinde neleri söylediysem, onlar uygulanmış ve ondan da bir sonuç almışlar. Ancak şu nokta da önemlidir, benim geliştirdiğim disiplinin bulguları ihtimalidir ve hiçbir zaman kesin sayamayız.

Bu soy araştırmasının sizinle ilgisinin olmadığını mı söylüyorsunuz?

Benimle hiçbir alakası yok, bu net, ama, bilim ortaktır, geliştirmiş olduğum teknikleri uyguluyorlar. Okuduğumu belli ettim ve **bir de Yaşar Paşa Hazretleri'nin akrabalarını, soyadlarımdan, yazmışlar, birisi benim ihtilalci ve Teşkilat-ı Mahsusa'dan dedemin soyadıdır, demek bizim yöredendir.**

Ben bu kampanyanın, Yaşar Paşa Hazretlerinin durumunu sarsacağına inanmıyorum. Yaşar Paşa Hazretlerinin bu şekilde tartışılmasından da bir başka açıdan memnunum. Sedat Ergin, Murat Yetkin, ikisi de benim arkadaşım, her gün yazı yazdılar. Hilmi Paşa başkan olurken, "Yaşar Paşa gelecek, Yaşar Paşa şöyle..." Onların yıldızları Yaşar Paşa'ydı.

Bu yıldızın sönmesinden mutlu oldunuz o zaman...

Hayır, şunu yazdım; "Türk Paşalarını böyle klişelere sokmayın. Pişman olursunuz. Bir gün Yaşar Paşadan memnun olmazsınız." Şimdi, Yaşar Paşa'nın Erkan-ı Harbiye Reisi olmasını istemeyenler var.

Hayır hayır, kriz veya çöküş döneminde Türk silahlı kuvvetleri son derece demokratiktir. Bir bütün olarak hareket ederler, Hilmi Paşanın durumu istisnai'dir.

Belki 2001 devalüasyonuna bağlayabiliriz. Çok ürktüler. Yüksek komutanlar tartışmadan, güçlü bir aydın kurumundan çok çekiniyorlar. Hilmi Pasa çok çekinenlerdendir, Rektörler bana gelselerdi kabul etmezdim, diyebilmektedir.

Bu yayınların Yaşar Paşa'yı olumsuz olarak etkileyeceğini de sanmıyorum.

Sabetayizme gelince, kim Vedii Bilget Paşa'dan daha millici ve solcu olabilir, kim Atilla İlhan'dan daha solcu olabilir; sabetayistler olmasaydı, bu cumhuriyeti kuramazdık. Ben bir bilim yapıyorum, içlerinden, çocukluğumdan beri övündüğüm, kuvay-i milliye'de "çete reisi" ve çocukluğumda hep "çete reisi" olmak isterdim, dedem çıkıyor ve yazıyorum.

Bir açıklayıcı sistem kurduk. Bir kısmının ülkeye sadakatinin kalmadığını ve hep İsrael'in iyiliğini düşündüklerini bulup gösterdik ve bir de bir gizli örgüt olup subaşlarını tuttuklarını çıkardık. Bu artık halkımızın bilimidir.
Yaşar Paşa'ya gelince bizim Paşamız'dır.

Sabetaycılık meselesini Türkiye'nin gündemine sokan kişi siz oldunuz. Hala da sizin açtığınız yoldan ilerleyip listeler tutanlar var. Bu muydu bu tartışmayı açma amacınız, ne yararı var insanların nereden geldiğini bilmenin?

Bir çok yararı var.

Türk aydını için, "imkansız yoktur", buna, inanıyorum. Bir devrimcinin, sizin deyiminizle bir millicinin, "elimden bu kadar geliyor, ben zindandayım, hiçbir çarem yok, hiçbir şey yapamam" düşüncesinde olmadığına inanıyorum. Ben, zindandaydım. Şu teşhisi yaptım; Amerika, İsmail Cem'i cumhurbaşkanı yapmak istiyor ve kendi kendime "Yalçın" dedim, "senin bunu önlemen lazım". Bir kısmı kesinleşmiş, yüz yıl kadar hapsim isteniyordu, durmadım, İsmail Cem İpekçi'nin İbrani asıllı olduğunu çıkarırsam, önleyebileceğimi düşündüm. Böyle başladı...

Amacınız yalnızca bu muydu yani?

Başlangıçta amacım sadece buydu. Ama sonradan bir bilim haline geldi. Çok da memnunum, şimdi her yerde bu çıkıyor.

Hanımefendi, bu yolla Türklüğü ibra ediyorum. Ermeni Tehciri veya 6/7 Eylül türü kıyamlarda, Türkler'in seyirci olduklarını ve bunun aslında bir "Yahudi-Hıristiyan Savaşı" olduğunu gösterebiliyorum. Yeni gördüm, artık dış değerlendirmelerde yerini alıyor, "some Turkish historians" yollu başlıyorlar.

Belki bu da bir sağ-sol yer değiştirmesidir.

Bunu ülkücülerin, Bahçeli veya Perinçek taraftarlarının yapmasını temenni ederdim. Yapmadılar ve bana düştü.

İnsanların ana babasını seçemeyeceği gerçeğinden yola çıkarsak, nasıl ki Kürt vatandaşlarımızla ilgili ayrımcılık yapılmaması gerektiğini aklı başında her aydın söylüyor, neden "Yahudi dönmesi" dediğiniz vatandaşlarımız konusunda aynı hoşgörü yok ülkemizde?

Ben Yahudi dönmesi demiyorum.

Ayrıca "dönme" sözcüğü biraz ağır olduğu için "sabetayist" sözüne ağırlık verdim. Sabetayistlerimizi de özgürleştiriyorum.

Ancak her yere, hiçbir kabiliyetleri olmadığı halde, sadece sabetayistlerin gelmesine isyan ediyorum.

Sokaktan kız topluyorlar, "artiz" yapıyorlar. Sonra bir de reklam yıldızı yapıyorlar.
Hiç birisi hak etmiyor. Haksızlıkların hepsine karşı savaş benim görevimdir.

Bir bilimdir, Subaşı camiindeki sululların namazını da benim geliştirdiğim açıdan ele almanızı diliyorum.

İslam kalvinizmi imiş, uyduruyorlar. Peygamber Hazretleri, çalışmak ibadettir, diyordu ve peki Kalvin bundan başka ne dedi; kalvinizm islamda vardır. Peygamber Hazretleri tüccar idi, Kalvin ne diyebilir ki, peşinen var.

Bir de şöyle bakabilirsiniz, Zapsu'ların eşleri varlar. Musa Anter, Zapsu'ların akrabası idi ve ben Yahudi kökenli olduğunu yazmıştım.

"**Anter**" soyadını dünyanın her-tarafında Yahudiler tadıyorlar ve Musa Anter benim dostum idi. Şimdi orada adı geçenleri alın, kitaplarımı alın ve çalışın, judaizm ile karşılaşabilirsiniz. Demek ki çalışmalarını yararlıdır.

İslam judaize olmuştur.

Ak-istler arasında önemli ölçüde İbrani asıllı var.

İnsanların gözlerinin açılması, kötülemek demek değildir.

İlk önce en sevdiğim eniştelerimi deşifre ettim. Şimdi daha yukarılara geliyorum. Hep sevgiyle yapıyorum. Ancak açıklamak ve devamlı aydınlatmak benim isimdir.

Bayezid veya Ata misli insanlar, İsrael'de olsalar, katiplik işi dahi bulamazlar. Burada çuval çuval para veriyorlar. Bu sayede, tiyatro, şan, sinema, sanatları gitti, ahlakımız bitti, bütün subaşlarını tuttukları için, kabiliyetlere bütün kapılan kapattıkları için tükeniyoruz.

En son Çamlıca'da subaşı caminde çıktılar.

Sabetayist dediğinizde, bir kısım vatandaşlarımızı huzursuz etmiş olmuyor musunuz?

Hayır, o da aşıldı. Bir kısmı da memnun. Adını vermeyeceğim, Türkiye'nin en zengin ilk 5-10 kişisi arasında olan birisine, samimi olduğu öbür zengin arkadaşı, "Yalçın Hoca senin ailenin sabetayist olduğunu söylüyor, ne diyorsunuz" demiş ve "sayesinde kökümüzü öğrendik" cevabını almış bu birinci el bilgidir.

Biz savaşlarda vururuz, kırarız, ama biz bu topraklarda yaşayanları çıkarmayız, içeri alırız. Ermeniler'de savaş için bir tedbir var, ama sonrası, Türklük geleneklerinde yoktur, tarihinde yoktur. Kurtuluş savaşında bize küçük bir taş bile atmamış Elenler'i, bir buçuk milyon, ihraç etmek bizim üslubumuzda yoktur. 6/7 Eylül, bize uymamaktadır. Biz Türkler, bütün bu acımasızlıkların sadece figüranı yapıldık.

Bir sonuç çıkıyor, "ey Türk milleti, masumsun"; Annem yaşasaydı çok sevinirdi. Kavmime güven veriyorum.

Araştırmanız, öyle bir noktaya vardı ki, Türkiye'de sabetayist olmayan Türk kalmadı neredeyse...

Yok yok, ama doğrudur, belki daha çoktur.

Arşivlerimde var, kız kardeş iki İspanyol şarkıcı gelmişti, İstanbul'da iki gün kaldılar ve "Türkler, biz İspanyollara benziyor" deyip gittiler. Doğrudur, spikerleri, şarkıcıları mankenleri gördüler; bilimsel konuşmak istiyorum, çok büyük çoğunluğu, sefarad'tırlar, "sefarad", İbrani'de İspanyol demektir. Artık, renkli gözlü, uzun yüzlü, çoğu esmerimsi olmayan spiker kalmadı, sefarad'tırlar.

Elitler mi; ispanyol asıllıdır. Bunu söyleyebiliyorum.

Peki genetik olarak biz silme yeşil gözlü müyüz, Türko-Moğol, Türkmen ırkımız uzun yüzlü mü; gerçeğe yiğitçe bakmaktan korkmamayı öneriyorum.

Benim temel düsturum, bilgi devrimcidir. Bilgi güzeldir. Ben bunları, birazcık tedrici kullandım. **Benim beynimde öyle bilgiler var ki bu konuda, onları yazsam Türkiye'de asıl alt- üst oluşu yaşayabiliriz. Yazmıyorum, temkinli davranıyorum**...Toplumumun kabul edebileceği ölçüde vermeye çalışıyorum. Şurası muhakkak, ilk çıktığı zaman herkeste bir boğulma etkisi vardı, ama onu aştık...

Bir suçlama olarak algılanmasın mı diyorsunuz o zaman sabetayist olmak?

Niye öyle algılansın. Ama bir suçlama tarafı şu, çok açık söylüyoruz. **Bu sabetayistlerin 1967'ye kadar sadakati bizeydi, bu topraklaraydı. 1967'de, İsrail, Arapları, hezimete uğratınca anladılar ki, İsrail yaşayacak. Bugün İsrail'i düşünenler, İsrail'e hizmet edenler aramızdadır.** Bir de şunu söylüyorum, bütün köşe başlarını tutmuşlar. Bugün eğlence sanayiine, televizyon sanayiine, reklam sanayiine İbrani olmayan giremez; bunu açıkça söylüyorum. Eğer Tarkan'dan şarkıcı olursa, benden de Marilyn Monroe olur, soy adı "Tevet" olup, İbrani'de bir ay ve Tanrı adıdır. **Araplar'a karşı savaşta kullanılan bir tankın adı da Tevet'tir.** Amcası Tevetoğlu, Amerika ve Suudi Arabistan için çok çalışmıştır. Bunlar var, ama sesi yok; playback olmadan bir buçuk dakika ses çıkardığı bile tartışmalıdır, açık hava konserlerini dahi playback yapıyor.

Bugünkü teknoloji ile ve playback konser olursa, beni de yıldız, bir şarkıcı yapabilirsiniz...

Bu, bir isyandır.

Sabetayistlerin hakimiyetinde olduğunu söylediğiniz medyanın sizin açıklamalarınıza bu kadar ilgi göstermesi mazoşist bir görüntü çizmiyor mu o halde?

Hayır efendim. Medyanın bana ilgi gösterdiği doğru değil, orada bir yanlışınız var. Ben ilgi istemiyorum. Ama mecburlar. Çünkü benim görüşlerim yayılıyor.

Ayrıca, savaştım, gazi'yim, hücrelerde yattım, bir masa büyüklüğündeki taş zeminde günlerce kaldım, hapis yattım, sürgünde yaşadım, bu tür insanlarla, bunun beşte birini yaşayanlarla, dünyanın her yerinde ilgileniyorlar. Abartmayınız.

Hanımefendi, sağ-sol kayması dediniz, o kadar taş hücrelere kondum ki, Uğur Mumcu, "Yalçın Küçük'ün haftalık görüşmesi" yollu yazıyordu, çok hoş, ama daha hoşu, beni sık sık taş hücrelere koyanlar şimdi bana sevgi selamları gönderiyorlar. "Aman dikkat edin" yollu uyarıyorlar.

Bu selamlar çok değerlidir. Beni yaşama bağlıyor.

Bundan birkaç sene önce kitap yazıyordum, Çankaya Berberi Reşat Bey ile de konuşuyoruz, çok kemalisttir, "Mehmet Ali Erbil, genç bir kızla evlendi" dedi. "Nasıl oldu?" dedim. "Gelmiş burada evlenmiş" dedi. Eve döndüm, "yakında boşanır" dipnotu düştüm...Boşandı. Çünkü ben, bir teoriyle bunu söylüyorum. Beş taş oynamıyorum.

Teorilerinizde yanılma payınız ne kadar? Bilim yanılma üzerinedir.

Ama çok dikkat ediyorum. "Bu düzende Kaya Çilingiroğlu'nun boşanma özgürlüğü yoktur" da dedim. Bunları da izliyorum. Çocukcağız boşanmak için, skandal üzerine skandal düzenledi, sperm yakalattı, Hürriyet Gazetesi nerede ise kızı hapse attıracaktı. Doğru çıkıyor. Bana bir gazeteci soruyor; "Hülya Avşar, Kaya'dan bir çocuk istiyorum demiş, ne diyorsun hocam" diye. Bu demektir ki, yeşil gözlü beyaz tenli birisinden çocuk yapmak istiyor. İş budur.

O zaman ben de size bir soru sorayım, dedim; Helim nam kızın annesi mi ablası mı? Şimdi bütün kanallar bu sorunu tartışıyormuş, "Helin" var ve bir de "Emral", düşündürücüdür. Bunu, onun kızı mı kardeşi mi olduğunu düşünmeyen gazeteci, ahmaktır. Bugün "büyük" spikerler ve "büyük" gazeteciler ahmaklaşmak yolundadır. Şöhreti kaybetmiş spikerleri alıp saatlerce, nasıl dövdü, nerene vurdu "muhabbetleri" yapanlar, bir kim kime'nin cim cime ile son nişanını ana haberde saatlerce anlatanlar ahmak olmak zorundadırlar. Ahmak ahmak gülmeye de başladılar...

Bugün Ağca cezaevinden kuşkularla çıkıyor ve ağabeyi, öldürülen İpekçi hakkında 'dönmelik' iddiasını yeniden ortaya atıyor. Doğru buluyor musunuz bunu, gündemi mi çarpıtıyorlar nedir sizce?

Bu soru bana çok soruldu. Bu soruyla çok karşılaştım, Mehmet Ali Ağca'nın kardeşinin verdiği beyanatı okudum. Orada çok açık bir ima görmedim. Her halde, İpekçi "dönme" olduğu için öldürüldü ve bu nedenle de tahliye edildi, medya, önce bu savı yaymak istedi. Sakattır, bir kez, İpekçi Ailesi, kendilerinin İbrani asıllı olduğunu kabul etmiyorlar. İsmail Cem reddediyor, "duymadım", diyordu. İkincisi, Abdi İpekçi, 1979 yılında öldürüldü, o zamanlar, dönmelik veya sabetayizm, bugünkü kadar alevli değildi...

Çarpıtmayı medya yapıyor mu diyorsunuz?

Evet. Onun söylediği de müphemdi ama, bu açıklığı görmedim. Ama sabetayizmden önemli noktalar var. Bunu kamufle etmek istemiş olduklarını düşünüyorum.

Bir mektup gelmişti, sanıyorum, Aydın Doğan gazeteleri hiç görmediler, rakip bir gazetede çıkmıştı, kitaplarımda var. K.H. bu gazeteyi, Milliyet'i, almak istiyordu, sahibi E.Karacan satıyordu, Abdi İpekçi satışa karşı çıktı, "öldürüldü". Doğru mu, değil mi; sadece önemlidir ve Ağça'nın İpekçi'yi öldürdüğü kesin olmaktan uzaktır, biliyoruz.

Bakın, "büyük" gazeteciler ahmaktır, diyorum, artık bakamıyorlar. Bir, Milliyet genel yayın yönetmeni öldürüldü, Milliyet satıldı. İki, Hürriyet genel yayın yönetmeni öldürüldü, Hürriyet satıldı. Üç, Milliyet satıldı, satın alan aldığına pişman edildi, hapse girdi, bu satış sırasındaki hükümet düştü. Satın ahin Korkmaz Yiğit'i korkuttular ve yiğitlikten döndürdüler.

Demek ki Hürriyet ve Milliyet sahiplikleri çok önemlidir.

Bana göre bu işe Dünya Yahudi Partisi karışmaktadır. Müdahale etmektedir.
Demek ki buraya bakıyoruz ve ben başka açıdan bakıyorum.

PKK örgütünün üst düzey yöneticilerinden Semdin Sakık, yazdığı kitabında sizi 'PKK'yı meşrulaştıran isimlerden biri' olarak zikrediyor. Bunu kabul ediyor musunuz?

Üç kişilik bir oda vardı. Ben Abdullah Öcalan ile konuşmaları bitirdikten sonra, o odaya giderdim. Oradakilerden biri Şemdin'di. Sonra Abdullah Öcalan gelirdi. "Hocam bunlar cezalı" derdi. Ben de bilmezlikten gelirdim. Gözlerinden oradan ayrılacağını hissediyordum. Anlattığım yer Bekaa'dır ve Şemdin, daha o zaman ayrılmayı düşünüyordu.

Şu anda Barzani tarafında ve pek çok Kürt'te şu tekrarlanıyor, "Öcalan iyi bir Kürt idi, Yalçın Küçük kemalist ve türkist yaptı" ve bu çok yazılıyor. Bana göre çok abartmadır, İmralı'dan Öcalan'ın verdiği cevabı da biliyoruz, Öcalan, Yalçın Küçük'ün görüşlerine, bana göre fazla, önem veriyor...

PKK örgütünü meşrulaştıran siz misiniz, Doğu Perinçek ile birlikte?

Bana, mülakata başlarken, "sağol Hocam, İsmail Cem'in cumhurbaşkanlığını önlediniz" dediler ve ben de hep, hayır, benim o kadar gücüm yok, o yönde çalıştım, diyordum. Bu sorunuzla ilgili olarak da benim cevabım şudur; Kürdisite tartışmalarını da biz çıkardık. Biz kimiz, Türkiye İşçi Partisi, başta Aybar ve Behice Boran, biz çıkardık. Bakın bu Dergi, 1970 tarihlidir, Türkiye İşçi Partisi, "Kürt vardır "kararını aldı ve öylece başladı. Parti kapatıldı, Behice Boran ve arkadaşları on beş yıla mahkum edildi.

Lütfen bakın, şu kapakta adları olanlardan ayakta olan benim ve hala aynı yerdeyim.

Bekaa Vadiasi'ne ben gittim, Musul'da yıpratma savaşına işaret ediyorum, aynı yerde devam ediyorum.

Hep söylüyorum, bu çizgiyi, biz Türkler, çizdik.

Cebimde Bekaa'da Öcalan ile yaptığımız mülakat, Toplumsal Kurtuluş'ta basacağız, Kürt arkadaşlarımızın hepsi kaçtılar. İlk Kürtçe türküleri de biz söyledik, Toplumsal Kurtuluş'un sahipliğini de yapan Bilgesu Erenus söyledi, Kürtler söyleyemediler.

"Kürt vardır" dedik ve kabul ettirdik. Bu Türk aydınının, Türk solunun çileli bir mücadelesidir ve başarısıdır.

Peki bana bu soruyu soruyorsunuz, ben size iade edebilir miyim. "pkk meşru mu?", sanmıyorum.

Şunu söylüyorsanız, bizim Kürtlerimiz özgürce "kürdüm" diyebiliyorlarsa ve burada bana bir rol veriliyorsa, seve seve kabul ediyorum.

Bizim sabetayistlerimiz, özgürce "sabetayistim" diyorlarsa, yine seviniyorum.

Bundan 35 yıl sonra ise, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı "Kürt Sorunu vardır" dedi...

Ondan önce Süleyman Bey de söylemişti; belleğim beni yanıltını yorsa, Demirel "Kürt Realitesi" demişti; Tayyip Beyin sözünü abartmamak yerindedir. Sözünde duramıyor, o sözler devlet içinde değerlendirmelerden çıkmıyor; daha sonra üst kimlik-alt kimlik ile karıştırdı, Hocası Erbakan'ın "künefenin altı" kelamını hatırlatmaktadır.

Meşrulaştırmaya gelince, birincisi pkk hala meşru değildir ve ikincisi biz bu tartışmayı açtığımızda henüz pkk yoktu. Bu ad da, "partiya karkaren kurdistane", Türkiye İşçi Partisi'nin çevirisidir.

Kürt realitesinin kabulünde bir rolümüz var. Memnunum.

Geçmişinizde PKK ve Öcalan yakınlığınızı hatırlatıp, bugünkü ulusalcı çizginizi 'döneklikle' tanımlayanlar olduğu gibi, siz de demokrat olduğunu söyleyenleri 'döneklikle' suçluyorsunuz. Demokrasiye inanmayan bir solcu musunuz o halde, nasıl tanımlıyorsunuz kendinizi?

Ben, bana demokrat denilirse bunu küfür sayıyorum. Ben demokrat değilim.

Şu anda bayilerde olan Yeni Harman'da, "Ben Bekaa Vadisinde, Abdullah Öcalan ile Musul meselesini çok konuştum" dedim. Orada ne yaptıysam, şimdi de aynısını yapıyorum.

Benim hiç değişmediğimi söylüyorlar ve öyle olmak istiyorum.

Aynı yerdeyiz, Kürtler olmadan ve pkk'liler dahil, Musul'daki Kürdo-Judaik oluşumu önleyemeyiz.

Kürtler ile yakınlığım, şu anda daha değerlidir.

Peki millilik bunun neresinde?

Sadece ekonomik olarak değil, kültürel ve tarihsel kökler açısından da Avrupalı olmak istemiyorum. Avrupa'da birbirine yakın olanlar birleştiler ve biz de yakınlarımızla birleşeceğiz. Arapların mümtaz evladı Nasır'ın, "Asyalı ve Afrikalı olduğum için onur duyuyorum sözü" benim de sözümdür.

Milli olmayı, Avrupa'yı reddetmek olarak anlıyorum.

Avrupalı olmak istemiyorum. Bunu söylerken de, ben onların dilini biliyorum. Paris'te, Londra'da olduğum zaman, ben onların entelektüelleriyle konuşurken, bir kısmı komplekse kapılıyorlardı. Benim Avrupalı olmak türünden bir kompleksim olmadı. Avrupalı olmayı, gayrı millicilik sayıyorum. Benim milli davranışlarımın hepsinin, zaman içinde eriyeceğini düşünüyorum. Ki bu bölgenin, Türkiye topraklarının bir insanı olarak, klasik müzik neredeyse dinlediğim tek müziktir, hep yerel kalmak istiyorum. Daima da şunu söylüyoruz; biz Türkiye'nin onurunu, bu toprakların onurunu savunuyoruz. Bundan daha fazla millicilik nasıl olur; böyle anlıyorum.

Öcalan şu anda düşünce olarak hangi noktada?

Beni birinci derecede ilgilendirmiyor.

Ancak Öcalan'ın Barzani devleti ve liderliğini ve Musul'un, bazılarının sözüyle, "ikinci İsrael" olmasını kabul etmeyeceğini tahmin ediyordum. Etmemektedir.

Kürtlerle ilgilenmiyor musunuz?

Hayır, Kürtlerle ilgileniyorum. Biz bir iş yapıyoruz. Gücüne ve kuvvetine bakarız. Demin de açık olarak söyledim. Öcalan şimdi hapistedir. Ama diğer yandan, isim de verdim, bir mülakatımda, "bildim Kandil Dallarında .şunları şunları tanırım, onlar, bir Barzani devletini kabul etmezler" demiştim. Beni ilgilendiren mesele, Barzani devletim kabul ediyorlar mı etmiyorlar mı, envanter yapıyorum, beş taş oynamıyorum.

Envanter yaparken yüksek komutanlarımızın ne yaptıklarına bakmıyorum.

Ülke geleceği ve güvenliği için kendimize dönüyoruz.

Sizin Abdullah Öcalan üzerindeki etkinizden dolayı soruyorum. Bugün Öcalan'ın, geçmişteki ayrılıkçı söylemlerini bırakmış olmasında rolünüz var mı?

Hayır, söylemlerinin değiştiğine katılmıyorum. Sadece üslubu biraz farklı. Yalçın Küçük Abdullah Öcalan'ı etkilemiş olabilir; o kadar söyleniyor ki bunu kabul etmek zorunda kalıyorum. Öcalan'ın, ki Türkiye Kürtleri üzerindeki siyasi etkisi İmralı'dan beri artmıştır, Barzani'yi reddetmesi önemlidir.

Bundan dolayı bana bir pay veriyorlarsa ne yapabilirim ki, yaptıklarımda bir devamlılık var.

Aynı şekilde, ilk mülakatımda kendisine de söylemiştim, "Apo, sen de hep biz Türkleri seviyorsun, hiç Kürtleri sevmiyorsun" dedim. Abdullah Öcalan'da abartılı bir Mustafa Kemal hayranlığı vardır.

Peki benim Bekaa Vadisinde ne işim var, bu soruyu en çok ben soruyorum. Ama ben başka bir insanım, bize karşı savaşı var, iddiası ne, bunu halkımın bilmesi gerekiyordu ve kimse yapmıyordu. Kimse yapmıyorsa, ben yaparım. Profesörlüğüme bakmam, riskine bakmam ve yaparım. Hep yapılmayan işi yapıyorum.

Kolay mı Hanımefendi, kendimi çok korkak görüyorum, ama, Şam'ı Beyrut'a bağlayan karayolunda gideceksin, arkanda Suriye istihbaratı olacak bir yerde "atla" diyecekler, atlayacaksın. Elinde çanta, içinden devamlı "Yalçın herkes sana akıllı, der ve seni şimdi tam burada öldürseler..." Bekaa Vadisi deseler de bir tepe idi. Biz bunları hesaplamayacak kadar çocuk değiliz. Keçi gibi o dağlara çıkacaksın, ne olacağını bilemezsin.

Ama bende bir görev duygusu var; kim veriyor, bilemiyorum. İçimden geliyor. Kaç defa bankasının adına yazılı pasaportla seyahat ettim, onun da bir heyecanı var, tavsiye ederim. Sonunda ölmedim. Şu anda da çok memnunum. Şimdi çok ağır sözler söyleyebiliyorum; iyi karşılıyorlar. Hep söyledim; Abdullah Öcalan'ı, Öcalan yapan Diyarbakır hapishaneleridir. Abdullah Öcalan'ı o hapishanelerdeki insanlık dışı olaylar yarattı. Ve İmralı'da yeniden diriltti. Bülent Bey, yine de sezgisiyle almak istemedi. Şimdi bütün bunlar geride kaldı ve önümüzde başka bir görev var.

Bana ne söylenebilir? Ey Devlet Bahçeli, ey Doğu Perinçek, Musul'da Kürdo-Jüdaik bir devlet çıkıyor, görmüyorlar. Ben görüyorum.

Sizin Dergi'nizde Umum Jandarma Komutanlarımızdan Şener Paşa bir mülakat vermiş, Fikret Bila'ya da söylemişti, "hata yaptık" diyor. Aynı düşüncedeyim ve ekliyor, bu oluşumunun bir santim daha ileri gitmesini önlememiz lazım, diyor ve yine aynı düşündeyim..

Hurşit Tolon Paşa, Şener Paşa ve yine bazı emekli paşaların siyasetle yoğun olarak ilgilenmeye başlamalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok iyi bulurum. Ne yaparlarsa yapsınlar iyidir. Yapmazlarsa kötü'dür. Genç yaşta emekli oluyorlar, iyi muhafazalı bir askeri lojmana kapanmaya layık değiller. Her şekilde politikaya girmeleri büyük kazançtır. Politikanın ihtiyacı var.

Demokrat sözcüğünden neden bu kadar tiksiniyorsunuz? Kişiliksiz demokratlar. Bunun teorik nedenleri de var.

Solculukla demokrasi yan yana iki kavram değil mi?

Demokrasi bitmiştir, Türkiye'de. Bu bir soytarılıktır. Oyların % 25'ini alan bir parti, Anayasayı değiştirebiliyorsa, buna demokrasi diyemiyoruz. Tekeliyet'te demokrasi olmaz, başka yollar arıyoruz. Halkın politika yapmadığı bir yer demokrat mı olabilir? Bu kadar büyük tekeller olursa, insanlar küçülür, Bir yanda sürüler ve diğer yanda oligarklar varsa, demokrasi bitmiştir.

Ben ölmüş atı kırbaçlamıyorum.

Kim kimi kandırıyor; sokak adaleti var. Buna **tüsiad adaleti** diyoruz.

Bir, Orhan Pamuk hakkında dava açıldı, tüsiad medyası ve borazanları çalıştı ve davayı düşürdüler.

İki, Rektör Yücel Aşkın, nahak yere hapse atıldı, tutuklama tedbir¬di, deliller toplandı, ifadesini verdi, yine tahliye etmediler. Tüsiad, "bırakın, çıksın" dedi, çıktı.

Üç, Mehmet Ali Ağca, tahliye oldu, görülmemiş bir histeri yaşadık, "hapse hapse" deyu ayinler yaptılar ve tekrar hapse attılar.

Tüsiad adaleti işliyorsa, demokrasi yoktur. Olmayan davaların peşinde koşmuyorum.

O zaman sizin derdiniz demokrasinin kendisiyle değil...

Ya "hıristiyan demokrat" ya "sosyal demokrat" ya "hakiki" demokrat, kimse başına sıfat koymadan anlatamıyor. Muz misalidir.

Türkiye'de de İslami demokratlar var, değil mi?

Bir kelimeyi anlatmak için başına sıfat koyuyorsanız, bitmiştir.

Başka türlü bakabilir miyiz, 2002 yılında, nomenclatura ne idi, Özkan, yılmaz, öksüz, durmuş ve çoğunun adım ben bile hatırlamıyorum. Şimdi hiç birisi yoklar ve adlarını bilmediklerimiz varlar.

Babacan veya Bağış, birisi arada bir Anafartalar'da havlu satmış, diğeri Beyaz Saray'da çevirmenlik yapmış; birden bire tüm politik kadrolar siliniyor. Politika ile hiçbir ilgisi olmayanlar geliyor, asıl istikrarsızlık budur. Her dört-beş yılda bir politik kadrolar yok oluyorsa, demokrasi yoktur. Halkın politika yapmadığı bir ülkede demokrasiden söz edemeyiz.

İslami demokrasi mi, bunları islam saymak çok zordur.

Tayyip Bey, Picasso müzesini gezmiş ve "Picasso'yu rahmetle" anmış; gazeteler yazdılar. Bir hıristiyana "rahmet" dilenmeyeceğini dahi bilmiyor; İslam'a göre yalnız müslümanlar "merhum" olurlar. Çok yazık, bir de hem imam ve hem de hatip; bu böyleyse, diğerlerine hiç bakmıyoruz.

İslam da bir araçtır, insanımızı çok edilgen yapmak istemenin yoludur.

Kaç tane grev yapıldı, kaç tane konferans oldu; bunlar yoksa, demokrasi yoktur.

Sizin kuşağınızdan isimlerin de içinde yer aldığı bazı aydınlar, Başbakan Erdoğan 'Kürt sorunu' dedi ve ardından 'alt-üst kimlik' tanımlaması yaptı diye, Ak Partinin tavrını çok demokratik bulduklarını söylediler. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz. Onların önemli bölümü benim arkadaşımdı, şimdi değiller. Yaranmak istiyorlardı ve bir fırsat buldular. Sonunda ben onların **aydın değil "maydın" olduklarını ilan ettim**. Bir kısmı sustu ve bir kısmı "Erdoğan demokrat değildir" dediler.

Aydınların bir kısmını kaybettik. Yenisini yetiştireceğimiz için eskinin hükmü yoktur.

Hanımefendi, aydın olmak, bir devamlı haldir. Nerde idiler; maydın oldular.

Adalet Ağaoğlu örneğin, beni şaşırtan bir isimdi aralarında...

Adalet, pişmanlık işaretleri veriyor.

Adalet Ağaoğlu, arkadaşlarına çabuk kanar; kandırılmış kızlarımızdandır. Ama "pişman oldum" yollu demeçler vermektedir.

Dünyanın zulüm gören edebiyatçıları listesine, Türkiye'den Elif Şafak, Orhan Pamuk ve Yaşar Kemal'i aldılar. Buna ne diyorsunuz?

Ertuğrul bile, "bu kadar da olmaz" diyor. Yaşar Kemal bizim arkadaşımız. Yaşar Kemal hiçbir zulüm görmemiştir. Bir kere hapishaneye girmiştir, o da normal bir cinayetten oldu. Yaşar Kemal, bizim sevimli yalanımızdır.

Orhan Pamuk, devletin husumetini çekerse Nobel alabileceğine inandı, ve bunun için "Kürtleri kestik, Ermenileri şişe dizdik" dedi, dava açtırmak içindi ve sonra dava açıldı. Sonra hem hükümet korktu ve hem de Pamuk korktu, düşürdüler.

Elif Şafak’a gelince Tarkan’dan sonra Yeni Dünya’da yaşayan ve arada bir ülkemize gelip romanları, konferansları ile "Allah" yazılı bilezikleriyle; bizleri sevindiren Şafak'ımızdan bahsediyorsanız, her halde şaka yapıyorsunuz.

Ne diyebilirim, "şaka" diyorum.

Akp Hükümetinin Güneydoğu meselesine yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Biz buna daha genel bakıyoruz. Taban kaybeden partiler, iki direğe tırmanıyorlar. Bunu ilk defa Adnan Bey yaptı. 1956 yılına geldiğimizde, çok büyük bir taban kaybına uğradı ve 57'den itibaren iki icatla çıktı. Bir; Şeyh Sait'in torunu olarak 22 yaşındaki Abdülmelik Fırat 'ı milletvekili yaptı. Kürtlerle flört etti. İki; Said-i Nursi'yi çıkardı, gezdirdi. Ak-istlerin de dar tabanları daha da daraldı; amma tırmanacakları direk de kısa kaldı. Esti geçti, ciddiye almıyorum.

Kürtler ile daha çok flört etmek zorundadır. İslamı daha çok gıdıklamak durumundadır. Sanıyorum, yaptıkça daha çok toprak kaybet inektedir.

Baran Kürtçe bir isim değil mi?

Hayır efendim. Kürtler kullanmaz. Yeni yeni kullananlar var, Kürtçe "yağmur" anlamındadır.

Ancak Doğu'da da Batı'da da daha çok rastlıyoruz, eskiden bizim arkadaşımız "Baran Tunçer" vardı. Sanıyorum, bizde Kars'tan yayılıyor, Ruslar, 1878 yılından itibaren ellerine geçirdikleri Kars'ı rusifiye etmek istediler ve Rusya'dan göçmen getirdiler.

Gelenlerin bir bölümü Yahudi olabilir, Rusya Yahudileri "Baran" ad veya soyadını çok kullanıyorlar, Amerika'da da çoklar. Türkçesi "koç" demektir.

Bir de "gülbaran" var, Emine Erdoğan'ın evlilik soyadıdır. Siirt'ten çıkıyor.

Yeni kitabınızla Türkiye'yi karıştıracaksınız galiba yine...

Ak-istler üzerine olanı seçimlere bekletiyorum. Daha neler var.

Muhalefet partilerinden, hükümeti yıpratmak için bilgilerinizi paylaşmak isteyenler oluyor mu?

Özellikle AKP içinde, benimle çok iyi ilişkileri olanlar var. Ben kimseyi cumhurbaşkanı veya başbakan yapamıyorum, ama önleyebiliyorum. Abdullah Gül de mektup göndermişti.

Halk Partisi ile hiçbir ilişkim yok; nasıl olabilir, Olcay benim sınıf, arkadaşım ve Deniz arkadaşını idi. Deniz'in hiç bayram namazına gittiğini ve oğlunu götürdüğünü duymadım. Şimdi bir gün torununu bayram namazına götürdü, ikinci gün mankenlerle resim çıkardı.

Çoğu arkadaşım, bir kısmını politikaya ben soktum, bunlarla ne köy olur ve ne de kasaba; bir gün camideler ve diğer gün mankenlerle resim yaparlar.

Hükümet yıprandı diyorsunuz da, yerini dolduracak bir parti ya da oluşum görüyor musunuz?

Hayır, ama bir kıpırdanma var.

Bu kıpırdanma içinde ulusalcıların yeri nedir?

Bu çıkıştan ulusalcılık çıkar. Bizim eski sol, bundan rahatsızlık duyar. Ben o bizim soldan olmadığım için, rahatsızlık duymuyorum. Bizim solun birbirinden devşirme yolu var, başka bir yol bilmiyorlar; halbuki solu genişletmek gerekmektedir. Millici kıpırdanma, eninde sonunda, sola yöneliş demektir.

Doğu Perinçek ile paralel mi düşünüyorsunuz?

Doğu benim arkadaşım. Ama Doğu çok yükseklik kaybetti. Doğu pırıl pırıl işler yaptı, ancak Doğu inandırıcılığını yitirdi. Onlar da benim söylediğim sol tipidir. Kontrol edemediklerini kıpırdanma saymazlar ve hiçbir zaman sol kabul etmezler. Daima en uzaklarında hazine ararlar. Benim işim, hem solu meşrulaştırmak ki bu sağlanmıştır ve hem de kapsam alanını genişletmektir. İşim sol'dur.

Bir garip solculuk çıktı. Solcuları devşirmeyi solculuk sandıkları için, sadece Marx veya Lenin okuyanın solcu olacağını düşünüyorlar. Hiç kimse, Marks, Engels okuyarak solcu olmaz. İnsan evvela toplumunu, emekçi halkını, onurunu düşünür ve düşünür. Yavaş yavaş bunlar böyle gitmiyor der, "sol" olur, demek ki önce solcu olunur. Marks'ı ve Engels'i okumak bundan daha sonradır.

Ayrıca solcu olduktan sonra önce okunması gerekenler var.

Bu arada, Ağca'nın tekrar hapse atılması için flama açanları da solcu sayamıyorum.

Solun temel prensiplerinden birisi, insanın ıslah olacağına inanmak ve diğeri ise cezaların hep indirilmesini istemektir. 27 yıl yatmış bir kimse, artık hapiste tutulmamalıdır; aksini sol ile bağdaştıramıyorum.

Ağca'ya tepki, oligarşinin korkusudur, bir akşam yemeğinde 3 milyar ödüyorlar veya sevgililerine otuz şampanya açtırıyorlar. Ve çok korkuyorlar, sadece Ağca'ya yapmadılar, hapisten her çıkana, "erken çıktı, tutun ha" yollu çığlık atıyorlar. Affı, günah haline getiriyorlar.

Hapishaneleri mezara çevirdiler. İşsizlere ve açlara büyük bir korku ve kinle yaklaşıyorlar.

Tüsiad'ın korkusu ve kin'i, Ağca'yı tekrar hapse gönderdi...

Millici tanımlamasını sıkça kullanıyor olmanız, Mhp ile aynı noktaya getiriyor mu sizi?

Ne yaptığımı biliyorum. Gayet açık olarak, onları da şu anda hiç millici bulmuyorum.

Hiçbir iş yapmıyorlar; sabah-akşam Ermeni kötüdür, Kürt kötüdür, diyorlar. Ne olacak; Kürtlerimizin hepsini kazısak işlerimiz düzelecek mi? Yirmi yedi yıl yatmış bir kimseyi beş yıl daha mezara koyarsak daha mı müreffeh olacağız; mhp budur. Perinçek'in yıldızı, mhp'nin toprağı kaymaktadır.

Sizin, çeşitli televizyon programlarında gördüğümüz bir kırmızı kaşkolünüz var ve ortaya attığınız tezlerin sivriliğini bu dikkat çekici imajla güçlendirdiğiniz düşünülüyor. Var mı sahiden imajınızın medyada dikkat çekmenizde bir rolü?

Kendimi hiç görmedim, ayrıca çok fazla televizyona da çıkmıyorum. Ancak, madem ki bunu sordunuz, çok içtenlikle cevap vermek istiyorum. Mehmet Ali Aybar, Doğu Perinçek ve benim konuşmacı olduğumuz bir toplantı vardı, 1986 yılında, cuntadan çıkış zamanında, bir yol arıyorduk. Giderken bir kaşkol buldum, ani oldu, neredeyse boyumdan uzundu, katılanların ve bir gün sonra basının çok ilgisini çekti, günlerce yazdılar ve yapıştı. Sonra bu kırmızı olmadan beni hiçbir yere almadılar ve hep gidip giymek zorunda oldum.

Bir küçük "isyan" saydılar. Bana yapıştırdılar ve yakıştırdılar. İmaj yaratmak benden uzaktır.

İçimi yansıtıyorum, eğer bir kuvay-i milliye dönemine inanıyorsam, kalpak giyiyorum.

Kitap imzalıyordum, bir yaşlı beyefendi geldi, kulağıma eğildi, neden kalpak, dedi ve ben de 1918 yılındayız ve o zaman devrimciler kalpak giyiyorlardı, cevabını verdim.

Çok sevindi, ben de öyle düşündüm, diyordu. Çocuklar misali sevinçle ayrıldı ve arkasından baktım, on sekiz yaşında gidiyordu.